శ్రీరస్తు.

శ్రీలీలాశుకయోగీంద్రవిరచితంబగు

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము.

ఇయ్యది,

వెలగపూడి- వెంగనామాత్యరచితాంధ్ర

పద్యములతోడంజేర్చిటీకాతాత్పర్యసహితంబుగ-

శ్రీమాన్ -వై- శ్రీనివాసాచార్యగురువర్యశిష్యుండగు-

శార్మంచి-సుబ్బరాయలుశ్రేష్ఠునిచేఁబరిష్కరింపఁబడి

వంకాయల - కృష్ణస్వామిశెట్టివారి స్వకీయ,

శ్రీరంగవిలాసముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపంబడియె.

చెన్నపట్టణము.

౧౮౯౮.

శ్రీరస్తు.

అవతారిక.

ఆంధ్రదేశంబున శ్రీకాకుళంబను దివ్య దేశంబునందునివ
సించు శైవబ్రాహ్మణకులోద్భవుండైన శ్రీలీలాశుకుండను కవి
శ్వరుండానగరమున నుండు చింతామణియను దేవదాసి
యందాసక్తుండై కృత్యాకృత్యవివేకశూన్యుండై యుండఁగా
జూచి యావేశ్య వీరి విద్యాప్రౌఢిమయు వాక్పటిమయు నిరర్థ
కంబయ్యెనని యనుతాపంబునొంది సోమగిరియను యోగీం
ద్రునాశ్రయంబు గలుగునటులం జేసె- ఇట్లా లీలాశుకుండు పూ
ర్వజన్మసంచితసుకృతపరిపాకంబున నట్టి సదాచార్యానుగ్ర
హంబు వడసి విషయవైరాగ్య భగవద్భక్త్యాదులు గలవాఁడై
యాచార్యోపదేశ ప్రకారయోగంబున శ్రీకృష్ణమూర్తిని గ
నుంగొని యానందపరవశుఁడై తాను గనుంగొనిన స్వరూపం
బులను స్తోత్రరూపంబుగఁ గర్ణామృతంబను నీగ్రంథముగా వి
రచించి భగవంతునికి సమర్పించెను. పిదప వెలగపూడి-వేంగ
నామాత్యుండా శ్లోకంబులకు నాంధ్రవృత్తంబుల రచించె అట్టి
యాగ్రంథము టీకాతాత్పర్యసహితంబుగ మున్ను కొందఱి
చే ముద్రితంబయ్యు సకలజనమనోరంజకముగను శుద్ధప్రతిగ
నునుండమిం జేసి శ్రీమాన్- వైయాకరణ- శ్రీనివాసాచార్యగు
రువర్యశిష్యుండగు- కార్మంచి- సుబ్బరాయలు నాయని చేఁ ది
రుమల భట్టారక వేంకటేశ్వరుల వ్యాఖ్యానానుసారంబుగఁ
బరిశోధింపఁబడి ముద్రింపఁబడియె. * * * *

శ్రీరామాయనమః

—•—

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము - ప్రథమాశ్వాసము.

క॥ హృద్యానవద్యకిన్నర।విద్యాధరవాద్యమానవీణాధృతికిన్।ఖద్యోతసమద్యుతిచ। క్రాద్యాయుధతతికి వేంకటాచలపతికిన్॥ .... ✲

క॥ భండనముఖతాండవితా।ఖండితకోదండచండకాండోద్ధతికిన్।మండలితపిచండగతా। జాండావిష్కృతికి వేంకటాచలపతికిన్॥ .... ✲

క॥ శుంభద్దోస్తంభగదా। స్తంభితమదజృంభమాణసాంభకధృతికిన్। సంభృతకనకాంబరతటి।దంభోదాకృతికి వేంకటాచలపతికిన్॥ .... ✲

ఉ॥ ఈమహనీయమూర్తికిఁద్రయీగృహవర్తికి శేషభూధర।స్వామికిఁ గాత్మ్యగామికిభుజంగమశాయికినిష్టదాయికిన్। హేమకవాఙ్మరందరసమాధురికిన్మదిసొంపునింపు। కర్ణామృతమాంధ్రవైఖరి సమర్పణమేనొనరింతు వేడుకన్॥ .... ✲

—————

శ్లో॥ చిన్తామణిర్జయతుసోమగిరిర్గురుర్మే శిక్షాగురుశ్చభగవాన్ శిఖిపిఞ్ఛమౌళిః। యత్పాదకల్పతరుపల్లవశేఖరేషు లీలాస్వయంవరరసం లభతే జయశ్రీః॥ ౧

టీక. చిన్తామణిః-చింతామణియనుమంత్రము,జయతు-సర్వోత్కర్షముగానుండుగాక, చిన్తామణిః-చింతామణియనువేశ్య,జయతు-చింతామణిః-చింతామణివలెనభీష్టములనిచ్చునట్టి, సోమగిరిః - సోమగిరియును, మే-నాయొక్క, గురుః-ఆచార్యుఁడు, జయతు-శిక్షాగురుః- శిక్షా- ప్రవృత్తినివృత్తులకు, గురుః-గురుఁడును, భగవాన్ - ఐశ్వర్యాదిషడ్గుణసంపన్నుండైన, శిఖిపిఞ్ఛమౌళిశ్చ-శిఖిపిఞ్ఛ-నెమలిపురి, మౌళిః - శిరస్సునఁగలిగిన శ్రీకృష్ణస్వామియు, జయతు - యత్పాదకల్పతరుపల్లవశేఖరేషు - యత్- ఎవ్వరియొక్క, పాద-పాదములనెడు-కల్పతరుపల్లవశేఖరేషు - కల్పవృక్షముయొక్క-శ్రేష్ఠమైన చిగురాకులయందు- జయశ్రీః - జయలక్ష్మి, లీలాస్వయంవరరసం- లీలా-విలాసముతోడ, స్వయంవర- తానేవరించుటయందు, రసం-అభిలాషను, లభతే-పొందుచున్నదో - అట్టిగురువులనియన్వయము, యత్పాదకల్పతరుప

ల్లవశేఖరేషు. అనుచోట- యత్పాదకల్పతరుపల్లవములు. శేఖరేషు - శిరోభూషణములుగాగలిగినవారలయందుఅనియానర్థముగలదు. ....*

శా॥ శ్రీచింతామణియోగిసోమగిరియున్ శ్రీకృష్ణదేవుండుఁ
దా। రాచార్యస్థితిఁజెందఁదచ్చరణకల్పాంకూరముల్మౌళిపై। దాఁ
చంగల్గినవారిఁజూచితనయంతందానలీలన్శుభ। శ్రీచాతుర్యముతో
వరించుజయలక్ష్మీకన్యప్రౌఢాకృతిన్ ॥ ౧

తాత్పర్యము. కవి-తానారంభించినగ్రంథమునిర్విఘ్నముగానెఱవేఱుటకొఱకు ఈశ్లోకముచేతమంగళమునాచరించుచున్నాడు- అదియెట్లన్నను- తనకుసద్విషయమందు నుపయోగింపదగినవిద్యను గలుగఁజేసిన చింతామణియనుమంత్రమును కేవల విషయప్రవణుఁడగు తన్ను భగవద్విషయమందుఁ బ్రవర్తింపజేసిన చింతామణి యను వేశ్యయు భగవత్సాక్షాత్కార సాధనమగు నుపదేశంబు నొసంగి తనకోరికలనన్ని యీడేర్చిన సోమగిరియను నాచార్యుండును సదాచారానుగ్రహముపడసిన తనయొక్క హృదయంబు నవసించిసత్కార్యములఁ బ్రవర్తింపఁజేయుటంబట్టియు దుష్కార్యములనివర్తింపఁజేయుటంబట్టియుబరమగురుఁడైసకలజనులచేతనుపాసింపదగినబ్రహ్మముదానేయనుటకు నిరూపకంబులైనట్టిజ్ఞానవీర్య వైరాగ్య ఐశ్వర్య యశశ్శ్రీలనుషడ్గుణంబులుంగలిగి యస్మదాదిదీనులుజీవించుటకు మూలమైనసౌలిభ్యంబనుమహాగుణంబునకుసూచకమైన శిఖిపింఛాద్యలంకారములతోడంగూడిగోపవేషముతోడవిలసిల్లు శ్రీకృష్ణమూర్తియు సర్వోత్కృష్టులై వర్తింతురుగాకయనివారియందలి ప్రేమాతిశయముచేవచించుటవలన నిదియాశీస్సనుమంగళమాయెను- కల్పతరుపల్లవమువలెసకలార్థములనివ్వఁజాలినట్టివారి పాదములను- జయలక్ష్మి-తనంతఁగోరివరించుచున్నదిఅనగా ఆపాదములనుపాసించువారికి సర్వకార్యములయందుజయముగలుగుననిముఖ్యతాత్పర్యము- ఇదియునుంగాక ఈశ్లోకమందు ఉత్తరార్ధపదములస్వారస్యముచేత లోకమందుచక్కనిభూషణములుగల పురుషులయందు కన్యకలాశపడునట్టుగానీజయలక్ష్మియనుకన్యపల్లవములను శిరోభూషణములుగలవారలయందునభిలషించెననియుతాత్పర్యము- ఈలాగుననీశ్లోకమందుగానితక్కినశ్లోకములయందుగానితరుచుగాఁదాత్పర్యవర్ణనముసేయదగును- అయినను గ్రంథవిస్తరభీతిచే బాలురకుదురూహమవుననుభీతిచేతను నిష్కృష్టతాత్పర్యమేచెప్పంబడు ఇదియుగాక కొందఱు ఈశ్లోకమందు మఱికొన్ని యర్థముల వ్రా

సేయుచున్నారు అయితే అది క్లిష్టకల్పనముగాన నుపేక్షింపంబడినది. *

శ్లో॥ అస్తిస్వస్తరుణీకరాగ్రవిగళత్కల్పప్రసూనాప్లుతం। వస్తుప్రస్తుతవేణునాదలహరీనిర్వాణనిర్వ్యాకులం । స్రస్తస్రస్తనిరుద్ధనీవివిలసద్గోపీసహస్రావృతం । హస్తన్యస్తనతాపవర్గమఖిలోదారంకిశోరాకృతి ॥ ౨

టీక. ప్రస్తుతవేణునాదలహరీనిర్వాణనిర్వ్యాకులం- ప్రస్తుత- కొనియాడఁబడిన- వేణు-పిల్లనఁగ్రోవియొక్క- నాద- ధ్వనియొక్క- లహరీ- ప్రవాహముచేనైన- నిర్వాణ - సుఖముచేతను- నిర్వ్యాకులం - నిశ్చలమైన- స్వస్తరుణీకరాగ్రవిగళత్కల్పప్రసూనాప్లుతం- స్వస్తరుణీ - దేవతాస్త్రీలయొక్క, కరాగ్ర- చేతికొనలనుండి, విగళత్ - జాఱుచున్న, కల్పప్రసూన- కల్పవృక్షపుష్పములచేత, ఆప్లుతమ్ - వ్యాపింపబడినట్టి, స్రస్తస్రస్తనిరుద్ధనీవిలసద్గోపీసహస్రావృతమ్ - స్రస్తస్రస్త - అడుగడుగుకుజాఱుచున్నవాతో సమానమగుచు, నిరుద్ధ- నిరోధింపఁబడిన, నీవి-పోకముళ్ళచే-విలసత్- ప్రకాశించుచున్నట్టి, గోపీ-గోపికలయొక్క, సహస్ర- వేలచేత- ఆవృతమ్- చుట్టుకోబడినట్టి, హస్తన్యస్తనతాపవర్గమ్ - హస్త- చేతిలో- న్యస్త- ఉంచఁబడిన-నత-శరణాగతులయొక్క--అపవర్గమ్-మోక్షముగల్గినట్టి- అఖిలోదారం- అఖిల- సకలదేవతలకంటె - ఉదారం - మహోదాత్తమైనట్టి - కిశోరాకృతి - కిశోర - బాలునియొక్క--ఆకృతి-ఆకారముగలిగిన- వస్తు-వస్తువు-అస్తి-ఉన్నది, ఈశ్లోకముచేత కవిపూర్వముగురుపూర్వకముగాఁ బ్రార్థింపఁబడినదైవములేదనువారలనుధిక్కరించి శ్రీకృష్ణరూపంబై బ్రహ్మము విలసిల్లుచున్నదియనిచెప్పినందున వస్తునిర్దేశమంగళంబు నాచరించిన వాఁడాయెను.

శా॥ కోకల్గాఱఁగఁగేలఁబూనిగుముల్లై గోపాంగనల్గొల్వనాళీకాస్యల్దివినుండికల్పసుమముల్నిండారవర్షింపఁగా। సోఁకన్వేణువినోదనాద లహరింజొక్కించుచుంజొక్కుచున్। శ్రీకైశోరముఁబూనుదేవునినత శ్రీముక్తిదుంగొల్చెదన్ ॥ ౨

తా. సకలవ్యామోహాకమయినవేణుగానముఁజేయుచుఆనాదవైఖరిచేతానునానందనిర్భరుండయి ఆకాశమందు ప్రేమపరవశలై దేవస్త్రీలు కుసుమములనువర్షింపఁగా గోపికలు కామాతిశయముచే వీడెడిపోకచేతులనడఁచిపట్టుకొని చుట్టుకొనియుండ నీలాగునజగమును తనచరణ ప్రవణముజేసి అపవర్గమునిచ్చుటవలన సకలదేవతాశ్రేష్ఠంబై స

కలాశ్రయణీయత్వ హేతువగుసౌలభ్యంబునకు నిరూపకంబగు బాలభావం బుచేవిలసిల్లుచుపరత్వముచేనిట్టిదియనినిరూపింపగూడక కేవలవస్తువని మాత్రే ముచెప్పఁదగినశ్రీకృష్ణరూపబ్రహ్మంబుత్రేపల్లెయందున్నది యనుట॥ స్మృతిః॥ ఏవంవిన్యస్తదేహస్సన్। ధ్యాయేత్కృష్ణంహృదంబుజే। కళాయకుసుమశ్యామమంభోరుహనిభేక్షణమ్। వేణుగానరతందేవంబర్హాబర్హావతంసకం। దివ్యపీతాంబరధరంపూర్ణచంద్రనిభాననమ్ । వన్యైస్తమాలపుష్పైశ్చశోభితంవనమాలయా। నేత్రోత్పలైశ్చగోపీనామర్చితంసుందరాకృతిమ్ । హారకేయూరమకుటకుండలోదరబంధనైః।విరాజమానంశ్రీవత్సకౌస్తుభోద్భాసితోరసం గోపాంగనాపరివృతంమూలేకల్పతరోస్థితమ్ । హేమపీఠేసువిమలేసర్వరత్నోపశోభితే। రుక్మిణీసత్యభామాఖ్యాంపార్శ్వస్థాభ్యాంవిరాజితే। గోపాలైగోసమూహైశ్చవన్యసత్త్వైరమత్సరైః।ఆవృతందేవతాబృందైఃపుష్పవృష్టికరైర్దివి। వేణునాదసమాకృష్టచిత్తవృత్తిభిరర్చితమ్। దివ్యేనవేణునాదేనమోహితంస్వవశంజగత్।ఏవంగోపాంగనానాథంధ్యాత్వాహృదయపంకజే। మోహితమనాభూత్వాజపేన్మంత్రమనుత్తమమ్॥ ౩

శ్లో॥ చాతుర్యైకనిధానసీమచపలాపాఙ్గచ్ఛటామంథరం। లావణ్యామృతవీచిలాలితదృశంలక్ష్మీకటాక్షాదృతం।కాళిందీపులినాఙ్గణప్రణయినఙ్కామావతారాఙ్కురంబాలం నీలమమీవయంమధురిమస్వారాజ్యమారాధ్నుమః॥ 3

టీక. చాతుర్యైకనిధానసీమచపలాపాఙ్గచ్ఛటామన్థరమ్- చాతుర్య- చమత్కారమునకు-ఏక-అద్వితీయమయిన- నిధాన- నిక్షేపముయొక్క- సీమ- మేరలయినట్టి- చపల- చంచలములైన, అపాఙ్గ- కడగన్నులయొక్క, ఛటా- సమూహముచే- మన్థరమ్-భారముగలిగినవాఁడగు, లావణ్యామృతవీచిలాలితదృశమ్- లావణ్య- ముత్యపుతేటవంటికాంతియను, అమృత - అమృతముయొక్క,వీచి-అలలచేత- లాలిత- కొనియాడఁబడిన, దృశమ్- చూపుగలవాఁడగు- లక్ష్మీకటాక్షాదృతమ్- లక్ష్మీ- శ్రీమహాలక్ష్మియొక్క - కటాక్ష - కడగంటిచూపులచే- ఆదృతం- ఆదరింపబడినవాఁడగు - కాళిందీపుళినాఙ్గణప్రణయినమ్- కాళిందీ- యమునానదియొక్క-పులిన- ఇసుకదిన్నెలయొక్క- అంగణ- ప్రదేశములయందు- ప్రణయినమ్ - ప్రేమగలవాఁడగు - కామాఙ్కురమ్- కామ- మన్మథునియొక్క, అవతార-అవతారమునకు, రమ్- మొలకమైనవాఁడగు, మధురిమస్వారాజ్యమ్ - మధురిమ -

ను నట- స్వారాజ్యమ్ - స్వర్గరాజ్యమువలెనతిశయాస్పదుండయినవాఁడ
గు-నీలమ్-నీలవర్ణుఁడునగు, బాలమ్-చిన్నవానిని- అమీ- ఈసంసారులగు, వ
యం-మేము- ఆరాధ్నుమః- ఆరాధింతుముగాక. ... ... ❀

శా॥ బాలున్మంజులతాలవాలచపలాపాంగోల్లసల్లీలునిం। గా
ళిందీపులినాంగణప్రణయిశృంగారైకఖేలుక్షుభ । శ్రీలోలుంగరు
ణావలోకనసుధాశీలున్వినీలప్రభా। జాలుంగొల్చెదరామణీయకరస
స్వారాజ్యపాలున్మదిన్॥ 3

తాత్పర్యము. పూర్వంబుకలదని ప్రతిపాదించిన బ్రహ్మమగు శ్రీకృ
ష్ణుఁడనుబాలుఁడేసంసారనివృత్తికాములకుపాస్యుఁడుగనుకవాని నారాధించె
దము-వాఁడు ఎట్టివాఁడంటే-దీనికతిశయించినచాతుర్యములేదనిచెప్పదగినచా
తుర్యముతోఁచంచలించుచున్నకడగన్నులనునిగనిగమెఱయుతళుకుఁరను చూ
పులనుగలిగి యమునాపులినములో కామోద్రేకము గలుగునట్టుగా నీలమ
ణివన్నెతోవర్తించుచు శ్రీదేవిచే ప్రేమతోఁవిలోకితుండై దర్శనమాత్రంబు
సకలజనులకు విశ్వాసంబుబుట్టించునట్టి సౌందర్యాతిశయంబును బాల్యంబు
గలవాఁడనుట. ❀

శ్లో॥ బర్హోత్తంసవిలాసికుంతలభరంమాధుర్యమగ్నాననం ప్రో
న్మీలన్నవయౌవనంప్రవిదసద్వేణుప్రణాదామృతమ్ । ఆపీనస్తనకుట్మ
లాభిరభితో గోపీభిరారాధితంజ్యోతిశ్చేతసినశ్చకాస్తిజగతామేకా
భిరామాద్భుతమ్॥ ౪

టీక. బర్హోత్తంసవిలాసికుంతలభరమ్- బర్హ- శిఖిపింఛములను, ఉ
త్తంస-శిరోభూషణములచేత, విలాసి-ప్రకాశించుచున్నట్టి, కుంతల - ముం
గురులయొక్క, భరమ్-భారముగలిగినట్టి, మాధుర్య-సౌందర్యవిశేషమందు,
మగ్న- మునిఁగిన, ఆననం - ముఖముగలిగిన, ప్రోన్మీలన్నవయౌవనమ్ - ప్రో
న్మీలత్ - వర్ధిల్లుచున్న, నవ-నూతనమైన, యౌవనం - యౌవనముగలిగిన,
ప్రవిలసద్వేణుప్రణాదామృతం - ప్రవిలసత్ - మిక్కిలి విలసిల్లు చున్నట్టి-
వేణు - వేణువుయొక్క- ప్రణాద-ధ్వనియను, అమృతమ్ - అమృతముగలి
గిన, ఆపీనస్తనకుట్మలాభిః - ఆపీన-పొంగిన- స్తనకుట్మలాభిః-మొగ్గవంటిస్తన
ములుగల, గోపీభిః - గోపికలచేత,అభితః-నలుప్రక్కలను,ఆరాధితం-ఉప
చారముచేయబడిన,జగతామ్-లోకములకు, ఏకాభిరామాద్భుతమ్-ఏక- అ
ద్వితీయమయిన- అభిరామ - సుందరవస్తువుగావున- అద్భుతం-ఆశ్చర్యకరమ

యిన- జ్యోతిః- తేజస్సు- నః-మాయొక్క, చేతసి-చిత్తమందు - చకాస్తి-ప్రకాశించుచున్నది. *

ఉ॥ చక్కనిముద్దునెమ్మొగముచందమునందపుమందహాసముం।
జొక్కపుజవ్వనంబుసిగఁజుట్టినబర్హము వేణుగానము । నెక్కొనఁ
జొక్కిగోపికలునిండుతమిన్గుచకుట్మలాలిచే । నొక్కుచుఁగారవించిన
మనోహరతేజమువాల్చెనామదిక్॥ ౪

తా. కవి- పూర్వశ్లోకముచేనారాధింపంగోరినదేవుండు-ధ్యానరూపంబగునారాధనంబుచేయహృదయంబున సాక్షాత్కరించిన ప్రకారంబున నుసంధించుచున్నాఁడు- శిఖిపింఛాలంకృతంబైన కేశభారముతోడ సౌందర్యపూర్ణంబగు మొగముతోడ ప్రతిక్షణవిలక్షణమయిన యౌవనముతోడ గూడి యమృతమువలెనత్యంతమధురముగా వేణుగానము జేయ-తదాకారరసంబునం బొడముకామముచే నొప్పెడి స్తనములతో గోపికలుచుట్టుకొని తమకోరికెలు నెఱవేర్చుకొననుపచారములుసేయగా లోకంబాశ్చర్యమగ్నంబగునట్లు నోహరుండైభగవంతుఁడు తేజోరాశిగాతోచెననుట.

శ్లో॥ మధురతరస్మితామృతవిముగ్ధముఖాంబురుహం మదశిఖిపిఞ్ఛలాఞ్ఛిత మనోజ్ఞకచప్రచయమ్ । విషయవిషామిషగ్రసనగృధ్నునిచేతసిమేవిపులవిలోచనంకిమపిధామచకాస్తిచిరమ్॥ ౫

టీక. మధురతరస్మితామృతవిముగ్ధముఖాంబురుహం- మధురతర-అత్యంతమనోహరమయినట్టి-స్మిత-చిరునవ్వును, అమృత-అమృతముచేత, విముగ్ధ-మిక్కిలిసుందరమయిన, ముఖాంబురుహం-కమలమువంటిముఖముగలిగిన, మదశిఖిపిఞ్ఛలాఞ్ఛితమనోజ్ఞకచప్రచయం - మద- మదముగలిగిన, శిఖి- నెమలియొక్క, పిఞ్ఛ- బర్హముచేత, లాఞ్ఛిత - గురుతుగలదిగాఁజేయఁబడిన, మనోజ్ఞ - మనోరంజకంబైన, కచప్రచయమ్ - కేశపాశముగలిగిన, విపులవిలోచనం- విపుల - విశాలములైన, విలోచనమ్ - నేత్రములుగలిగిన, కిమపి-అనిర్వచనీయమయిన, ధామ - తేజస్సు, విషయవిషామిషగ్రసనగృధ్నుని-విషయ-శబ్దాదివిషయములనెడి, విష-విషముగలసిన, ఆమిష-మాంసముయొక్క, గ్రసన - మ్రింగుటయందు, గృధ్నుని - ఆశపడియున్న, మే - నాయొక్క, చేతసి - హృదయమందు, చిరమ్ - చిరకాలముగా, చకాస్తి - ప్రకాశించుచున్నది. *

చ ॥ వదలకసహ్యమౌ విషయ వాంఛకులోనయి సంచరించునా।
మదిశిఖిపింఛభూషణసమంచితకుంతలభవ్యవేషముఁగా। మృదుమధుర
స్మితామృతసమృద్ధముఖాబ్జములోలదృష్టులిం। పొదవినదివ్యతేజముస
మున్నతినున్నది నిత్యసిద్ధమై॥ ౫

తా॥ సుఖమునకుం బో లేదుఃఖమునకుఁ గారణములగుటవలన విషముతోడఁగూడిన మాంసముతో సమానంబులగు శబ్దాదివిషయంబుల నింద్రియముల తెరువునం దగులువడిన నాదుహృదయమందు విలక్షణములయిన యప్రాకృతవిషయములకాస్పదమయిన భగవంతునిదివ్యమూర్తి నాదు భాగ్యవశమున దోఁచుచున్నది - తన్మూర్తి యెట్టిదియంటే సేవించువారిచిత్తము రంజిలంజేయుదరస్మితంబుగల మొగంబుతో - పలువన్నెలుగల నెమలిపురిచేత నలంకరింపఁబడినసల్లనికురులతో - మోమంతయు నెఱయంబొలసి మెఱయుకన్నులతోడంగూడి- యిట్టిదియట్టిదియని నిరూపింపంగూడనిపొలుపుమీఱిన తేజోమయమయి విలసిల్లుచున్నదియనుట- యిచ్చటకొన్నివిశేషణములు పూర్వోక్తముల[illegible]ననుభక్తిపారవశ్యముచేత వేఱువేఱుగాఁ జెప్పుటచేతఁ బౌనరుక్త్యశంకసఅవకాశంబులేదు॥ ❋

శ్లో॥ ముకుళాయమాననయనామ్బుజం విభో ర్మురళీనినాద మక
రన్ద నిర్భరమ్। ముకురాయమాణమృదుగణ్డమణ్డలం ముఖపఙ్కజం
మనసి మే విజృంభతామ్॥ ౬

టీక॥ ముకుళాయమాననయనామ్బుజమ్- ముకుళాయమాన- మోడ్చినట్లున్న - అనగా ముకుళించినవానివలెనాచరించుచున్న - నయనామ్బుజమ్- తామరలవంటికన్నులుగలిగిన- మురళీనినాదమకరన్దనిర్భరమ్- మురళీ- వేణువుయొక్క- నినాద-ధ్వనియనియెడి- మకరన్ద- తేనెచేత- నిర్భరం- సంపూర్ణమయిన- ముకురాయమాణమృదుగణ్డమణ్డలమ్- ముకురాయమాణ- అద్దములవలెనాచరించుచున్న- మృదు- మెత్తనయిన- గణ్డమణ్డలమ్- చెక్కులితావులు కలిగిన-విభోః- శ్రీకృష్ణదేవునియొక్క- ముఖపఙ్కజమ్- మోముదామర- మే- నాయొక్క- మనసి-హృదయమందు- విజృమ్భతామ్- ప్రకాశించుగాత॥ ❋

మ॥ మురళీనాదమరందబిందులహరీమోదంబుచేలోచనాం। బు
రుహాంబుల్ముకుళింపనోష్ఠమణిసొంపుల్మీఱనాదర్శభా। సురగండస్థలి
యొప్పఁబ్రస్తచికురస్తోమంబుఫాలంబుపై। మురువుల్సూపఁజెలంగుకృ
ష్ణవదనాంభోజంబుభావించెదన్॥ ౭

తా॥ ముందు- ప్రకాశించినవస్తువుమఱియుం బ్రకాశించుగాకయని ప్రార్థించుచున్నాఁడు- వేణుగానముచేయునపుడు తామరరేకులవంటి కన్నులుకొంచెముమూసుకొని వేణువునూదుటచేతనుబ్బి యద్దములవలెనున్నగాను అయుచున్న చెక్కిళ్లతోఁగూడి మకరందమువంటి తియ్యనిధ్వనిగలిగిన శ్రీకృష్ణునిముఖారవిందము నాహృదయంబునందోఁచుచున్నదనుట. ✻

శ్లో॥ కమనీయకిశోరముగ్ధమూర్తేః కలవేణుక్వణితాదృతాననేన్దోః। మమవాచివిజృంభతాంమురారేర్మధురిమ్ణఃకణికాపికాపికాపి॥

టీక. కమనీయకిశోరముగ్ధమూర్తేః-కమనీయ-యిచ్ఛగింపదగినట్టి కిశోర- బాల్యముతోఁగూడిన- ముగ్ధ-సుందరమైన- మూర్తేః-దేహముగలిగిన-కలవేణు క్వణితాదృతాననేన్దోః - కల - అవ్యక్తమధురమైన- వేణుక్వణిత- వేణుధ్వనిచేత- ఆదృత- ఆదరింపఁబడిన - ఆననేన్దోః- చంద్రునివంటిముఖము గలిగిన- మురారేః - శ్రీకృష్ణునియొక్క - మధురిమ్ణః- సౌందర్యముయొక్క- కాపికాపి-అతిసూక్ష్మమైన-కణికాపి- లేశమయినను-మమ- నాయొక్క- వాచి-వాక్కునందు-విజృమ్భతామ్-ప్రకాశించుగాక.

మ॥ కలవేణుక్వణితాదృతాననము రాకాచంద్ర సాంద్రద్యుతిఁ
దిలకింపంగమనీయముగ్ధశిశుమూర్తిస్ఫూర్తివర్తిల్లు నుత్పలపత్రో
జ్జ్వలనీలవర్ణగుణసంధామాధురీసాధురీతులలోనించుకమైననావచ
నసందోహంబులనైజ్జెందెడిఁ॥ ౭

తా. యెల్లవారునుమాటిమాటికిఁజూడనాశపడునట్టిచక్కదనమునుం బాల్యమునుంగలదివ్యదేహముగలవాఁడైచంద్రునివంటిముఖమందుఃఅమృతమువంటివేణునాదము విలసిల్లుచున్నట్టికృష్ణునియొక్క తాత్కాలికవిలక్షణసౌందర్యమను తేనెయొక్కచిన్నబిందువైనను నానాలికయందుపడుగాక అనగా ఆసౌందర్యమందుయించుకంతైన నేనువర్ణింతుగాకయనుట. ✻

శ్లో॥ మదశిఖణ్డిశిఖణ్డవిభూషణంమదనమన్థరముగ్ధముఖామ్బుజమ్। వ్రజవధూనయనాఞ్చలవఞ్చితమ్ విజయతాం మమవాఙ్మయజీవితమ్॥ ౮

టీక. మదనమన్థరముగ్ధముఖామ్బుజమ్-మదన-మన్మథునిచేత- మన్థర-మాంద్యముగలిగిన- ముగ్ధ-సుందరమయినట్టి- ముఖామ్బుజమ్- ముఖకమలము గలిగిన- వ్రజవధూనయనాఞ్చలవఞ్చితమ్- వ్రజవధూ- గోపికలయొక్క-- నయన-కన్నులయొక్క- అంచల-కొనలచేత- వఞ్చితమ్-వంచింపఁబడిన- మదశిఖ

ణ్డిశిఖణ్డవిభూషణమ్- మదశిఖణ్డి- మదముగలనెమలియొక్క, శిఖణ్డ - పింఛ
మును, విభూషణమ్-భూషణముగలిగినవస్తువు, మమ-నాయొక్క, వాఙ్మయజీ
వితం-వాఙ్మయ-కవితకు, జీవితం-జీవనమై, విజయతాం- సర్వోత్కర్షము
గానుండుగాక. ... ... *

ఉ॥ చక్కనిముద్దుమోము సుమసాయకు టెక్కుల ధిక్కరింప
గాఁ। జొక్కపునెమ్మిబోదనునుసోగరసంబుశిరంబునందుఁ బెం। పె
క్క వ్రజాంగనాజననిరీక్షణవంచితమైననాదుస। మ్యాకృతవాక్యజీ
వితపుజాండకటాహమునిండియుండెడిన్॥ ౮

తా. మన్మథావేశముచేతవిలాసముబొందిమనోహరమైనముఖముతో
గూడిగోపికలకడకంటిచూపులచే- తద్వశమయితిరుగుచున్నట్టిశిఖిపింఛభూష
ణముగువస్తువు- అనగా - శ్రీకృష్ణుండు నాకవిత్వమునకుజీవనమయి - అనగా-
నాచేతస్తుతింపఁబడువాడై-వర్ధిల్లుగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ పల్లవారుణపాణిపఙ్కజసఙ్గి వేణురవాకులమ్।ఫుల్లపాట
లపాటలీపరివాదిపాదసరోరుహమ్। ఉల్లసన్మధురాధరద్యుతిమఞ్జరీ
సరసాననం। వల్లవీకుచకుమ్భ కుఙ్కుమపఙ్కిలం ప్రభుమాశ్రయే॥

టీక. పల్లవారుణపాణిపఙ్కజసఙ్గి వేణురవాకులం-పల్లవ-చిగుళ్లవలె, అరుణ-యెఱ్ఱనైన, పాణి- హస్తములనియెడి, పఙ్కజ-కమలములతో, సఙ్గి చేరియున్న, వేణు- వేణువుయొక్క, రవ- నాదమందు, ఆకులమ్- ఆసక్తిగలిగిన , ఫుల్లపాటలపాటలీ పరివాదిపాదసరోరుహమ్ - ఫుల్ల - వికసించిన, పాటల-కలుగొట్టుపూవుయొక్క , పాటలీ-సమూహమును,పరివాది- దూషించుచున్న,పాద- పాదములనియెడి, సరోరుహం- తామరలుగలిగిన, ఉల్లసన్మధురాధరద్యుతి మఞ్జరీసరసాననం- ఉల్లసత్ - ప్రకాశించుచున్నట్టి- మధుర- మాధుర్యముగల, అధర- మోవియొక్క, మఞ్జరీ-సమూహముచేత,సరస- సరసమైన, ఆననం-ముఖముగలిగిన,వల్లవీకుచకుమ్భ కుంకుమపఙ్కిలం- వల్లవీ-గోపికలయొక్క,కుచకుమ్భ-కుంభములవంటిస్తనములయొక్క,కుఙ్కుమ- కుంకుమచేత, పఙ్కిలమ్-మలినమయిన- ప్రభుమ్-ప్రభువైనకృష్ణుని, ఆశ్రయే- సేవించుచున్నాను. ... ... *

ఉ॥ పల్లవకోమలంబయినపాణితలంబునఁదేనెమోవిరం।జిల్లె
డు మోముఁదమ్మిపయిఁజేర్చినవేణువు మ్రోయఁజొక్కుచు। న్వల్లవ

కామినీజనఘనస్తనకుంకుమపంకభాసియా। వెల్లితపాటలారుణనవీన
పదాబ్జువిభుందలంచెదన్॥ ... ...

తా. కలుగొట్టుచిగురులవంటిపాదములతో నిలిచివేణువునుచిగురువంటిచేతుల చేపట్టివాయించునప్పుడు పువ్వుగుత్తువలెమెఱయు మోవికాంతులు ముఖమందు ప్రసరింపఁగా యిట్టి సొంపు జూచి కామప్రేమ పరవశలై గోపికలు ఆలింగనముసేయ వారిచన్నులయందుండెడి కుంకుమపంకముమేనెల్ల వ్యాపించివిలసిల్లు నాశ్రితరక్షణ సమర్థుడైనట్టి కృష్ణుని యాశ్రయించెద ననుట- ఇదిగాకనీనాలుగువిశేషణములచేతను వేణుగానముజేయు నొకసమయంబునుభగవంతుడు యెఱ్ఱనిపువ్వులుపూచి నల్లనిమ్రానువలెతోచె ననియుతాత్పర్యమవుచున్నది. ... ... *

శ్లో॥ అపాఙ్గరేఖాభిరభఙ్గురాభిరనఙ్గలేఖారసరఞ్జితాభిః।అనుక్షణంవల్లవసున్దరీభిరభ్యర్చ్యమానంవిభుమాశ్రయామః॥ * * ౧౦

టీక. వల్లవసున్దరీభిః-గోపస్త్రీలచేత, అనఙ్గలేఖారసరఞ్జితాభిః అనఙ్గ- మన్మథునియొక్క, లేఖా- పత్రికలయొక్క, రస- రసభూతమైనసామర్థ్యముచేత- రఞ్జితాభిః-ప్రకాశింపఁజేయఁబడినట్టి, అభఙ్గురాభిః -దీర్ఘములైనట్టి, అపాఙ్గరేఖాభిః- కడకంటిచూపులపఙ్క్తులచేత, అనుక్షణమ్- మాటిమాటికి, అభ్యర్చ్యమానమ్- పూజింపఁబడుచున్న, విభుమ్-విభుడైనకృష్ణుని, ఆశ్రయామః-ఆశ్రయించుచున్నాము. ... ... *

ఉ॥ ఇంచుకమైనఁజాలునని యెంచక వ్రేయల మించు బోండ్ల
గ్రొ। మ్మించులమించులీనెడునమేయమనోభవమాధురీరసో। దంచిత
చారుచంచలదృగంచలధారలసారెపూజఁగా। వించఁగఁజెల్వుమీఱు
విభువేణుని నాదవినోదుఁ గొల్చెదన్॥ ౧౦

తా. వేణుగానావసరమందుగోపస్త్రీలకామాతిశయముచేకడకన్నులతోజూచునట్టి సర్వలోకేశ్వరుఁడయిన - శ్రీకృష్ణస్వామి నాశ్రయించెదము- ఆక్రేగంటిచూపులెట్టివన్నను- మన్మథుడుపంపించినచీటివలె కామోద్రేకము కలుగఁజేయునట్టిసామర్థ్యముతోఁగూడి దీర్ఘములై వెలుగుచున్నవియనుట- వీనిచేతనర్చింపఁబడుచున్నవిభునిఅనగా అట్లుచూచుటయుభగవంతునికారాధనమానని తాత్పర్యమవుచున్నది. ... ... *

శ్లో॥ హృదయేమమహృద్యవిభ్రమాణాంహృదయంహర్షవి

శాలలోలనేత్రమ్। తరుణంవ్రజబాలసున్దరీణాం తరళికైక్ష్చనధామ సన్నిధత్తామ్॥ ౧౧

టీక- తరుణం-యౌవనముతోఁగూడినదిగనుకనే-తరళం-చంచలమైన యట్టి, హర్షవిశాలలోలనేత్రం- హర్ష- సంతోషముచేత, విశాల-వెడల్పులయినట్టి , లోల - చంచలములైన , నేత్రమ్ - నేత్రములుగలయట్టి - హృద్యవిభ్రమాణాం-హృద్య- మనోహరములైన, విభ్రమాణాం-విలాసములుగల- వ్రజబాలసున్దరీణాం- వ్రజ- వ్రేపల్లెయందుండిన- బాల- లేప్రాయముగల, సున్దరీణాం- స్త్రీలయొక్క, హృదయం-హృదయమందున్న,కిఞ్చన-చెప్పనలవిగాని, ధామ- తేజము, మమ- నాయొక్క, హృదయే- చిత్తమందు, సన్నిధత్తామ్- ఉండుగాక. ... ... *

ఉ॥ మంజువిలాసవిభ్రమసమాశ్రయమున్వ్రజభామినీమనో।
రంజకయౌవనాకరమురాజితహర్షవిలాసదృక్ప్రభా। పుంజముపిం
ఛభూషణవిభూషితధామమునెమ్మినామనః। కంజనివాసమైమనుచుఁ
గావుతనక్కరుణాధురీణమై॥ ౧౧

తా. లేజవ్వనంబుగల్గియుండుఁగావున చపలంబైసంతోషంబుచేవెడలుపగు కన్నుఁదోయిగలిగి మనోహరంబులగు విలాసంబులుగల లేప్రాయంపుగోపికల- హృదయంబులవెలుంగుచు- యిట్టిదియని యెఱుంగరాకయుండు నొకతేజంబునామనంబునవెలయుగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ నిఖిలభువనలక్ష్మీనిత్యలీలాస్పదాభ్యాంకమలవిపినవీథీగ
ర్వసర్వఙ్కషాభ్యామ్ । ప్రణమదభయదాన ప్రౌఢిగాఢోద్ధతాభ్యా
ఙ్కిమపివహతుచేతః కృష్ణపాదాంబుజాభ్యామ్॥ ... ౧౨

టీక. నిఖిలభువనలక్ష్మీనిత్యలీలాస్పదాభ్యాం-నిఖిల- సమస్తమైన,భువన-లోకములయందలి, లక్ష్మీ- కాంత్యధిదేవతకు,నిత్య-నిరంతరమును- లీలాస్పదాభ్యాం-విహారస్థానములైనట్టివియు,కమలవిపినవీథీగర్వసర్వఙ్కషాభ్యాం-కమలవిపిన- పద్మవనములయొక్క,వీథీ- సమూహముయొక్క- గర్వ-అహంకారముయొక్క,సర్వఙ్కషాభ్యాం-నిర్మూలకములైనట్టివియు,ప్రణమదభయదానప్రౌఢిగాఢోద్ధతాభ్యాం- ప్రణమత్ - నమ్రములైనవారలకు- అభయదాన అభయంబునిచ్చుటచేతనైన, ప్రౌఢి- ఆధిక్యముచేత, గాఢ- దట్టమానట్టుగాను, ఉద్ధతాభ్యాం - అతిశయించిన, కృష్ణపాదాంబుజాభ్యాం- కృష్ణ - శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, పాదాంబుజాభ్యాం- పాదకమలములవల్లను,మమ - నా

యొక్క, చేతః- చిత్తము, కిమపి- చెప్పనలవిగాని సంతోషమును, వహతు- వహించుఁగాక. ... ... ❀

మ॥లలితాశేషదిశాధినాథనగరీలక్ష్మీవిలాసాస్పదం। బులునిరే
రుహగర్వసర్వవిభవప్రోన్మూలనశ్రీపదం । బులువంచారుమనోరథా
ర్థఘటనాపూర్ణానుకంపాస్పదం । బులుశ్రీకృష్ణపదంబులూనిమనమా
మోదంబునంబొందెడున్॥ ౧౨

తా- నిఖిలలోకంబులందుండెడిశ్రీకాంతదేవతకు విహారస్థానంబులై సేవించెడివారల భయంబులుడుపంజాలి - తామరపువ్వులందెగడుచున్న శ్రీకృష్ణునిచరణంబులవలన నాచిత్తంబు సెప్పనలవిగానిసంతసంబు నొందుంగాతయనుట. ❀

శ్లో॥ ప్రణయపరిణతాభ్యాం ప్రాభవాలమ్బనాభ్యాంప్రతిప
దలలితాభ్యాంప్రత్యహంనూతనాభ్యామ్ । ప్రతిముహురధికాభ్యాం
ప్రస్నువల్లోచనాభ్యాంప్రభవతుహృదయేనః ప్రాణనాథఃకిశోరః॥

టీక. ప్రణయపరిణతాభ్యాం - స్నేహమయములైనట్టి, ప్రాభవాలమ్బనాభ్యామ్-ప్రాభవ • ప్రభుత్వమునకు, ఆలమ్బనాభ్యామ్-ఆశ్రయములైనట్టి, ప్రతిపదలలితాభ్యాం- ప్రతిపద - ప్రతిక్షణమును, లలితాభ్యాం సుందరములైనట్టి, ప్రత్యహమ్- ప్రతిదినమును, నూతనాభ్యామ్ - క్రొత్తలైనట్టి, ప్రతిముహుః - మాటిమాటికి, అధికాభ్యాం - విశాలములగుచున్న - ప్రస్నువల్లోచనాభ్యామ్- ప్రస్నువత్ - ఆశ్రితాభీష్టములవర్షించుచున్న, లోచనాభ్యాం- నేత్రములతోడ, కిశోరః - బాలుఁడైన- ప్రాణనాథః- ప్రాణనాథుఁడైనకృష్ణుఁడు, నః- నాయొక్క, హృదయే- చిత్తమందు, ప్రభవతు- తోఁచుగాక. ❀

చ॥ ప్రతిదినముస్విలాసరసభాసురమైనిరతంబుఁజూచినన్। మ
తిహితమై ప్రభుత్వమహిమంబునకెల్లనుఁబట్టుగొమ్మయై । యతులద
యాకళోదితములైవిలసిల్లెడుకన్నుఁదోయితో । సతతముఁబ్రాణబం
ధుఁడగుచక్కనిబాలుఁడుదోఁచుఁగావుతన్॥ ౧౩

తా. స్నేహమయములై దొరతనంబునకెల్లఁబట్టుగొమ్మలై ప్రతిదినమును క్రొత్తలై ప్రతిక్షణమును విలాసంబులచే నెక్కువలై యాశ్రయించినవారలకఖిలార్థంబులనొసగుకన్నులతోఁ బ్రాణబంధుఁడగు బాలుఁడునామనంబునఁదోచుగావుతయనుట. ❀

శ్లో॥ మాధుర్యవారిధిమదాన్ధతరఙ్గ భఙ్గీశృఙ్గారసఙ్కలితశీత కిశోరవేషమ్। ఆమన్దహాసలలితాననచన్ద్రబిమ్బ మానన్దసంప్లవమనుప్లవతాంమనోమే॥ ౧౪

టీక. ఆమన్దహాసలలితాననచన్ద్రబిమ్బమ్- ఆమన్దహాస - చిఱునగవుచేత, లలిత- మనోహరమైన, ఆనన- ముఖమను- చన్ద్రబిమ్బమ్- ఇందుబింబముగలయట్టి, మాధుర్యవారిధి మదాన్ధతరఙ్గ భఙ్గీశృఙ్గార సఙ్కలిత శీతకిశోరవేషమ్- మాధుర్య- సౌందర్యమను, వారిధి- సముద్రముయొక్క, మదాన్ధ- మదప్రయుక్తముతైన, తరఙ్గ- అలలయొక్క, భఙ్గీ- పఙ్క్తులచేతనైన, శృఙ్గార- శృంగారరసముతోడ, సఙ్కలిత - కూడినట్టి, శీత- చూచెడివారలకన్నులకుసుఖకరమయిన, కిశోరవేషమ్- బాలునియాకృతిగల, ఆనన్దసంప్లవమ్- ఆనందస్వరూపుఁడగుకృష్ణుని, మె- నాయొక్క, మనః- మనస్సు, అనుప్లవతాం- అనుసరించుగావుత. ❀

చ॥ కందళితస్మితామృతవికాసముఖాబ్జముమాధురీవినిష్యందతరంగభంగినవయౌవనవిభ్రమగోపవేషమా। నందరసైకరూపముగు నందకుమారసుధాబ్ధిలోననా। డెందము దేలియాడఁగఁగఁగడింది యఘంబనుపంకమంటునే॥ ౧౪

తా. చిఱునగవుచేసొగసునెమ్మోము చందురుంగలిగి-సౌందర్యంబనియెడిసముద్రమునలలచేనయినసింగారంబుతోఁగూడి- సేవించెడివారలకన్నులకుసుఖంబుఁజేయుచుబాలభావంబుచేఁ దేజరిల్లుసత్యజ్ఞానానందస్వరూపుఁడగుశ్రీకృష్ణునినామనంబనుసరించుగాకయనుట. ❀

శ్లో॥ అవ్యాజమఞ్జులముఖామ్బుజముగ్ధభావై రాస్వాద్యమాననిజవేణువినోదనాదం। ఆక్రీడతామరుణపాదసరోరుహాభ్యా మార్ద్రేమదీయహృదయేభువనార్ద్రమోజః॥ ౧౫

టీక. అవ్యాజమఞ్జులముఖామ్బుజముగ్ధభావైః- అవ్యాజ-నిరుపాధికమైన, మఞ్జుల- సౌందర్యముగల, ముఖామ్బుజ- ముఖకమలములయొక్క, ముగ్ధ- సుందరమైన, భావైః- చేష్టలచేత, ఆస్వాద్యమాననిజవేణువినోదనాదమ్- ఆస్వాద్యమాన- అనుభవింపబడుచున్న, నిజ- స్వకీయమైన, వేణు- పిల్లనగ్రోవియొక్క, వినోద- వినోదార్థమయిన, నాదం- ధ్వనిగలయట్టి, భువనార్ద్రమ్- భువన- లోకములయందు, ఆర్ద్రమ్- (చూచువారలచూపులకు) సుఖమును- జేయుచున్న, ఓజః- తేజము, అరుణపాదసరోరుహాభ్యాం అరుణ-ఎ

ట్టినయిన- పాదసరోరుహాభ్యామ్ - పాదకమలములచేత- ఆర్ద్రె-ఆర్ద్రమయిన, మదీయహృదయే- మదీయ- నాసంబంధియయిన, హృదయే-చిత్తమందు, ఆక్రీడతామ్-విహరించుగావుత. ... ... ❋

మ॥ హాసదవ్యాజమనోహరాననముతో నాలోలదృక్పాళితో। న
సకృల్లీఢనిరూఢ వేణులతతో నాతామ్రకమ్రాంఘ్రిసం। రసయుగ్మం
బుననింపుసొంపులుదలిర్పం దాండవంబాడుచు। న్వసియించుఙ్ భువనా
ర్ద్రతేజముమహానందంబునన్నామదిఙ్॥ ౧౫

తా. స్వతస్సిద్ధసౌందర్యంబుచేనమఱియున్నముఖకమలసంబంధియైన భ్రూవిక్షేపాది శృంగారచేష్టలచేతను సేయుచున్న వేణుగానమును మెచ్చుచును లోకంబులవారల చూపులకుసుఖముంజేయుచున్న తేజంబువెల్గునగునదుగుఁదామరలచేత- భక్త్యతిశయము చేగరగుచున్న నామనంబందువిహరించుగాతయనుట॥ ... ... ❋

శ్లో॥ మణినూపురవాచాలంవన్దేతచ్చరణంవిభోః।
లలితానియదీయానిలక్ష్మాణివ్రజవీధిషు॥ ౧౬

టీక. యదీయాని- ఏపాదసంబంధులైన- లక్ష్మాణి- (పద్మాంకుశాది రేఖారూపములైన,) చిహ్నములు- వ్రజవీధిషు- వ్రజ - వ్రేపల్లియయొక్క, వీధిషు- వీధులయందు, లలితాని- మనోజ్ఞములయినవో, విభోః- వ్యాపకుండైన శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క , మణినూపురవాచాలమ్- మణి- పద్మరాగాదిమణులతోఁగూడిన, నూపుర- కాలియందియలచేత , వాచాలమ్- మ్రోయుచున్న, తచ్చరణమ్ - తత్ - ప్రసిద్ధమైన , చరణమ్ - పాదమునుగూర్చి, వన్దే- నమస్కరించుచున్నాను॥ ❋

చ॥ హలకులిశాదిలక్షణసమాహితముద్రనచంచలస్థితిఙ్।వెల
సిసిరింజెలంగువ్రజ వీధులనూపుర రత్నకింకిణీ। లలితఝుళంఝుళార
వములన్నలుదిక్కులు పిక్కటిల్లఁగాఁ। దలవరినాఁబవర్తిలుపదద్వ
యిగల్గుహరిన్భజించెదఙ్॥ ౧౬

తా. హలకులిశాంకుశాదిరేఖాలక్షణంబులచే వ్రేపల్లియవీధులనలంకరించుచు నందియలమ్రోఁత నలుగడల నిండంజేయు శ్రీకృష్ణునిచరణంబులు భజియించెదననుట. ❋

శ్లో॥మమచేతసిస్ఫురతువల్లవీవిభోర్మణినూపురప్రణయిమఞ్జు

శిఞ్జితమ్ । కమలావనే చరకళిందకన్యకా కలహంసకణ్ఠకలకూజితా
దృతమ్ ॥ ౧౭

టీక. కమలావనేచరకళిన్దకన్యకాకలహంసకణ్ఠకలకూజితాదృతమ్-కమలా-లక్ష్మీదేవియొక్క, వనే-విహారవనమైనపద్మవనమందు, చర-సంచరించుచున్నయట్టి, కళిన్దకన్యకా-యమునానదియందుండెడే, కలహంస-హంసములయొక్క, కణ్ఠ-కంఠములయందలి, కల-అవ్యక్తమధురమగు, కూజిత-ధ్వనిచేత, ఆదృతమ్-ఆదరింపఁబడుచున్న (ఇక్కడ-ఆదృతం-అనిపాతాంతరముఁగలదు ఈపక్షమందు-కూజితముతో- ఆదృతం- సమమైనదియనియర్థము- ఇట్లనివ్యాఖ్యాకృదభిప్రాయము) విభోః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, మణినూపురప్రణయిమంజుశింజితమ్- మణి- రత్నమయములైన, నూపుర-కాలియందియలయొక్క, ప్రణయి-స్నేహయుతమైనట్టి, మంజు-మనోజ్ఞమైన, శింజితమ్-ధ్వని, మమ-నాయొక్క, చేతసి-చిత్తమందు, స్ఫురతు-తోఁచుగాత.

మ॥ దినమున్నాదు హృదంతరాళమునవర్తిల్లుంగళిందాత్మజా।
వనజాళిన్విహరించునంచకలరావంబున్విడంబించున । వ్వనజాతేక్షణు
పాదనూపురమణిధ్వానంబుగోపాంగనా । జనరాసోత్సవన్నృత్తగీత
కలనాసాచివ్యధారేయమై॥ ౧౭

తా. యమునానదీకమలవనమందువిహరించునంచలయొక్క అవ్యక్తమధురములగుకంఠధ్వనులకుసమానమైనశ్రీకృష్ణునికాలియందియల మనోజ్ఞంబగుమ్రోఁతయింపగుచు నామనంబునఁదోఁచుగావుతమనుట. ....*

శ్లో॥ తరుణారుణకరుణామయ విపులాయతనయనం కమలాకుచకలశీభరపులకీకృతపులకమ్ । మురళీరవతరళీకృతమునిమానసనలినం మమఖేలతిమదచేతసిమధురాధరమమృతమ్॥............ ౧౮

టీక. తరుణారుణకరుణామయవిపులాయతనయనమ్- తరుణారుణ-కొంచెముగా నెఱ్ఱనైనట్టి, కరుణామయ-దయాస్వరూపములైనట్టి, విపుల-వెడలుపులైనట్టి, ఆయత-పొడవులైనట్టి, నయనం-నేత్రములుంగలయట్టి, కమలాకుచకలశీభరపులకీకృతపులకం - కమలా - లక్ష్మీదేవియొక్క, కుచకలశీ-కలశములవంటిస్తనములయొక్క, భర - భారమందలి, పులకీ - గగ్గురుచేత, కృత - చేయఁబడిన, పులకం - గగ్గురుపాటుగలయట్టి, మురళీరవతరళీకృతమునిమానసనలినం - మురళీరవ - వేణునాదముచేత, తరళీకృత-చంచలముగాఁజేయఁబడిన, ముని-మునులయొక్క, మానస- మనస్సులను, కమ

లం-కమలములుగలయట్టిన్ని, మధురాధరం-మధుర-మనోజ్ఞమైన, అధరం-అధరోష్ఠముగల, అమృతం - మోక్షస్వరూపమగుశ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువు, మమ-నాయొక్క, మదచేతసి-మత్తచిత్తమందు, ఖేలతి-క్రీడించుచున్నది. ... ... *

మ॥ తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయిఁగృపాధారేయమైయొప్పసా।
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁబులకల్గన్పట్టమానీంద్రహృ । త్సరసీజంబు
లుసంచరింపమురళీసంజాతగీతామృత। స్ఫురణన్ బాల్గరఁగంజరించు
హరికైశోరంబుభావించెదన్॥ ౧౮

తా. లేతయెఱ్ఱదనంబమరవెడలుపులై నిడుపులై కృపారసంబు గురియుకన్నులచేఁదేజరిల్లి బంగరుకుండలంబోలిన భరంబులగు మెఱుఁగు చన్నులుగగుర్పొడవ ననురాగంబుచేయుచున్న సిరింగాంచియప్పడ మొుల్ల-లోత్తు శనురాగంబునందోఁచు నగునుపాటుచేనొప్పెడి నెమ్మోముఁగల్గి మనోహరంబగునధరంబు మోక్షస్వరూపంబగు శ్రీకృష్ణాఖ్యమైనవస్తువు నామదించిన చిత్తంబునం గ్రీడించుఁగాతయనుట. .... *

శ్లో॥ ఆముగ్ధమర్ధనయనామ్బుజచుమ్బ్యమానహర్షాకులవ్రజ
వధూమధురాననేన్దోః। ఆరబ్ధవేణురవమాదికిశోరమూర్తేరావిర్భవ
న్తిమమచేతసికేపిభావాః॥ ౧౯

టీక. అర్ధనయనామ్బుజచుమ్బ్యమానహర్షాకులవ్రజవధూమధురాననేన్దోః-అర్ధ- అర్ధనిమీలితములైన, నయనామ్బుజ - కమలములవంటికన్నులచేత, చుమ్బ్యమాన-చుంబనముఁజేయబడుచున్నట్టి, హర్ష- సంతోషముచేత, ఆకుల- వ్యాకులమైనట్టి, వ్రజవధూ - గోపస్త్రీలయొక్క, మధుర-మనోజ్ఞమయిన, ఆననేన్దోః- ముఖచంద్రుఁడుగలిగిన, ఆదికిశోరమూర్తేః- బాలకృష్ణమూర్తియొక్క, కేపి-యిట్టివియని చెప్పనలవిగాని, భావాః-చేష్టలు - ఆముగ్ధమ్-అంతటనుసుందరమైనట్టుగాను, ఆరబ్ధవేణురవం- ఆరబ్ధ- ఆరంభించఁబడిన, వేణురవం - వేణునాదముగల్గునట్టుగాను - ఆవిర్భవంతిః - స్ఫురించుచున్నవి. ... ... *

మ॥ మురళీగానసుధాపయోనిధిమదిన్ బొంగన్ దరంగావళుల్ద
రికిన్ మీఱెననంగటీతటదుకూలంబుల్వడిన్ జాఱిన । బ్బురపుంగొల్లమి
టారినీటులర మోడ్పుంగన్నులంగాంచుబి। త్తరపున్ ముద్దులగోపబా
లకువినోదప్రౌఢిభావించెదన్ ॥ ౧౯

తా. వేణుగానంబునువినినయంతసనంతోషంబుపిక్కటిలమనోజ్ఞంబు

లగుచుఁజందురుంబోలి వెలుంగు గోపికలనెమ్మొగంబుల నరమోడ్చిన కన్ను దామరలచేజూచుచుండుబాలకృష్ణునిచెప్పనలవిగాని మనోహరంబులైన చేష్టలునామదిందోచుచున్నవియనుట. ... ... *

శ్లో॥ కలక్వణితకఙ్కణకరనిరుద్ధపీతామ్బరక్రమప్రసృతకున్తలఙ్గళితబర్హభూషంవిభోః । పునఃప్రసృతిచాపలమ్ప్రణయినీభుజాయన్త్రితం మమస్ఫురతుమానసే మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్॥ ౨౦

టీక. కలక్వణితకఙ్కణమ్-కల-అవ్యక్తమధురమైన, క్వణిత-ధ్వనిగలిగిన, కఙ్కణమ్-కడియములుఁగలయట్టి,కరనిరుద్ధపీతామ్బరమ్-కర- హస్తముచేత, నిరుద్ధ-అడ్డగింపబడుచున్న, పీతాంబరమ్-పీతాంబరముఁగలయట్టి, క్రమప్రసృతకున్తలమ్-క్రమ-క్రమముగాను, ప్రసృత - జాఱుచున్న, కున్తలం-కేశములుగలయట్టి, గళితబర్హభూషమ్- గళిత - వీడిన, బర్హభూషమ్-పింఛభూషణముఁగలయట్టి, పునఃప్రసృతిచాపలమ్ - పునః - తిరిగి, ప్రసృతి- జారినకేశాదులనమర్చుటయందు, చాపలమ్- ఇచ్ఛావిశేషముగలయట్టి, ప్రణయినీభుజాయన్త్రితమ్- ప్రణయినీ - ప్రియురాలియొక్క, భుజా - బాహువులచేత, యన్త్రితమ్-ఆలింగనముసేయబడుచున్న, విభోః-కృష్ణమూర్తియొక్క, మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్-మదనకేళి- రత్యర్థమయిన-శయ్యా- శయ్యనుండి, ఉత్థితమ్-లేచుచున్నశరీరము, మమ-నాయొక్క, మానసే-చిత్తమందు, స్ఫురతు-ప్రకాశించుగాత. ... ... *

చ॥ అరవిరిజాఱుకుంతలములట్టిటువీడినపీలుదండయుం। గరవలయంబుఘల్లురనఁగైకొనునట్టిసువర్ణచేలముం। బరగఁగసజ్జడిగ్గుతఱిఁ బద్మవిలోచనగాఁగిలించుచోఁ। దిరుగరమింపఁగాదిరుగుదేవునినామదినాశ్రయించెదఁ॥ ౨౦

తా. అవ్యక్తమధురంబగుకడియంబులరవళిచేఁగనుపట్టుకరంబునజాఱుచున్నపీతాంబరమునడ్డగించుచు క్రమంబున జాఱుచుండెడు కుంతలంబులను- వీడిననెమలిపురిదండలనెప్పటియట్లుసవరింపబూనుచు- పునారతంబుకొఱకుబ్రియురాలిచేఁగాఁగిలింపంబడుచు శయ్యనుండి లేచుచున్న శ్రీకృష్ణునిదివ్యవిగ్రహంబునామనంబునంబ్రకాశించుఁగాతయనుట. ... ... *

శ్లో ॥ స్తోకస్తోకనిరుధ్యమానమృదులప్రస్యన్దిమన్దస్మితప్రేమోద్భేద నిరర్గళ ప్రసృమరప్రవ్యక్తరోమోద్గమమ్ । శ్రోతృశ్రోత్రమ

నోహరవ్రజవధూలీలామిథోజల్పితం మిథ్యాస్వాప ముపాస్మహే భగవతః క్రీడానిమీలద్దృశః॥ ౨౧

టీక. స్తోకస్తోక-కొంచెముతో సమమానట్లుగాను, నిరుధ్యమాన- నిరోధింపఁబడుచున్నట్టి, మృదుల-కోమలమగునట్లుగాను, ప్రస్యన్ది-ప్రవర్తించుచున్న, మందస్మితమ్- చిరునగవుగలయట్టి, ప్రేమోద్భేదనిరర్గళప్రసృమరప్రవ్యక్తరోమోద్గమమ్- ప్రేమ-ప్రేమయొక్క, ఉద్భేద-ఆవిర్భావముచేత, నిరర్గళ-అడ్డములేనట్టుగాను, ప్రసృమర-ప్రవర్తించుచున్నయట్టి, ప్రవ్యక్త-మిక్కిలి తెలియుచున్న, రోమోద్గమమ్-గగుర్పాటుకలయట్టి, శ్రోతృశ్రోత్రమనోహరవ్రజవధూలీలామిథోజల్పితమ్- శ్రోతృ- వినువారలయొక్క- శ్రోత్ర- కర్ణములకు, మనోహర-మిక్కిలివినదగిన, వ్రజవధూ - గోపస్త్రీలయొక్క, లీలా- విలాసములతోఁగూడిన, మిథోజల్పితమ్ - అన్యోన్యవచనములుగలయట్టి- భగవతః - శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క-, క్రీడానిమీలద్దృశః - క్రీడా-విలాసార్థమయి - నిమీలత్ - మూసికొను, దృశః-నేత్రములయొక్క, మిథ్యాస్వాపమ్ - కపటనిద్రను, ఉపాస్మహే - ఉపాసించుచున్నాను, క్రీడానిమీలద్దృశః - అనిపాఠాంతరముంగలదు - ఈపక్షమున నీపదము, భగవతః- అనుశబ్దమునకు విశేషణముఁజేయవలెను, క్రీడానిమీలద్దృశః - క్రీడాపరిహాసార్థము - నిమీలత్ - మూసికొను, దృశః - నేత్రములుగల, భగవతః- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, అనియన్వయము. ... ... *

చ॥ వలపులఁగుల్కుగోపికల వారణనొండొరుతోడనాడుమా।
టలఁజెవికింపుగావినఁదొడంగితనర్చినమందహాసముః । బలుమెఱుఁ
గుగిమేనుగరుపాటఁగనూరకకన్ను మోడ్చున । జలరుహపత్రనేత్రు
నియసత్యపునిద్దురకేనుమ్రొక్కెదన్॥ ౨౧

తా. కొంచెముతోసమమగునట్లుగానడ్డగింపంబడుచు గోమలంబుగనుండెడిచిరునగవును-ప్రేమావిర్భావంబుచేఁబొడమియెల్లరకుందెలియు గగ్గురుపాటును-విని యెడివారలచెవులకింపగు గోపికలయుపాలంభవచనంబులుంగలిగివెలయు నరమోడ్పుగన్నుదోయిగల శ్రీకృష్ణుని కపటపునిద్దురనుపాసించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ విచిత్రపత్రాఙ్కురశాలి బాలాస్తనాన్తరం మానిమనోన్తరం వా । అపాస్యబృందావనపాదపాస్య ముపాస్యమన్యన్న విలోకయామః॥ ౨౨

టీక. విచిత్రపత్రాఙ్కురశాలిబాలాస్తనాంతరం- విచిత్ర- నానావిధములయిన, పత్రాఙ్కుర - మకరికాపత్రవిశేషములచేత, శాలి - ఒప్పుచున్న, బాలా - లేఁబ్రాయపునెలతయొక్క, స్తన- చన్నులయొక్క, అన్తరం- మధ్యప్రదేశమును, మౌనిమనోన్తరంవా- మౌని- మునులయొక్క, మనః-మనస్సుయొక్క, అన్తరంవా-మధ్యమును, బృందావనపాదపాస్యమ్- బృందావన - బృందావనమందలి - పాదప-వృక్షముయొక్క, ఆస్యం - ఉనికిపట్టును, అపాస్య-విడిచి, ఉపాస్యం-శ్రీకృష్ణునివాసస్థానమును, అన్యత్-ఇతరమును, నవిలోకయామః-చూడము. ... ... *

చ॥ లలితవిచిత్రపత్రమహిళాకుచపాళిగళిందజావన। స్థలలవలీలతాగృహవితర్దికలుఁ మునిమానసాబ్జముల్ । జలరుహపత్రనేత్రునివిలాసనివాసములిందుఁదక్కనే। నెలవునసైనఁగన్గొనఁగనేతుఁ మెధూర్తశిఖావతంసునిన్॥ ౨౨

తా. నానావిధంబులగు మకరికాపత్రవిశేషంబులచే నొప్పులేజవ్వనంపు చేడియలకుచమధ్యంబులను- మౌనులమనంబులను- బృందావనంబుతరువుల చేరువలనుందక్కఁదక్కిన నెలవులం గృష్ణమూర్తినిగనుంగొననరిదియనుట. *

శ్లో॥ సార్ధంసమృద్ధైరమృతాయమానై రాధ్మాయమానైర్మురళీనినాదైః । మూర్ధాభిషిక్తంమధురాకృతీనాంబాలంకదానామవిలోకయిష్యే॥ ౨౩

టీక. ఈశ్లోకంబుమొదలునాలుగుశ్లోకములచేతమనంబునఁదోఁచినశ్రీకృష్ణమూర్తిని గన్నులగనుఁగొనఁగోరి ప్రార్థించుచున్నాఁడు - ఆధ్మాయమానైః-ముఖవాయువుచేసంపాదింపబడుచున్నట్టి, సమృద్ధైః-సంపూర్ణములైనవిగనుకనె, అమృతాయమానైః- అమృతముంబలెనాచరించుచున్న, మురళీనినాదైస్సార్ధమ్-వేణునాదములతోఁగూడ, మధురాకృతీనాం - సుందరజనులలోపల, మూర్ధాభిషిక్తం-సార్వభౌముఁడగు, బాలం - బాలుఁడైన, శ్రీకృష్ణమూర్తిని, కదానామ-ఏసమయమందు- విలోకయిష్యే- చూడగలను. *

ఉ॥ చక్కనివారినెల్లనెకసక్కెములాడెడు చక్కనయ్యయై। బొక్కుచుఁదానమానలయశోభితగానరసామృతంబున । ద్దిక్కులఁబిక్కటిల్లమురళింబలికించెడిబాలునెన్నఁడో । గ్రక్కునఁగాంచిమెత్తుఁ గొనికన్నులనొత్తుదుఁదత్పదాబ్జముల్॥ ౨౩

తా. వేణువునందుండు నెల్లగుణంబులచే నతిశయిల్లినకతంబున నమృతంబువలెనాచరించుచున్నవియై ముఖమారుతంబున సంపాదింపబడియెడి వేణుధ్వనులతోడ వన్నెకాండ్రకెల్లందారయై వెలుంగుబాలుండైన కృష్ణమూర్తి నేతఱింగాంచెదననుట. ... ... *

శ్లో॥ శిశిరీకురుతేకదానుసశ్శిఖిపిఞ్ఛాభరణశ్శిశుర్దృశోః। యుగళంవిగళన్మధుద్రవస్మితముద్రామృదునాముఖేన్దునా॥ ౨౪

టీక. శిఖిపిఞ్ఛాభరణః-శిఖిపిఞ్ఛ-నెమలిపురిని- ఆభరణః-భూషణముఁ గలిగిన, శిశుః - బాలుఁడగుకృష్ణుఁడు, విగళన్మధుద్రవస్మిత ముద్రామృదునా-విగళత్- జాఱుచున్న, మధుద్రవ-తేనియవాఁకఁగల, స్మిత - చిఱునగవుయొక్క, ముద్రా - ముద్రచేత, మృదునా-కోమలమైన- ముఖేందునా-చంద్రునివంటిముఖముతోడ, నః-మాయొక్క, దృశోః - నేత్రములయొక్క- యుగళం-ద్వంద్వమును, కదాను - ఏసమయమందు, శిశిరీకురుతే - చల్లగాజేయుచున్నాడు. ... ... *

ఉ॥ తలుకుంగన్నులచూపుకోపుసుధఁజిందఁ మందహాసంబువె। న్నెలనిగ్గుల్వెదఁజల్లనెమ్మిపురివన్నెచ్చిన్నెమైమీఁజని। గ్మలవక్త్రేందుకళావిలాసమునఁ జేరన్వచ్చికందోయిశీ। తలముంజేయఁగ నందనందనునియాత్మంగాంచుటెన్నఁడో॥ ౨౪

తా. నెమలిపురి భూషణంబుగఁగల శ్రీకృష్ణమూర్తి మకరందప్రవాహంబుగల లేనగవుగుఱుతుచేతం గోమలంబైచందురుంబోలిన నెమ్మొగంబుతోడం గానుపించినాకన్నుఁగవనెత్తఱిచల్లజేయుననుట. ... *

శ్లో॥ కారుణ్యకర్బురకటాక్షనిరీక్షణేన తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన। ఆపుష్ణతాభువనమద్భుతవిభ్రమేణ శ్రీకృష్ణచంద్రశిశిరీకురులోచనంమే॥ ౨౫

టీక. అద్భుతవిభ్రమేణ-అద్భుత- గోవర్ధనోద్ధరణాదికార్యములచేత ఆశ్చర్యభూతములైన, విభ్రమేణ - విలాసముగలదిగనుకనే, భువనం - లోకమును, ఆపుష్ణతా-పోషించుచున్నట్టి, కారుణ్యకర్బురకటాక్షనిరీక్షణేన-కారుణ్య-దయచేత, కర్బుర-చిత్రవర్ణముతోఁగూడిన, కటాక్ష- కడకన్నులయొక్క- నిరీక్షణేన- చూపులుగల, తారుణ్యసంవళితశైశవవైభవేన, తారుణ్య-యౌవనముతోడ, సంవళిత-కూడుకొన్న, శైశవ-బాల్యముయొక్క, వైభవేన - సంపదచేత, శ్రీకృష్ణచన్ద్ర - చంద్రసదృశుఁడవైన యో శ్రీకృష్ణస్వామి;

మే-నాయొక్క,లోచనం-నేత్రమును,శిశిరీకురు-చల్లగాజేయుము. ....., *

శా॥ కూడింగూడనిప్రాయపున్నొసగసుటెక్కుల్మిక్కిలైపెక్కుగా।నీడుంజోడునులేనివీక్షణసుధావృష్టిన్జగత్పుష్టికిన్। దోడున్నీడగుగోకులాంబునిధిచంద్రుంగాంతిసాంద్రుందమిన్। జూడంజూడఁగదృక్చకోరికలుగాంచున్సంతతానందమున్॥ ... ౨౪

తా. గోవర్ధనోద్ధరణంబు మొదలగు నాశ్చర్యకరంబులగు విలాసంబులంగలిగి- జగంబునెల్లఁబోషించెడిదై- కృపారసంబుచేనైన చిత్రవర్ణంబుతోఁగూడినకడకంటిచూపులుఁగలిగి-జవ్వనంబుతోడంగూడినబాల్యంబుగలిగి- తేజరిల్లు దివ్యమంగళ విగ్రహంబుచేత ఓ శ్రీకృష్ణస్వామి- నాకన్నులం గానంబడుమనుట. ... ... *

శ్లో॥ కదావాకాళిందీకువలయదళశ్యామలతరాఃకటాక్షాలక్ష్యన్తేకిమపికరుణావీచినిచితాః। కదావాకన్దర్పప్రతిభటజటాచంద్రశిశిరాఃకమప్యన్తస్తోషన్దదతిమురళీకేళినినదాః॥ ... ౨౫

టీక. కాళిందీకువలయదళశ్యామలతరాః-కాళిందీ- యమునయందలి, కువలయ-నల్లకలువలయొక్క-దళ-రేకులవలెను,శ్యామలతరాః- మిక్కిలిశ్యామలవర్ణముగల, కటాక్షాః-కడకన్నులు, కిమపికరుణావీచినిచితాః - కిమపి చెప్పనలవిగాని, కరుణా-దయయొక్క,వీచి-అలలచేత, నిచితాః - వ్యాపింపంబడినవియై,కదావా- ఎప్పుడు,మయా-నాచేత- లక్ష్యన్తే-చూడబడుచున్నవి, కందర్పప్రతిభటజటాచంద్రశిశిరాః-కందర్ప-మన్మథునియొక్క-ప్రతిభట-శత్రుఁడగుహరునియొక్క,జటా-జడలయందుండెడి, చంద్ర-చంద్రునివలె, శిశిరాః-ఆహ్లాదకరములగు, మురళీకేళినినదాః-మురళీ-వేణువుయొక్క- కేళి-క్రీడార్థమైన, నినదాః-నాదములు,కిమపి-చెప్పనలవిగాని,అంతస్తోషమ్- అంతఃకరణాహ్లాదమును, కదావా-ఎప్పుడు,దదతి-యిచ్చుచున్నవి.

ఉ॥ ఎన్నఁడొయామునోత్పలసితేతరలోలదయార్ద్రదృగ్విలా।సోన్నతినాపయిన్నిగుడియుండుటశంభుజటాటవీతటా। సన్నసుధాంశుశీతలలసన్మురళీనినదామృతంబుచే। వెన్నఁడునాదువీనులకువిందొనరింపఁదలంచుటెన్నఁడో॥ ౨౫

తా. యమునయందలి నల్లకలువరేకులకైవడి నల్లనగుచుజెప్పనలవిగాని కరుణాతరంగంబులనిండింపంబడుకడకన్నులు నాచేనెన్నఁడు గానంబడును-

శివునిజడయందలిచంద్రునికిరణినాహ్లాదంబు నొసంగంజాలిన వేణువినోదనాదంబులెన్నడునామనంబునకుసంతోషంబుజేయునోయనుట. ... ✻

శ్లో॥ అధీరమాలోకితమార్ద్రజల్పితఙ్గతఞ్చగమ్భీరవిలాసమన్థరమ్। అమన్దమాలిఙ్గితమాకులోన్మదస్మితఞ్చతేనాథవదంతిగోపికాః॥

టీక. హేనాథ-ఓశ్రీకృష్ణస్వామి, తే-నీయొక్క, ఆలోకితం- చూచుటను, అధీరమ్-చపలమునుగాను, గతం-నడచుటను, గమ్భీరవిలాసమన్థరమ్- గమ్భీర- తెలియనశక్యమైన, విలాస-విలాసములచేత, మన్థరమ్-మందమునుగాను, అర్ద్రజల్పితం-సరసంబుగామాటాడుటను, అకులోన్మదస్మితం-ఆకుల- వ్యాప్తముగు, ఉన్మద-మిక్కిలిమదముతోగూడిన, స్మితం- నగవునుగలదానిగాను, ఆలిఙ్గితం-కౌగిలించుటను, అమన్దమ్-గాఢమయినదానిగాను, గోపికాః-గోపికలు, వదంతి- చెప్పుచున్నారు. ... ... ✻

ఉ॥ అందముగుల్కునీయలసయానముమాటలతేనెసోనమే।
లైందుమృదుస్మితంపుసుధఁజెందుఁగటాక్షములౌరమించుకున్। విందు
లుగాఁగిలింతకడువింతయటంచనుగోపకాంతలా। నందముతోడఁబ
ల్కుదురునాథభవన్మహిమానుభావమున్॥ ... ౨౭

తా. ఓశ్రీకృష్ణమూర్తి- నీచూపునతిచపలంబుగను, గమనంబునతిమందంబుగ, నాలింగనంబునతిగాఢంబుగను, వచనంబునతివిలాససరస దరహాసంబుగనెల్లగోపికలుంబల్కుదురుగావున నాకన్నుఁగవ నీదర్శనంబు గోరుచున్నదియనుట. ... ... ✻

శ్లో॥ అస్తోకస్మితభరమాయతాయతాక్షం నిశ్శేషస్తనమృదితం వ్రజాఙ్గనాభిః। నిస్సీమస్తబకితనీలకాంతిధారన్దృశ్యాసన్త్రిభువనసున్దరంమహస్తే॥ ౨౮

టీక. అస్తోకస్మితభరం-అస్తోక-అధికమయిన, స్మిత-చిఱునగవనియెడి, భరమ్-భారముగలయట్టి, ఆయతాయతాక్షం- ఆయతాయత- దీర్ఘములైనకర్ణసీమలయిన, అక్షమ్ - నేత్రములుఁగలయట్టి, వ్రజాఙ్గనాభిః- గోపస్త్రీలచేత, నిశ్శేషస్తనమృదితం-నిశ్శేష-మిగులనట్లుగాను, స్తన - స్తనములచేత, మృదితం-పీడింపఁబడినయట్టి, నిస్సీమస్తబకితనీలకాంతిధారమ్-నిస్సీమ-మేరలేనట్లుగాను, స్తబకిత - సంజాతగుచ్ఛములుగాఁజేయబడిన, నీల-నల్లనివియైన, కాంతి-కాంతులయొక్క, ధారం- ధారలగలయట్టి, త్రిభువనసుందరం-త్రిభువన- మూడులోకములయందుండెడివారలకంటె, సుందరం-

సుందరమైన, తే- నీయొక్క, మహః- తేజస్విశరీరము, దృశ్యాసమ్- చూ చెదఁగాత. ❋

ఉ॥ మబ్బుజిగిన్నగఁ దగుసమంచితకోమలనీలదేహముక్ । గు
బ్బమిటారిచన్నవలక్రొద్దిని వ్రేతలు గౌఁగిలింపఁగా । నుబ్బుచుమందహా
సరుచియొప్పఁగఁ గొప్పగుకన్నుదోయిచే । నబ్బురమైనచక్కనినియొ
యారపుతేజముఁ గాంచెదన్మదిక్॥ ౨౮

తా. అతిశయంబగుమందహాసంబును- మిక్కిలిగొప్పలగుకన్నులుంగలిగిగోపికలపాలిండ్లచేనధికంబుగ బీడింపంబడుచు మేరలేనినల్లనైనకాంతిప్రవాహంబుగలిగి లోకత్రయంబు నందుండు సోయగంబులగుంపుకయివడి వెలుంగునీతేజశ్శరీరంబుజూచెదం గాతయనుట. ❋

శ్లో॥ మయిప్రసాదంమధురైఃకటాక్షైర్వంశీనినాదానుచరైర్విధేహి।
త్వయి ప్రసన్నేకి మిహాపరైర్నస్త్వయ్యప్రసన్నేకి మిహాపరైర్నః॥

టీక. వంశీనినాదానుచరైః- వంశీనినాద- వేణునాదమును,అనుచరైః అనుసరించుచున్నయట్టి, మధురైః- మనోజ్ఞములైన, కటాక్షైః- కడకంటిచూపులచేత, మయి- సంసారబద్ధుఁడనైననాయందు, ప్రసాదమ్-అనుగ్రహమును, విధేహి - చేయుము , త్వయి - (సర్వేశ్వరుఁడవైననీవు) ప్రసన్నేసతి- ప్రసన్నుఁడవగుచుండ,ఇహ- ఈలోకమందు, అపరైః-ఇతరులతోడ,నః-మాకు, కిమ్- ఏమిప్రయోజనము , త్వయి- నీవు, అప్రసన్నేసతి - ప్రసన్నుడవుగాకుండ , ఇహ- ఈలోకమందు , అపరైః- ఇతరులతోడ, కిమ్- యేమిప్రయోజనము. ❋

ఉ॥నీవుప్రసన్నదృష్టిఁగరుణించిననాగుణమెట్టిదేనియుక్।బావ
నమానునీకృపకుఁ బాత్రముగాక చరించువేళన । న్గావఁగఁజాలరెవ్వ
రునుఁగావున వేణురవానుసారిలీ । లావహమాకటాక్షమున లాలనఁ
జేయుమునందనందనా॥ ౨౯

తా. నీవుప్రసన్నుండవై నప్పుడీలోకంబున బరులతోనేమి ప్రయోజనంబు - నీవుప్రసన్నుండవుగాకయుండిన నీలోకంబున నితరులతోడ నేమికార్యంబుకావున సంసారబద్ధుండనగు నాయందు వేణుగానంబు ననుసరించు మనోహరంబులగుకడకంటిచూపులచేననుగ్రహంబుజేయుమనుట. ❋

శ్లో॥ నిబద్ధముద్ధాఞ్జలి రేషయాచే నీరన్ధ్రదైన్యోన్నతముగ్ధకణ్ఠమ్। దయామ్బుధేదేవభవత్కటాక్ష దాక్షిణ్యలేశేనసకృన్నిషిఞ్చ॥

టీక. వీషః- ఈ నేను-నిబద్ధముగ్ధాఞ్జలిస్సన్- నిబద్ధ-కూర్పఁబడినయట్టి ముగ్ధ- మూఢమయిన, అఞ్జలిస్సన్- కేలుమోడ్పుఁగలవాఁడనై-నిరన్తరదైన్యోన్నతముగ్ధకణ్ఠమ్- నిరన్తర-దట్టమయిన, దైన్య- దీనతచేత, ఉన్నత-ఎత్తఁబడిన-ముగ్ధ- గద్గదముగాఁజేయఁబడిన, కణ్ఠమ్- కుత్తుకఁగల్గునట్టుగాను, యాచే-యాచించుచున్నాను, దయామ్బుధే- దయాసముద్రుఁడవైన, హే దేవ- ఓ శ్రీకృష్ణస్వామి- భవత్కటాక్షదాక్షిణ్యలేశేన, భవత్ - నీయొక్క, కటాక్ష-కడకన్నులయొక్క, దాక్షిణ్య- వితరణముయొక్క, లేశేన-కొంచెముచేత, సకృత్- ఒకమాఱు, నిషిఞ్చ- తడుపుము. *

ఉ॥ వేమఱుఁగేలుమోడ్చినిను వేఁడెదనేనెలుఁగెత్తియుత్కట।
నామొఱయాలకింపుకరుణానిధిదీనశరణ్యసంతతా । ద్దామభవత్కృ
పారసనుధామధురాబ్ధితరంగపాళిలో। నేమికొంతనాపయినొకిం
చుకనించిననందనందనా॥ ౩౦

తా. హేయిదయాసముద్రుఁడవైనశ్రీకృష్ణ- కృపారసంబుఁదొలుకుకడకంటిచూపులచేనన్నొకపరిఁజూడుమనుచునీ సంసారబద్ధుండయిన యేను దైన్యంబున నెలుంగురాల్పడం బ్రార్థించెదననుట- అనగానీకటాక్ష దర్శనంబునశరభంగుఁడు మొదలగు వారలవలెఁ గృతార్థుండనగుదుననుట. *

శ్లో॥ పిఞ్ఛావతంసరచనోచితకేశపాశే పీనస్తనీనయనపఙ్కజ
పూజనీయే। చన్ద్రారవిన్దవిజయోద్యతవక్త్రబిమ్బే చాపల్యమేతినయన
న్తవశైశవేనః॥ ౩౧

టీక. పిఞ్ఛావతంసరచనోచితకేశపాశే-పిఞ్ఛ- నెమలిపురియను-అవతంస-భూషణముయొక్క, రచనా-అలంకారక్రియకు, ఉచిత-తగిన, కేశపాశే-సిగగలయట్టి, పీనస్తనీనయనపఙ్కజపూజనీయే-పీనస్తనీ- జవ్వనులయొక్క, నయన- నేత్రములనియెడు, పఙ్కజ- కమలములచేత, పూజనీయే- పూజింపఁదగినయట్టి, చన్ద్రారవిన్ద విజయోద్యత వక్త్రబిమ్బే - చన్ద్ర - చంద్రుని యొక్క, అరవిన్ద- కమలములయొక్కయు, విజయ-జయించుటయందు, ఉద్యత- ఉద్యుక్తమయిన, వక్త్రబిమ్బే-ముఖమండలముఁగల, తవ- నీయొక్క, శైశవే- బాల్యమందు, నః- మాయొక్క, నయనమ్-నేత్రము, చాపల్యం- చపలత్వమును, ఏతి- పొందుచున్నది. *

మ॥ పొగరున్ సిబ్బెపుఁగుబ్బలుబ్బఁగఁదమిన్ బాబోండ్లుగందో
యిదమ్మిగమిన్ బూజలొనర్ప నెమ్మిపురిక్రొమ్ముంచుల్ సిగన్ దట్టమై।

నిగుడక్ జందురుఁజౌక సేయుముఖకాంతిన్వింతమై యొప్పునీసొగసుం
బ్రాయముఁజూచి నానయనముల్ సొంపొందఁగాఁగోరెడిన్ ॥ ౩౧

తా. నెమలిపురియనుభూషణంబుచేఁ గై సేయంబడగినసిగగలిగి- జవ
రాండ్రకన్నుఁ దామరలచేఁ బూజింపందగి- చంద్రుని- కమలంబును- జయిం
పనుద్యుక్తంబగుచున్న ముఖమండలంబునుంగలిగిన నీబాల్యంబందు నామనం
బాసఁజేయుచున్నదియనుట. ❋

శ్లో॥ త్వచ్ఛైశవ న్త్రిభువనాద్భుతమిత్యవైమియచ్చాపలఞ్చమ
మవాగవివాదగమ్యమ్ । తత్కిఞ్చిరోమి విరణన్మురళీవిలాస ముగ్ధం
ముఖామ్బుజముదీక్షితుమీక్షణాభ్యామ్॥ ౩౨

టీక. త్వచ్ఛైశవమ్-త్వత్- నీయొక్క, శైశవమ్- బాల్యము, త్రిభు
వనాద్భుతమ్- త్రిభువన- మూఁడులోకములకును, అద్భుతమ్-ఆశ్చర్యసంపా
దకమని, అవైమి-ఎఱుంగుదును, మమ- నాయొక్క, చాపలమ్- చపలమనునది,
యత్- ఏదిగలదో, తత్-అది, అద్భుతమ్- ఆశ్చర్యసంపాదకమని, అవైమి-
ఎఱుంగుదును, వాగవివాదగమ్యమ్- వాక్-వాక్కులచేత, అవివాద- వివాద
ములేనట్టుగాను, గమ్యమ్- తెలుసుకోబడినయట్టి,విరణన్మురళీవిలాసముగ్ధమ్-
విరణత్ -మిక్కిలిమ్రోగుచున్న,మురళీ-మురళీ- వేణువుయొక్క,విలాస- గావ
విశేషములచేత,ముగ్ధమ్- సుందరమైన, ముఖామ్బుజమ్-ముఖకమలమును,ఉదీ
క్షితుమ్- చూచెడికొఱకు, కింకరోమి- ఏమిచేయుదును. ❋

మ॥ పరమాశ్చర్యమునీదు శైశవము సేష్టన్ రాదులోకంబునన్।
వరుస న్నాచపలత్వమట్టిదయని ర్వాచ్యంబు చర్చింపుమా। మురళీనాద
సుధామనోహరముఖాంభోజాతమీకన్నులన్। బరిశీలింపఁగగోరినా
డసులభంబౌ తారతమ్యజ్ఞతల్॥ ౩౨

తా. నీబాల్యంబుముల్లోకంబులకునాశ్చర్యంబుఁబుట్టించెడిదియని యె
ఱుంగుదు- విషయంబులవెంటనంటునాచాపల్యంబునట్టిదయనియెఱుంగుదు నె
ఱింగియు నిర్వివాదంబుగ నావాక్కులకువిషయమై వేణుగానామృతంబుచే
సుందరంబగు నీనెమ్మోముఁదామరం జూడగోరియున్నవాడ నేమిసేయుదు
ననుట. ❋

శ్లో॥ పర్యాచితామృతరసాని పదార్థభఙ్గీ వల్గూనివల్గితవిశాలవి
లోచనాని। బాల్యాధికాని మదవల్లవభావితాని భావేలుఠన్తిసుదృశా
స్తవజల్పితాని॥ ౩౩

టీక. పర్యాచితామృతరసాని-పర్యాచిత-స్రవించుచున్న, అమృతరసాని-సుధారసముగలయట్టి, పదార్థభఙ్గీఫల్గూని-పదార్థ-మణిసువర్ణాదులయొక్క, భఙ్గీ-పఙ్క్తులయొక్క, ఫల్గూని- అసారముఁగలయట్టి, వల్గితవిశాలవిలోచనాని- వల్గిత-రతమొదలగువానిచూచించుచేష్టలతోఁగూడినట్టి, విశాల-విశాలములయిన, విలోచనాని- నేత్రములుఁగలయట్టి, బాల్యాధికాని- బాల్యాతిరిక్తములయినటివి, మదవల్లవభావితాని-మద-యౌవనవంతులైన, వల్లవ- గోపకులచేత, భావితాని- చెప్పఁదగిన, తవ- నీయొక్క, జల్పితాని-వచనములు సుదృశామ్- విద్వాంసులయొక్క, (గోపికలయొక్కయనియర్థాంతరము) భావే- మనస్సునందు, లుఠన్తి-వర్తించుచున్నవి. ❋

ఉ॥ కమ్మనితేనియల్గులుకఁగావెలదేఁటనిమానికమ్ములన్। జిమ్ముచుఁబెళ్కుఁజూపువిలసిల్లఁగవల్లవభావితమ్మునై। యిమ్మగుబాల్యరీతికెనయింపఁగరానినిజోక్తిచాలిక। క్నెమ్మదినెంచిమెంచితమినెకొ్కనఁజేర్చినశౌరిఁగాంచెదన్॥ ౩౩

తా. స్రవించుచుండు నమృతంబుఁగల్గి మణిసువర్ణాదులయందసారత్వంబుఁదెలుపునవియై రతిమొదలగువానిసూచించు చేష్టలంగలకన్నులంగలిబాల్యంబు నతిక్రమించినవియై యౌవనవంతులగు గోపాలకులచేసంభావింపంబడిన నీవచనంబులు విద్వాంసుల మనంబులయందుఁ దిరుగుడుపడుచున్నవియనుట. ❋

శ్లో॥ పునఃప్రసన్నేన ముఖేన్దుతేజసా పురోవతీర్ణస్యకృపామహామ్బుధేః। తదేవలీలామురళీరవామృతంసమాధివిఘ్నాయకదానుమేభవేత్॥ ౩౪

టీక. పునఃప్రసన్నేన-మిక్కిలిస్వచ్ఛమైన, ముఖేన్దుతేజసా- ముఖేన్దు-ముఖచంద్రునియొక్క, తేజసా- తేజస్సుతోఁగూడ, పురోవతీర్ణస్య- పురః-పురోభాగమందు, అవతీర్ణస్య - అవతరించిన, కృపామహామ్బుధేః- దయాసముద్రుండైన శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, తత్- ఆప్రసిద్ధమయిన, లీలామురళీరవామృతమ్-లీలా-విలాసముతోఁగూడిన, మురళీరవామృతమేవ- అమృతమువంటివేణునాదమే, మే- నాయొక్క, సమాధివిఘ్నాయ- సమాధి-ధ్యానముయొక్క, విఘ్నాయ-విఘ్నముకొఱకు, కదాను- ఎప్పుడు- భవేత్-అగును. ❋

ఉ॥ అందెలుఘల్లుఘల్లురననాడుచువేణువునందుగీతమా। నందముతోడఁబాడుచును నాఁటితెఱంగునఁగన్నుదోయికి। న్విందుఘటిల్లఁ

గట్టెదుటనిల్చిప్రసన్నముఖాంబుజంబుతో । నందకుమారుఁడెన్నఁటి
కొనర్చునొనాదుసమాధిభంగముల్॥ ౩౪

తా. మిక్కిలిస్వచ్ఛంబగునెమ్మొగంబనుచందురుని తేజంబుతో దయా సముద్రుండై నాముందటం గానుపించిన శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క విలాసంబుతోఁగూడిన వేణుగానంబు నాసమాధినెప్పుడు సెఱుచుఁగాతయనుట. ❋

శ్లో॥ భావేనముగ్ధచపలేనవిలోకనేనమన్మానసేకిమపిచాపలము
ద్వహన్తమ్। లోలేనలోచనరసాయనమీక్షణేనలీలాకిశోరముపగూహి
తుముత్సుకాస్మః॥ ౩౫

టీక. ముగ్ధచపలేన- ముగ్ధ- సుందరమైన, చపలేన-చంచలమైనట్టి, విలోకనేన-చూపుచేత, భావేన-చేష్టచేతను, మన్మానసే-మత్- నాయొక్క, మానసే-చిత్తమందు, కిమపి-అనిర్వాచ్యమైన, చాపలమ్- చపలత్వమును, ఉద్వహన్తమ్-చేయుచున్నట్టి, ఈక్షణరసాయనమ్-ఈక్షణ-చూపులకు, రసాయనమ్-లేహ్యావిశేషమైన, లీలాకిశోరమ్- లీలా-విలాసముతోగూడిన, కిశోరమ్-బాలుఁడైనశ్రీకృష్ణుని, లోలేన - శ్రీకృష్ణదర్శనాకాంక్షయగు, ఈక్షణేన-చూపుచేత, ఉపగూహితుం-ఆలింగనముజేయుకొఱకు, ఉత్సుకాస్మః- ఉద్యుక్తుఁడనైతిని.... ... ... ❋

ఉ॥ చక్కనిమోముతోఁజెలిమి సల్పెడుముద్దుల కోడిగంబుతోఁ।
జొక్కపునవ్వుతోఁబెళుకుచూపులతోఁదమిఁగొల్పుబాలకుం। గ్రక్కు
ననక్కుఁజేర్చుకొనికన్నులపండువుగామనంబులో। నక్కరదీరఁగాం
చెదనహర్నిశముల్వసుదేవభాగ్యముల్॥ ౩౫

తా. సుందరంబగు చూపుచే జెప్పనలవిగాని చపలంబగు చేష్టచేతను నామనంబు జలింపంజేయుచున్న కన్నులపండువగు బాలకృష్ణమూర్తిని మిక్కిలియాసక్తింజేయుచూపుచే గౌగిలింపనుద్యుక్తుండనైతిననుట. ... ❋

శ్లో॥ అధీరబిమ్బాధరవిభ్రమేణహర్షార్ద్రవేణుస్వరసమ్పదా
చ। అనేనకేనాపిమనోహరేణహాహన్తహాహన్తమనోధునోతి॥ ౩౬

టీక. కేనాపి- నిర్వచింపనశక్యమయినట్టి, మనోహరేణ-మిక్కిలిమనోజ్ఞమైన, అనేన-ఈతోచుచున్న, అధీరబిమ్బాధరవిభ్రమేణ- అధీర-చపలమైన,బిమ్బ-దొండపండువంటి, అధర-అధరోష్ఠముయొక్క, విభ్రమేణ-విలాసముచేత, హర్షార్ద్రవేణుస్వరసమ్పదాచ- హర్ష- మనోజ్ఞములుగాజేయంబడిన, ఆర్ద్ర-సుఖకరములైనట్టి, వేణుస్వర-పిల్లనఁగ్రోవియందలిసప్తస్వరము

లయొక్క, సమ్పదాచ- సమృద్ధిచేతను, మనః-మనస్సు, ధనోతి - చలించుచు న్నది, హాహన్త- అన్యాయము, హాహన్త- అన్యాయము. ... ... *

మ॥ చలదించాధరలీల గ్రొమ్మెఱుఁగుఁగా శారీరకాంతిచ్ఛటల్।
జలదానీకము గారణమ్మురళిగర్జారీతిగానెంచిని।చ్చలునాట్యంబుమనో
మయూరమొనరించస్మేచ్ఛుకందోయికిన్। ఫలమీమోహనరూపముం
గనెదుసౌభాగ్యంబుచింతింపఁగన్॥ 3౬

తా॥ మనోహరంబగుచుఁ జెప్పనలవిగాకయుండె యీముందటందో చుచున్నచలించుచున్నకెమ్మోవిలీలచేతను మనోహరంబుగాఁ జేయబడినవే ణునాదసంపదచేత నామనంబుచలించుచున్నదియనుట. ... ... *

శ్లో॥ యావన్న మేనిఖిలమర్మదృఢాభి ఘాతనిస్సన్ధిబన్ధన ముదేతిన వోపతాపః। తావద్విభోభవతుతావకవక్త్రచన్ద్రచన్ద్రాతపద్విగుణి తామమచిత్తధారా॥ 32

టీక. హేవిభో- ఓయిశ్రీకృష్ణ, నవోపతాపః- మరణవేదనావిశేష ము, మే-నాయొక్క, నిఖిలమర్మదృఢాభిఘాతనిస్సన్ధిబన్ధనమ్- నిఖిల- సమస్త మైన, మర్మ-నెలకులయందు, దృఢ-మిక్కిలి, అభఘాత- కొట్టుటచేత, నిస్సన్ధి బన్ధనమ్- కొగొట్టఁబడిన అవయవవిశేషములుగలుగునట్టుగాను, యావత్- ఎంతకాలము, నోదేతి-పుట్టకయుండునో, తావత్-అంతపర్యంతము, మమ- నాయొక్క,చిత్తధారా - చిత్తపరంపర- తావకవక్త్రచన్ద్రచన్ద్రాతపద్విగు ణితా-తావక-నీసంబంధియైన, వక్త్రచన్ద్ర- ముఖచంద్రునియొక్క, చన్ద్రాత ప-వెన్నెలచేత,ద్విగుణితా- రెండింతలుగాచేయఁబడినది,భవతు-అగుగాత. *

మ॥ శతవర్షంబులమీఁదనొందుదు రవస్థన్ జెందిలోఁ గుందిబా।
ధితమై యింద్రియగోళముల్సగులసంధీభూతముల్గాకముం। దతినుప్పొం
గెడుఁగాత దావకసుధాధారాళవేణుస్వనో।న్నతలావణ్యరమానివా
సముఖచంద్రజ్యోత్స్నచేనామందటన్॥ 32

తా॥ ఓయిశ్రీకృష్ణమూర్తీ యెంతకాలంబుసమస్తమర్మస్థానఘాతం బువచ్చిబిగువవయవంబులుగలుగునట్టు నాకుమరణంబు దోపకయుండునో యం తపర్యంతంబును నేత్రమార్గంబున వెడలునాచిత్తపరంపరనీనెమ్మోముచందు రువలనంబొడము వెన్నెలచేనుప్పొంగుగాతయనుట. ... *

శ్లో॥ యావన్న మేనరదశాదశమీదృశోపిరన్ధ్రాదుదేతితిమిరీకృతస

ర్వభావా। లావణ్యకేళిసదనన్తవ తావ దేవలక్ష్మ్యాసముత్క్వణితవే
ణుముఖేన్దుబిమ్బమ్॥ ౩౭

టీక. తిమిరీకృతసర్వభావా- తమిరీకృత - చీకటులుగాఁజేయఁబడిన, సర్వ-సమస్తమైన, భావా-పదార్థములుకలిగిన, దశమీ- పదియవదియైన,నర దశా-నర-మనుష్యులయొక్క, దశా-అవస్థ, మే-నాయొక్క, దృశః-నేత్రముల యొక్క, రన్ధ్రాత్- రంధ్రమువల్లను, యావత్-యెంతకాలము, నోపేతి-పొ ట్టదో, తావత్-అంతపర్యంతము, లక్ష్మ్యా-సౌందర్యముచేత, లావణ్యకేళిస దనం- లావణ్య-కాంతివిశేషమునకు, కేళిసదనం- క్రీడాగృహమైనట్టి, తవ- నీయొక్క, సముత్క్వణితవేణుముఖేన్దుబిమ్బమ్ - సముత్క్వణిత - మిక్కిలి యుత్పత్తియగుచున్నధ్వనివిశేషముగల, వేణు- పిల్లనఁగ్రోవిగలిగిన, ముఖ- ముఖమనియెడి,ఇన్దుబిమ్బమ్- చంద్రబింబమును, చిత్రధారా- చిత్తపరంప ర,యేతు-పొందుగాత, ఈరెండుశ్లోకంబులకును దాత్పర్యంబొక్కటియగా న నాంధ్రకవిపద్యంబొక్కటియె సెప్పెనని తెలియునది. ... *

శ్లో॥ ఆలోలలోచనవిలోకనకేళిధారా నీరాజితాగ్రసరణేః కరు
ణామ్బురాశేః। ఆర్ద్రాణి వేణునినదైః ప్రతినాదపూర్ణైః రాకర్ణయా
మిమణినూపురశిఞ్జితాని॥ ౩౮

టీక. ఆలోలలోచనవిలోకనకేళిధారానీరాజితాగ్రసరణేః - ఆలో ల-చంచలములైన, లోచన-నేత్రములుగలగోపస్త్రీలయొక్క, విలోచన- చూ పులయొక్క, కేళి-విలాసములతోఁగూడిన, ధారా-పఙ్క్తులచేత, నీరాజిత-ని వాళింపఁబడిన, అగ్రసరణేః- పురోభాగముగల,కరుణామ్బురాశేః-దయాస ముద్రుఁడైన శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ప్రతినాదపూర్ణైః- ప్రతినాద-ప్రతిధ్వ నులచేత, పూర్ణైః-సంపూర్ణములైన, వేణునినదైః- వేణుధ్వనులతోఁగూడి, ఆర్ద్రాణి-రసవంతములైన, మణినూపురశిఞ్జితాని-మణి-రత్నమయములైన, నూపుర-కాలియందియలయొక్క, శిఞ్జితాని-ధ్వనులను,ఆకర్ణయామి- విను చున్నాను. ... ... *

మ॥ ననురక్షించు కృపాపయోధియగు కృష్ణస్వామిలోలావలో।
కనధారారుచిరోపచారతులాసంగంజూచుచున్వేడ్కమై। జనుదేరన్
బ్రతినాదపూరమురళీసంగీతతాళానురం। జనమంజీరరవామృతంబు
చెవినించన్ విందునింపొందఁగన్॥ ౩౮

తా. చంచలంబులగుతనచూపులయందలివిలాసంబులచేనివాళింపంబ

డుచున్న పురోభాగంబుగల దయాసముద్రుఁడైన శ్రీకృష్ణునియొక్క ప్రతిధ్వనులచేనెగడు వేణునాదంబులతోఁగూడిన రత్నమయంబులైన కాలియందెయలనాదంబువినుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ హేదేవ హేదయిత హేజగదేకబన్ధో హేకృష్ణ హేచపల
హేకరుణైకసిన్ధో। హేనాథ హేరమణ హేనయనాభిరామ హాహా
కదానుభవితాసిపదందృశోర్మే॥ ౪౦

టీక. హేదేవ- ఓయిదేవ, హేదయిత-ఓయిప్రియుఁడా హేజగదేకబంధో-ఓయిజగద్బంధుఁడ, హేచపల-ఓయిచపలుఁడ, హేకరుణైకసిన్ధో-ఓయిదయాసముద్రుఁడ, హేనాథ- ఓనానాథుఁడ, హేరమణ- ఓయిరమణుఁడ, హేనయనాభిరామ- ఓయినేత్రమనోహరుఁడ, హేకృష్ణ-ఓయికృష్ణుఁడ, మే-నాయొక్క, దృశోః-నేత్రములయొక్క, పదమ్-విషయము, హాహా-అకటా, కదాను-ఎప్పుడు, భవితాసి-అగుచున్నావు. ... ... *

శా॥ ఓదేవోత్తమ యోరమేశ దయితాయోలోకరక్షామణీ।
యోదామోదరకృష్ణచంచలహరీయోసత్కృపాంభోనిధీ। యోదీనా
వననాథయోరమణనిన్నొప్పారురమ్యాకృతిన్। మోదంబొప్పఁగఁ
జూతునెన్నటికినా మోహంబుసందిల్లఁగన్॥ ... ౪౦

తా. లీలాశుకుండప్రత్యక్షుండగు శ్రీకృష్ణునిఁగనంగోరి యాతండీయాకారణంబులనగపడకుండునోయని యూహించి తదనుకూలంబులగునుత్తరంబుల శ్రీకృష్ణమూర్తినిఁగూర్చి విన్నపంబుఁజేయుచున్నాఁడదియెట్లనిన హే కృష్ణమూర్తీ అకటా నాకన్నులకెన్నటికిందోచెదవోయని ప్రార్థించి అప్రకాశమానుండవగు నేను నీకెటుల ప్రత్యక్షంబుగా నేర్తునని శ్రీకృష్ణుండుపలుకునోయనిశంకించి, దేవుండవుగాన స్వతస్సిద్ధప్రకాశభావంబు నీయందయునికింజేసి నాకగపడుటకేమికొఱతయని విజ్ఞాపనంబొనరించి స్వతసిద్ధప్రకాశభావంబునాయందుగలిగియుండినను, నాకునీవుప్రేమాస్పదుండవుగావుగాననీకు నేగానుపించననునోయనిశంకించి, హేయికృష్ణ నీవునాకుదయితుండవుగావున నీకు నేప్రేమాస్పదుండఁగాకపోవుటెట్లనివివరించి, హేయినాకునీవుప్రేమాస్పదుండవైనను నీయట్టివానికిమఱియెవ్వనికైననగపడుదుంగాక నీకగపడనోపననునోయనియూహించి, చపలుండవుగావున చాపల్యంబునంజేసి నాకన్నులకగపడియెదవనివచియించి చాపల్యంబునంజేసి నీకు నేనగపడకయుండెదననునోయనియెంచి కరుణైకసింధుండవుగానఁ జాపల్యంబుకన్న దయ

యధికంబుగనీయందుండుటం జేసియవశ్యంబునునీవు నాకుం గానంబడవలయున నివిన్నపంబాచరించి దయాసముద్రుండనయ్యానునీకు నాకు నేమివిశేషసంబంధంబుగల్గినప్రత్యక్షుంబగుదునననునోయనియాలోచించి- నాకునీవునాథుండవు గావునస్వస్వామిభావరూపవిశేషసంబంధంబునీకునాకుంగలిగియుండుటనదికారణంబుగనాముందటందోచుటనీకవశ్యకర్తవ్యంబనివేడుకొని- ఇట్టివిశేషసంబంధంబునాకెల్లరయందుండుటంజేసి బహుస్త్రీనాయకుండగు వాడొక్కతయందవిశేషానురాగంబుజేయుపగిదియే నొకానొకనికిం గానంబడియెద- ననునోయనితలంచి- రమణుండవైనకతంబునసెల్లరయందు నిరుపాధికుండవైనమంబుగరమియించుటనీకుస్వభావంబకదా- దానంజేసినైననుప్రత్యక్షుండవు గావలయునని ప్రార్థించి- రమణుండనైనను నీమనంబునంద రమియించెదం గాక కన్నులకెటుల గానంబడియెదననునో యనితలంచి- నయనాభిరాముండవుగావున నాకన్నులకుం బండువుగ బ్రత్యక్షంబాసంగుట యెన్నడొకోయని ప్రార్థించుచున్నాను. ... ... ※

శ్లో॥ అమూన్యధన్యాని దినాన్తరాణి హరే త్వదాలోకనమన్తరేణ। అనాథబన్ధో కరుణైకసిన్ధో హాహాన్తహాహాన్త కథంనయామి॥ ౪౧

టీక- కరుణైకసిన్ధో- దయాసముద్రుడవైనయట్టి, అనాథబన్ధో దీనబంధుడవైన, హేహరే- ఓకృష్ణ, త్వదాలోకనమన్తరేణ- నీదర్శనంబులేని, అధన్యాని-కృతార్థములుగాని, అమూని- ఈనీదర్శనరహితములైన, దినాన్తరాణి- దినములను, హాహాన్తహాహాన్త- అకటకటా, కథమ్ - ఏప్రకారము, నయామి-గడవుచున్నాను. ... ... ※

శా॥ నిన్నుంగానక నీకథల్వినకని న్వేమాటుచిత్తంబులో। నెన్నంజాలకనిన్ను బేర్కొనకనిన్నేవేళబూజింపలే। కన్నాయార్తనికేతనాంగణనిధీ యత్యోద్దయావారిధీ। యెన్నేనిందినముల్ క్రమించితివృథా యేమందునాదుర్దశ॥ ౪౧

తా. దయాసముద్రుండవై దీనబంధుండవైన యోకృష్ణ నీదర్శనంబులేక కృతార్థంబులుగాని యీదినంబుల నకటకటా యెవ్విధంబునం గడపంజాలుదునని. ... ... ※

శ్లో॥ కిమిహకృణుమః కస్యబ్రూమః కథజ్కృతమాశయా కథయత కథామన్యాన్ధన్యామహో హృదయేశయః। మధురమధురస్మే

గాకారే మనోనయనోత్సవే కృపణకృపణా కృష్ణే తృష్ణా చిరష్బ తలమ్బతే॥ ౪౨

టీక. బత-ఓ జనులార, మధురమధుర స్మేరాకారే-మధురమధుర-సుందరసదృశమైనయట్టి, స్మేర-కాంతియుతమైన, ఆకారే- ఆకృతిగలయట్టి, మనోనయనోత్సవే- మనః- మనస్సునకు, నయన- నేత్రములకు, ఉత్సవే- సంతోషకారణుఁడైన, కృష్ణే-శ్రీకృష్ణమూర్తియందు, కృపణకృపణా- కృపణసదృశమైన, తృష్ణా ఆశ, చిరమ్-బహుకాలమునుండి, లమ్బతే-అవలంబించుచున్నది, ఆశయా-ఆసచేత, కథమ్-ఏప్రకారము, కృతమ్-చేయబడెను, కస్య-ఎవ్వనికి, బ్రూమః-చెప్పుదుము, కిం-ఏమి, శృణుమః- విందుము, కృష్ణః-కృష్ణుఁడు, హృదయేశయః - హృదయమందున్నాఁడు, అహో - ఆశ్చర్యము, అన్యామ్- మఱియొకటియైన, ధన్యామ్ - కృతార్థమైన, కథామ్-కథను, కథయత - నుడువుఁడు, ... ❋

శా॥ ఏశాస్త్రంబులవిందు నేగురునితో నేమందు నెట్లవునోకో। యాశల్ ధన్యులు దెల్ప లేరకద ప్రత్యక్షంబుగానిద్దయా । రాశిన్ నేత్రమనోభిరాము స్మితవక్త్రాప్రాభవుం యాదవా। ధీశున్ గోరిమదీయతృష్ణ యకటాదీనత్వమున్ జెందెడిన్॥ ... ౪౧

తా. అధికసౌందర్య సంపన్నంబగు నాకారంబుగల్గి మనంబునకును నేత్రంబులకును సంతోషంబుఁజేయనోపు శ్రీకృష్ణునియందు చిరకాలంబునుండియధికంబయిున యాసయవలంబించుచున్నది-యిట్టియాసచే నేమిసేయువాడ నెవ్వనివలన నేమివిందునో జనులార కృష్ణుఁడు హృదయంబుననున్న వాఁడతనింగాంచుట కుపాయంబునుడువుఁడనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ ఆభ్యాంవిలోచనాభ్యా మమ్బుజదళలలిత లోచనమ్బాలమ్।
ద్వాభ్యామపిపరిరబ్ధుందూరేమమహన్తదైవసామగ్రీ॥ ... ౪౩

టీక. ఆభ్యామ్- ఈపర్వతాదిమహద్వస్తువులంజూడసమర్థములైనయట్టి, ద్వాభ్యామ్-రెండైన, విలోచనాభ్యామ్- మిక్కిలియుఁజూడసమర్థములైనకన్నులచేత, అమ్బుజదళలలితలోచనమ్. అమ్బుజదళ-తామరరేకులవలెను, లలిత-సుందరములైన, లోచనమ్- నేత్రములఁగల, బాలమ్- అర్భకుఁడైనశ్రీకృష్ణుని, పరిరబ్ధుమ్-ఆలింగనముఁజేయుటకు, దైవసామగ్రీ-అదృష్టము, దూరే-దూరమగుచున్నది, హన్త- అన్యాయము. ... ... ❋

ఉ॥ ముద్దుల గుల్కు బాలుఁడని ముచ్చటఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి యెత్తఁగా। నొద్దిక నైయె మెలంగెడు భుజోన్నతికం బురుహోత్తముఁడంచు నే। బ్రొద్దును వేడ్కఁజూడఁదలపోసినఁ జిక్కఁడు గన్నుదోయికిన్। గొద్దికి మీ తెఱ దైవమనుకూలము గామికి నేమిసేయుదున్॥ ... 43

తా. పర్వతాదిమహద్వస్తువులంగాంచనోపిన విమల నిర్దోషంబులగు నీ రెండుకన్నులచే నర్ఘకుండగు పుండరీకాక్షు నొకనిం జూడంగోరు నాకు దైవంబనుకూలింపదయ్యె నకటా యనుట. ... ... ✻

శ్లో॥ అశ్రాన్తస్మిత మరుణారుణాధరోష్ఠం హర్షార్ద్ర ద్విగుణ మనోజ్ఞ వేణుగీతమ్। విభ్రామ్యద్విపులవిలోచనార్ధ ముగ్ధంవీక్షిష్యే తవవదనాంబుజం కదాను॥ 44

టీక. అశ్రాన్తస్మితమ్- అశ్రాన్త- ఎడతెగని, స్మితమ్- చిఱునగవుగలయట్టి, అరుణారుణాధరోష్ఠమ్-అరుణారుణ- ఎఱ్ఱనగు దానితో సమమైన, అధరోష్ఠమ్- అధరముగలయట్టి, హర్షార్ద్రద్విగుణమనోజ్ఞ వేణుగీతమ్- హర్షార్ద్ర- సంతోషంబుతోఁగూడి, ద్విగుణ-రెండంతలై, మనోజ్ఞ- మనోహరంబగు, వేణుగీతమ్- వేణు గానముగలయట్టి, విభ్రామ్యద్విపులవిలోచనార్ధముగ్ధమ్- విభ్రామ్యత్- చలించుచున్న, విపుల- వెడల్పులగు, విలోచన- కన్నులయొక్క, అర్ధ-ఏకదేశముచేత, ముగ్ధమ్-సుందరమైన, తవ-నీయొక్క, వదనాంబుజం-ముఖకమలమును, కదాను-ఎప్పుడు, వీక్షిష్యే-చూచుచున్నాను.

మ॥ మురళీగానసుధాధునీకలిత సమ్మోదంబునిండారఁగా। నరమోడ్పుంగనుదోయి బెళ్కుమరఁగా నాతామ్రబింబాధర। స్ఫురణన్వెన్నెలతేటలేనగవులన్ సొంపొందు నెమ్మోముఁదా। మర సేవింపఁగఁగల్గునుత్సవము సంభావించుటెన్నండొకో॥ 44

తా. ఎడతెగనిచిఱునగవుగలిగి- మిక్కిలియెఱ్ఱనగునధరోష్ఠంబుగలిగి- సంతోషంబునంజేసిద్విగుణంబై మనోహరంబైన వేణుగానంబుఁగలిగిచలించుచున్న నేత్రైకదేశంబుచే సుందరంబై వెలుంగు నీనెమ్మోముఁ దామర నెన్నటికింగాంచుచున్నానసుట. ... ... ✻

శ్లో॥ లీలాయతాభ్యాం రసశీతలాభ్యాం నీలారుణాభ్యాం నయనాంబుజాభ్యాం। ఆలోకయేదద్భుతవిభ్రమాభ్యాం కాలేకదాకారుణికః కిశోరః॥ 45

టీక. కారుణికః-దయాప్రధానుఁడగు, కిశోరః-బాలకృష్ణమూర్తి,లీ

లాయతాభ్యామ్-లీలా-విలాసములచేత, ఆయతాభ్యామ్-పొడవులయినయట్టి, రసశీతలాభ్యామ్- రస- శృంగారరసముచే, శీతలాభ్యామ్- మనోహరములయినయట్టి, నీలారుణాభ్యామ్- నీల-నల్లనైనట్టి, అరుణాభ్యాం- ఎఱ్ఱనైనయట్టి, అద్భుతవిభ్రమాభ్యామ్- అద్భుత-ఆశ్చర్యసంపాదకములైన, విభ్రమాభ్యామ్- విలాసములుగల, నయనాబ్జాభ్యామ్- నేత్రకమలములచేత, కాలేకదా- ఏక్షణమందు, మామ్-నన్ను, ఆలోకయేత్-చూచును. ❋

ఉ॥ తిన్ననికల్వచెల్వు లాకదిక్కున నొక్కెడఁ గమ్మదమ్మిక్రొ। మ్మిన్నలఁగ్రుమ్మరించు నవమేచకశోణతమించుమించులీ। లన్నిరసించు నిస్తులవిలాసరసాయతశీతలంబులౌ। కన్నులనన్నునెన్నటికిఁగాంచునో కలకుఁడాదరంబునన్॥ ౪౫

తా. విలాసంబులచేనతిశయిల్లి శృంగారరసంబునంజేసి యతిమనోహరంబులై నీలారుణకాంతులం దేజరిల్లి యాశ్చర్య కరంబులగు విలాసంబులంగలిగి వెలయుకన్నుఁదామరలచే దయాప్రధానుండగు బాలకృష్ణుండెన్నటికినన్నుఁజూచునోయనుట. ❋

శ్లో॥ బహుళ చికురభార మ్బద్ధపిఞ్ఛావతంస ఞ్చపల చపలనేత్ర ఞ్చారుబిమ్బాధరోష్ఠమ్। మధురమృదులహాసం మన్దరోదారలీలమ్మృగయతినయనం మే ముగ్ధవేషం మురారేః॥ ౪౬

టీక. బహుళచికురభారమ్-బహుళ- గొప్పదైన, చికురభారమ్-కేశసమూహముఁగలయట్టి, బద్ధపిఞ్ఛావతంసం- బద్ధ-కూర్పబడిన, పిఞ్ఛ-నెమలిపురి, అవతంసమ్ - శిరోభూషణముగాఁగలయట్టి, చపలచపలనేత్రమ్- చపలచపల- చంచలసదృశములైన, నేత్రం- కన్నులుగలయట్టి, మధురమృదులహాసం-మధుర-మనోజ్ఞమైన, మృదుల-కోమలమైన, హాసం- నవ్వుగలయట్టి, మన్దరోదారలీలం- మన్దర - మందరపర్వతముయొక్క, ఉదార - గంభీరములగు, లీలం- విలాసముగలయట్టి, మురారేః -శ్రీకృష్ణునియొక్క, ముగ్ధవేషం- ముగ్ధ-సుందరమైన, వేషమ్- వేషమును, మే- నాయొక్క, నయనమ్-నేత్రము, మృగయతి- వెదకుచున్నది. ❋

చ॥ లలితపుఁగెంపుసొంపుఁగళలన్విలసిల్లెడుమోవినవ్వుఁదే। టలునునుగొప్పకొప్పునఁ బెడంగగుపింఛముబెళుకుచూపులున్। సలలితమందరాద్రి ధృతిసంపదయుం జెలువారుశౌరిమం। జులతరవేషమున్వెదకిచూడఁగ నాకనుఁదోయి గోరెడిన్॥ ౪౬

తా. గోప్పయగుకొప్పుపైనలంకరించిన నెమలిపురిదండలనుచంచలంబు లగునేత్రంబులను - సుందరంబైనదొండపండువంటి యధరంబును మనోజ్ఞంబై కోమలంబైననగవును - మందరసమానంబగుధైర్యంబునుంగల్గిన శ్రీకృష్ణునిసుందరవేషంబునువాకన్నుదోయిచూడంగోరియున్నదనుట. ❋

శ్లో॥బహుళజలదచ్ఛాయాచోరంవిలాసభరాలసంమదశిఖిశిఖాలీలోత్తంసంమనోజ్ఞముఖాంబుజమ్। కమపికమలాపాఙ్గోదగ్రప్రసన్నజగజ్జితంమధురిమపరీపాకోద్రేకంవయంమృగయామహే॥

టీక.బహుళజలదచ్ఛాయాచోరం-బహుళ-అధికమగు,జలద-ఉదకమును ఇచ్చుచున్న మేఘముయొక్క, ఛాయా- కాంతిని , చోరం- దొంగలించుచున్నయట్టి, విలాసభరాలసం-విలాసభర-విలాసములచేత, అలసం-అలసుండైనట్టి, మదశిఖిశిఖాలీలోత్తంసం-మదశిఖి-మత్తమయూరముయొక్క, శిఖా-పింఛము-లీలా-విలాసార్థమయిన, ఉత్తంసం-భూషణముగాగలయట్టి,మనోజ్ఞముఖాంబుజం-మనోజ్ఞ-సుందరమయిన, ముఖాంబుజమ్-ముఖకమలముంగలయట్టి, కమలాపాంగోదగ్రప్రసన్నజగజ్జితం-కమల- తామరరేకులవంటి , అపాఙ్గ- కడకన్నులయొక్క, ఉదగ్ర- లేశములచేత, ప్రసన్న- కృతార్థముగాంజేయబడిన, జగత్-లోకములందలి,జితం-తుచ్ఛపదార్థములగలయట్టి, కమపి-అనిర్వాచ్యమయిన, మధురిమపరీపాకోద్రేకం- మధురిమ- సౌందర్యములయొక్క, పరీపాక- పరిపాకముయొక్క, ఉద్రేకం- అతిశయముగలకృష్ణుని, వయం-నేను, మృగయామహే- వెదకుచున్నాను. ... ❋

మ॥ తనకారుణ్యకటాక్షవీక్షణముచేంద్రైలోక్యజాడ్యంబులెల్లనివర్తింపమనోహరాననముతోలావణ్యవేషంబుతో। ఘనధారాధరకాంతితోశిఖిశిఖాకర్ణావతంసంబుతో। ననువైయుండెడువానినారయుచునుద్యత్ప్రీతిసేవించెదన్॥ ౪౭

తా. నీలమేఘంబుబోలెనల్లనగుశరీరకాంతిగల్గియొయ్యారంబులనలసుండై నెమలిపురికర్ణావతంసంబుగల్గిమనోజ్ఞంబగుముఖకమలంబుగల్గి తామరరేకులవంటికడకన్నులచేనెల్లలోకంబులపదార్థంబులను పవిత్రంబులుగాజేయుచు సౌందర్యాతిశయంబుచేదేజరిల్లి వెలయు శ్రీకృష్ణదేవునినేవెదకుచున్నానను ట.

శ్లో॥ పరామృశ్యన్దూరే పరిషదిమునీనాంవ్రజవధూదృశాన్దృప్తత్రిభువనమనోహారివదనమ్। అనామృశ్యంవాచామనిదముమపికదాదరీదృశ్యేదేవస్దరదళితనీలోత్పలనిభమ్॥ ౪౮

టీక. అనిదముదయానాం-ఇట్టిదేశకాలంబులనుదయించినవని తెలియనలవిగాని, వాచాం- వేదాంతవాక్యములచేత, అనామృశ్యం- ప్రతిపాదింపనలవిగానివాఁడుగనుక నే, పరిషది-పుణ్యస్థలవిశేషమందు, మునీనాం-వేదాంతవిదులైనమునులకు, పరామృశ్యమపి- మనోగమ్యుఁడయినప్పటికిని, దూరే- దూరుఁడగును, వ్రజవధూదృశాం-వ్రజవధూ- గోపస్త్రీలయొక్క, దృశాం- నేత్రములచేత, దృశ్యం-చూడవగినట్టి, శశ్వత్- వాలాయముగాను, త్రిభువనమనోహారివదనం - త్రిభువన - మల్లోకములకును, మనోహారి - మనోజ్ఞంబగు, వదనం-ముఖముగలయట్టి, దరదళితనీలోత్పలరుచిం-దరదళిత- కొంచెముగావిరిసిన, నీలోత్పల- నల్లకలువలయొక్క, రుచిం- కాంతివంటి కాంతిగల, దేవం- దేవుఁడయినకృష్ణుని, కదా- ఏసమయమందు, దరీదృశ్యే- లెస్సగాజూచుచున్నాను. ... ... *

మ॥ మదిలోనిల్పెదఁగోపికానయనపద్మశ్రేణికెల్లప్పుడున్। వి
దితంబై మునినాయకాగ్రసభకన్వేషింపఁ గాదూరమై। యిదమిద్ధంబ
నివేదపాళికనువై యెంచన్ బఠించన్ మొద। ల్తుదలేనట్టినవోత్పలాభ
మగువస్తున్మోహనాకారమున్॥ ౪౭

తా. ఇట్టిదేశకాలంబులంబొడమినవియని తెలియనలవిగానివేదాంతవాక్యంబులచేఁబ్రతిపాదింప నశక్యుండుగనుకనే నైమిశారణ్యాదిపుణ్యస్థలంబులందుండునధీతవేదాంతులైనమునులమనంబులకు గమ్యుండయ్యునుదూరుండగుచు గోపస్త్రీనేత్రంబులచేఁ జూడఁదగిముల్లోకంబుల వారలకును మనోజ్ఞంబగుముఖంబుచే దేజరిల్లి యరవిరిసిననల్లకలువలకాంతింబోనికాంతిచే వెలయుశరీరంబుఁగలిగి వెలుంగు దేవుని నెప్పుడుచూచుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ లీలామ్బుజాననమధీరముదీక్షమాణంనర్మాణి వేణువివరే
షునివేశయన్తమ్। లోలాయమాననయనంనయనాభిరామంవన్దేకదా
నుదయితంవ్యతిలోకయిష్యే॥ ౪౮

టీక. లీలామ్బుజాననం-లీల- విలాసముతోఁగూడిన, అమ్బుజ-కమలమువంటి, ఆననం- ముఖముగలయట్టి, అధీరమ్-చంచలమగునట్టుగాను, ఉదీక్షమాణమ్- చూచుచున్నయట్టి, వేణువివరేషు- వేణు- పిల్లనగ్రోవియొక్క వివరేషు- రంధ్రములయందు, నర్మాణి- సంకేతములను, నివేశయన్- నివేశింపఁజేయుచున్నట్టి, లోలాయమాననయనం- లోలాయమా- చలములైన, నయనం- నేత్రములగలయట్టి, నయనాభిరామమ్-

త్రములకు, అభిరామమ్- ఆహ్లాదమునుఁజేయుచున్న, దయితం- ప్రియుఁడైనకృష్ణుని, కదాను-ఎప్పుడు, వ్యతిలోకయిష్యే-చూచుచున్నాను, కదాను-ఎప్పుడు, వన్దే-నమస్కరించుచున్నాను. ... ... ❋

ఉ॥ఏతతిఁజూ॰)(మొక్క-గలనేతతిఁజూచునతండునన్సరో। జాతమృదుస్మితాననునిఁ జంచలలోచను వేణుగీతసం। కేతముచేతఁగోపికలఁగేళికిఁనైజతఁ గూర్చునేర్పరిన్ । నూతనపంచసాయకమనోహరమూర్తినిఁగంటికింపుగన్॥ ౪౯

తా. విలాసగుయుతంబగుకమలంబుబోలియున్న నెమ్మొగంబుఁగల్గిచంచలంబగునటుజూచుచు వేణురంధ్రంబుల యందు గోపికలసంకేతంబుల దెలుపుచు నీచచ్చంచలంబులగు నేత్రంబులుఁగలిగి చూచువారలచూపులకు నాహ్లాదంబుబుట్టించుచు వెలుంగుప్రియుండగు కృష్ణునే సమయంబునంగాంచుదు నేత్రతతినమస్కరింతుననుట. ❋

శ్లో॥ లగ్నంముహూర్మనసిలమ్పటసమ్ప్రదాయం రేఖావలేఖినిరసజ్ఞమనోజ్ఞవేషమ్ । లజ్జన్మృదుస్మితమధుస్నపితాధరాంశురాకేన్దులాలితముఖేన్దుముకున్దబాల్యమ్॥ ౫౦

టీక. రసజ్ఞమనోజ్ఞవేషమ్- రసజ్ఞ- సారగ్రాహియైనట్టి, మనోజ్ఞ - సుందరమయిన, వేషమ్- అలంకారముంగల, లజ్జన్మృదుస్మితమధుస్నపితాధరాంశురాకేన్దులాలితముఖేన్దుముకున్దబాల్యమ్- లజ్జత్- లజ్జించుచున్నయట్టి, మృదు- కోమలమైన, స్మిత-మందహాసమనియెడి, మధు- తేనియచేత, స్నపిత-తడపఁబడిన, అధర-అధరోష్ఠముయొక్క, అంశు-కాంతులుగలిగినట్టి,రాకేన్దు- పూర్ణిమాచంద్రునిచేత,లాలిత-సమ్మానింపఁబడిన-ముఖ-ముఖమనెడు-ఇన్దు-చంద్రునిగలిగిన- ముకున్ద-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- బాల్యమ్- శైశవము - రేఖావలేఖిని- రేఖా- శ్రీకృష్ణసౌందర్యమనియెడి- అవలేఖిని- చిత్రరువుఁగలమే- నాయొక్క- మనసి- మనమందు- ముహుః-మాటిమాటికిని- లగ్నమ్-కూడుచున్నదియై- లమ్పటసమ్ప్రదాయమ్ - ఆయాసమునిచ్చెడిది - భవతి- అగుచున్నది. ❋

ఉ॥ సన్నపునవ్వునివ్వటిలుచందురుకావిమెఱుంగుమోవియున్। వెన్నుచందమామయొఱ పున్నగుమోముముద్దుగులుకన్ । లస్నెమోహనవిలాసముఁగాంచినగోపవేషసం। పన్నునిఁజిన్నిపాపఁబాయక వ్రాసినయట్టులుండెడున్ ౫౦

తా. సారవంతంబై మనోహరంబగునలంకారంబుగలిగి లజ్జించుచున్న కోమలంబగుచిఱునగవను తేనియచేఁదడపంబడినయధరోష్ఠంబు కాంతులఁగలిగి పూర్ణమాచంద్రునిచే లాలింపఁబడుచున్న ముఖచంద్రునిగల శ్రీకృష్ణబాల్యము నామనంబున వ్రాసినయటులుండికన్నులకగబడక యాయాసంబుంజేయుచున్నదియనుట. *

శ్లో॥ అహిమకరకరనికరమృదుమృదితలక్ష్మీ సరసతరసరసిరుహ సదృశదృశి దేవే। వ్రజయువతిరతికలహవిజయ నిజలీలా మదముదితవదనశశిమధురిమణిలిర్యే॥ ౫౧

టీక. అహిమకరకరనికరమృదుమృదితలక్ష్మీసరసతరసరసిరుహసదృశదృశి- అహిమకర- సూర్యునియొక్క, కర-కిరణములయొక్క, నికర-సమూహముచేత, మృదు- కోమలమగునట్లుగాను, మృదిత-కొంచెముగాస్పృశింపబడిన, లక్ష్మీ-కాంతిచేత, సరసతర-మిక్కిలిసరసమయిన, సరసిరుహ-కమలములకు, సదృశ-సమానమైన, దృశి- నేత్రములుగల, దేవే- శ్రీకృష్ణునియందు, వ్రజయువతిరతికలహ విజయనిజలీలా మదముదితవదనశశిమధురిమణి- వ్రజయువతి-గోపికలయొక్క, రతి-రతమనియెడి, కలహ-కలహమందు, విజయ- జయముచేతనైన, లీలామద- విలాసమదముచేత, ముదిత-సంతోషించుచున్న, వదనశశి- ముఖచంద్రునిగల, మధురిమణి- సౌందర్యమందు, లిర్యే- లీనుఁడనగుచున్నాను. *

చ॥ రతికలహమ్మునన్ సతులరాయిడిఁజేసిజయించిమించును। ద్ధతిగనుపించులేనగవునందముగులెకడుమోముఁదమ్మిచే। నతులవిభాతభానుకిరణాప్తివికస్వరభాస్వరాంబుజా। యతనయనద్వయుం జెలఁగునామధురద్యుతిలీనమయ్యెదన్॥ ౫౧

తా. సూర్యకిరణ సమూహంబుచే మృదువగునటులస్పృశింపంబడిన కాంతిచేసుందరంబులగుకమలంబులకు సమానంబులైన నేత్రంబులగలిగిగోపస్త్రీలతోడనసలుపురతులనియెడి యుద్ధంబులనైన జయంబునంబొడము స్వకీయంబగు లీలామదంబున సంతసిల్లు ముఖచంద్రునిఁగలిగివెలుంగు శ్రీకృష్ణదేవునిసౌందర్యంబునందులీనుండనగుచున్నాననుట.

శ్లో॥ కరకమలదళదళితలలితతరవంశీ కలనినదగళదమృత ఘనస సిదేవే। సహజరసభరభరితదరహసితవీధీ సతతవహదధరమణి మధురిమణిలిర్యే

టీక. కరకమలదళదళితలలితతరవంశీకలనినద గళదమృతఘనసరసి_ కరక మల, హ_స్తకమలములయొక్క- దళ- వ్రేళ్లచేత-దళిత- స్వరభేదములనుఁ బోధింపఁబడినయట్టి-లలితతర, మిక్కిలిశ్రావ్యమైన-వంశీ_వేణువుయొక్క-కల- అవ్యక్తమధురమగు, నినద- ధ్వనిచేత, గళత్-జాఱుచున్న, అమృత-అమృత ముయొక్క, ఘన-అధికమయిన, సరసి-సరస్సుగలయట్టి, సహజరసభరభరి తదరహసితవీధీసతతవహదధరమణిమధురిమణి-సహజ, స్వాభావికమైన_రస భర- రసముచేత-భరిత- నిండింపబడిన-దరహసిత- మందహాసముల యొక్క వీధీ-పఙ్క్తులను, సతత-ఎప్పుడును, వహత్-వహించుచున్న, అధరమణి-అధర రత్నముయొక్క-, మధురిమణి_సౌందర్యముఁగల, దేవే-శ్రీకృష్ణునియందు-లిప్యే- లీనుఁడనగుచున్నాను. ... ... ❋

చ॥ లలితకరాంగుళీదళదళన్మురళీమధురస్వరామృతో । జ్వలసరి
సీజ మనోజ్ఞసహజస్మితకందళిచంద్రచంద్రికా । వలదరుణాధరోష్ఠమ
ధువాసితచారు ముఖాంబుజంబునన్ । దొలఁగక నాదుమానసమధు
వ్రతమిమ్మ్యెడలీనమయ్యెడిన్॥ ౫౨

తా. కరాంగుళులచే స్వరభేదంబులఁ బొందింపఁబడుచు మనోహ రంబగు వేణురవంబనియెడి యమృతంబుకొలను గలిగి స్వభావసిద్ధంబుగ రస వంతంబులగు చిఱునగవులగుంపులభరియించునధరంబుసౌందర్యముఁగలశ్రీకృ ష్ణదేవునియందు లీనుఁడనగుచున్నాననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ కుసుమశరశరసమరకుపిత మదగోపీ కుచకలశఘుసృణరస
లసదురసి దేవే । మదలులితమృదుహసితముషితశశిశోభాముహురధి
కముఖకమలమధురిమణిలిప్యే॥ ౫౩

టీ. కుసుమశరశరసమరకుపితమదగోపీకుచకలశ ఘుసృణరసలసదు రసి-కుసుమశర- మన్మథునియొక్క, శర-బాణములైనపువ్వులచేతనైన, స మర-యుద్ధమందు, కుపిత-కోపయుక్తలైన, మద-మత్తలైన, గోపీ-గోపికల యొక్క, కుచకలశ- కలశములవంటిస్తనములయందలి, ఘుసృణ-అంగరాగ లేపముయొక్క, రస-రక్తిమచేత, లసత్-ప్రకాశించుచున్న, ఉరసి-వక్షముఁ బట్టి, మద-మదముతోడ, లులిత-కలసియున్న, మృదుహసిత- మందహా సతో, ముషిత-అపహరింపఁబడిన, శశి-చంద్రునియొక్క, శోభా-కాంతి యముహుః-అధికమైన, ముఖకమల- నెమ్మోముఁదామరయొక్క, మధురి

మణి-సౌందర్యముఁగల, దేవే - శ్రీకృష్ణమూర్తియందు, లిల్యే - లీనుఁడగుచున్నాను. ... ... *

ఉ॥ పువ్వులుజువ్వఁగానలుకఁ బూనినవల్లవపల్లవాధరల్ । గ్రొవ్వునఁబవ్వమీఱఁ జనుగుత్తులనొత్తిన కుంకుమంబెదర్ । నివ్వటిలన్ శశాంకుజిగినీటులతేటలఁగొల్లలాడులే । నవ్వులగోముమోమునగనందగునందకుమారుఁజెందెదన్॥ ౫౩

తా. పువ్వులచల్లులాటయందోటుపడి కోపంబుసేయుగోపికలబంగరుకుండలంబోనిచన్నులరాయిడినంటినకుంకుమపూఁతచే వెలుఁగువక్షంబును, మదంబుతోఁగూడినకోమలంబగు చిఱునగవుచే వెన్నెలంగొల్లలాడునెమ్మోము చక్కఁదనంబునుంగలిగి తేజరిల్లు శ్రీకృష్ణదేవునందులీనుండగుచున్నాననుట.

శ్లో॥ ఆనమ్రామసితభ్రువోరుపచితామక్షీణపక్ష్మాఙ్కురేష్వాలోలామనురాగిణోర్నయనయోరార్ద్రాంమృదౌజల్పితే। ఆతామ్రామధరామృతేమదకలామమ్లానవంశీరవేష్వాశాస్తేమమలోచనంవ్రజశిశోర్మూర్తింజగన్మోహినీమ్॥ ౫౪

టీ. అసితభ్రువోః- అసిత-నల్లనైన, భ్రువోః - కనుబొమలయందు, ఆనమ్రామ్-కొంచెమువక్రమైనట్టి, అక్షీణపక్ష్మాఙ్కురేషు-అక్షీణ- దట్టమైన, పక్ష్మ-ఱెప్పలయొక్క, అఙ్కురేషు-రోమాంకురములయందు, ఉపచితాం-వృద్ధినొందినయట్టి, అనురాగిణోః-దయగలిగిన, నయనయోః-నేత్రములయందు,ఆలోలామ్-చంచలమైనట్టి, మృదౌ-మృదువైన, జల్పితే - మాటయందు, ఆర్ద్రామ్-సరసమైనట్టి, అధరామృతే - అమృతమువంటియధరమందు, ఆతామ్రామ్- అరుణమైనట్టి, అమ్లానవంశీరవేషు - అమ్లాన- గంభీరమైన, వంశీరవేషు- వేణువాదములయందు, మదకలామ్- మద- మదముచేత, కలామ్-అవ్యక్తమధురమైనట్టి, జగన్మోహినీమ్ - జగత్- లోకములకు, మోహినీమ్-మోహసంపాదకమైన, వ్రజశిశోః-గోపాలబాలునియొక్క, మూర్తిమ్-దివ్యమంగళవిగ్రహమును, మమ-నాయొక్క, లోచనమ్- నేత్రము, ఆశాస్తే-ప్రార్థించుచున్నది. ... ... *

ఉ॥ కాంచుటయెన్నఁడీక్షణసుఖంబుగఁదొంగలిఱెప్పలన్ బెనాయించినవింటివంటిబొమలింపగుమాటలు కెంపుమోవిఁబొం । కించినపిల్లఁగ్రోవిఁ బలికించుహళాహళియున్ దయోన్నతిన్ । మించినబెళ్కుఁజూపుఁగలమిక్కిలిచక్కనిముద్దుబాలకున్॥ ... ౫౪

తా. ఈషద్వక్రంబులగు నల్లనికనుబొమలును జెంపొందిదట్టంబులగు ఱెప్పలందలి వెంట్రుకలును జంచలంబులై కరుణారసంబుఁదొలుకుకన్నులును సరసంబునుగంభీరంబునగు వేణునాదంబునుంగలుగుటంజేసి జగంబులకానందజనితసమ్మోహంబును త్పాదించునట్టి గోపాలబాలుని దివ్యమంగళవిగ్రహంబుఁగనంగోరెదననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ తత్కైశోరం తచ్చ వక్త్రారవిన్దం తత్కారుణ్యం తేచ లీలాకటాక్షాః। తత్సౌన్దర్యం సాచ మన్దస్మితశ్రీస్సత్యంసత్యందుర్లభం దేవతేషు॥ ౫౫

టీక. తత్కైశోరమ్-తత్-నామనంబందుఁదోఁచినయట్టి, కైశోరమ్-బాల్యమును, తచ్చ-నాచిత్తమందుఁదోఁచినయట్టి, వక్త్రారవిన్దమ్-ముఖకమలమును, తత్కారుణ్యం-తత్-నామనంబందగుపడినయట్టి కారుణ్య-దయయును, తే-నాహృదయమందుఁగానుపించినయట్టి లీలాకటాక్షాశ్చ-లీలా-విలాసములతోఁగూడిన, కటాక్షాః-కడకంటిచూపులును, తత్సౌన్దర్యఞ్చ తత్-నాచిత్తంబునసాక్షాత్కరించినయట్టి, సౌందర్యఞ్చ సోయగమును, సా-నామెదయందుఁగానఁబడిన, మన్దస్మితశ్రీశ్చ-మన్దస్మిత-లేనగవుయొక్క, శ్రీశ్చ-సంపదయును, దేవతేషు-ఇంద్రుండుమొదలగువెలుపులయందు, దుర్లభమ్-లేదు,సత్యమ్-యథార్థము,సత్యమ్-యథార్థము. ... ... ❋

శా॥ ఆకారుణ్యకటాక్షవీక్షణము లాయందంపులేఁబ్రాయమా।యాకారద్యుతియాదరస్మితముతీరామోముచక్కందనం। బాకెంజాయపదంబునానడలయొయ్యారంబులే వేల్పులం। దేకాలంబున లేదు లేదనుచు నే నెందేనిఁజాటించెదన్॥ ౫౫

తా. సమాధినిష్ఠుండనగు నాయెదం బరికించినచోనగుపడిన శ్రీకృష్ణదేవునియొబ్బాల్యంబునద్దయయును నానెమ్మోముఁదామరయు నాకడకన్నులచూపులు నాసోయగంబు నాలేనగవు నే వేల్పులయందేనియును లేదనుచు నిక్కంబుగాఁబల్కెదనను. ... ... ❋

శ్లో॥ విశ్వోపప్లవశమనైకబద్ధదీక్షంవిశ్వాసస్తబకితచేతసాంజనానామ్। పశ్యామఃప్రతినవకాన్తికన్దళార్ద్రంమ్పశ్యామః పథిపథిశైశవంమురారేః॥ ... ...

టీ. మురారేః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, శైశవమ్-బానవకాంతికందళార్ద్రమ్-ప్రతినవ-ప్రతిక్షణనూతన

లయొక్క, కందళ- మొలకలచేత, ఆర్ద్రమ్-సరసమైనదానిగాను, పశ్యామః-మనముచేనెఱుంగుచున్నాము, విశ్వాస స్తబకిత-చేతసాం-విశ్వాస-విశ్వాసముచేత, స్తబకిత-సంజాతగుచ్ఛములఁగల, చేతసాం-చిత్తములుగల, జనానాం-జనులయొక్క, పథిపథి-ఆయాయిస్థలములయందు, విశ్వోపప్లవశమనైకబద్ధదీక్షమ్-విశ్వ-సమస్తమైన, ఉపప్లవ-ఉపద్రవములయొక్క, శమన-శాంతియందు, ఏక-ముఖ్యమగునటులు, బద్ధ-ఘటింపఁబడిన, దీక్షమ్-నియతిగలదానిగాను, పశ్యామః-మనంబుచేఁనెఱుంగుచున్నాము. ... ... *

మ॥ నుతధారాధరకాంతికందళము కన్నుల్ చల్లఁ జేయఁగ సమ।
స్తాతంకపరంపరాశమనదీక్షం దేహముల్వ్రజకా । యతగాంచ
న్నె అనమ్మినట్టిప్రజకత్యానందమా దేవకీ। సుతునొయ్యారపుబాలలీల
గనవచ్చున్నాదుదృగ్వీధులఁ॥ ౫౬

తా. ఆశ్రితులగుజనంబుల సర్వోపద్రవంబులంబోవనడుచునియమంబుగలిగి ప్రతిక్షణంబును గ్రొత్తలగుకాంతులచే సరసంబై వెలుంగు శ్రీకృష్ణుని బాల్యంబునుగనుంగొనుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ మౌళిశ్చన్ద్రకభూషణా మరకతస్తమ్భాభిరామం వపుర్వ
క్త్రం చిత్రవిముగ్ధహాసమధురం బాలేవిలోలే దృశౌ। వాచశ్శైశవశీత
లామదగజశ్లాఘ్యా విలాసస్థితిర్మన్దంమన్దమయేకఏషమథురావీథీమి
తో గాహతే॥ ౫౬

టీ. అయేబాలే-ఓవనితా, మౌళిః-సిగ, చంద్రకభూషణా- చంద్రక-నెమలిపురియనెడి, భూషణా- ఆభరణముగలది, వపుః - శరీరము, మరకతస్తమ్భాభిరామమ్- మరకత-ఇంద్రనీలమణియొక్క, స్తమ్భ-స్తంభమువలె, అభిరామమ్-సుందరము, వక్త్రమ్-ముఖము, చిత్రవిముగ్ధహాసమధురమ్-చిత్ర- విచిత్రమైనట్టి, విముగ్ధ- మిక్కిలిసుందరమైనట్టి, హాస- చిఱునగవుచేత, మధురం-మనోహరము, దృశౌ-కన్నులు, విలోలే-చంచలములు, వాచః-పలుకులు, శైశవశీతలాః- శైశవ- బాల్యముచేత, శీతలాః - చల్లనైనవి, విలాసస్థితిః-
ాస-లీలయొక్క, స్థితిః- ఉనికి, మదగజశ్లాఘ్యా- మదగజ- మదపుటేనుఁ
ాఘ్యా- కొనయాడఁదగినది, (ఇట్టిగుణంబులుగలిగి) మన్దంమన్దం-
నైః-ఇటునుండి, మథురావీథిమ్ - మథురా- మథురాపట్టణ
ఏష గాహతే - వీఁడెవ్వఁడుప్రవేశించుచున్నాఁడు.

ఉ॥ మూళితటిక్ ఘటించినసమంచితపింఛముమందహాసనుక్ । లో
లవిశాలలోచనములుం జెలువవ్వనుముద్దుమాటలుక్ । నీలఁపుడాలు
నేలుమెయినిగ్గులుగల్గిన బాలుఁడెవ్వఁడో । వ్రాలెదువీనిఁజూడుమధు
రాపురవీధులఁబాటలాధరా॥ ౫౮

తా. మధురాపురంబు తెఱువుప్రవేశించునట్టి శ్రీకృష్ణునింగని యొకదివ్యవిలాసిని మఱియొకదివ్యవిలాసిని తోడంబలుకుచున్నది- నెమలిపురిచేనలంకరింపఁబడినసిగయును విచిత్రంబుసుందరంబునగుచిఱునగవుగలనెమ్మొగంబును జంచలంబులగుకన్నులును బాల్యంబువలనసరసంబులగు నాలాపంబులును మత్తగజంబువలెకొనియాడఁదగిన విలాసంబునుంగలిగిమెల్లమెల్లన- నటనుండిమధురాపురంబుతెఱువుం బ్రవేశించువీఁడెవ్వండువీనింజూడుమనుట. ❋

శ్లో॥ పాదౌపాదవినిర్జితామ్బుజవనౌ పద్మాలయాలఙ్కృతౌ ।
పాణీవేణువినోదనప్రణయినౌ పర్యాప్తశిల్పశ్రియా । బాహూదో
హదభాజనమ్మృగదృశాం మాధుర్యధారాగిరో । వక్త్రంవాగ్విభవా
తిలఙ్ఘితమహోబాలఙ్కిమేతన్మహః॥ ౫౯

టీక. పాదవినిర్జితామ్బుజవనౌ- పాద-అంశముచేత, వినిర్జిత-జయింపఁబడిన, అమ్బుజవనౌ-కమలవనములుగల, యస్య-ఏశ్రీకృష్ణునియొక్క, పాదౌ- పాదములు, పద్మాలయాలఙ్కృతౌ- పద్మాలయా- లక్ష్మీదేవిచేత, అలఙ్కృతౌ- పూజింపఁబడినవియో, వేణువినోదనప్రణయినౌ- వేణు- పిల్లనఁగ్రోవియొక్క, వినోదన- వాయించుటయందు, ప్రణయినౌ- ప్రీతిగల, యస్య- ఏకృష్ణునియొక్క, పాణీ-హస్తములు, పర్యాప్తశిల్పశ్రియా- పర్యాప్త-పరిపూర్ణమైన, శిల్ప-విజ్ఞానముయొక్క, శ్రియా- సంపదగలవియో, యస్య- ఏకృష్ణునియొక్క, బాహూ- భుజములు, మృగదృశామ్-స్త్రీలకు, దోహదభాజనమ్- దోహద- దోహదక్రియకు, భాజనమ్- స్థానమో, (దోహదమనఁగా గాన సమయమందుఁ దరులతలను బుష్పింపఁజేయుక్రియ అటుల శ్రీకృష్ణుని బాహువులు స్పృశించుటమాత్రంబున బాలికలనైనప్రౌఢలనుగాఁజేయుసామర్థ్యముగలవియనుట) యస్య-ఏశ్రీకృష్ణునియొక్క, గిరః-మాటలు, మాధుర్యధారాః- మాధుర్య-తియ్యదనముయొక్క, ధారాః-ప్రవాహములుగలవియో, యస్య-ఏశ్రీకృష్ణునియొక్క, వక్త్రమ్- ముఖము, వాగ్విభవాతిలఙ్ఘితమ్- వాగ్విభవ-వాగ్వైభవమును, అతిలఙ్ఘితం- అతిక్రమించినదియో, ఏతత్-ఈకృష్ణరూపమైన, మహః- తేజస్సు, బాలంకిం- శిశువామేమి, అహో-ఆశ్చర్యము॥

చ॥ చెలువలకెల్లదోహదముఁజేయుకరంబులులచ్చికాకరంబు లుజితపద్మముల్చరణముల్సురభీరచనా చమత్క్రియా। కలితముకేలు దమ్మిముఖకాంతులు వింతలుతేనెలూరుమా। టలుగలయట్టిశైశవవిడంబనతేజమిదేమిచిత్రమో॥ ౫౭

తా. శ్రీమహాలక్ష్మిచేత గంధపుష్పాదులనలంకరింపంబడునడుగుఁదామరలును-పిల్లనఁగ్రోవిని మ్రోయించుటయందుఁబూర్ణంబగువిన్నాణంబుగల కరంబులునవాఙ్మానసగోచరంబగు నెమ్మొగంబునుంగలయీతేజమును శిశువనిచెప్పనలవియగునేయనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ బర్హంనామవిభూషణమ్బహుమతం వేషాయశేషైరలంవక్త్రంద్విత్రవిశేషకాన్తిలహరీ విన్యాసధన్యాధరమ్ । శీలైరల్పధియామగమ్య విభవై శ్శృంగారభఙ్గీ మయఞ్చిత్రఞ్చిత్ర మహో విచిత్రతమహోచిత్రంవిచిత్రంమహః॥ ౫౮

టీక. వేషాయ-అలంకారముకొఱకు, శేషైః-ఇతరములగుభూషణములచేత, అలమ్- సాధ్యములేదు, బర్హంనామ- బర్హమనిప్రసిద్ధమైన,విభూషణమ్-రవణము, బహుమతమ్-అంగీకరింపఁబడియెను, వక్త్రమ్-ముఖము, ద్విత్రవిశేషకాన్తిలహరీ విన్యాసధన్యాధరం-ద్విత్ర- రెండుమూఁడయిన , విశేష-తిలకముయొక్క , కాన్తి- కాంతులయొక్క , లహరీ- ప్రవాహముయొక్క, విన్యాస-వ్యాప్తిచేత, ధన్యా- హృద్యమైన, అధరం- మోవిగలది,అల్పధియాం- స్వల్పబుద్ధిగలవారలకు , అగమ్యవిభవైః- అగమ్య- అగోచరమైన, విభవైః- వైభవముగల, శీలైః- స్వభావములచేత, శృఙ్గారభఙ్గీమయం-శృఙ్గార- శృంగారములయొక్క, భఙ్గీమయం-పరంపరాప్రాచుర్యముగల, మహః- తేజస్సు, చిత్రం- ఆశ్చర్యము , చిత్రం-ఆశ్చర్యము , అహో- ఆశ్చర్యము, విచిత్రం- ఆశ్చర్యముగలది, అహో- ఆశ్చర్యము, చిత్రం- ఆశ్చర్యము,విచిత్రం-మిక్కిలియాశ్చర్యము. ❋

ఉ॥ సొమ్ములుమేనికందమనిచూడకపింఛమెప్పునిమోముపైఁగమ్మనిబొట్లుదొంతరలుగావిలసిల్లఁగఁగావిమోవిచెల్వమ్మురసోత్తరంగవిభవమ్మునగమ్యము నైజనర్పఁజి । త్రమ్మొకపాటివారికిఁదరంబెనుతింపనోయీరి తేజముఁ॥ ౫౮

తా. కాంచనరత్నమయంబులైన భూషణంబులంగైకొనక నెమలిపురిమెమేలైనభూషణంబుగధరియించిచందనకస్తూర్యాదితిలకంబులచేనందంబ

గు ముఖారవిందంబున రిసో త్తరంబగు కెమ్మోవిమెఱయ సింగారంబుల రాశి యో యున వెలుంగు శ్రీకృష్ణరూపంబగు తేజంబతివిచిత్రంబైయుండుఁగానసిట్టి తేజంబునల్పబుద్ధులగువారలకునుతింపనలవియగునేయనుట. ❋

శ్లో॥ అగ్రేసమగ్రయతికామపి కేళిలక్ష్మీ మన్యాసుదిక్ష్వపివిలోచనమేవసాక్షీ । హాహన్త హస్తపథదూరమహోకిమేత దాసీత్కిశోరమయమమ్బ జగత్త్రయంమే॥ ౫౯

టీక. హస్తపథదూరం-హస్తపథ-హస్తప్రహరణమునకు, దూరం-దూరమగునట్లుగాను,అగ్రే- ముందటను, కామపి-నుడువనలవిగాని, కేళిలక్ష్మీం-కేళి- విహారముయొక్క, లక్ష్మీం- సంపదను, సమగ్రయతి- నిండింపఁజేయుచున్నది, అన్యాసు- ఇతరములయిన, దిక్ష్వపి-దిక్కులయందును, కేళిలక్ష్మీం-విహారసంపదను, సమగ్రయతి- నిండింపఁజేయుచున్నది , విలోచనమేవ- నేత్రమే, సాక్షీ- ప్రమాణము, హాహన్త- అకటకటా, హేఅమ్బ- ఓతల్లి,జగత్త్రయం- లోకత్రయమును, మే- నాకు, కిశోరమయం- బాలమయముగాను, ఆసీత్- ఆయెను, ఏతత్- ఇది, కిం- ఏమి, అహో-ఆశ్చర్యము. ❋

శా॥ చూడంజూడమనోహరాకృతికడుం జోద్యంబుగాబాలకుం। డాడక్ముందటఁ గౌఁగిలింతుననిడాయంజిక్కఁడారీతనే। క్రీడించుక్దిశలందునిందులకునక్షిద్వంద్వమేసాక్షియౌ। జాడక్ముజ్జగమంబబాలమయమాశ్చర్యంబునాకెంతయుక్॥ ... ౫౯

తా. చూడఁజూడమనోహరంబయియుండుచుఁ గౌగిలింపఁబోవ దూరంబై యెల్లదెసలయందుఁ గ్రీడించుచుండునిందులకుఁ గన్నుఁగవయెసాక్షియొతల్లిముజ్జగంబునుబాలమయంబయ్యెనిదియేమివిచిత్రంబనుట. ... ❋

శ్లో॥చికురమ్బహుళంవిరళమ్భ్రమరంమృదులంవచనంవిపులంనయనం । అధరంమధురం వదనంలలితంచ పలజ్చరితఞ్చకదానుభవే॥

టీక. కృష్ణస్య-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, బహుళం-దట్టమైన,చికురం-కుంతలములను, విరళం- పలచనైన, భ్రమరం-ముంగురులను, మృదులం-కోమలమైన, వచనం- వాక్యమును, విపులం- విశాలమైన, నయనం- నేత్రములను, మధురం-మనోజ్ఞమయిన, అధరం అధరోష్ఠమును,లలితం-సుందరమయిన, వదనం- ముఖమును, చపలం- చంచలమయిన, చరితంచ- చరిత్రమును,కదా- ఎప్పుడు, అనుభవే-చూచుచున్నాను. ❋

ఉ॥ వెన్నెలఁగోపకాంతలను వేడుకఁగోరెడు చాపలంబుతోఁ।

కన్నులబెళుకుతో నగుమొగంబున వ్రాలు ఫాలాలకాళితోఁ । దిన్ననిప
లుకుతో ముడిచిదిద్దిన గొప్పశిరోజపాళితో । వెన్నుఁడు నాదుమ్రోలఁ జ
రియించునో వెన్నుఁడు కావిమోవితోన్॥ ౬౦

తా. గోపికలంగోరెడు చపలంబును విశాలంబులగు కన్నులును సొగసగు నగు మొగమునం గ్రాలు ముంగురులును నును మెఱుంగు గొప్పకొప్పునుఁ దివ్యాధరంబుఁ దెల్పు ముద్దుపలుకులును మనోజ్ఞంబగు కెమ్మోవియుం గలిగి తేజరిల్లు శ్రీకృష్ణమూర్తి నెప్పటికిం గాంచెదనోయనుట. *

శ్లో॥ పరిపాలయ నః కృపాలయేత్యసకృజ్జల్పిత మాత్మబాన్ధవః।
మురళీమృదులస్వనాన్తరే విభురాకర్ణయితాం కదాను నః॥ ౬౧

టీక. హేకృపాలయ- ఓయి దయావంతుఁడ, నః- మమ్మును, పరిపాలయ- రక్షింపుము, ఇతి- ఇట్లని, అసకృజ్జల్పితమ్- అసకృత్- మాటిమాటికినుడివెడు, జల్పితమ్- వచనమును, విభుః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, ఆత్మబాన్ధవస్సన్- ఆత్మ- నాకు, బాన్ధవస్సన్- బంధువుఁడగుచును, మురళీమృదులస్వనాన్తరే- మురళీ- వేణువుయొక్క, మృదుల- కోమలమయిన, స్వనాన్తరే- ధ్వనిమధ్యమందు, కదాను- ఎప్పుడు, ఆకర్ణయితామ్- వినును. *

చ॥ నిరుపమ వేణుగాన మహనీయ సుఖానుభవైకమగ్నతన్। గ
రఁగి పరాకుఁ గైకొనిన కంజదళాక్షుఁడు దప్తచిత్తుఁడై। నిరతము నన్ను
గావు నవనీతహరా యని మాటిమాటికిన్। మొరయిడు నట్టి నా వచన
ముల్ దయతో నెపుడాలకించునో॥ ౬౧

తా. తులలేని వేణుగానంబుననైన సుఖానుభవంబున బరాకుబొందిన శ్రీకృష్ణవిభుండు నాకు బంధుండైననురక్షింపుమో దయానిధియని మాటిమాటికి మొరయిడుచున్న నావచనం బెన్నటికి వినునోయనుట. *

శ్లో॥ కదాను కస్యాన్ను విపద్దశాయాం కైశోరగన్ధిః కరుణామ్బు
ధిర్నః । విలోచనాభ్యాం విపులాయతాభ్యాం వ్యాలోకయిష్యన్విష
యీకరోతి॥ ౬౨

టీక. కస్యాన్నువిపద్దశాయాం- ఏయాపత్సమయంబున, కైశోరగన్ధిః- ఈషద్బాల్యముగల, కరుణామ్బుధిః- దయాసముద్రుఁడగు కృష్ణమూర్తి, విపులాయతాభ్యామ్- విపుల- వెడలుపులైనట్టి, ఆయతాభ్యాం- నిడుపులైనట్టి, విలోచనాభ్యామ్- నేత్రములచేత, వ్యాలోకయిష్యన్- మిక్కిలిచూడఁగలవాఁడై, నః- నన్ను, కదాను- ఎప్పుడు, విషయీకరోతి- గోచరునిఁగాఁ జేయుచున్నాఁడు.

చ॥ ఒకపలవంతఁజింతిలుచునుండెడినన్నుశిశుత్వగంధమా । త్ర
కలితయావనంబుదనరఙ్గరుణావరుణాలయుండువా। యకశతపత్ర
పత్రవిపులారుణలోచనలీలఁజూచుచూ । డ్కొకిఁదగువీఁడటంచుఁ బరి
కించుటలెన్నఁడుగల్గ నేర్చునో॥ ౬౩

తా. ఎట్టియాపత్కాలంబుననైనను కొంచెంబుగనుండు బాల్యంబు
గలిగివెలయుదయాసముద్రుండైన శ్రీకృష్ణదేవుండు వెడలుపులై నిడుపులైవె
లుంగుకన్నులచేఁజూడ వీడర్హుండకదాయనినను నెప్పుడుగాంచునోయనుట.

శ్లో॥ మధురమధరబిమ్బే మఞ్జులంమందహాసే శిశిరమమృతవా
క్యే శీతలందృష్టిపాతే। విపులమరుణనేత్రేవిశ్రుతంవేణునాదేమరకత
మణినీలమ్బాలమాలోకయేను॥ ౬౩

టీక. అధరబిమ్బే - దొండపండువంటియధరమందు, మధురమ్- తి
య్యనైనయట్టి, మందహాసే-చిరునగవందు, మఞ్జులమ్-మనోజ్ఞమైనయట్టి,అ
మృతవాక్యే- అమృతమువంటిమాటయందు, శిశిరమ్- చల్లనైనయట్టి, దృష్టి
పాతే-చూపందు, శీతలం-చల్లనైనట్టి, అరుణనేత్రే-అరుణ-ఎఱ్ఱనైన, నేత్రే-
నేత్రమందు॥ విపులమ్-విశాలమైనయట్టి, వేణునాదే- వేణుధ్వనియందు, వి
శ్రుతమ్- మిక్కిలివినుచున్నయట్టి, మరకతమణినీలమ్- మరకతమణి- ఇంద్రనీ
లమణివలెను, నీలమ్-నల్లనైన, బాలమ్- బాలగోపాలుని, ఆలోకయేను-చూ
చుచున్నానామేమి. ... ... ❋

చ॥ చల్లనిబెళుకుఁజూపుసుధఁజల్లెడుమాటలుతియ్యమోవియుఙ్।
సల్లలితారుణద్యుతివిశాలవిలోచనముల్మృదుస్మితో । త్ఫుల్లముఖాం
బుజంబుఁబరిపూరితవేణువినోదనాదముఙ్ । నల్లనిమేనిక్రొమ్మెఱుఁగు
నన్విలసిల్లినబాలుఁగాంచెదఙ్॥ ౬౩

తా. తియ్యదనంబుఁదెల్పుకెమ్మోవియు మనోహరంబగుచిఱునగవు
నమృతంబునోలుకుముద్దుపలుకునుఁజల్లనగుచూపును గెంజాయరంజిల్లువెడలు
పగుకన్నుగవయును బరిపూర్ణమైన వేణుగానంబునుం గలిగి యింద్రనీలర
త్నంబుఁబోలు నెమ్మేనిచాయచేఁ దేజరిల్లు బాలకృష్ణునింజూచెదననుట. ❋

శ్లో॥ మాధుర్యా దపిమధురం మన్మథతాతస్య కిమపికైశోరమ్।
చాపల్యాదపిచపలంచేతోమమహరతిహంతకిఙ్కుర్మః॥ ... ౬४

టీక. మాధుర్యాదపి- సకలజనసిద్ధసౌందర్యంబుకన్నను, మధురం-
సుందరమైనయట్టి॥ చాపల్యాదపి- సకలజనచపలతకన్నను, చపలం-చంచల

మైనయట్టి, కిమపి-చెప్ప వలవి గాని, మన్మథ తాతస్య- మన్మథ- ప్రద్యుమ్నుని కి, తాతస్య-తండ్రియైనశ్రీకృష్ణునియొక్క, కైశోరమ్-బాల్యము, మమ - నా యొక్క, చేతః-చిత్తమును, హరతి-హరించుచున్నది, కిఙ్కర్మః - ఏమిసే యుదును, హంత- అకట. ... ... *

ఉ॥ గబ్బి మెఱుంగుబోండ్లు తటకాపడిలోలతఁ జూచునంతలో।
నిబ్బరమైనతత్తరమునెక్కొ-ననందముకన్నసందమై। యబ్బురమైనబా
ల్యముననద్దిరయింగజుఁగన్నతండ్రియా।గుబ్బసనామదింగలుగుగట్టుఁ
గలంచెనఁకేమిసేయుదుక్॥ ౬౪

తా. సకలజనంబులందుండెడి సౌందర్యంబునకన్ననధికంబగు సౌం దర్యంబుగలిగి సకలలోక చాపల్యంబునకన్న నధికంబగు చంచలంబుగలిగి వెలుంగు మరునితండ్రియగు శ్రీకృష్ణదేవుని చెప్పనలవిగాని బాల్యంబు నామ నంబుఁ గలంచుచున్నది యిక నేమిసేయుదుననుట. ... *

శ్లో॥ వక్షస్థలేచవిపులం నయనోత్పలేచ మందస్మితేచ మృదులం
మదజల్పితేచ। బిమ్బాధరేచమధురం మురళీరవేచ బాలంవిలాసనిధి
మాకలయేకదాను॥ ౬౫

టీక. వక్షస్థలేచ- వక్షస్థలమందును, నయనోత్పలేచ-కలువవంటినే త్రమందును, విపులం-విశాలమైనయట్టి, మందస్మితేచ-చిఱునగవందును, మద జల్పితేచ- మద-మదయుక్తమైన, జల్పితేచ-వచనమందును, మృదులం-కోమ లమైనయట్టి, బిమ్బాధరేచ- బిమ్బ-దొండపండువంటి, అధరేచ- మోవియం దును, మురళీరవేచ- వేణుగానమందును, మధురం- హృద్యమైనట్టి, విలాస నిధిం- విలాస-విలాసములకు, నిధిం-నిక్షేపమైన, బాలం- బాలుఁడైనకృష్ణుని, కదా-ఎప్పుడు, ఆకలయేను-చూచుచున్నాను. ... ... *

మ॥ భళి రాకన్నులబెళుకు లొమ్ము జిగిఁజెప్పఁ రాదు వేణుధ్వ
నుల్। దరమాయెంచఁగఁగావిమోవిరుచివింతల్ దేఁటలేనవ్వు।గ్గులు
మఝ్ఝారెసుధామనోహరమృదూక్తుల్మాయరేయిట్టియొ। ష్పులకు
ప్పంచిలకించుభాగ్యమహిమంబుల్ మాకునెంతెన్నఁడో॥ ౬౫

తా. విశాలంబగువక్షంబునుగన్నులుంగలిగి కోమలంబగు మందహా సంబునువచనంబునుంగలిగితీయనగునధరంబును వేణుగానంబునుంగలిగి, విలా సంబులనిక్షేపంబగుమఁ దేజరిల్లుబాలకృష్ణునెన్న టికింగాంచెదనోయనుట.

శ్లో॥ మారస్స్వయంసుమధురద్యుతిమండలంను మాధుర్యమేవనుమ
నోనయనామృతంను। వాణీమృజంనుమమజీవితవల్లభోనుబాలోయమ
భ్యుదయతేమమలోచనాయ॥ ౬౬

టీక. మమ-నాయొక్క, లోచనాయ-నేత్రములకొఱకు, బాలః-బాలుఁడు, అభ్యుదయతే-ఆవిర్భవించుచున్నాఁడు, అయం-ఈబాలుఁడు, మారస్స్వయంను- మన్మథుఁడాయేమి, మధురద్యుతిమండలంను- మధురద్యుతి-చంద్రునియొక్క, మండలంను-బింబమాయేమి, మాధుర్యమేవను-సౌందర్యమేనాయేమి, మనోనయనామృతంను- మనః-మనస్సుయొక్కయు, నయన-నేత్రములయొక్కయు, అమృతంను-అమృతమాయేమి, వాణీమృజంను వాక్పారిశుధ్యమాయేమి, మమ-నాయొక్క, జీవితవల్లభోను- ప్రాణనాథుఁడాయేమి.

ఉ॥ మారుఁడొకాకయంబుధి కుమారుఁడొమానసలోచనామృ
తా। కారమొమాధురీగుణవికారమొమంజులవాక్ప్రమత్రియా। సార
మొనాదుజీవమణిసారమొలేకమఱేమిచిత్రమో । మీఱెడుబాలభావ
మునమెచ్చులుగులెక్కడునాదుచూడ్కికిన్॥ ౬౭

తా. నాకన్నులకుంగాననగుచున్న యిబ్బాలుండుమన్మథుఁడో లేక చందురుండో సౌందర్యంపురాశియో నామనోనయనామృతమో వాక్పమత్కారమొకో లేక నా ప్రాణవల్లభుండోయనియిత్తెఱంగున నిశ్చయింబునవికల్పించెననుట. ... ... ❀

శ్లో॥ ఆర్ద్రావలోకితదయాపరిణద్ధనేత్ర మావిష్కృతస్మితసుధా
మధురాధరోష్ఠమ్ । ఆద్యంపుమాంసమవతంసితబర్హిబర్హమాలోక
యంతికృతినఃకృతపుణ్యపుఞ్జాః॥ ౬౮

టీ. ఆర్ద్రావలోకితదయాపరిణద్ధనేత్రమ్- ఆర్ద్ర- సరసములైన, అవలోకిత-చూపులుగలయట్టి, దయా-దయతోడ, పరిణద్ధ కూర్పఁబడిన, నేత్రమ్-నేత్రములుగలయట్టి, ఆవిష్కృతస్మితసుధామధురాధరోష్ఠమ్-ఆవిష్కృత-ప్రకాశింపఁబడిన, స్మిత-లేనగవునెడి, సుధా-అమృతముచేత, మధుర-మనోజ్ఞమైన, అధరోష్ఠమ్- మోవిగలయట్టి, అవతంసితబర్హిబర్హమ్- అవతంసిత-శిరోభూషణముగాఁజేయఁబడిన, బర్హిబర్హమ్-నెమలిపురిగలయట్టి, ఆద్యమ్-జగత్కారణుండైన, పుమాంసమ్-శ్రీకృష్ణమూర్తిని, కృతపుణ్యపుంజాః- పుణ్యసమూహముగల, కృతినః-విద్వాంసులు, ఆలోకయంతి- చూచుచున్నారు.

ఉ॥ అంపముచిందు మోము దరహాససుధామధు రాధరోష్ఠము। స్పందదయావలోకన విశాలవిలోచనముల్ శిరంబునం। బొందుగనె మ్మిపింఛమునుబూనినయాద్యుని దేవదేవుని। న్నందకుమారుఁగాంతు రుసనాతనపుణ్యమునన్ బుధోత్తముల్॥ ౬౭

తా. సరసంబులగు చూపులుగలిగి దయాకరంబులై విశాలంబులగు నేత్రంబులును బ్రకాశించుచిఱునగవను నమృతంబుచే మనోహరంబగు నధరంబును శిరోభూషణంబుధరియించిన నెమలిపురియునుంగలిగి సర్వజగంబునకుం దానయేలికయై వెలయు శ్రీకృష్ణదేవునిఁ బుణ్యంబుచేసిన పెద్దలుచూచుచుందురుగదాయనుట. *

శ్లో॥ బాలోయమాలోలవిలోచనేన వక్త్రేణచిత్రీ కృతదిఙ్ముఖేన। వేషేణఘోషోచితభూషణేన ముగ్ధేనదుగ్ధేనయనోత్సుకంనః॥౬౮

టీక. ఘోషోచితభూషణేన- ఘోష- గొల్లపల్లియకు, ఉచిత-తగిన, భూషణేన- సొమ్ములుగల, వేషేణ-అలంకారముచేత, ముగ్ధేన-సుందరమయినట్టి ఆలోలవిలోచనేన-ఆలోల-చంచలములైన, విలోచనేన-నేత్రములుగలయట్టి, చిత్రీకృతదిఙ్ముఖేన-చిత్రీకృత-చిత్తరువుగలవానిగాఁజేయఁబడిన,దిఙ్ముఖేన-దిఙ్ముఖములుగల, వక్త్రేణ-ముఖముచేత, అయంబాలః- ఈబాలుఁడు, నః-మాయొక్క,నయనోత్సుకమ్-చక్షుస్సంతోషమును, దుగ్ధే- సంపాదించుచున్నాఁడు. *

ఉ॥ ఎల్లెడఁజిత్రరూపమువహించినచక్కని మోముదమ్మితో। గొల్లవిలాసవేషమునకుందగుసొమ్ములతోఁజలత్పయో। జోల్లసదక్షిశీతలసమున్నతితోవిలసిల్లుబాలకుం। డుల్లముపల్లవింపనయనోత్సవమారఁజరించుచున్నఁడో॥ ౬౮

తా. గొల్లపాళెంబునకుఁదగినసొమ్ములచే నలంకరింపఁబడివిశాలంబులగునయనంబులుగలిగి యెల్లదెసలఁజిత్రించినయటుల వెలుంగునెమ్మోముచేఁదేజరిల్లునిబ్బాలుండునాకన్నులకత్యంతసంతోషంబుఁజేయుచున్నాఁడనుట.

శ్లో॥ ఆన్దోళితాగ్రభుజమాకులనేత్రలీల మార్ద్రస్మితార్ద్రవదనామ్బుజచన్ద్రబిమ్బమ్। శింజానభూషణశతం శిఖిపిఞ్ఛమౌళిం శీతంవిలోచనరసాయనమభ్యుపైతి॥ ౬౯

టీక. ఆందోళితాగ్రభుజమ్- ఆందోళిత-ఈషత్కంపితములగు,అగ్రభుజమ్- భుజాగ్రములుగలయట్టి, ఆకులనేత్రలీలం. ఆకుల- వ్యాకులమయిన

నేత్రలీలమ్- నేత్రవిలాసముగలయట్టి, ఆర్ద్రస్మితార్ద్రవదనామ్బుజచన్ద్రబిమ్బమ్- ఆర్ద్ర-సరసమయిన, స్మిత-చిఱునగవుచేత-ఆర్ద్ర-సరసమయిన, వదనామ్బుజచన్ద్రబిమ్బమ్- చంద్రునివంటిముఖకమలముగలయట్టి, శిఞ్జానభూషణశతం-శిఞ్జాన-మ్రోయుచున్న,భూషణశతమ్-ఆభరణశతముగలయట్టి,శిఖిపిఞ్ఛమౌళిమ్- శిఖిపిఞ్ఛ- నెమలిపురి, మౌళిమ్- శిరమందుఁగలయట్టి, శీతమ్-(చూచువారలనేత్రములకు) చల్లనైనయట్టి, లోచనసాయనమ్ - లోచన- నేత్రములకు, రసాయనమ్- తియ్యనైనశ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువు, మమ - నాకు, అభ్యుపైతి- అభిముఖముగావచ్చుచున్నది. ... ... *

ఉ॥ అందెలుమువ్వలున్మొరయ హస్తములూపఁగఁగంకణధ్వనుల్। సందడిఁజేయునాననవిలాసముచందురుఁ గ్రేణిసేయనా। నందవిశాలలోలనయనమ్ములతోశిఖిపింఛమౌళితో। నందముఁజెందులోచనరసాయనమల్ల దెవచ్చెఁజల్లఁగన్॥ ౬౯

తా. కొంచెముగాసంచలించుచున్న మూపులునుబ్రకాశించుచున్నవిశాలంబులగునేత్రవిలాసంబులును సరసంబగుచిఱునగవుచేఁ దేజరిల్లునెమ్మొముదామరయును - మ్రోగుచున్న భూషణశతంబును నెమలిపురిచే నలంకరింపఁబడినసిగయునుంగలిగిచూచువారలచూపులకుఁజల్లదనంబునెలవుకన్నులపండువగుశ్రీకృష్ణరూపంబగువస్తువు నాకభిముఖంబుగ వచ్చుచున్నదియనుట.

శ్లో॥ పశుపాలబాలపరిషద్విభూషణంశిశురేషశీతలవిలోలలోచనః। మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసమ్పదామదయన్మదీయహృదయంవిగాహతే॥ ౭౦

టీక. పశుపాలబాలపరిషద్విభూషణం-పశుపాలబాల- గోపాలబాలురయొక్క, పరిషత్-సభకు, విభూషణమ్-అలంకారభూతుఁడైనయట్టి,శీతలవిలోలలోచనః- శీతల-చూచువారలరక్షించుచున్నయట్టి, విలోల-చంచలములైన, లోచనః- నేత్రములుగల, ఏషఃశిశుః-ఈబాలుఁడు, మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసమ్పదా - మృదుల - కోమలమయిన, స్మిత- లేనగవుచేత, ఆర్ద్ర-సరసమయిన, వదనేన్దు- ముఖచంద్రునియొక్క, సమ్పదా - సమృద్ధిచేత, మదీయహృదయమ్- మదీయ- నాసంబంధమైన, హృదయం-హృదయమును, మదయన్- మదముగలదానిఁగాఁజేయుచు, విగాహతే- పొందుచున్నాఁడు. *

చ॥ వికవికనవ్వుచున్నెదుట వ్రేలుకుఱుల్ నునుపాలబుగ్గలుం। జికిలిమెఱుంగుమూపు రహిఁజెందఁగనాననశీతలద్యుతిన్। బ్రకటితగో

పశుపాలకసభానవభూషణమై చెలంగుచు । లకుంచము మదీయమానసత
లంబున నిల్చెను సొంపు నించుచున్॥ ౨౦

తా. గోపాలబాలకసభయందు భూషణంబులఁ జేజరిల్లుచుఁ జూచువార లకురతుకంబులై చంచలంబులగు కన్నులుగల యబ్బాలుండు కోమలంబగుచియున్న గవుచే సరసంబగు నెమ్మొగంబు చందురుసందంపు సమృద్ధిచే వెలుంగుచు నాహృదయంబు మదింపంజేయుచుఁ గానవచ్చుచున్నాఁడనుట. ... ❋

శ్లో॥ తదిదముపనతంతమాలనీలం తరళవిలోచనతారకాభిరామ
మ్। ముదితముదితవక్త్రచన్ద్రబిమ్బంముఖరితవేణువిలాసజీవితమ్॥ ౨౧

టీక. తమాలనీలమ్-తమాల-చీఁకటిమ్రాకులవలె, నీలమ్-నల్లనిదైనయట్టి, తరళవిలోచనతారకాభిరామమ్- తరళ-చంచలములయిన, విలోచన- కన్నులయొక్క, తారక- గ్రుడ్లచేత, అభిరామమ్- సుందరమైనయట్టి, ముదితముదితమ్ - మిక్కిలిసంతోషించునట్టి, వక్త్రచన్ద్రబిమ్బమ్ - చంద్రమండలమువలెనున్నముఖముగలయట్టి, ముఖరితవేణువిలాసజీవితమ్- ముఖరిత-మ్రోయుచున్న, వేణు - పిల్లనగ్రోవియొక్క, విలాస - స్వరవిశేషములకు, జీవితమ్- ప్రాణంబైనకృష్ణుఁడనెడివస్తువు, మే- నాకు, ఉపనతం-ఎదురయ్యె. ❋

ఉ॥ నీలఘనాభమై యతివినిర్మలవేణునినాదజీవమై। లోలతటిల్ల
తాలలితలోచనతారకమై ప్రసన్నతో । ద్వేలముఖేందుమండల నవీన
విలాసకలాకలాపమై। బాలునిలీలవచ్చి కనుపట్టె మహాద్భుత తేజమి
య్యెడన్॥ ౨౧

తా. చీఁకటిమ్రాకులవలె నల్లనిమయినిగ్గులుగలవాఁడును చంచలంబులగువిలోచనంబుచే మనోహరుఁడును. సంతసంబునొందు కతనఁ జందురుంబోనివదనంబుగలవాఁడును - వేణునాదవిలాసంబులకుం బ్రాణంబును నగు శ్రీకృష్ణుండు నాకెదురయ్యెననుట. ❋

శ్లో॥ చాపల్యసీమా చపలానుభవైకసీమ చాతుర్యసీమ చతురానన
శిల్పసీమ । సౌరభ్యసీమ సకలాద్భుతకేళిసీమ సౌభాగ్యసీమ తదిదం వ్ర
జభాగ్యసీమ॥ ౨౨

టీక. చాపల్యసీమ-చాపల్య-దుష్టచేష్టలకు, సీమ-పొలిమేరయైనట్టి, చపలానుభవైకసీమ- చపలా- లక్ష్మియొక్క, అనుభవ- భోగంబునకు, ఏక- ముఖ్యమైన, సీమ- ఇరవైనయట్టి, చాతుర్యసీమ- చాతుర్య-చతురవచనములకు, సీమ- ముఖ్యస్థానమైనయట్టి, చతురాననశిల్పసీమ- చతురానన- బ్రహ్మ

యొక్క-, శిల్ప- నిర్మాణము సేయు నెఱతనమునకు, సీమ-పొలిమేరయైనయట్టి, సౌరభ్యసీమ- సౌరభ్య- సకలపరిమళవస్తువులకు, సీమ- ముఖ్యస్థానమైనయట్టి, సకలాద్భుతకేళిసీమ- సకల- సమస్తములైన, అద్భుతకేళి- ఆశ్చర్యవిలాసములకు, సీమ- ముఖ్యస్థానమైనయట్టి, సౌభాగ్యసీమ సౌభాగ్య- సౌందర్యమునకు, సీమ- ముఖ్యస్థానమైనయట్టి, వ్రజభాగ్యసీమ- వ్రజ- గొల్లపల్లెలో నున్నజనులయొక్క-, భాగ్య- అదృష్టఫలమునకు, సీమ-పొలిమేరయైన, తత్- కృష్ణుఁడనెడివస్తువు, ఇదం- నాయెదుటనున్నది. *

చ॥ కలిమినెలంత వేడుకలకందువ పంటవిలోలవృత్తికిన్ । నెలవు
శుభాళికాస్పదము నేర్పులప్రోవజశిల్పికల్పనా । ఫలమతిచిత్రలీలలకుఁ
బాళెము తావుల కెల్లదావు గో । కులజనభాగ్య సీమ యిదిగో కనుఁ
గొంటినికంటికింపుగన్॥ ౭౨

తా. అధికంబులగుదుష్టచేష్టలకునులక్ష్మీవిలాసంబులకును-సకలచాతుర్యంబులకును- బ్రహ్మనిర్మాణసామర్థ్యంబులకును- సకలపరిమళపదార్థంబులకును- సమస్తాశ్చర్యవిలాసంబులకును- సకలసౌందర్యంబులకును- గోపాలకులభాగ్యఫలంబులకును ముఖ్యస్థానంబగుకృష్ణాభిదానలోకోత్తర వస్తువునాకెదురయ్యెననుట, *

శ్లో॥ మాధుర్యేణద్విగుణశిశిరం వక్త్రచన్ద్రం వహంతీవంశీవీథీవి
గళదమృతస్రోతసా సేచనీయా । మద్వాణీనాం విహరణపదం మత్తసౌ
భాగ్యభాజాం మత్పుణ్యానాం పరిణతిరహో నేత్రయోస్సన్నిధత్తే॥

టీక. మద్వాణీనామ్- నాపలుకులకు, విహరణపదమ్-విహారస్థానమయిన, మత్తసౌభాగ్యభాజామ్-అధికసౌందర్యమొందిన, మత్పుణ్యానామ్-నాయదృష్టములయొక్క-, పరిణతిః- పరిపాకము- (అనఁగా శ్రీకృష్ణస్వామి) మాధుర్యేణ- సౌందర్యముచేత, ద్విగుణశిశిరం- మిక్కిలియాహ్లాదంబునదించునట్టి, వక్త్రచన్ద్రం- చంద్రునివంటిముఖంబును, వహంతీ- వహించుచున్నదై- వంశీవీథీవిగళదమృతస్రోతసా- వంశీ- పిల్లనఁగ్రోవియొక్క-, వీథీ-రంధ్రపరంపరనుండి, విగళత్- జారుచున్న, అమృతస్రోతసా-అమృతప్రవాహసదృశమైనగానవిలాసముచేత, సేచయన్తి- కర్ణానందముసేయుచున్నదై, (మమ-నాయొక్క-) నేత్రయోః- కన్నులకు, సన్నిధత్తే-సమీపించుచున్నాఁడు.

శా॥ లావణ్యాంబుధిచంద్రబింబ ముఖలీలన్ దాల్చి వంశీనినా
దావిర్భూతసుధాప్రవాహమున నోలాడంబ్రవర్తిల్లునా । దైవాకా

రమునావచోవిహారణస్థానంబునాపుణ్యాస। ద్భావంబారఁబ్రసన్నమ
య్యెనుయశోదాపుత్రరూపంబునన్॥ ౭౩

తా. నాపలుకులకు విహారస్థానంబును, సర్వోత్తమంబులగు నాయదృష్టంబుయొక్క ఫలపరిపాకంబునునగు శ్రీకృష్ణుండు సౌందర్యంబుచేసకలజనానందంబుసంపాదించుచున్నచందురుంబోని ముఖంబునువహించుచున్నవాఁడును, బిల్లనఁగ్రోవిసందులనుండి వెడలుచున్న యమృతంబువోనిగానంబుచేఁజెవులకింపుసేయునట్టివాఁడునునై, నాకుఁబ్రత్యక్షమయ్యెననుట. *

—* ఇట్లుప్రత్యక్షమైనశ్రీకృష్ణునికినమస్కరించుచున్నాఁడు. *—

శ్లో॥ తేజసేస్తునమోధేను పాలినేలోకపాలినే। రాధాపయోధరోత్సఙ్గశాయినే శేషశాయినే॥ ౭౪

టీక. శేషశాయినే- శేష ఆదిశేషునియందు, శాయినే- పవ్వళించినట్టి, రాధాపయోధరోత్సఙ్గశాయినే- రాధా-రాధయొక్క, పయోధరా-స్తనములయొక్క, ఉత్సఙ్గ-మీఁదను, శాయినే-పవ్వళించినట్టి, లోకపాలినే-జగద్రక్షకమయినట్టి, ధేనుపాలినే-ధేను-గోవులను, పాలినే-కాచునట్టి, తేజసే- తేజముకొఱకు, నమః-నమస్కారము, అస్తు-అవుఁగాక. *

ఉ॥ పాయనిభక్తిమొ్రక్కెద నపారకృపారస ధేనుసౌఖ్యసం। ధాయికిలోకరక్షణవిధాయికిభాసురరాధికాకుచ। స్థాయికిఁబన్నగాధిపవిశాలఫణామణిసౌధవీధికా। శాయికిగోపికానయనసారససారఫలప్రదాయికిన్॥ ౭౪

తా. శేషశయనుండును, సకలలోకపరిపాలకుండును, పరబ్రహ్మంబయ్యునుదనసౌలభ్యము తెలియఁజేయుటకై రాధాస్తనంబులందుఁబరుండువాఁడును నావులఁగాచువాఁడునైన, శ్రీకృష్ణునికొఱకు నమస్కారముసేసెదననుట. *

శ్లో॥ ధేనుపాలదయితాస్తనస్థలీధన్యకుఙ్కుమసనాథకాంతయే। వేణుగీతగతిమూలవేధసే తేజసేతదిదమోంనమోనమః॥ ౭౫

టీక. ధేనుపాలదయితాస్తనస్థలీధన్యకుఙ్కుమసనాథకాంతయే- ధేనుపాల- గోపాలురకు, దయితా-ప్రియురాండ్రయినవ్రేఁతలయొక్క, స్తనస్థలీ- స్తనప్రదేశమునందు, ధన్య- కృతార్థమైన, కుఙ్కుమ- పసుపుమొదలగుచూర్ణవిశేషములతోడ, సనాథ-కూడుకొన్న, కాంతయే-కాంతిగలయట్టి. వేణుగీతగతిమూలవేధసే- వేణు- పిల్లనఁగ్రోవియొక్క, గీత- గానముయొ

కరు, గతి- సర్వవిశేషములకు, మూలవేధసే - మూలబ్రహ్మమైన, తేజసే- శ్రీకృష్ణరూపమైన తేజంబుకొఱకు, తదిదమ్- ఆయీ, ఓంనమోనమః - ప్రణవపూర్వకములయిపలుమఱుఁజేయు నమస్కారములు. ❋

మ॥ పసిగాపుంజిగురాకుఁబోఁడ్లమెఱుఁగుం బాలిండ్లకాశ్మీరపుం।
రసముల్ జొబ్బిలనుబ్బినిర్భరపరీరంభస్థితిం దెల్పునుల్లసితంబై మురళీని
నాదగతి మూలబ్రహ్మమైకంటికిం। బోసఁగంజాలెడుమూర్తికిన్ మొ
గడుఁగేలోంకారపూర్వంబుగన్॥ ౭౫

తా. గోపికాస్తనంబులయందలికుంకుమంబుతోఁగూడినశరీరకాంతిగలయదియును- వేణుగానంబులకుమూలబ్రహ్మంబైన తేజంబునకుఁబ్రణవపూర్వకంబుగాఁగఁబలుమాఱునమస్కరించెదననుట- ఇట్లునమస్కరించినపిమ్మట తనకెదుటవచ్చుచున్నశ్రీకృష్ణునివిలాసంబువర్ణించుచున్నాఁడు. ❋

శ్లో॥ మృదుక్వణన్నూపురమన్థరేణ బాలేనపాదామ్బుజ పల్లవే
న । అనుస్వనన్మఞ్జులవేణుగీత మాయాతిమేజీవితమాత్తకేళి॥ ౭౬

టీక. ఆత్తకేళి- ఆత్త-పొందఁబడిన, కేళి- విహారంబులుగల, మేజీవితమ్ - నాప్రాణంబైన శ్రీకృష్ణుండను తేజంబు, మృదుక్వణన్నూపురమన్థరేణ- మృదు- చెవులకింపగునట్లుగా, క్వణత్ - మ్రోయుచున్న, నూపుర-అందియలచేత, మన్థరేణ- మందసంచారముగలయట్టి, బాలేన-చిన్నవాఁడైనట్టి, పాదామ్బుజపల్లవేన-తామరతేకులవంటిపాదంబులచేత,అనుస్వనన్మఞ్జులవేణుగీతమ్- అనుస్వనత్ -అందియలననుసరించిపుట్టుచున్నట్టి, మఞ్జుల-మనోహరమైన, వేణుగీతమ్- వేణునాదముగలుగునట్టుగా, ఆయాతి-వచ్చుచున్నది.

ఉ॥ చల్లనివేణుగీతికను సారిగతాళగతుల్సెలంగిఘల్ । ఘల్లుర
టంచునందియలుగజ్జలునొక్కటఁబికటిల్లగాఁ। బల్లవకోమలాంఘ్రు
లనుబాలకుఁడాడుచుఁబాడుచుండనా। వెల్లితవృత్తివచ్చెఁగనువింగా
జీవమువచ్చునైవడిన్॥

తా. నాప్రాణభూతుండగుకృష్ణుండు విహారంబులనొందుచుఁ
పుగమ్రోయుచున్నయందియలచేమందసంచారంబు నొందుననియును
రతేకులుంబోనివియునునగుచిన్నియడుగులచేనూపురంబుల కనురూపంబ
ధ్వనిచేయుచున్న వేణుగానంబునకుసమానంబుగనర్తనంబుసేయుచు వచ్చు
చున్నాఁడనుట. ❋

శ్లో॥ సోయంవిలాసమురళీనినదామృతేన సించన్నుదఞ్చితమిదం

మమకర్ణయుగ్మమ్। ఆయాతి మే నయనబన్ధు రనన్యబన్ధు రానన్దకందళి
తకేళికటాక్షలక్షః॥ ౭౭

టీక. ఆనన్దకన్దళితకేళికటాక్షలక్షః- ఆనన్దకన్దళిత- ఆనందాంకురములఁ జేయుచున్నట్టి, కేళి-విలాసప్రధానమునైన, కటాక్ష- కడకంటిచూపులయొక్క, లక్షః-లక్షలుగలయట్టి, మే-నాయొక్క, నయనబన్ధుః- నయన-నేత్రములకు, బన్ధుః- బంధువైనయట్టి, అనన్యబన్ధుః-సర్వబంధువైనశ్రీకృష్ణుండు, ఉదఞ్చితమ్ - వినుటకునుద్యుక్తమైన, మమ- నాయొక్క, కర్ణయుగ్మమ్- కర్ణ - చెవులయొక్క, యుగ్మమ్- జంటను, విలాసమురళీనినదామృతేన- విలాస-వినఁదగిన, మురళీ-పిల్లనఁగ్రోవియొక్క, నినద-ధ్వనియనెడి, అమృతేన-అమృతముచేత, సిఞ్చన్- తడుపుచున్నవాఁడై, ఆయాతి- వచ్చుచున్నాఁడు. ❋

ఉ॥ మాలిమిచేసిగోపికలమానమునాచినవాఁడువీఁడెకాఁ। బోలునునేడువేణురవముంజెవినింపుచునాదుకంటికిన్ । మేలలరంబ్రమోదరసనిర్భరకేళికటాక్షలక్షుఁడై। బాలుఁడనన్యబంధుడెడవాయకయిట్లలయింపవచ్చెఁగా॥ ౭౭

తా. ఆనందాంకురంబులను త్పాదించునట్టియసంఖ్యేయంబులగు విలాసకటాక్షంబులుగలవాఁడును- సర్వబంధుండును నానయనంబులకు నత్యంతప్రియుండునునగు- కృష్ణుండాశగలదైన నాకర్ణద్వయంబును మనోహరంబగుమురళీనాదామృతంబుచేఁదడుపుచున్నవాఁడైవచ్చుచున్నాఁడనుట. ❋

శ్లో॥ దూరాద్విలోకయతివారణఖేలగామీ ధారాకటాక్షభరితేనవిలోచనేన। ఆరాదుపైతిహృదయఙ్గమవేణునాద వేణీదుఘేనదశనావరణేనదేవః॥ ౭౮

టీక. హృదయఙ్గమవేణునాదవేణీదుఘేన- హృదయఙ్గమ-హృద్యమైన, వేణునాద- వేణుధ్వనియనియెడి, వేణీ- ప్రవాహమును, దుఘేన-పిదుకుచున్న,దశనావరణేన-అధరోష్ఠముచేత, ఉపలక్షితః-చూడఁబడుచున్న,దేవః- శ్రీకృష్ణుఁడు, ధారాకటాక్షభరితేన- ధారా- ప్రవాహముగాఁజేయఁబడిన, కటాక్షు - కడకన్నులచేత, భరితేన- నిండింపఁబడిన, విలోచనేన-కన్నుఁదోయిచేత, దూరాత్-దూరమునుండే, విలోకయతి-చూచుచున్నాఁడు, వారణఖేలగామీ- వారణ - యేనుఁగువలె, ఖేలగామీ- లలితముగునట్టుగమనశీలుఁడగుచు, ఆరాత్- సమీపమునుండే, ఉపైతి- వచ్చుచున్నాఁడు. ❋

మ॥ ఘనమత్తేభవిలాసయానమునెలంగన్దవ్వులంజూచిచల్ల

నిధారాళికటాక్షవీక్షణ సముల్లాసంబుతోఁ జెంగటం। జనువేళన్ దళ
నచ్ఛదంబు వెలయన్నాస్వామి సమ్మోదమో। హనవంశీనినదప్రవా
హాముఖలీలావాప్తిఁ దెల్పన్ దయన్॥ ౭౮

తా. మనోహరంబగు వేణునాదంబనియెడి ప్రవాహంబుంబిడుకు కెమ్మోవిచేఁగానంబడు శ్రీకృష్ణదేవుండు ప్రవాహంబుగఁ జేయఁబడిన కడకంటిచూపులచేనిండింపంబడినకన్నుంగవచేఁదూరంబుగనుండిచూచుచు మత్తగజంబువలె సుందరమగు గమనంబు గలవాఁడగుచు సమీపమునుండి వచ్చుచున్నాఁడనుట. ✻

శ్లో॥ త్రిభువనసరసాభ్యాం దివ్యలీలాకులాభ్యాం దృశిదృశిశిశి
రాభ్యాందీప్తభూషాపదాభ్యాం। అశరణశరణాభ్యామద్భుతాభ్యాం
పదాభ్యా మయ మయ మనుకూజద్వేణు రాయాతి దేవః॥ ౭౯

టీక. దేవః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, అనుకూజద్వేణుః- అనుకూజత్-మ్రోయుచున్న, వేణుః - పిల్లనఁగ్రోవిగలవాఁడగుచు, త్రిభువనసరసాభ్యామ్-త్రిభువన-ముల్లోకములకును, సరసాభ్యామ్-మనోహరములైనవియు, అద్భుతాభ్యాం- ఆశ్చర్యసంపాదకములైనవియు, దీప్తభూషాపదాభ్యాం-దీప్త-ప్రకాశించుచున్న, భూష-భూషణములకు, పదాభ్యాం-నివాసములైనవియు,దివ్యలీలాకులాభ్యామ్- దివ్య- దేవసంబంధములయిన, లీలా-విలాసములచేత, ఆకులాభ్యామ్-వ్యాకులములయినవియు, దృశిదృశి-ప్రతిదర్శనమందును, శిశిరాభ్యామ్- అహ్లాదసంపాదకములైనవియు, అశరణశరణాభ్యామ్-అశరణ- అగతికులకు, శరణాభ్యామ్- రక్షకములైనవియునైన, పదాభ్యామ్-పాదములచేత, అయమయం- వీఁడు, ఆయాతి- వచ్చుచున్నాఁడు. ✻

శా॥ క్రీడాభూషణధారులై యశరణశ్రేయశ్శరణ్యంబులై। చూ
డంజూడఁగఁజల్లనై సొగసులై చోద్యంబులై దేవతా। చూడారత్న
ములైనపాదములరా సొంపొందివేణుధ్వనుల్। జాడల్ దెల్పఁగవీఁడె
వీఁడెయునవాస్వామిన్ విలోకించెదన్॥ ౭౯

తా. మ్రోయుచున్నపిల్లనఁగ్రోవిగలవాఁడగుచుముల్లోకంబులకుమనోజ్ఞంబులైయాశ్చర్యంబుగలుగఁజేయునవియై ప్రకాశించుచున్నభూషణంబులకు నెలవులై దివ్యవిలాసంబులతోడం గూడి చూడ జూడఁ జల్లనివియై యశరణ్యంబులైన పాదంబులచే నితండితఁడెయనునటుల సమీపంబున శ్రీకృష్ణుండు వచ్చుచున్నాఁడనుట. ✻

శ్లో॥ సోయంమునీన్ద్రజనమానస తాపహారీ సోయంమదవ్రజవధూవసనాపహారీ। సోయంతృతీయభువనేశ్వరదర్పహారీసోయంమదీయహృదయామ్బురుహాపహారీ॥ ౬౦

టీక. యః-ఎవ్వఁడు, మునీన్ద్రజనమానసతాపహారీ-మునీన్ద్ర-మునిశ్రేష్ఠులయొక్క, జన-సమూహముయొక్క, మానసతాప-మనస్తాపమును,హారీ-అపహరింపసమర్థుఁడో,సః-ఆపురుషుఁడు, అయం-ఇతఁడే,యః-ఏపురుషుఁడు, మదవ్రజవధూవసనాపహారీ-మద-మత్తులైన, వ్రజవధూ-గోపస్త్రీలయొక్క, వసన- వస్త్రములను, అపహారీ-హరింపసమర్థుఁడో, సః-వాఁడు, అయం- ఇతఁడే, యః-యెవఁడు, తృతీయభువనేశ్వరదర్పహారీ-తృతీయభువనేశ్వర- ఇంద్రునియొక్క, దర్ప- గర్వమును, అపహారీ- అపహరింపసమర్థుఁడో, సః- అతఁడు, అయం-ఇతఁడే, యః-ఎవఁడు, మదీయహృదయామ్బురుహాపహారీ- మదీయ-నాసంబంధమయిన, హృదయ-ఎదయనిమోడి, అమ్బురుహ-కమలమును,అపహారీ-అపహరింపసమర్థుఁడో,సః వాఁడు,అయం-ఇతఁడే.

ఉ॥ చిక్కరనాడుగోపికలచేలములెత్తినదొంగశైలముల్। చెక్కలుసేయువానిమదజృంభమునాచినదొంగభక్తిచే। నెక్కొనుమానికోటిమదినిల్పినపాపముఁబాపుదొంగనా। చొక్కపుఁజిత్తసారసముఁ బూరలుగాఁగొనుదొంగనేటికిఁ॥ ... ౬౦

తా. ఎవఁడుసకలమునులమనంబులంబొడముతాపంబులంగొల్లలాడెనెవ్వండెలజవ్వనంపు వ్రేతలచేలంబులంజూరగొనెనే పురుషుండింద్ర గర్వంబపహరించె నెవఁడు నాడెందంపుఁదామరం గొల్లగొనియె నట్టిపురుషుండితండేయనుట. ... ... *

శ్లో॥ సర్వజ్ఞత్వేచమౌగ్ధ్యేచ సార్వభౌమమిదంమమ। నిర్విశన్నయనంతేజోనిర్వాణపదమశ్నుతే॥ ౬౧

టీక. సర్వజ్ఞత్వేచ- సర్వజ్ఞత్వమందును, మౌగ్ధ్యేచ-సౌందర్యంబునను, సార్వభౌమమ్-సర్వభూమీశ్వరాతిశాయియగు, ఇదం-ఈపురోవర్తియయిన, తేజః- తేజముఁగూర్చి, నిర్విశత్- ప్రవేశించుచున్న, మమ - నాయొక్క, నయనం- నేత్రము, నిర్వాణపదం- మోక్షసుఖమును, అశ్నుతే- అనుభవించుచున్నది. ... ... *

మ॥ వినుసర్వజ్ఞతయందుమౌగ్ధ్యమునను ర్వీశసార్వభౌమంబునాఁ। జనునీతేజముఁ జూచి నానయనముల్సారూప్యముం జెందెవీ। దని

యాలోకముఁజేయఁగా భృమరకీటన్యాయముంగాంచికా। దనజ్ఞా
నేంద్రియగూఢికన్నులకు నేలాకల్గునూహింపఁగ౯॥ ... ౮౧

తా. సర్వజ్ఞత్వంబున సౌందర్యంబున సర్వాతిశాయియైయీ ముందు గా నంబడు తేజంబుఁగూర్చి ప్రవేశించు నానయనంబు మోక్షసుఖంబు ననుభవిం చుచున్నదియనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ కృష్ణానమేతత్పునరుక్తశోభముష్ణేతరాంశో రుదయంముఖేన్దోః।తృష్ణాంబురాశిం ద్విగుణీకరోతి కృష్ణాహ్వయం కించన జీవితంమే॥

టీక. మే-నాయొక్క, జీవితం-జీవనమయినదియు, కిఞ్చన- ఇట్టిదియ నిచెప్పనలవిగానిదియు, కృష్ణాహ్వయం- శ్రీకృష్ణాఖ్యమునునగు, ఏతత్ -ఈపు రోవర్తివస్తువు, ముఖేన్దోః - ముఖచంద్రునివలన, ఉష్ణేతరాంశోః - చంద్రు నియొక్క, ఉదయం-ఆవిర్భావమును, పునరుక్తశోభం-పునరుక్త-ద్విగుణితమ గు,శోభం-కాంతిగలదిగా,కృష్ణానం-చేయుచున్నదియై,తృష్ణాంబురాశిం-ఆశా సముద్రమును, మే-నాయందు, ద్విగుణీకరోతి- రెండంతలుగాఁజేయుచున్నది.

మ॥ కమలోల్లాసకమైనిరంతరకళల్ గన్పట్టుశీతాంశుబిం। బము కంటె౯ ద్విగుణాభిరూప్యమునరమ్యంబైననెమ్మోముఁబు। న్నమజా బిల్లివెలుంగుతోవెలయుకృష్ణాభిఖ్యమానాదుజీ। వముతృష్ణాబ్ధితరంగ లక్ ద్విగుణమైవర్తిల్లఁజేసెన్నదిక౯॥ ... ౮౨

తా. నాజీవితంబగుచుం జెప్పనలవిగానిశ్రీకృష్ణాఖ్యంబగునీముందుకా నంబడువస్తువు నెమ్మొగంపుఁజందురునివలనఁబూర్ణిమయందుఁబొడముచందు రునికి వన్నియఁగల్పించునదియై నాయాం దాశా సముద్రంబును నెగడంజేయు చున్నదియనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ తదేతదాతామ్రవిలోచనశ్రీసమ్భావితాశేషవినమ్రవర్గమ్।
ముహుర్మురారేర్మధురాధరోష్ఠంముఖామ్బుజం చుమ్బతి మానసంమే॥

టీక. ఆతామ్రవిలోచనశ్రీసంభావితాశేషవినమ్రవర్గం - ఆతామ్ర - ఈషదరుణములయిన, విలోచన - నేత్రములయొక్క, శ్రీ - కాంతిచేత, స మ్భావిత- బహూకరింపఁబడిన, అశేష- సమస్తమయిన, వినమ్రవర్గం-నతజ నసమూహముగలదియు, మధురాధరోష్ఠం- మధుర- మనోజ్ఞమగు, అధరో ష్ఠం-అధరముగలదియునునగు, మురారేః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, యత్ -ఏ- ముఖామ్బుజం, ముఖకమలమును, మే- నాయొక్క, మానసమ్-మనస్సు,చు మ్బతి-ధ్యానముచేయుచున్నదియో, తత్ -ఆప్రసిద్ధమైనముఖము, ఏతత్ -ఇది.

చ॥ కలశపయోధిశీకరనికాయముచేనును గెంపుమీరు కన్నులన
తపాళికిం బ్రియము నూల్కొనఁ జేయుచుఁ దత్సుధాకణం। బులుమధు
రాధరోష్ఠమునఁ బూనినయాదిమదేవు మోముగా। వలెనదిగాకయు
న్నమెడఁ బల్కులు నామదియానఁ గోరునే॥ ... ౮౩

తా. ఈషదరుణంబులగునయనంబుల కాంతిచే సన్మానింపఁబడియెడియ
శేష సేవక సమూహంబుగలిగి - మనోజ్ఞంబగు నధరంబుచేఁ దేజరిల్లు నేశ్రీ
కృష్ణుని మోము దామరను నామానసంబానఁ గోరునో- అట్టిముఖంబెయీయగుప
డెడుముఖంబనుట. ... ... *

శ్లో॥ కరౌశరదుదఞ్చితామ్బుజవిలాసశిక్షాగురూ పదౌవిబుధపా
దపప్రథమపల్లవోల్లఙ్ఘినౌ। దృశౌ దళితదుర్మదత్రిభువనోపమానశ్రి
యావిలోకయవిలోచనామృతమహోమహచ్ఛైశవమ్॥ ౮౪

టీక. హేవిలోచన- ఓ నేత్రమా, అమృతమహః- అమృత- అమృత
మువలె, మహః- తేజముగలిగిన, మహచ్ఛైశవం- మహాత్-శ్రీకృష్ణమూర్తియొ
క్క, శైశవమ్- బాల్యమును, విలోకయ-చూడుము, కరౌ-హస్తములు,
శరదుదఞ్చితామ్బుజవిలాసశిక్షాగురూ-శరత్-శరత్కాలంబున, ఉదఞ్చిత-పు
ట్టిన, అమ్బుజ-కమలములయొక్క, విలాస- కాంతివిశేషములయొక్క, శిక్షా-
శిక్షించుటయందు, గురూ-నియామకములు, పదౌ- పాదములు, విబుధపాదప
ప్రథమపల్లవోల్లఙ్ఘినౌ- విబుధపాదప- కల్పవృక్షములయొక్క, ప్రథమ- నూ
తనములయిన, పల్లవ-చిగుళ్లను, ఉల్లఙ్ఘినౌ-అతిక్రమింపసమర్థములు, దృశౌ-
నేత్రములు, దళితదుర్మదత్రిభువనోపమానశ్రియా- దళిత - విదారింపఁబడి
న, దుర్మద - గర్విష్టములయిన, త్రిభువన - ముల్లోకంబులపదార్థంబులయొ
క్క, శ్రియా- కాంతులుగలవి. ... *

ఉ॥ పాదములంటిమా విబుధపాదపనూతనపల్లవావళిం। గాద
నుఁ గన్నుదోయి సగికాంతివిశేషము ముజ్జగంబునన్। లేదనుశారదాబ్జ
వనలీలల గేలవ గేరులోచనా। స్వాదమయారె శైశవవిలాసముగంటిమి
నందసూతికిన్॥ ౮౪

తా. శరత్కాలంబునం బొడము కెందమ్ములం గేరుకేల్గవయును వేలుపు
మ్రాకులం బుట్టిన క్రొత్త చిగుళ్లం దెగడు నడుగులును ముల్లోకంబులందుండెడిగ
ర్విష్ఠంబులగు పదార్థంబుల కాంతివిశేషంబులఁ బోవందోలు కన్నుఁగవయును గలి
గియమృతంబుఁ బోలి వెలయు శ్రీకృష్ణునిబాల్యంబునో నయనంబా చూడుమనుట.

శ్లో॥ ఆచిన్వానమహన్యహన్యహని సాకారాన్వి
రున్ధానమరున్ధతీహృదయమప్యార్ద్రస్మితాస్యశ్రియా
నన్యాజన్మనయనశ్లాఖ్యామనర్ఘ్యాం దశామావస్థాం వ్రజ
సామ్రాజ్యముజ్జృమ్భతే॥ ...

టీక. అహన్యహన్యహని-ప్రతిదినమును, సాకా
గూడిన, విహారక్రమాన్- విహారవిధులను, ఆచిన్వానం-
దియు, ఆర్ద్రస్మితాస్యశ్రియా- ఆర్ద్ర-సరసమైనదియు,
యునగు, ఆస్య- నెమ్మొగముయొక్క, శ్రియా- సంపద
యమపి-అరున్ధతీ-(పతివ్రతాశిరోమణియగు) వసిష్ఠభార్య
మపి- హృదయమునేనియు, అరున్ధానం- కొంచెమభిమ
దియు, అనన్యజన్మనయనశ్లాఖ్యాం-అనన్యజన్మ-మన్మథుని
త్రములచేత, శ్లాఖ్యాం- కొనియాడఁదగినదియు, అన
శాం- అవస్థను- ఆతన్వానం-విస్తరింపఁజేయుచున్నదియై
నతటీసామ్రాజ్యమ్- వ్రజసున్దరీ - గోపస్త్రీలయొక్క,
శములయందు, సామ్రాజ్యం-ఆధిపత్యరూపమైన శ్రీకృ
ఈషన్మందమగునటుల, ఉజ్జృంభతే- ప్రకాశించుచున్న

మ॥ నలినాస్త్రించుచుజోకకన్గొనుచునా
క్రొం। దళుకున్నవ్వులరుంధతీహృదయమైనంబో
గాఁ బ్రోద్దొకరూపమైమెలఁగు విన్నాణంబులం
జసుందరీస్తనతటీసామ్రాజ్యముప్పొంగెడిన్॥

తా. ప్రతిదినంబునాకారవంతంబులగు విహ
యుచుసరసంబగుముఖకాంతిచే నరుంధతీహృదయ
యంజాలి కన్నువిల్తునివలపింపంజాలిన గోపస్త్రీస్తన
శ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువునాకన్నులయెదుటం బ్రకాశించు

శ్లో॥ సముచ్ఛ్వసితయౌవనం తరళశైశవాల
లోచనం మదనముద్గహాసామృతమ్ । ప్రతిక్షణ
తవంశీముఖంజగత్రయవిమోహనంజయతిమా

టీక. సముచ్ఛ్వసితయౌవనమ్- సముచ్ఛ్వసిత
న్న, యౌవనమ్ - ఎల్లప్రాయముగలదియు, తరళ
చంచలమైన, శైశవ- బాల్యముచేత, అలఙ్కృతమ్

ఆతన్వానమ
సున్దరీస్తన తటీ
౬౫
క్రాన్- ఆకారముతోఁ
సంపాదించుచున్న
స్మిత-చిఱునగవుగలది
చేత, అరున్ధతీహృద
యొక్క, హృదయ
ఖముగఁజేయుచున్న
యొక్క, నయన- నే
ర్ఘ్యాం- శ్రేష్ఠమైన, ద
, వ్రజసున్దరీస్త
టీ - స్తనప్రదే
వస్తువు,ఆమన్దం-
*
చనెమ్మొము
గవిం । తలు
న । శ్చలనందవ్ర
... ౬౫
రక్రమంబులనెఱయంజే
బునైన స్వవశంబుగఁజే
సామ్రాజ్యరూపంబగు
తయనుట. *
కృతం మదచ్ఛురిత
లోచనం ప్రణయపీ
కంజీవితమ్॥ ౬౬
స్సగానావిర్భవించుచు
...తమ్- తరళ-

-మద- మన్మథమదముచేత, ఘురిత- ప్రూయఁబడిన, లోచ
మదచ్ఛురితలోచనందియు, మదనముగ్ధహాసామృతమ్- మదన- మన్మథునిచేత,
నం- నేత్రములు గలన, హాసామృతమ్- అమృతమువంటినగవుగలదియు, ప్రతి
ముగ్ధ-సుందరమయి ప్రతిక్షణ- అనుక్షణమును, విలోచనమ్ - చూచువారలకు
క్షణవిలోచనమ్ ప్రదించుచున్నదియు, ప్రణయపీతవంశీముఖం-ప్రణయ-
మోహమును సంపాదనము చేయఁబడిన, వంశీముఖం- వేణుముఖముగలయదియు,
ప్రేమచేత, పీత-పానం- జగత్త్రయ- మూఁడులోకములకు, విమోహనం-మో
జగత్త్రయవిమోహనదియునగు, మామకం-నాసంబంధమయిన, జీవితం-ప్రా
హకజనకమయినయాఖ్యవస్తువు, జయతి-సర్వోత్కర్షముగావర్తించుచున్నది.
ణపదమయినశ్రీకృష్ణతంతకునీటుచేతఁ దళుకొందంజూతు బాల్యంబువె।

మ॥ తలపం వ్వు క్రొందళుకు పీనెన్నేత్రముల్మోవికిఁ । గలవం
న్నెలనేలెఁదెలిస మరెలోకంబుల్విలోకించియు । వ్విళులూతెన్నదినా
శీముఖచుంబనంబు శ్వేఁగృష్ణాకృతిఁ॥ ౮౬

దుజీవితమ ... యగఁగనఁబడుజవ్వనంబుగల్గుటంజేసిజాఱుచున్న బాల్యం
తా ... మదనమాంద్యంబుఁ దెల్పుకన్దోయి సెలంగనమృతంబుం
బుచేనలంకరిం ... బ్రతిక్షణంబును జూచువారలకు మోహంబుత్పాదించు
బోని లేనగవు ... ణుముఖంబుఁ జుంబనంబు చేయుచు జగత్త్రయమనోహ
చు నతిప్రేమంబ ... కప్రాయంబైన శ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువు సర్వోత్కర్షముగా
రంబై వెలయునా ... ౦. ❋
వర్తించుచున్నదియు, తదేతచ్చరణారవిన్దం చిత్రంతదేతన్నయనారవి

శ్లో॥ చిత్రంతద్వదనారవిన్దం చిత్రంతదేతత్పునరప్యచిత్రమ్॥
న్దం । చిత్రంతదేతచ్చరణారవిన్దమ్-తత్-ఆశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ఏతత్-

టీక. తదేతచ్చరణారవిన్దం- పాదకమలము, చిత్రం-ఆశ్చర్యజనకమ
ఈయగుపడుచున్న, చరణారవిన్దం - తత్- ఆశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ఏతత్ -
యినది, తదేతన్నయనారవిన్దం- నేత్రకమలము, చిత్రం-ఆశ్చర్యసంపా
దకమగుపడుచున్న, నయనారవిన్దం- తత్ - ఆశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ఏత
జకమయినది, తదేతద్వదనారవిన్దం- ముఖకమలము- చిత్రం- ఆశ్చర్యకర
త్- ఈయగుపడుచున్న తత్- పునః- వెండియు- తదేతత్-అట్టిపాదారవిందా
మయినది- నారవిన్ద కృష్ణాఖ్యవస్తువు- చిత్రంచిత్రం - మిక్కిలియాశ్చర్య
ద్యావయవవిశిష్ట- ... ... ❋

ఉ॥ లోకములోనమోహితులు విలోచనముల్పదము ల్సహస్రసం। ఖ్యాకములంచునెంచు శ్రుతులాపురుషోత్తము నిర్విధంబుగా । నీకను దమ్మిదోయి చెలువీముఖసారస మీపదాబ్జముల్ । చేకొనఁజిత్రమం చునుతిచేయఁగఁబల్మఁబునంబశక్యమే॥ ౮౩

తా. ఇట్టిదియనిచెప్పనలవిగాని యడుగుదామరలునుగనుదమ్ములును నెమ్మోము విరిదమ్మియునుంగల శ్రీకృష్ణునినుతింపఁగనో యంచా మిక్కిలిచి త్రమనుట. ... ... ❀

శ్లో॥ అఖిలభువనైకభూషణమధిభూషితజలధిదుహితృకుచకు మ్భమ్ । వ్రజయువతిహారవల్లీమరకతనాయకమహామణింవన్దే॥ ౮౪

టీక. అఖిలభువనైకభూషణం-అఖిల-సమస్తమయిన,భువన-లోకము లకు- ఏకభూషణం-ముఖ్యభూషణమయినట్టియు- అధిభూషితజలధిదుహితృ కుచకుమ్భం- అధిభూషిత- అలంకరింపఁబడిన- జలధిదుహితృ-లక్ష్మియొక్క- కుచకుమ్భం- కలశములవంటిస్తనములుగలయట్టియు - వ్రజయువతిహారవల్లీ మరకతనాయకమహామణిం- వ్రజయువతి - గోపికలయొక్క- హారవల్లీ- తీ వియలవంటిహారములయొక్క- మరకత- మరకతమణియనెడి- నాయకమహా మణిం- స్థూలనాయకరత్నమయినశ్రీకృష్ణమూర్తినిగూర్చి - వన్దే- నమస్క రించుచున్నాను. ... ... ❀

చ॥ జలనిధికన్యకా ఘనకుచస్థలి పచ్చలతాళిగోపికా। విలసితహా రనీలమణివిశ్వజగద్వలయ ప్రకాశకో। జ్జ్వలమహనీయ రత్నమనివా రిత కాళియభోగి భోగమం। డలగిరివజ్రమై వెలయునందతనూజు భ జింతునామదిన్॥ ౮౫

తా. ఎల్లలోకంబులకుభూషణంబై మహాలక్ష్మిస్తనమండలంబునకలం కారరత్నంబై గోపస్త్రీహారమధ్యంబుల నింద్రనీలనాయక మణియై వెలయు శ్రీకృష్ణదేవునింగూర్చి మ్రొక్కెదననుట. ... ❀

శ్లో॥ కాన్తా కచగ్రహణవిగ్రహబద్ధలక్ష్మీ ఖణ్డాఙ్గరాగరసరఞ్జితమఞ్జులశ్రీః । గణ్డస్థలీముకుర మణ్డలఖేలమాన ఘర్మాఙ్కురంకిమపి ఖేలతికృష్ణ తేజః॥ ౮౬

టీక. కాన్తాకచగ్రహణవిగ్రహబద్ధలక్ష్మీఖణ్డాఙ్గరాగరసరఞ్జితమఞ్జు లశ్రీః- కాన్తా- ప్రియురాలియొక్క- కచగ్రహణ- కేశగ్రహణముయొక్క - విగ్రహ- కలహమందు- బద్ధ- గ్రహింపంబడిన- లక్ష్మీ- రుక్మిణిదేవియొక్క-

ఖణ్డ- చిటిలిన- అఙ్గరాగ- మెయిపూఁతచేత- రఞ్జిత-అలంకరింపఁబడిన-వక్షుల- మనోహరమయిన-శ్రీః- సంపదగలయట్టి-గణ్డస్థలీముకురమణ్డలఖేలమానఘర్మాఙ్కురమ్- గణ్డస్థలీముకురమణ్డల- అద్దములవంటిచెక్కిళులయందు- ఖేలమాన- నృత్యముచేయుచున్న- ఘర్మాంకురమ్-చిఱుచెమ్మటగలయట్టిశ్రీకృష్ణతేజము- కిమపి- ఇట్టిదియనిచెప్పనలవిగానిదియై- ఖేలతి- ప్రకాశించుచున్నది.

మ॥ తళుకున్నిద్దపుఁ జెక్కుటద్దములపై ఘర్మాంకురంబూఁగఁగాఁ।
గలికాభోగ పయోధరాంతర లసత్కాశ్మీర సంబంధగం।ధిలవక్షస్థ
లుఁడై గృహీతఘనవేణీ బంధుఁడై నెయ్యపుం। జెలియంజుంబనకేళిఁ
దేల్చు హరివాచిత్తంబునం జెందెడున్॥ ౭౯

తా. కేశగ్రహణ కలహంబునకుం దాల్చిన రుక్మిణీదేవి స్తనమండలంబునం జిటిలినయంగరాగంబుచే నలంకరింపఁబడినదియై యద్దంబులంబోలుచెక్కిళులం జిఱుచెమటలూరం జెలంగు శ్రీకృష్ణ తేజంబు సెప్పనలవిగాక వెలుంగుచున్నదియనుట. ... ... ❀

శ్లో॥ మధురంమధురం వపురస్యవిభోర్మధురంమధురం వదనంమ
ధురమ్ । మధుగన్ధిమృదుస్మిత మేతదహోమధురంమధురం మధురం
మధురమ్॥ ౮౦

టీక. అస్య-ఈముందటనగుపడియెడి-విభోః- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- వపుః- శరీరము- మధురంమధురం- మిక్కిలిసుందరము-మధుగన్ధిమృదుస్మితం- మధు- మకరందమువలె-గన్ధి- పరిమళముగల- మృదు- కోమలమయిన-స్మితం- లేనగవుగల- అస్యవిభోః- ఈకృష్ణమూర్తియొక్క-మధురం-సుందరమయిన- వదనం- ముఖము- మధురంమధురం- మిక్కిలిసుందరము- ఏతత్- ఈకానంబడుచున్న-శ్రీకృష్ణతేజము - మధురంమధురంమధురంమధురం - మిక్కిలిమనోహరమయినది-అహో-ఆశ్చర్యము. ... ❀

శా॥ చూడంజూడఁగ మేనఁదానినుమడించు న్మాధురీసంపదల్।
సూడంజూడఁగ మోముగోము మదిమెచ్చుల్గొల్పు మున్మాటికిం। జూ
డంజూడ మరందబిందువుల మించున్మందహాసంబునీ। జాడంబల్మఱుమా
ధురిం జెలఁగు నాస్వామిన్విలోకించెదన్॥ ౮౧

తా. చూడంజూడ నెమ్మేనసోయగంబినుమడించుమకరందబిందువులం దెగడులేనగవు నెమ్మొగమునందుసందడించు నిట్టివేషంబులంగలిగియీయనుపమ శ్రీకృష్ణతేజంబదలిసౌందర్యంబత్యాశ్చర్యంబుఁ బుట్టించుచున్నదియనుట.

శ్లో॥ శృంగారరస సర్వస్వం శిఖిపిఞ్ఛవిభూషణమ్ । అఙ్గీకృతన
రాకారమాశ్రయేభువనాశ్రయమ్॥ ... ౯౧

టీక. శృంగారరససర్వస్వం- శృఙ్గారరస- శృంగారరసముయొక్క, సర్వస్వం- సర్వార్థరూపమయినవాఁడును- శిఖిపిఞ్ఛవిభూషణం-శిఖిపిఞ్ఛ-నెమలిపురి, విభూషణం-అలంకారముగాఁగలవాఁడును, అఙ్గీకృతనరాకారం-అఙ్గీకృత- స్వీకరింపఁబడిన, నరాకారం-మనుష్యశరీరముగలవాఁడును, భువనాశ్రయమ్ - లోకాధారుఁడునైనశ్రీకృష్ణుని, ఆశ్రయే - సేవించుచున్నాను.

ఉ॥ చక్కనివానిముద్దు వెదఁజల్లెడువాని దయారసంబుచే। నె
క్కొనువాని మౌళితటినించినపింఛము వానిలోకముల్ । మ్రొక్కఁగ
నేలువానినతిమోహన మానుషవేషధారియై। యెక్కడలేనివానిజగ
దాశ్రయునెప్పుడునాశ్రయించెదన్॥ ... ౯౧

తా. రాశిగాఁజేయఁబడిన శృంగారరసంబు శరణిందేజరిల్లుచు నెమలిపురి యలంకారంబుగధరియించి మనుష్యదేహంబుచే వెలుంగులోకాశ్రయుండైన శ్రీకృష్ణమూర్తినాశ్రయించుచున్నాననుట. ... ✻

శ్లో॥ నాద్యాపిపశ్యతికదాచనదర్శనేన చిత్తేనచోపనిషదాసుదృ
శాంసహస్రం । సత్వంచిరంనయనయోరనయోః పదవ్యాంస్వామిన్
కదానుకృపయామమసన్నిధత్తే॥ ... ౯౨

టీక. సుదృశాం- విద్వాంసులయొక్క, సహస్రం- సహస్రసంఖ్యగలసమూహము, అద్యాపి- ఈదినమందైనను, కదాచన- మఱియొకకాలంబుననైనను, దర్శనేన-నేత్రముచేత, చిత్తేన- చేతస్సుచేత, ఉపనిషదాచ-వేదాంతశాస్త్రముచేతనైన, త్వాం-నిన్ను, చిరం-బహుకాలమునుండి,నపశ్యతి-చూడదు, హేస్వామిన్- ఓకృష్ణ, సత్వం- ఆనీవు, మమ-నాయొక్క, అనయోః- ఈప్రకృతిసంబంధములగు, నయనయోః- కన్నులయొక్క, పదవ్యాం- మార్గమునందు, కృపయా-దయచేత, కదాను-ఎప్పుడు, సన్నిధత్తే-సన్నిధానముచేయుచున్నావు. ... ... ✻

ఉ॥ కొందఱుయోగదృష్టి నొకకొందఱు వేదవిచారవాసనం। గం
దురునిన్నునెప్పుడొయొకానొక వేళనఖిజ్ఞులైనవా । రందఱునిట్టినీవుక
రుణాంబుధి ప్రాకృత దృష్టిఁజెందునా । ముందటనిల్చియెన్నఁడుఁ బ్ర
మోదమొనర్తువునందనందనా॥ ౯౨

తా. వేలసంఖ్యలుంగలవిద్వాంసులు గొందఱుయోగనిష్ఠంబగుమనంబు న్నసైన విజ్ఞానవంతంబగుచూపున్నసైన వేదాంతశాస్త్రంబునసైన నెంతకాలం బునకునిన్నుంగాంచనోపరట్టియవాఙ్మనసగోచరుండవగు నీవుకేవలప్రకృతి సంబంధంబుగలవాకన్నులకెన్నటికింగానంబడువాఁడవోకదాయనుట.

శ్లో॥ కేయంకాన్తిః కేశవత్వన్ముఖేన్దోః కోయంవేషః కాపివాచామభూమిః। సేయంసేయం స్వాదుతామఞ్జులశ్రీ ర్భూయోభూయోభూయశస్త్వాంనమామి॥ ౬౩

టీక. హేకేశవ- ఓశ్రీకృష్ణ, త్వన్ముఖేన్దోః - త్వత్ - నీయొక్క, ముఖేన్దోః - ముఖచంద్రునియొక్క, ఇయంకాన్తిః - ఈకాంతి, కా- ఎట్టిదియనిచెప్పవచ్చును, అయంవేషః - ఈయలంకారము, కః - ఎట్టిదియనవచ్చును, సాసా - ఆయాప్రసిద్ధంబగు, ఇయమియంస్వాదుతా - ఈయీలావణ్యము, మఞ్జులశ్రీః- సౌందర్యలక్ష్మియును, వాచామభూమిః-వాగగమ్యము, తత్-ఆకారణమువలన, భూయోభూయః-మాటిమాటికి, భూయశః- అధికముగ, త్వాం- నినుఁగూర్చి, నమామి- మ్రొక్కుచున్నాను. ... *

ఉ॥ ఎక్కడిగోపరూపమది యెక్కడిముద్దుమొగంబుసోయగం। బెక్కడనీకళావిభవ మెక్కడనేమనియెన్నవచ్చున। మ్మక్కటయగోచరంబుభవదాకృతి పద్మభవాదిసూక్తికిఁ। మ్రొక్కెద నారెసారెకున మోహనరూపయనినందనందనా॥ ౬౩

తా. ఇట్టిదియనిచెప్పనలవిగానినెమ్మొగంపుఁజందురునికాంతియువాచామగోచరంబగు నలంకారమునునుడువ నశక్యంబగులావణ్యంబును మనోహరంబగుసౌందర్యసంపదయుంగల్గియుండుఁగాననిట్టినినుంగూర్చి మ్రొక్కుచున్నానముట. *

శ్లో॥ వదనేన్దువినిర్జితశ్శశీ దశధాదేవపదంప్రపద్యతే। అధికాంశ్రియమశ్నుతేతరాంతవకారుణ్యవిజృమ్భితంకియత్॥ ౬౪

టీక. హేదేవ- ఓకృష్ణ, శశీ-చంద్రుఁడు, తవ-నీయొక్క, వదనేన్దువినిర్జితః- వదనేన్దు- ముఖచంద్రునిచే, వినిర్జితః- తిరస్కరింపఁబడినవాఁడై, దశధా- పదినఖములగుచు, పదం-పాదయుగళమును, ప్రపద్య-పొంది, అధికాం- అధికమయిన, శ్రియం- కాంతిని, అశ్నుతేతరాం- పొందుచున్నాఁడు, తవ-నీయొక్క, కారుణ్యవిజృమ్భితం-కారుణ్యాతిశయము, కియత్-ఎంతనవచ్చును.

ఉ॥ ఆననకాంతితోడ నెదురానిశశాంకుఁడునిల్వలేకనీ। మానిత

పాదపద్మములమాటునఁజేరినఖాంకురాకృతిం। బూనిభజించినంత నె
సమున్నతిశ్రీలొనఁగూర్చితౌరనీ । దీనదయాపరత్వము నుతింపఁగశ
క్యమెనందనందనా॥ ౯౪

తా. చందురుండు నీముఖచంద్రునెదిరించియోడి పదితెఱంగుల నీప
దంబులనఖరూపంబున నాశ్రయించినంతనధికంబగు కాంతినొందె నిట్టినీదయ
కెయ్యదియుసాటిలేదనుట. ... ... *

శ్లో॥ తత్త్వన్ముఖంకథమివాబ్జసమానకక్ష్యం వాఙ్మాధురీబహు
ళపర్వకళాసమృద్ధం। తత్కింభవేత్తదపరంభువనైకకాంతంయస్యత్వ
దాననసమాసుషమాసదాస్యాత్॥ ... ౯౫

టీక. వాఙ్మాధురీబహుళపర్వకళాసమృద్ధం - వాఙ్మాధురీ - వచో
మాధుర్యమనియెడి, బహుళ- అధికమయిన, పర్వకళా- పూర్ణిమాకళలచే,
సమృద్ధం- అతిశయించిన, తత్-ఆప్రసిద్ధమైన, త్వను ఖం - త్వత్- నీయొ
క్క, ముఖం - నెమ్మొగము, అబ్జసమానకక్ష్యం- అబ్జ - చంద్రకమలము
లతోడ, సమానకక్ష్యం-సమానకోటిగలది, కథం-ఎటుల, భవేత్-అయ్యెను,
యస్య-ఏపదార్థమునకు, సదా-ఎప్పుడును, త్వదాననసమా-త్వదానన-నీము
ఖముతోడ, సమా-సమానమగు, సుషమా-ఉత్కృష్టకాంతి, స్యాత్-అయ్యె
ను, అపరం-మఱియొకటి, భువనైకకాంతం- భువన-లోకములయందు, ఏక-
ముఖ్యమగు, కాంతం-సుందరము, స్యాత్- అయ్యెను, తత్-అది, కిం- ఏది.

చ॥ సరసిజమంటిమాతగదు సాటికిసారదపూర్ణిమాసుధా। కర
రుచియంటిమాసమము గాదిఁకవేఱజగంబునన్మనో । హరమగువస్తు
వొండొకటియారసిచూడనొకానొకప్పుడుం। బురుదుఘటిల్లునేభువ
నమోహననీముఖకాంతకాంతికిన్॥ ౯౫

తా. వచోమాధుర్యంబును బూర్ణిమ కళలచే సమృద్ధంబగు నీమో
ముతోడం జంద్రకమలంబులు సమంబులెటులగును నీమోముతోడ భువనంబు
ల నెల్లపదార్థంబులు సమంబులనుచుం జెప్ప నెయ్యదియుఁ గానంబడమిసిద్ధం
బుగాన నీసమానుం డొక్కండును లేడనుట. ... *

శ్లో॥ శుశ్రూషసేయదివచశ్శ్రుతిభిర్మమకీనం పూర్ణైర్వరపూర్వక
విభిర్నకటాక్షితంయత్। నీరాజనక్రమధురంభవదాననేన్దోర్నిర్వ్యా
జమహార్ఘతిచిరాయశశిప్రదీపః॥ ... ౯౬

టీక. హేకృష్ణ-ఓకృష్ణ, శుశ్రూషసేయది-వినినిచ్చయించితేని, పూ

ర్వైః-మొదటివారలయిన, అపూర్వకవిభిః- అపూర్వ - చమత్కారసంపాదకప్రబంధములను జెప్పిన, కవిభిః వాల్మీకాదిమహాకవులచేత, యత్-ఏవాక్యము, నకటాక్షితం-చెప్పఁబడలేదో, మామకీనం- నాసంబంధమైన, వచః-వాక్యమును, శ్రుణు-వినుము, శశిప్రదీపః- శశి- చంద్రరూపమైన, ప్రదీపః-దీపము, భవదాననేందోః- భవత్-నీయొక్క, ఆననేందోః- ముఖచంద్రునియొక్క, నీరాజనక్రమధురం - నీరాజన - నివాళియొక్క, క్రమ- విధియొక్క, ధురం-భారమునుగూర్చి, నిర్వ్యాజం-ఉపాధిలేనటులు, చిరాయ- బహుకాలము,అర్హతి- తగుచున్నది. ... ... ❀

చ॥ తొలుతటివ్యాసముఖ్యకవిధుర్యులుపల్కని సాహసంబునే।
వలికెదవింటివేని వినుపంకజలోచననీదుమోముతోఁ। గలువలతేని
సాటియనఁగాఁదగ దారతిపళ్లెరంబులో। పలవిడిదివ్వెగానతనిఁబట్టి
నివాళియొనర్పఁగాఁదగున్॥ ౯౬

తా. ఓకృష్ణా నాపలుకొక్కటివింటివేని వినుము పూర్వులగు వాల్మీకివ్యాసాది మహాకవులచేఁ జెప్పఁబడని సాహసంపుమాట నుడివెద నెట్ల నినఁ జంద్రుఁడని యెడిదీపంబు నారతిపళ్ళెరంబుననిడి నీనెమ్మోముజందురునికి నివాళియొనర్పం దగుననుట. ... ... ❀

శ్లో॥ అఖణ్డనిర్వాణరసప్రవాహై ర్విఖణ్డితాశేషరసాంతరాణి।
నియంత్రితోద్వాన్తసుధార్ణవాని జయంతిశీతానితవస్మితాని॥ ౯౭

టీక. అఖండనిర్వాణరసప్రవాహైః- అఖండ- పరిపూర్ణమైన, నిర్వాణ-సుఖమనియెడి, రస- ఉదకముయొక్క, ప్రవాహైః- ప్రవాహములచేత, విఖండితాశేషరసాంతరాణి- విఖండిత- కొట్టఁబడిన, అశేష-సమస్తమైన, రసాంతరాణి- ఇతరరసములుగలవియు, నియంత్రితోద్వాంతసుధార్ణవాని- నియంత్రిత- యథేచ్ఛమగునటుల, ఉద్వాంత-బయలువెడలుచున్న, సుధార్ణవాని- అమృతసముద్రముగలయవియు, శీతాని- చూచుజనులకుమనోహరమయినవియునగు, తవ-నీయొక్క, స్మితాని- లేనగవులు, జయంతి- సర్వోత్కర్షముగావర్తించుచున్నవి. ... ... ❀

మ॥ కలితానందమహానుభావమున వేడ్కం జెందియంతంతకుం।
జెలియంబొంగుసుధాతరంగిత పయోధిన్ లీలగన్పించుచు। న్దళితాశే
షరసాంతరంబులగు లేనవ్వుల్ మిటారింపగో। కులకాంతాజనభోగ
భాగ్య మహిమాంకూరంబు నెల్వొందెడిన్॥ ౯౮

తా. సంపూర్ణంబగు సుఖరసప్రవాహంబులచే సిరసింపఁ జడిన యుత్తరరసంబులుగలిగి యథేచ్ఛముగునటుల బయలు వెడలు సమ్మోతసమూద్రంబుగలిగి చూచువారలకు సుఖంబొనర్చు నీచిబునగవులు సర్వోత్కర్షకమౌగా వతిశయించుచున్నవియనుట. ... ...

శ్లో॥ కామంసంతుసహస్రశః కతిపయేస్వారస్యధౌరేయకాః। కామంవా కమనీయతాపరిమళస్వారాజ్యబద్ధవ్రతాః। తైర్నైవంవివదామహేనచవయం దేవప్రియంబ్రూమహేయత్సత్యం రమణీయతాపరిణతిస్త్వయ్యేవపారంగతా॥ ౯౭

టీక. కతిపయే-కొందఱు, స్వారస్యధౌరేయకాః- సౌందర్యవంతులు, కామం-యథేచ్ఛముగాను, సంతు- ఉందురుగాక, కమనీయతాపరిమళస్వారాజ్యబద్ధవ్రతాః- కమనీయతా- సౌందర్యముయొక్క, పరిమళ- ఆధిక్యమనియెడి, స్వారాజ్య-స్వర్గరాజ్యమందు, బద్ధ కూడుకొన్న, వ్రతాః- పుణ్యవిశేషములుగల, సహస్రశః - వేలసంఖ్యలు, కామం - యథేచ్ఛముగను, సంతు-ఉందురుగాక, హే దేవ-శ్రీకృష్ణ, తైః-ఆయధికసుందరులయినవారితోడ, నవివదామహే-వివాదమునుజేయము, ఏవం-ఈప్రకారము, ప్రియంచ-ప్రియమును, నబ్రూమహే-నుడువము, యత్-ఏకారణమున, రమణీయతాపరిణతిః- రమణీయతా - సౌందర్యముయొక్క, పరిణతిః-పరిపాకము, త్వయ్యేవ-నీయందే, పారంగతా-సంపూర్ణముగానుండును, సత్యం-యథార్థము.

ఉ॥ లోకములోపలన్ రసిక లోకమనేకముగల్గుఁగాకయు। స్తోకమనోహరావయవశోభితులుందురుగాకవారితో। నేకలహింపనేల మొగమిచ్చకమేటికిసత్యమాడెదన్। నీకమనీయతామహిమ నీకతగున్నటికానమెయ్యెడన్॥ ౯౭

తా. లోకంబుననేకరసికజనంబులుందురుగాక యధికసౌందర్యసంపన్నులనేకులుందురుగాక వారితోఁడంగలహంబునుప్రియంబునుంబలుక నేలయథార్థంబుగనుడివెద నీసౌందర్యంబుతోఁడంబుగణింప నెట్టివారలుంజాలరనుట.

శ్లో॥ మందారమూలేమదనాభిరామం బిమ్బాధరాపూరితవేణునాదమ్। గోగోపగోపీజన మధ్యసంస్థం గోపంభజేగోకులపూర్ణచంద్రమ్॥ ౯౮

టీక. మందారమూలే- మందార - కల్పవృక్షముయొక్క, మూలే-మొదటియందు, గోగోపగోపీజనమధ్యసంస్థమ్- గో-గోవులయొక్క యును,

గోప- గోపాలకులయొక్కయును, గోపీ- గోపస్త్రీలయొక్కయును, జన-
సమూహముయొక్క, మధ్య - నడుమను, సంస్థమ్ - కూర్చున్నవాఁడును,
బిమ్బాధరాపూరితవేణునాదమ్- బిమ్బ- దొండపండువంటి, అధర- అధరో
ష్ఠముచేత, అపూరిత-లెస్సగాఁబూరింపఁబడిన, వేణునాదమ్- వేణుధ్వనిగ
లవాఁడును, గోకులపూర్ణచంద్రమ్- గోకుల-గోసమూహమునకు, పూర్ణ
చంద్రమ్- రాకాశశాంకుఁడైనవాఁడును, మదనాభిరామమ్- మదన-మన్మ
థునికన్నను, అభిరామం - సుందరుఁడైనవాఁడునగు, గోపం- బాలగోపా
లుని, భజే- భజించుచున్నాను. ✽

ఉ॥ గోపికలోపికల్పడలి కొల్వఁగ గోపులుగోవులాడఁగాఁ। గ్రేపు
లుమేపులాని పరికింపఁగఁగెంజిగురాకుమోవిపై । మోపినవేణువర్గ
లము మ్రోయఁగఁగల్పవనిన్వసించునా। గోపకుమారమన్మథునిఁగో
కులవార్ధిశశిఁ భజించెదన్॥ ౯౯

తా. కల్పవృక్షమూలంబునగోవులయు, గోపాలకులయు, గోపిక
లయు నడుమనుండి కెమ్మోవియందు మోపినవేణువు మ్రోయించుచు మన్మ
థమన్మథుండై గోకులవార్ధిపూర్ణచంద్రుండై వెలయు బాలగోపాలుని భజి
యించెద ననుట. ✽

శ్లో॥ గళద్వ్రీడాలోలామదనవనితా గోపవనితా మధుస్ఫీతంగీ
తంకిమతిమధురాచాపలధురాః । సముజ్జృమ్భాగుమ్ఫా మధురిమగి
రాంమాదృశ గిరాస్త్వయి స్థానేజాతే దధతిచపలంజన్మసఫలమ్॥

టీక. గళద్వ్రీడాః - నిర్లజ్జలయిన, గోపవనితాః - గోపస్త్రీలు,
లోలాః-నీయందాసక్తలయి, మదనవనితాః- రతితుల్యలు, జాతాః- అయిరి,
గీతం-నీసంబంధమయినగానము, మధుస్ఫీతం-మధు- తేనెయావలె, స్ఫీతం- స్ఫూ
ర్తిగలదియై, కిమపి- చెప్పనలవిగానిది, జాతమ్- అయినది, చాపలధురాః-
చాపల- నీసంబంధమయిన చాపల్యముయొక్క, ధురాః- భారములు, మధు
రాః- మనోహరములు, జాతాః-అయినవి, మాదృశగిరాం- మాదృశ-నా
వంటియప్రతిజ్ఞునియొక్క. గిరాం వాక్యములయొక్క. గుమ్ఫాః-గుంభనలు.
మ రిమగిరాం- వాల్మీకిమొదలగు వారలయొక్క వాక్యములవలె. సముజ్జృ
మ్భాః- అతిశయములు. జాతాః అయినవి. త్వయి-నీవిషయము. జాతేసతి-
అగుచుండఁగా. చపలం-చపలమైన. జన్మ-జన్మమును. సఫలం- ఫలసహితమ
గునటుల. దధతి-వహించుచున్నవి. స్థానే-యుక్తము. ✽

ఉ॥ నాఁదొఱంగితత్తరము నన్నరులెత్తిన గోపకామినుల్। దేని
యుఁగుల్కుపాటలును దియ్యనిమాటలు నీకతంబునం। బూనిఫలంబుఁ
జెందుక్రియమోదముతోడను సన్నుతింపఁగా। నోనుదువుల్ఫలించెఁజ
ననంబుగృతార్థతఁజెందునెంతయున్॥ ౧౦౦

తా. గోకులంబునం గ్రుమ్మరుటం జేసియరసికలైనగ్రల్లజ్జలైన గోపస్త్రీల సౌందర్యంబులును గానంబులును జాపల్యంబులును నీయందు వినియోగించుకతంబునస్వసమానాధికరహితంబులైనభంగి నప్రతిజ్ఞుండనగునా వచనంబుల సందర్భంబును వాల్మీకిమొదలగు వారలవచోగరిమంబు కైవడిం బ్రసిద్ధంబగుచునీవలన వెలసెనుసేఁగృతార్థుండనైతిననుట. ❋

శ్లో॥ భువనంభవనంవిలాసినీశ్రీః స్తనయాతామరసాసనస్మరౌచ। ప
రిచారపరమ్పరా సురేన్ద్రాః స్తదపిత్వచ్చరితం విభోవిచిత్రమ్॥ ౧౦౧

టీక. హేవిభో- ఓకృష్ణా, భువనం- లోకము, భవనం-గృహము, శ్రీః-లక్ష్మీదేవి, విలాసినీ-పాణిగ్రహణభార్య, తామరసాసనస్మరౌచ-తామరసాసన- బ్రహ్మదేవుఁడును, స్మరౌచ-మన్మథుఁడును, తనయా-కుమారులు, సురేన్ద్రాః- దిక్పాలకాదులు, పరిచారపరమ్పరాః-పరిచార- పరిచారకులయొక్క, పరమ్పరాః- సమూహము, తదపి- అటులనైనను, త్వచ్చరితం-త్వత్- నీయొక్క, చరితం- చరిత్రము, విచిత్రం- మిక్కిలియాశ్చర్యము. ❋

మ॥ లలనారత్నము శ్రీవధూటిజగమెల్లం గేళికాసౌధమా। జల
జాతాసన శంబరారులునుతుల్ శక్రాదిదిక్పాలవ। ర్యులుభృత్యుల్వి
వరింపనీమహిమలోహా యిట్టిదైయుండగో। కులవాటంబున జా
రచోరకృతిలోకుల్ నవ్వఁగాంచుంతురే॥ ౧౦౧

తా. ఇల్లుముజ్జగంబుభార్యలోకైకమాతయగుసిరి- చతురాననుండునుమన్మథుండును కొమరులు- ఇట్టినీవు గోకులంబుననుండుటగుచిత్రంబనుట.

శ్లో॥ దేవస్త్రైలోకీ సౌభాగ్యకస్తూరీతిలకాఙ్కురః। జీయాద్వ్ర
జాఙ్గనానఙ్గ కేళీ లలితవిభ్రమః॥ ౧౦౨

టీక. త్రైలోకీసౌభాగ్య కస్తూరీతిలకాఙ్కురః- త్రైలోకీ- మూఁడులోకములయొక్క, సౌభాగ్య-అవయవసౌష్ఠవమునకు, కస్తూరీతిలకాఙ్కురః- కస్తురిబొట్టువంటివాఁడును, వ్రజాఙ్గనానఙ్గకేళీలలితవిభ్రమః- వ్రజాఙ్గనా- గోపస్త్రీలయొక్క, అనఙ్గకేళీ - మన్మథక్రీడలయందు, లలిత - సరస

మయిన, విభ్రమః- విలాసములుగలవాఁడునునగు, దేవః - శ్రీకృష్ణమూర్తి, జీయాత్- సర్వోత్కర్షముగావర్తించుఁగాక. *

మ॥ కులుకుం జెక్కులఁ బిక్కటిల్లు పులకాంకూరంబు తోరంబుగాఁ। దళుకుం గస్తురిబొట్టు నెన్నొసలిపైఁ ద్రైలోక్యభాగ్యాకృతిం। జెలఁగ గోపనితంబినీరతికళాశృంగారభావోన్నతుల్। దోలుకంగన్నులపండువైనవిభుఁ గాంతుం భాగ్యసంసిద్ధికిన్॥ ౧౦౨

తా. ముల్లోకంబుల సౌభాగ్యావయవంబులకుఁ గస్తూరీతిలకంబై గోపస్త్రీలతో ననంగక్రీడం జేయుట యందత్యంత విలాసంబులుగల శ్రీకృష్ణదేవుండు సర్వోత్కర్షంబుగా వర్తించుననుట. ●

శ్లో॥ ప్రేమదంచ మే కామదంచ మే వేదనంచ మే వైభవంచ మే।
జీవనంచ మే జీవితంచ మే దైవతంచ మే దేవనాపరమ్॥ ౧౦౩

టీక. హేదేవ- ఓకృష్ణ, మే-నాయొక్క, ప్రేమదంచ- ప్రేమంబునిచ్చువస్తువును, మే - నాయొక్క, కామదంచ - కోరికనిచ్చువస్తువును, మే-నాయొక్క, వేదనంచ- జ్ఞానమును, మే-నాయొక్క, వైభవంచ-ఐశ్వర్యమును, మే- నాయొక్క, జీవనంచ- ప్రాణమును, మే- నాయొక్క, జీవితంచ- జీవనహేతువస్తువును, మే- నాయొక్క, దైవతంచ- దైవతమును, అపరం-మఱియొకటి, నాస్తి- లేదు. *

ఉ॥ కోరికలిచ్చినన్నెనరుఁ గూర్చినజీవనజీవితమ్ములే। దారినొనర్చినం జెలిమిఁ దాల్చినఁదల్లియుఁ దండ్రియుంబలెన్। నేరములోర్చినం దిరుగనేర్పుగఁదీర్చినఁ గన్మియిచ్చినన్। భారమునీదెకాని మఱి పంకజనాభ యొఱుంగనన్యులన్॥ ౧౦౩

తా. కోరికనిచ్చినం బ్రియంబుఁ జేసిన నీవ నా జ్ఞానంబు నైశ్వర్యంబును జీవనంబును జీవనహేతువగు వస్తువును నాదైవతంబును నీవకాని మఱియన్యునే నెఱుంగననుట. *

శ్లో॥ మాధుర్యేణ విజృంభన్తాం వాచో న స్తవ వైభవే। చాపల్యేన వివర్ధన్తాం చిన్తా న స్తవ శైశవే॥ ౧౦౪

టీక. నః- నాయొక్క, వాచః- వాక్యములు, తవ-నీయొక్క, వైభవే- గోవర్ధనోద్ధరణాది వైభవమందు-మాధుర్యేణ-శ్లాఘ్యమగుటచే- విజృంభన్తాం- మిక్కిలియతిశయించుంగాక- నః-నాయొక్క- చిన్తాః-మనోవ్యాపార

ను, తవ-నీయొక్క, శైశవే- బాల్యమందు, చాపల్యేన- చపలతచే, వివ
ర్ధ౯ం- వృద్ధినొందుఁగాక. ... ... *

ఉ॥ నీనుభవత్కథామణులనెన్నెడు పట్లమదీయసూ క్తిసం। తా
నము మాధురీగుణవితానముఁజెందిపొసంగుఁగాతనా। మానసవృత్తినీ
దుసుకుమారకిశోరవయోవిహారమూ। ల్పానిపరించునట్లులతిలోలతఁ
గాంచియలంగుఁగావుతన్॥ ౧౦౪

తా. నావచనంబులునీగోవర్ధనోద్ధరణాదివైభవంబుల నతిమాధుర్యం
బుగనతిశయించుంగాక నామనోవ్యాపారంబులునీబాల్యంబున నతిచాపల్యం
బునంబెంపొందుఁగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ యానిత్వచ్చరితామృతాని రసనాలేహ్యానిధన్యాత్మనాం।
యేవాశైశవచాపలవ్యతికరారాధాపరాధోన్ముఖాః।యావాభావిత
వేణుగీతిగతయోలీలాముఖామ్భోరుహే ధారావాహికయావహన్తు
హృదయేతాన్యేవతాన్యేవమే॥ ... ౧౦౫

టీక. ధన్యాత్మనాం- కృతార్థమనస్కులయొక్క, రసనాలేహ్యాని-రస
నా - జిహ్వలకు, లేహ్యాని - లేహ్యవిశేషములయిన, త్వచ్చరితామృతాని-
త్వత్ - నీయొక్క, చరితామృతాని - అమృతమువంటిచరిత్రములు, యాని-
ఏవిగలవో, రాధాపరాధోన్ముఖాః- రాధా- రాధావిషయమయిన, అప
రాధ-అపరాధములే, ఉన్ముఖాః-మొదలుగాఁగలవి, శైశవచాపలవ్యతికరాః
శైశవ-బాల్యమందలి, చాపల-చాపల్యముచేత, వ్యతికరాః- ఉద్వృత్తములు
యేవా- ఎవ్విగలవో, లీలాముఖామ్భోరుహే- లీలా- విలాసయుతమయిన,
ముఖామ్భోరుహే- ముఖకమలమందు, భావితవేణుగీతిగతయః- భావిత-పు
ట్టుచున్న, వేణుగీతి- వేణుగానముయొక్క, గతయః- భేదములు, యావా-ఏ
విగలవో, తాన్యేవతాన్యేవ-అవియేవియే-మే-నాయొక్క,హృదయే-హృదయ
మందు,ధారావాహికయా-ధారారూపముచేత,వహన్తు-ప్రవహించుఁగాక.

మ॥ అలరున్ధన్యులకే కథామృతము జిహ్వన్ లేహ్యమే బాల్య
చా। పలముల్ రాధకు నెయ్యముంగినుకనాపాదించు నేయందము। ల్వే
లయునోష్ఠమున వేణుగానకలనన్వేమాఱునాదివ్యచ। ర్యలెనామానస
వీధివేడెదనుధారాళంబుగానిల్వఁగన్॥ ... ౧౦౫

తా. కృతార్థులనాలుకలలేహ్యంబుంబోలెనుండునీచరితామృతంబుతే

వ్వియో రాధకుఁ బ్రియంబు నపరాధంబునుం జేయు నీచాపల్యోద్రేకము లె
యో విలాసయుతంబగు నీ నెమ్మోముఁ దామరయుంటుం బాడమిన వేణు
ప్రభేదంబు లెవ్వియో యవియవి నామనంబున ధారారూపంబుగఁ బ్రవహిం
చుచుండుఁగాక యనుట. ... ... ❀

శ్లో॥ భక్తిస్త్వయిస్థిరతరా భగవన్ యదిస్యాత్ దైవేననః ఫలితది
వ్యకిశోరవేషే। ముక్తిస్స్వయం ముకుళితాఞ్జలి సేవతేఽస్మాన్ ధర్మా
ర్థకామగతయస్సమయప్రతీక్షాః॥ ... ౧౦౬

టీక. హేభగవన్- షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుఁడవైనయోశ్రీకృష్ణా, నః-
మాయొక్క, దైవేన- అదృష్టవిశేషముచేత- ఫలితదివ్యకిశోరవేషే-ఫలిత-స్వ
ఫలముచే సంపాదింపఁబడిన- దివ్య- అసాధారణమైన- కిశోరవేషే-బాలవేష
ముగల- త్వయి-నీయందు- భక్తిః-భక్తి- స్థిరతరా- మిక్కిలిదృఢమైనది-యది
స్యాత్- ఆయెనా- ముక్తిః- మోక్షము- ముకుళితాఞ్జలిః-ముకుళిత-మోడ్పఁ
బడిన- అఞ్జలిః- దోయిలిగలదియై- అస్మాన్-మమ్ము- సేవతే- సేవించుచున్న
ది- ధర్మార్థకామగతయః-ధర్మార్థకామ-ధర్మార్థకామములయొక్క--గతయః-
సంచారములు- సమయప్రతీక్షాః- సమయ - అవసరమును- ప్రతీక్షాః- కో
రుచున్నవి. ... ... ❀

ఉ॥ గోపకుమారవేషమునఁ గూడిననీయెడ భక్తిదైవసం। ప్రా
పితమైనదిన్ దృఢతరంబుగనిల్చినముక్తికన్యనా। దాపునఁగేలుమోడ్చి
సతతంబును గొల్వఁగ వేళఁజూచుమ। మ్మేపునఁబిల్చివీడ్కొలుప నేచి
నధర్మమునర్థకామముల్॥ ౧౦౬

తా. షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుఁడవైన యోకృష్ణ నాభాగ్యంబున గో
పాలవేషంబూనిననీయందత్యంతభక్తి గలిగి నట్టులయ్యెనేని ముక్తికాంత నే
ల్మోడ్పుతోడ నెప్పుడునునన్ను సేవించుచునుండు ధర్మార్థకామంబులు నాయవ
సరంబుం గాంక్షించుచు నుండుఁగాన నీయందలిభక్తిగలిగిన నెద్దియునాకుదు
ర్లభంబులేదనుట. ... ... ❀

శ్లో॥ జయజయజయ దేవ దేవ దేవ త్రిభువనమఙ్గళ దివ్యనామధే
య।జయజయజయబాలకృష్ణదేవ శ్రవణమనోనయనామృతావతార॥

టీక. శ్రవణమనోనయనామృతావతార-శ్రవణ-కర్ణములకును-మనః-
మనస్సునకును-నయన-నేత్రములకు- అమృత- అమృతమువలె-అవతార-ఆవిర్భా
వము- హేదేవ- ఓకృష్ణ జయజయజయ- సర్వోత్కర్షముగావర్తింపుము-త్రి

భువనమఙ్గళదివ్యనామధేయ- త్రిభువన- ముల్లోకములకు, మఙ్గళ- శుభప్రద మయిన, దివ్య- అనితరసాధారణమయిన, నామధేయ-నామములుగల-హే బాలకృష్ణ-ఓబాలకృష్ణుండ, జయజయజయ-సర్వోత్కర్షముగావర్తింపుము, దేవదేవ- దేవ- దేవతలకు, దేవ-దేవుఁడైన- హే దేవ-ఓకృష్ణ- జయజయ- సర్వోత్కర్షముగావర్తింపుము.

చ॥ జయజయ దేవకృష్ణరిపుసైన్య మహోద్ధతిభేదకృద్ధనం। జ
యజయకారణాభువనసన్నుతమంగళనామధేయసం। జయజయబో
ధ సాధకవచశ్రుతి నేత్ర మనోమనోహరా । జయజయ విశ్వజన్మల
యశాసనగాఢతమోనిరాసనా॥ ౧౦౭

తా. శ్రోత్రంబులకు నేత్రంబులకుమనంబునకు నమృతంబువలె సుఖం బుఁజేయునుద్భవంబుగలిగి ముల్లోకంబులకునుశోభనకరంబులగుచునితరాసాధారణంబులగు దివ్యమంగళనామంబులుగలిగి దేవదేవుండవై వెలయుచున్న యోకృష్ణా సర్వోత్కృష్టుండవైయుండుమనుట. ❀

శ్లో॥ తుభ్యంనిర్భర హర్ష వర్ష వివశావేశ స్ఫుటావిర్భవ చ్చాపల్యై
నవిభూషితేషు సుకృతాం భావేషునిర్భాసతే। శ్రీమద్గోకులమణ్డనా
యమహతే వాచాంవిదూరస్ఫురన్మాధుర్యైక రసార్ణవాయమహసే
కస్మైచిదస్మైనమః॥ ౧౭౮

టీక.నిర్భరహర్షవర్షవివశావేశస్ఫుటావిర్భవచ్చాపల్యేన-నిర్భర-అతిశయమయిన- హర్షవర్ష-సంతోషవర్షముచేత, వివశావేశ-బాహ్యశూన్యతయందు- స్ఫుట-వ్యక్తమగునటుల, ఆవిర్భవత్- పొడముచున్న చాపల్యేన-చపలతచేత- విభూషితేషు- అలంకరింపఁబడిన, సుకృతాం- ధన్యులయొక్క, భావేషు- మనోవ్యాపారములయందు-నిర్భాసతే- మిక్కిలిప్రకాశించుచున్నవాఁడును, శ్రీమద్గోకులమణ్డనాయ- శ్రీమత్- సంపత్కరమయిన, గోకుల- గోసమూహమునకు, మణ్డనాయ-అలంకారమయినవాఁడును, మహతే-వ్యాపకుఁడైనవాఁడును- వాచాం- ఉపనిషత్తులకు-విదూరస్ఫురన్మాధుర్యైకరసార్ణవాయ- విదూర- మిక్కిలిదూరమున, స్ఫురత్- ప్రకాశించుచున్న- మాధుర్య-సౌందర్యమని యెడి-ఏక-ముఖ్యమైన-రస-రసమునకు-అర్ణవాయ- సముద్రుఁడైనవాఁడును కస్మైచిత్-చెప్పనలవిగాని, అస్మై- ఈయెదురనున్న- మహసే- తేజోరూపుఁడైనవాఁడువైన- తుభ్యం- నీకొఱకు- నమః-నమస్కారము.

శా॥ ఆనందంబున బాహ్యముల్మఱచి యాత్మారామలీలారతిన్।
ధ్యానుల్గాల్పఁగ మూంగ లన్నిలిచి వాచాగోచరంబై యశో। దానందాం
గణ రత్నమై మధురిమాధారార్ణవంబైన నెం। దేన మహోజ్జ్వల మట్టి తే
జమునకెంతే మక్కువన్మ్రొక్కెదన్॥ ౧౦౮

తా. సంపూర్ణంబగు సంతోషవర్షంబుచే బాహ్యంబు మఱచి వ్యక్తంబగునటుల బోడము బాహ్యంబున నలంకరింపబడిన ధన్యులమనంబులం బ్రకాశించుచుఁ గోకులంబున నలంకరించుచు నుపనిషద్గమ్యంబయ్యు నుదూరంబగు సౌందర్యాది గుణసముదయంబను రసంబున కర్ణవుండై యవాఙ్మానస గోచరుండై యీమూంగలంగానుపించు తేజోరూపుండవగు నీకొఱకు మ్రొక్కెదననుట.

శ్లో॥ ఈశానదేవచరణాభరణేన నీవిదామోదరస్థిర యశస్తబ
కోద్గమేన। లీలాశుకేన రచితం తవ దేవకృష్ణ కర్ణామృతం వహతు కల్పశ
తాన్తరేపి॥ ౧౦౯

టీక. దేవ-దేవుఁడవైన, హేకృష్ణ-ఓకృష్ణ, ఈశానదేవచరణాభరణేన- ఈశానదేవ- శివునియొక్క, చరణ- పాదములే- ఆభరణేన-భూషణములుగాగలవాఁడును- నీవిదామోదరస్థిరయశస్తబకోద్గమేన-నీవి-మూలధనమైన- దామోదర- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- స్థిర-నిశ్చలమయిన- యశః-కీర్తియనియెడి- స్తబక- పువ్వులగుత్తియందు- ఉద్గమేన-ఉన్ముఖుడైన- లీలాశుకేన-పోష్యాశుకంబుఁబోనిలీలాశుకునిచేత- రచితమ్- చేయఁబడిన శ్లోకసమూహము-కల్పశతాన్తరేపి- ఎప్పుడును-తవ- నీకు-కర్ణామృతం- కర్ణ-చెవులకు-అమృతం-అమృతమై- వహతు- పొందుఁగాక. ❋

మ॥ ఫలవాంఛన్ హరికీర్తిగుచ్ఛరతియున్ ఫాలాక్షు సంసేవ
యున్। గలలీలాశుకవాక్యముల్ తెలుఁగునన్ గర్ణామృతఖ్యాతిగా। న
లరంజేసితి వెల్లఫూఁడి మణి పెద్దామాత్య వెంగన్ననే। నలరుం దోయిలి
మాడ్కిఁ గైకొనుము కృష్ణా కల్పసంస్థాయిగన్॥ ౧౧౦

తా. ఓయీశ్రీకృష్ణ శివుని పాదంబు లాభరణంబుగ మనంబున ధరియించి యునఁగ శివునియందలి ద్వేషంబు తనకు లేదనుట దామోదరుండవైన నీకీర్తియనియెడి పూలరులగుత్తియందు ఫలాపేక్ష చేఁబోవ్యాశుకంబుఁబోలె వెలయు లీలాశుకుని చేర చింపంబడిన శ్లోకసమూహంబు నీకర్ణంబులకమృతంబగుచుఁ గల్పశతంబుల పర్యంతంబును శాశ్వతంబుగ నుండుంగాతయనుట. ❋

ప్ర థ మా శ్వా స ము

ఆశ్వాసాంతము.

మాలిని॥ తనుజితజలవాహా తారితశ్వేతవాహా। జననకృతతమోహా శాంతదుర్దాంతమోహా। యనఘగుణసమూహా యార్తరక్షస్సమూహా। వినకవిషయగేహా వేంకటాంహార్యగేహా॥

మ॥ ఇదికృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీక్షాత్తసారస్వతా।
భ్యుదయ శ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధకమాశాంతిస। త్యదయాభూ
షణవెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగాగ్రణీ। గదితాశ్వాసముపా
ల్చుఁబ్రాథమికమై కర్ణామృతశ్రీకృతిక॥

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము- ప్రథమాశ్వాసము.

స ం పూ ర్ణ ము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్లో॥ అభినవ నవనీతస్నిగ్ధమాపీతదుగ్ధం దధికణపరిదిగ్ధం ముగ్ధమ
ఙ్గంమురారేః । దిశతుభువనకృచ్ఛ్రచ్ఛేది తాపిఞ్ఛగుచ్ఛచ్ఛవి నవశిఖిపి
ఞ్ఛాలాఞ్ఛితంవాఞ్ఛితంనః॥ ౧

టీక. అభినవనవనీతస్నిగ్ధమ్- అభినవ-మిక్కిలినూతనమైన- నవనీత-వెన్నచేత- స్నిగ్ధమ్- స్వచ్ఛమైనట్టిదియు- ఆపీతదుగ్ధమ్-ఆపీత- పానముచేయఁబడ్డ- దుగ్ధమ్- క్షీరముగలదియు- దధికణపరిదిగ్ధమ్- దధి- పెరుగుయొక్క- కణ- బిందువులచేత- పరిదిగ్ధమ్- అంతటఁబూయఁబడినయదియు- తాపిఞ్ఛగుచ్ఛచ్ఛవి- తాపిఞ్ఛ- కానుగుచెట్టుయొక్క- గుచ్ఛ-పువ్వులగుత్తుయొక్క- ఛవి-కాంతివంటికాంతిగలయదియు- నవశిఖిపిఞ్ఛాలాఞ్ఛితం- నవ-నూతనమైన- శిఖిపిఞ్ఛ- నెమలిపురిచేత- ఆలాఞ్ఛితం- లెస్సగానలంకరింపఁబడినయదియు-భువనకృచ్ఛ్రచ్ఛేది - భువన- లోకములయొక్క- కృచ్ఛ్ర- ఉపద్రవములను - ఛేది-పోనడువసమర్థమునైన- మురారేః- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- ముగ్ధం-సుందరమైన- అఙ్గం- శరీరము- నః- మాయొక్క- వాఞ్ఛితమ్- అభీష్టార్థమును-దిశతు- ఇచ్చుఁగాక. ❀

శా॥ తాపింఛచ్ఛవియైవినీలనవనీ తస్నిగ్ధమైముగ్ధమై। యాపీతా
మితదుగ్ధమైదధికణై కాదిగ్ధమైలోకకృ। ఛ్రాపచ్ఛేదకమై వినీలశిఖిపిం
ఛాలాంచితంబైనశ్రీ। గోపాల ప్రభుమూర్తివాంఛిత మొసంగున్మా
కునశ్రాంతము౯॥ ౧

తా. క్రొత్తయగువెన్నచేనచ్ఛంబగుచుఁబానంబుచేయఁబడిన క్షీరంబుగలిగి దధికణంబులచేతఁబూయంబడినదియై లోకంబుల యుపద్రవంబులఁబోనడువసమర్థంబై కానుగుపువ్వులకాంతివంటికాంతిగలదియై నెమలిపురిచేనలంకరింపఁబడినదియై సుందరంబైన శ్రీకృష్ణునిశరీరంబు మాకఖిలాభీష్టంబులనిచ్చుంగాకయనుట. ❀

శ్లో॥ యాందృష్ట్వాయమునాంపిపాసురనిశంవ్యూహోగవాం
గాహతే । విద్యుత్వానితి నీలకణ్ఠనివహోయాం ద్రష్టుముత్కణ్ఠతే।

ఉత్తంసాయ తమాలపల్లవమితిచ్ఛిన్దంతియాం గోపి
యశాసనస్య వపుషస్సాపావనీ పాతు నః॥ ...

టీక. పిపాసుః-పానముచేయనిచ్ఛయించుచున్న, గవాం కుల-, వ్యూహః-సమూహము, యాం-ఏకాంతిని, యమునాం-యమునగా, దృష్ట్వా-చూచి, అనిశం-ఎప్పుడును, గాహతే-ప్రవేశించుచున్నదియో, నీలకంఠనివహః-నీలకంఠ-నెమళులయొక్క, నివహః-సమూహము, యాం-ఏకాంతిని, విద్యుత్వానితి-మేఘమునుగా, ద్రష్టుం-చూచుకొఱకు, ఉత్కంఠతే-సంతోషమునుజేయుచున్నదియో, గోపికాః-గోపికలు, యాం-ఏకాంతిని, తమాలపల్లవమితి- తమాల-నల్లకానుగుచెట్టుయొక్క, పల్లవమితి- చిగురుగా, దృష్ట్వా-చూచి, ఉత్తంసాయ-శిరోభూషణముకొఱకు, ఛిందంతి- ఛేదింపఁదలంచుచున్నారో, కాళియశాసనస్య-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వపుషః-శరీరముయొక్క, సా-అప్రసిద్ధమైన, పావనీ-పావనమునైన, కాంతిః-కాంతి, నః-మమ్మును, పాతు-పరిపాలించుఁగాక. ... ... *

చ॥ అనిశముయామునాంబువిదియానెదమంచునుగోగణంబు
లెల్లనుజొరఁబర్హిపజ్తులువలాహకమంచునువేడ్కతోడఁగన్గొనఁ
గఁదమాలపల్లవముకొప్పునకౌనని గోపకామినుల్ చిదుమఁగనొప్పు
కృష్ణుని విశేషతనుద్యుతినన్నుఁబ్రోవుతన్॥ ౨

తా. గోసమూహంబును నెమళులపిండును వ్రేతలునేకాంతింగనుంగొనియమునానదియనియు మొగుళుల గుంపనియుఁ గానుగుచిగుళ్లనియు మనంబులందలంచచిత్రావనుంజూడనుంజిదుమనుం గమకించునో యట్టి శ్రీకృష్ణుని నెమ్మేని చాయ నన్నుంబ్రోచుఁగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ దేవః పాయాత్పయసివిమలేయామునేమజ్జతీనాంయాచం
తీనామనునయపదైర్వఞ్చితాన్యంశుకాని। లజ్జాలోలైరలసవిలసైరు
న్మిషత్పుష్పబాణైర్గోపస్త్రీణాంనయనకుసుమైరర్చితః కేశవో నః॥ 3

టీక. విమలే-నిర్మలమైన, యామునే-యమునానదీసంబంధమైన, పయసి-నీటను, మజ్జతీనామ్-స్నానము చేయుచున్నవారును, వఞ్చితాని-దాచఁబడిన, అంశుకాని-వస్త్రములను, అనునయపదైః-వినయపుమాటలచేత, యాచంతీనామ్- యాచించుచున్నవారునగు, గోపస్త్రీణాం-గోపికలయొక్క, అలసవిలసైః- అలస-సౌమ్యములగుటచే, విలసైః-ప్రకాశించుచున్న, లజ్జాలోలైః-లజ్జా-సిగ్గుచేత, లోలైః- చంచలములైనవియు, ఉన్మిషత్పుష్పబాణైః-

...చున్న, పఞ్చబాణైః- మన్మథుఁడుగలవియును, నయన నేత్రములనియెడి, కుసుమైః-పువ్వులచేత, అర్చితః- పూజిం ...వః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః-మమ్మును, పాయాత్- రక్షించుగాక.

...కము గోపాలకృష్ణమంత్రరాజమందలి వస్త్రాకర్షణప్రయోగధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁజెప్పంబడియున్నది.

శ్లో॥ కదమ్బవృక్షమారూఢంగోపీవస్త్రాపహారిణం। కృష్ణంధ్యాత్వార్ధరాత్రేతుజపేన్మన్త్రంసహస్రకం। దశరాత్రజపాద్దేవమాకర్షేన్నాగకన్యకాం। కన్యకాస్త్రీదశాదీనాంకింపునర్మర్త్యయోషితః॥ ... ... *

మ॥ యమునావేణికయందుగోపికలునీరాడఁగ స్వకీయాంశుకౌ।
ఘములందాచఁగసిగ్గుచేమృదులవాక్యప్రౌఢితోవేడుకఁగ। సముదంచ
న్మదనాలసోల్లసనిరీక్షానీలనీరేజమా। ల్యములన్వారలుపూజచేయఁ
దగునయ్యబ్జాక్షునింజూచెదఁగ॥ 3

తా. నిర్మలంబగుయమునోదకంబుననోలలాడుచు దాచంబడినచేలంబులననునయవచనంబులచే వేడుకొనుస్త్రీలయొక్క-లజ్జయనియెడి యుపాధివలనఁజంచలంబులైమన్మథోద్దీపకంబులైయలసంబులైవిలసిల్లు నేత్రదామరలచేనర్చింపఁబడుశ్రీకృష్ణుండు ననురక్షించుఁగాకయనుట. ... *

శ్లో॥ మాతర్నాతఃపరమనుచితంయత్ఖలానాంపురస్తాదస్తాశ
ఙ్కంజఠరపిఠరీపూర్తయేనర్తితాసి। తత్క్షన్తవ్యంసహజసరళేవత్సలే
వాణికుర్యాంప్రాయశ్చిత్తం గుణగణనయా గోపవేషస్యవిష్ణోః॥ ౪

టీక. సహజసరళే-సహజ- స్వభావమయిన, సరళే-ఋజుహృదయముగలయదియు, మాతః-తల్లియైనదియు, వత్సలే-దయావతియైనదియునగు, హేవాణి-ఓసరస్వతీ, జఠరపిఠరీపూర్తయే-జఠర-ఉదరమనియెడి-పిఠరీ-పనటియొక్క, పూర్తయే-పూరణముకొఱకు, ఖలానామ్-దుర్జనులయొక్క, పురస్తాత్-ముందరను,అస్తాశఙ్కమ్-సందేహములేనటుల,మయా-నాచేత, నర్తితాసీతియత్- నర్తనమునఁబొందింపఁబడితివనునదియేదికలదో, అతః-ఇంతకన్నను, పరం-అన్యము,అనుచితం-ఉచితముకానిది,నాస్తి-లేదు,తత్_అది, క్షన్తవ్యం-సహింపఁదగినది, గోపవేషస్య - గోపాలవేషముగల, విష్ణోః-శ్రీకృష్ణమూర్తి-యొక్క, గుణగణనయా- గుణకీర్తనముచేత, ప్రాయశ్చిత్తం- నిష్కృతిని, కుర్యాం-చేయుచున్నాను. ... ... *

చ॥ ఉదరమునించఁగోరిఖలులుండెడుతావులఁజేరివారికిం। బెదు

బనశంకనిన్ను నటియింపఁగఁజేసినపాతకంబులన్। సదయతనోర్వఁగా వలెఁబ్రసన్నమతిన్ననుఁగన్నతల్లి శ్రీ। రదయదువంశనాయకునిఁబ్రస్తుతినిష్కృతి సేనొనర్చెదన్॥ ౪

తా. స్వభావసిద్ధంబగుఋజుత్వంబుగలిగిననిమిత్తంబున మదీయపాపంబువిఫలంబుచేయనోపకయుండి జగంబులకెల్లదల్లియైనకతంబుననాకుందయైయత్యంతదయావతియైమదీయవాగ్రూపంబునంబరిణమించిన యోపరస్వతీదుర్జనులయెదుటనినునతనంబుచేయించినపాతకంబుసహింపవలయు నింక శ్రీకృష్ణునిగుణకీర్తనంబునందత్పాపప్రాయశ్చిత్తంబుఁజేయుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ అఙ్గుళ్యగ్రైరరుణకిరణైర్ముక్తసంరుద్ధరంధ్రంవారంవారం వదనమరుతావేణుమాపూరయన్తం। వ్యత్యస్తాంఘ్రింవికచకమలచ్ఛాయవిస్తారనేత్రంవన్దేబృందావనసుచరితంనందగోపాలసూనుమ్॥ ౫

టీక. అరుణకిరణైః-అరుణ-ఎఱ్ఱనైన,కిరణైః-మయూఖములుగల, అంగుళ్యగ్రైః-వ్రేలికొనలచేత, ముక్తసంరుద్ధరంధ్రం-ముక్త-విడువఁబడినదియు సంరుద్ధ-కప్పఁబడుచున్నదియునగు,రంధ్రం-వివరముగలిగినటుల, వేణుం-పిల్లనగ్రోవిని,వదనమరుతా-ముఖవాయువుచేత, వారంవారం-మాటిమాటికిని, పూరయన్తమ్-నిండింపఁజేయుచున్నవాఁడును,వ్యత్యస్తాంఘ్రిం-వ్యత్యస్త-వ్యత్యయములైన, అంఘ్రిం-పాదములుగలవాఁడును, వికచకమలచ్ఛాయవిస్తారనేత్రం-వికచ-వికసించిన,కమల-తెల్లదామరతేకులయొక్క, ఛాయ-కాంతివంటికాంతిగల,విస్తార-విశాలములైన, నేత్రం- కన్నులుగలవాఁడును, బృందావనసుచరితం-బృందావన-బృందావనమందు, సుచరితం-శోభనసంచారముగల, నందగోపాలసూనుమ్-నందగోపాల-నందునియొక్క,సూనుమ్-కుమారుండైనశ్రీకృష్ణమూర్తినిఁగూర్చి,వందే-నమస్కరించుచున్నాను. ... *

మ॥ అరుణశ్రీదళుకొత్తనంగుళులనొయ్యన్గప్పుచున్విప్పుచున్మురళీరంధ్రములాస్యమారుతమునంబూరించునొయ్యారమై। చరణద్వంద్వముమార్పడన్నిలుచుకంజాతాయతాలోకభా। సురబృందావనమందిరాంతరచరిష్ణుంగృష్ణుఁగీర్తించెదన్॥ ౫

తా. కెంపుసొంపులందేజరిల్లునంగుళాగ్రంబుల వేణురంధ్రంబులంగప్పుచునువిప్పుచునుముఖమారుతంబున సారెసారెకును వేణువుంబూరించుచువామదక్షిణపాదంబులదక్షిణవామభాగంబులఁదనరం బృందావనంబునఁ జరియించుగోపాలకృష్ణునింగూర్చి మ్రొక్కుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ మన్దంమన్దంమధురనినదైర్వేణుమాపూరయన్తం బృన్దాటవిభువిగవాంచారయన్తంచరన్తమ్ । ఛందోభాగేశతమఖముఖధ్వంసినాందానవానాంహన్తారంతంకథయరసనేగోపకన్యాభుజఙ్గమ్॥ ౬

టీక. మధురనినదైః-మధుర-మనోహరములైన, నినదైః-ధ్వనులచే మన్దంమన్దం-మెల్లమెల్లన, వేణుం-పిల్లనఁగ్రోవిని ఆపూరయంతమ్-నిండింపఁ జేయుచున్నవాఁడును, బృందావనభువి-బృందావనప్రదేశమందు, గవాం-గోవులయొక్క, బృందమ్-సమూహమును, చారయన్తమ్- సంచరింపఁజేయుచున్నవాఁడును, ఛన్దోభాగే- వైదికదేశమయిన వేదాంతమందు, చరంతమ్- సంచరించుచున్నవాఁడును, శతముఖముఖధ్వంసినాం- దేవేంద్రుఁడు మొదలగువారలనడచుచున్న, దానవానాం-దనుజులను, హన్తారమ్- నాశనముచేయుచున్నవాఁడును, తం-ఆప్రసిద్ధుఁడునైన, గోపకన్యాభుజంగమ్-గోపికావిటుఁడైనకృష్ణుని, హేరసనే-ఓనాలుకా, కథయ-కీర్తింపుము. ... ... *

శా॥ బృందారణ్యతరుప్రదేశములగోబృందంబులన్మేపుచున్మందంబౌమధురధ్వనిన్మురళిఁబల్మాఱున్వినోదింపుచున్। ఛందోవీథిఁజరించుచున్విమతరక్షస్తోమవిధ్వంసనా। నందుండైనవ్రజాంగనావిటురసజ్ఞా ప్రజ్ఞఁగీర్తింపుమా॥ ౬

తా. మనోహరంబులగు నాదంబులచే మెల్లమెల్లన వేణువు నిండింపఁజేయుచుబృందావనంబునగోగణంబులను మేపుచును వేదాంతవీధులం జరియించుచు నెల్లదానవులంబోనడుచుచులోకప్రసిద్ధుండై వెలయు గోపికావిటుని నోనాలుకాకీర్తింపుమనుట. ... ... *

శ్లో॥ వేణీమూలేవిరచితఘనశ్యామపిఞ్ఛావచూడో విద్యుల్లేఖావలయితఇవస్నిగ్ధపీతామ్బరేణ। మామాలిఙ్గన్మరకతమణిస్తమ్భగమ్భీరబాహుస్స్వప్నేదృష్టస్తరుణతులసీభూషణోనీలమేఘః॥ ౭

టీక. వేణీమూలే-వేణీ-కేశబంధవిశేషము యొక్క, మూలే-మొదటను, విరచితఘనశ్యామపిఞ్ఛావచూడః- విరచిత- ఉంచఁబడినదియు, ఘన-మేఘమువలె, శ్యామ-నల్లనైన, పిఞ్ఛ-నెమలిపురి, అవచూడః-శిరోభూషణము గలవాఁడును, స్నిగ్ధపీతామ్బరేణ-స్నిగ్ధ-స్వచ్ఛమయిన, పీతామ్బరేణ-పీతాంబరముచేత, విద్యుల్లేఖావలయితః-విద్యుత్-మెఱుపులయొక్క, లేఖా-పఙ్క్తిచేత, వలయితః-చుట్టుకొనఁబడిన, నీలమేఘఇవ - నీలమేఘమువలెనున్నవాఁడును, మరకతమణిస్తమ్భగమ్భీరబాహుః- మరకతమణి- ఇంద్రనీలమణివికా

రమైన- స్తమ్భ- స్తంభమువలె-గమ్భీర - గంభీరము లైన - బాహుః - బా
హువులుగలవాఁడును- తరుణతులసీభూషణః- తరుణ- లేఁతయగు- తుళసీ-
తుళసీమాలిక-భూషణః- అలంకారముగాఁగలిగినవాఁడు నైన శ్రీకృష్ణమూర్తి-
మాం-రుక్మిణీదేవిని- ఆలిఙ్గ్య-కౌఁగిలించినవాఁడగుచు- స్వప్నే- స్వప్నమం
దు-మయా-నాచేత- దృష్టః-చూడఁబడియెను॥ ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణ
షోడశాక్షర మంత్రధ్యానంబని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పఁబడి
యున్నది. ... ... *

శ్లో॥ వామాఙ్క-స్థితయావామపాణిపద్మస్థపద్మయా। పద్మావతా
రయాశ్లిష్టంరుక్మిణ్యాకనకాభయా । హరింత్రాపిఞ్ఛసచ్ఛాయ మాసీ
నాంకాఞ్చనామ్బుజే । ఆశ్లిష్యన్తంప్రియందేవ్యా ఘలోద్యద్వామపా
ణినా। సౌవర్ణవేత్రవిలసద్దక్షపాణితలంస్మరేత్ । పీతామ్బరధరంది
వ్యంభూషామాలావిభూషణం॥ ... ... *

చ॥ అలరుమెఱుంగురంగుగలహాటకశాటికమౌళిపాళిభా।సిలున
వపింఛకంబుతుళసీదళదామముగల్గినట్టిమే । ఘలలితమూర్తిమానిక
పుగంబముఁబోలిభుజద్వయంబుచే। నలమి రమావధూటిఁజెలువందఁ
గలన్గనుపించెనింపుగ౯॥ ౭

తా. తొలుకాఱుమెఱుంగురంగులందెగడుబంగరువలెవాటునుమౌళి
తలంబునంగనుపట్టునెమలిపురియునుందులసీదామంబునుంగలిగినీలమేఘంబుఁ
బోలిన శ్రీకృష్ణమూర్తినీలంపుకంబంబులందెగడు బాహుయుగళంబుచే రుక్మి
ణింగౌఁగిలించుకొనినాస్వప్నంబునం గానంబడియెననుట. ... ... *

శ్లో॥ కృష్ణేహృత్వా నిచయనిచయంకూలకుఞ్జాధిరూఢే। ముగ్ధా
కాచిన్ముహురనునయైఃకిన్న్వితివ్యాహరన్తీ। సభ్రూభఙ్గంసదరహసితం
సత్రపంసానురాగంఛాయాశౌరేఃకరతలగతాన్యమ్బరాణ్యాచకర్ష॥

టీ. నిచయనిచయం- నిచయ-వస్త్రములయొక్క-నిచయం- సమూ
హమును-హృత్వా-హరించి- కృష్ణే- శ్రీకృష్ణమూర్తి- కూలకుంజాధిరూఢే
కూల-యమునాతటమందలి- కుఞ్జ-పొదయందు- అధిరూఢేసతి-యెక్కినవాఁ
డగుచుండఁగా- కాచిత్- ఒకానొకతయైన- ముగ్ధా- ముద్దరాలు-ముహుః-
మాటిమాటికిని- అనునయైః-ప్రియవచనముల చేత- కిన్న్వితి- యేమిప్రయోజన
మని-వ్యాహరన్తీ- చెప్పుచున్నదియై-సభ్రూభఙ్గం-బొమముడితోఁగూడినటు
లను- సదరసహితం - చిఱునగవుతోఁగూడినటులను- సత్రపం- సిగ్గుతోడఁ

గూడినటులను- సానురాగం- అనురాగముతోఁగూడినటులను- ఛాయాశౌరేః-శ్రీకృష్ణచ్ఛాయయొక్క- కరతలగతాని-కేలనున్న- అమ్బరాణి-వస్త్రములను-ఆచకర్ష-లాగెను॥ ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణమంత్రరాజవస్త్రాకర్షణప్రయోగధ్యానమని గోపాలకల్పమందుఁ జెప్పంబడియున్నది॥ ... ✽

శ్లో॥ కదమ్బవృక్షమారూఢం గోపీవస్త్రాపహారిణం । కృష్ణంధ్యా
త్వార్ధరాత్రేతుజపేన్మంత్రంసహస్రకం। దశరాత్రజపాదేవమాకర్షే
న్నాగకన్యకాః । కన్యకాస్త్రీదశాదీనాం కింపునర్మర్త్యయోషితః॥

ఉ॥ కోకలుముట్టిచ్చిలించితటకుంజగృహంబుననిల్వసిగ్గునన్। భ్రూ
కుటియున్ దరస్మితనిరూఢయుఁబ్రేమముఁదోఁపఁగట్టుకున్ । రాకయి
దేమితాతగదురాయనిముగ్ధవధూటిసీటిలోఁ । జేకొనఁబూనెనీడయ
గుచిన్నిముకుందునిచేతిచేలముల్॥ ౮

తా. వస్త్రసమూహంబుల నపహరించి శ్రీకృష్ణుండు యమునాతటంబునందుండిన వృక్షంబునధిరోహింపనొకముగుదయైనగోపికప్రియవచనంబులనిదియేమిప్రయోజనంబనినుడువుచు బొమముడియునుచిఱునగవునుసిగ్గునను రాగంబునుందెలుపుచు నీడయగు కృష్ణునికరతలంబులందుండిన చేలంబులనాకర్షించెననుట. ... ... ✽

అవతారిక॥ కవియొకానొకగోపిక మనోరథముంజెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ అపిజనుషిపరస్మిన్నాత్తపుణ్యోభవేయంతటభువియమునా
యాస్తాదృశోవంశనాళః। అనుభవతియఏషశ్రీమదాభీరసూనోరధర
మణిసమీపన్యాసధన్యామవస్థాం॥ ౯

టీక. పరస్మిన్- యితరమైన- జనుషి-జన్మమందు-ఆత్తపుణ్యః- ఆత్త-పొందఁబడిన-పుణ్యః-పుణ్యముగలదగుచు- యమునాయాః-యమునానదియొక్క--తటభువి-తీరదేశమందు-తాదృశః- శ్రీకృష్ణాధరమునుబొందయోగ్యమైన-వంశనాళః-వేణువు-భవేయమపి-అయినప్పటికిని-యయేషః- యేయమునాతీరమందుఁబుట్టినయీవేణువు-శ్రీమదాభీరసూనోః-శ్రీమత్- సంపత్తుగలదైన-ఆభీరసూనోః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క--అధరమణిసమీపన్యాసధన్యాం- అధరమణి-మణివంటియధరముయొక్క--సమీప- ప్రాంతమందు-న్యాస- ఉంచుటచేత-ధన్యాం-కృతార్థమైన-అవస్థాం- దశను-అనుభవతి-అనుభవించుచున్నది. ✽

ఉ॥ నందతనూజుమోవిరతనంబునసమీపముచేరిధన్యతం। బొందెఁ

గళిందజాతటముపొంతవసించినవంశనాళమా। యందముగాంతునో
క్కొ-జననాంతరమందియ శేషసతిక్రియా। బృందము వెంటనంటిఫల
ముయ్యఁగఁగోర్కు-లపంటపండఁగ౯॥ ౯

తా. శ్రీకృష్ణుని కెమ్మోవి రతనంబుపొంతంజేరి యమునాతటంబున
బొడమినవంశనాళంబుపవిత్రంబయ్యె నేనునటులజన్మాంతరంబుననైన శేషస
త్కర్మఫలంబులచేనైనందాదృశవంశనాళంబుపోల్కి- కృతార్థత్వంబునొందు
దునోకోయని యొకవ్రేత మనంబునందలంచెననుట. ... ... *

శ్లో॥ అయిపరిచినుచేతఃప్రాతరమ్భోజనేత్రంకబరకలితచఞ్చత్పి
ఞ్ఛదామాభిరామమ్। వలభిదుపలనీలంవల్లవీభాగధేయంనిఖిలనిగమవ
ల్లీమూలకన్దంముకున్దమ్॥ ౧౦

టీక. అయి-ఓ-చేతః-చిత్తమా- ప్రాతరమ్భోజనేత్రం-ప్రాతరమ్భో
జ-ప్రాతఃకాలకమలములవంటి-నేత్రం- కన్నులుగలవాఁడును- కబరకలితచ
ఞ్చత్పిఞ్ఛదామాభిరామమ్-కబర-సిగయందు-కలిత-చుట్టబడి- చఞ్చత్-ఒప్పు
చున్న-పిఞ్ఛదామ-నెమలిపురిదండచేత- అభిరామం-సుందరుఁడైనవాఁడును-
వలభిదుపలనీలం-వలభిదుపల- యింద్రనీలమణివలె- నీలం-నీలవర్ణుఁడైనవాఁడు
ను-వల్లవీభాగధేయం- వల్లవీ-గోపస్త్రీలయొక్క- భాగధేయం- భాగ్యస్వ
రూపుఁడైనవాఁడును-నిఖిలనిగమవల్లీమూలకన్దం- నిఖిల-సమస్తమైన- నిగమ-
వేదములనియెడి-వల్లీ-తీవియలయొక్క-మూల-మొదటిదియగు- కన్దం-గడ్డయై
నవాఁడును-ముకున్దం-శ్రీకృష్ణమూర్తినిగూర్చి-పరిచిను-పరిచయముచేయుము.

మ॥ లలితాంభోరుహనేత్రు గోపరమణీలావణ్యపాత్రున్సము।
జ్జ్వలపౌరందరనీలగాత్రుఁగబరాంచత్పింఛలీలున్విని। శ్చలవేదాంత
లతాలవాలుమురళీసంగీతలోలుఁ దయా। నిలయుఁ సన్మతిమీరఁగో
రి మనమా నిత్యంబుసేవింపుమా॥ ౧౦

తా. ఓ మనంబా దినముఖంబునంబొల్చు విరిదమ్మి రేకులుంబోలికన్నుఁ
గవచేఁ దేజరిల్లిసిగయందునలంకరింపఁబడిన నెమలిపురిదండచేనభిరాముఁడగు
-చునింద్రనీలరతనంబుంవలె నీలకాంతిగలిగి గోపస్త్రీభాగ్యరూపంబై యెల్ల
వేదంబులకునాదికారణుండై వెలయుశ్రీకృష్ణమూర్తింగూర్చి మిక్కిలియుంబరి
చయంబుచేయుమనుట. ... ... *

శ్లో॥ అయిమురళిముకున్దస్మేరవక్త్రారవిన్దశ్వసనమధురసజ్ఞేత్వాం

ప్రణమ్యాద్యయాచే। అధరమణిసమీపంప్రాప్తవత్యాంభవత్యాంకథ
యరహసికర్ణమద్దశాంనన్దసూనోః॥ ౧౧

టీక. ముకున్దస్మేరవక్త్రారవిన్దశ్వసనమధురసజ్ఞే - ముకున్ద- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- స్మేరవక్త్ర నగుమొగమనియెడి- అరవిన్ద-కమలముయొక్క- శ్వసన-విశ్వాసమనియెడి-మధు-మకరందముయొక్క- రసజ్ఞే- రసము నెఱింగిన-అయి మురళి-ఓవంశనాళమా- త్వాం-నిన్నుఁగూర్చి- అద్య-యిప్పుడు-ప్రణమ్య-నమస్కరించి-యాచే-యాచించుచున్నాను-భవత్యాం-నీవు- అధరమణిసమీపం- అధరమణి- మణివంటియధరముయొక్క- సమీపం- సమీపమును-ప్రాప్తవత్యాం - పొందుచుండఁగా - నన్దసూనోః - శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క- కర్ణే- చెవియందు- రహసి- యేకాంతమున- మద్దశాం- నాయవస్థను- కథయ - చెప్పుమా. ... ... *

చ॥ హరియధరాంతికస్థలవిహారమునన్ స్మితపూర్ణవక్త్రతా।మ
రససమీరసీధురసమాధురిఁజెందిననిన్ను వేడెద। న్మురళిరొనందసూను
మదినూల్కొనఁగాఁజెవిడండనుండియె। వ్వరువినకుండనాదువలవంత
సమస్తముఁజెల్పుమొక్కెదన్॥ ... ౧౧

తా. శ్రీకృష్ణునినగుమొగంబుఁ దామరంబొడమునిట్టూరుపు తేనియచవినెఱింగినయోపిల్లనఁగ్రోవి నినుంగూర్చిమ్రొక్కి వేడెదనీవురతనంబుఁబోనియధరంబుసమీపంబునఁజేరినయెడ శ్రీకృష్ణునిచెవియందేకాంతంబుననాయవస్థంజెప్పుమనుట. ... ... *

శ్లో॥ సజలజలదనీలంవల్లవీకేళిలోలం శ్రితసురతరుమూలంవిద్యు
దుల్లాసిచేలం। నతసురమునిజాలంసన్మనోబిమ్బలీలంసురరిపుకులకా
లంనౌమిగోపాలబాలం॥ ౧౨

టీక. సజలజలదనీలం-సజల-నీటితోఁగూడిన- జలద- మేఘమువలె-నీలం-నల్లనైనవాఁడును-వల్లవీకేళిలోలం- వల్లవీ- గోపస్త్రీలయొక్క- కేళి-సల్లాపాదులయందు- లోలం- ఆసతోఁగూడినవాఁడును - శ్రితసురతరుమూలం-శ్రిత- ఆశ్రయింపఁబడిన-సురతరు- కల్పవృక్షముయొక్క- మూలం-మొదలుగలవాఁడును-విద్యుదుల్లాసిచేలం-విద్యుత్- మెఱుపువలె-ఉల్లాసి- ప్రకాశించుచున్న- చేలం- వస్త్రములుగలవాఁడును- నతసురమునిజాలం- నత-నమ్రులైన-సుర- దేవతలయొక్కయు- ముని-మునులయొక్కయు- జాలం-సమూహములుగలవాఁడును-సన్మనోబిమ్బలీలం- సత్ - సత్పురుషులయొక్క

మనః-మనస్సులయందు,బిమ్బ-సాకారము లైన, లీలం-విలాసములుగలవాఁడు ను,సురరిపుకులకాలం-సురరిపు-రాక్షసులయొక్క, కుల-వంశములకు, కాలం-యమప్రాయుఁడైనవాఁడును,గోపాలబాలం-గోపాలబాలుండు నైన(కృష్ణుని) నౌమి-నుతించుచున్నాను॥ ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణ ద్వాదశాక్షరీ మంత్ర ధ్యానమని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పంబడి యున్నది.

శ్లో॥ ధ్యాయేతకల్పద్రుమాధస్తాన్మణిపీఠాబ్జగంశుభమ్ । కృష్ణంపీతామ్బరధరంశఙ్ఖచక్రకరామ్బుజమ్ ॥ పిఞ్ఛమానంసుధాకుమ్భైరైరావణకరామ్బైః । శక్రేణశాంతదర్పేణసన్నుతంతపసాత్మనా॥ స్తూయమానంసురగణైః పుష్పవృష్టికరైర్దివి । సేవ్యమానంచమునిభిస్సిద్ధస్సార్థైర్మహోరగైః॥

మ॥ సజలాంభోధరజాల నీలువిలసత్సౌదామినీచేలునిఁ । వ్రజ
భామానన కేళిలోలుని సుపర్వద్వేషకృత్కాలునిఁ। ద్విజరాణ్మానస
బింబలీలుని శ్రితాదిత్యద్రుమావాలునిఁ । భజియింతున్మదిగోపబాలు
నతనానా దేవతాజాలునిఁ॥ ౧౩

తా. నీరంబుతోఁడంగూడిన మొగులుంబోలె నల్లనై గోపికల సల్లాపాదిక్రీడలయందాసించుచుఁ గల్పవృక్షమూలంబుననుండి మెఱుఁగుబోని చేలంబమర సర్వదానవ వంశ నాశకుండై దేవతలు మునులు భజియింప సత్పురుషుల యెదుట సాక్షాత్కరించుచు వెలుంగు గోపాలబాలు నుతించు చున్నాననుట. ... ... *

శ్లో ॥ అధరబిమ్బవిడమ్బితవిద్రుమం మధుర వేణునినాద వినోదినం।కమలకోమలక్రమ ముఖాంబుజంకమపిగోపకుమార ముపాస్మహే॥

టీక. అధరబిమ్బవిడమ్బితవిద్రుమమ్- అధరబిమ్బ-దొండపండువంటి యధరము చేత, విడమ్బిత-అపహసింపఁబడిన, విద్రుమమ్- పవడముగలవాఁడును, మధుర వేణునినాదవినోదినమ్-మధుర-శ్రావ్యమయిన, వేణునినాద-వేణునాదము చేత, వినోదినం- కాలముగడుపుచున్నవాఁడును, కమలకోమలక్రమ ముఖామ్బుజం-కమల-కమలమువలె,కోమల-మృదువైనయదియు, క్రమ-సుందరమైనదియునగు, ముఖామ్బుజం-ముఖకమలముగలవాఁడును, కమపి-ఇట్టిదనిచెప్పనలవిగానివాఁడునునగు, గోపకుమారం- శ్రీకృష్ణమూర్తిని, ఉపాస్మహే-ఉపాసించుచున్నాను. ... ... *

మ॥ మురళీనాదమధూళికాకలితసమ్మోదుఁ సుధాసారమే। దు
రబింబాధరధూత విద్రుమ వినోదుఁ రాధికాంఘ్రిద్వయీ। వరలా

త్మాలసమానఫాలతలు శ్రీవత్సాంకవక్షస్థలుల్ । సరసీజాతమనోహ
రాననుమదింజక్రాయుధుంగొల్చెదన్॥ ౧౩

తా. దొండపండువంటి కెమ్మోవి పవడంబు నపహసింపశ్రావ్యంబ
గు వేణుగానంబునఁ గాలంబుంగడుపుచుఁ గమలంబువలె మృదులంబును సుం
దరంబునైన నెమ్మొగంబమర నిట్టివాఁడని చెప్పనలవికాక వెలుంగు గోపా
లకృష్ణు నుపాసించుచున్నానసుట. ... ... *

శ్లో॥ అధరేవినివేశ్యవంశనాళంవివరాణ్యస్యసలీలమఙ్గుళీభిః। ము
హురన్తరయన్ముహుర్వివృణ్వన్మధురంగాయతిమాధవోవనాన్తే॥ ౧౪

టీక. మాధవః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, అధరే- కెమ్మోవియందు, వంశనా
ళం- వేణువును, నివేశ్య-ఉంచి, అస్య-ఈవేణువుయొక్క, వివరాణి- రంధ్ర
ములను, సలీలం- విలాసముతోఁగూడినటుల, ముహుః- పలుమఱు, అఙ్గుళీ
భిః-వ్రేళ్లచేత, అంతరయన్- కప్పుచును, ముహుః-పలుమఱు, నివృణ్వన్-వి
ప్పుచును,వనాంతే-బృందావనమందు, మధురం-శ్రావ్యముగను, గాయతి-గా
నముచేయుచున్నాఁడు. ... ... *

ఉ॥ నెమ్మదియామునాంతర వనిన్వసియించుచుఁ గావిమోవి
నం । దమ్ముగవంశిఁగీల్కొలిపితద్వివరమ్ములనంగుళీతతిం। గ్రమ్ముచుఁ
జిమ్ముచున్ శ్రుతిసుఖమ్ముగ గానముదానమానముల్ । ఘుమ్మనిమ్రో
యఁజేయురసికుంగనుఁగొంటిరెకంటికింపుగన్॥ ౧౪

తా. అధరంబున వంశనాళంబునిలిపి రంధ్రింబులవ్రేళ్లచే మాటిమా
టికిం గప్పుచు విప్పుచుం బృందావనంబున శ్రీకృష్ణమూర్తి విన నింపగునటుల
గానముం జేయుచున్నాఁడనుట. ... ... *

శ్లో॥ వదనేనవనీతగన్ధవాహం వచనేతస్కరచాతురీధురీణమ్। న
యనేకుహనాశ్రుమాశ్రయేథాశ్చరణే కోమలతాండవంకుమారమ్॥

టీక. వదనే-ముఖమందు, నవనీతగంధవాహం- నవనీత- వెన్నయొ
క్క,గంధ-పరిమళమును,వాహం-వహించుచున్నవాఁడును, వచనే-వాక్యమం
దు, తస్కరచాతురీధురీణం- తస్కర-దొంగయొక్క, చాతురీ-చాతుర్యము
లయొక్క,ధురీణం- భారవహుఁడైనవాఁడును,నయనే-కన్నవయందు,కుహనా
శ్రుం-కుహనా- అబద్ధమైన, అశ్రుం-కన్నీరుగలవాఁడును, చరణే - పాదమం
దు, కోమలతాండవం-కోమల-మనోహరమైన,తాండవం-నృత్యముగలవాఁడు
ను, కుమారం-కుమారుఁడునైనకృష్ణుని, ఆశ్రయేథాః - సేవించుచున్నాను.

ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణైకదశాక్షరీ మంత్రధ్యానమని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ హరన్తంనవనీతాదిచౌర్యేణవ్రజయోషితామ్। గోపబాలైర్వృతంకృష్ణం ధ్యాయన్మన్త్రమిమంజపేత్. *

ఉ॥ కమ్మనివెన్నవాసనముఖమ్మునఘుమ్మనిసోఁకుచుండఁగా। కృ
మ్మలఁజౌర్యనైపుణులుగన్పడఁగన్నుఁగవన్మృషాశ్రువు। ల్గ్రిమ్మఁగఁ
గోమలాంఘ్రియుగళమ్మునఁదాండవకేళియొప్పఁగాఁ। గ్రుమ్మరుగో
పబాలకుముకుందునినామదినాశ్రయించెదన్॥ ౧౫

తా. నెమ్మొగంబుననవనీతగంధంబువెలయ మాటలయందు దొంగతనంపుచదురులుపొసంగఁ గన్నుంగవమిథ్యాశ్రులొలుక నడుగుదామరల నాట్యంబువిస్తరిల్లంగ్రుమ్మరు గోపాలబాలునినామనంబా యాశ్రయింపుమనుట.

శ్లో॥ అమునాకిలగోపగోపనార్థంయమునారోధసినన్దనన్దనేన। ద
మునావనసమ్భవః పపేనః కిమునాసౌశరణార్థినాంశరణ్యః॥ ౧౬

టీక. అమునా-ఈయగుపడుచున్న, నన్దనన్దనేన-శ్రీకృష్ణమూర్తిచేత, యమునారోధసి-యమునాతటమందు, గోపగోపనార్థమ్-గోప-గోపాలకులయొక్క, గోపనార్థం-రక్షించుకొఱకు, వనసమ్భవః-వనమందుఁబొడమిన, దమునాః-దహనుఁడు, పపేకిల-పానముచేయఁబడియెనుగదా, అసౌ-ఈకృష్ణమూర్తి, శరణార్థినామ్-శరణమునుప్రార్థించుచున్న, నః-మాకు-శరణ్యః-రక్షకుండు, నకిము-కాఁడాయేమి. ... ... *

ద్విప్రాసమత్తేభము॥ యమునాతీరవనాంతసంజనితదావాగ్ని
స్ఫుటార్చిర్నికా। యమునానాజనభీకరంబగుచు డాయన్ వ్రేలవేఁ
గాచునే। య్యమునాయంబనిదానినానెనిటనిత్యంబున్ హరిన్ గుప్తసం।
యమునారాధనచేయునాకిపుడభీష్టావాప్తిగాకుండునే॥ ౧౭

తా. ఈకానంబడుచున్న శ్రీకృష్ణమూర్తిచే యమునాతటవనంబునగోపాలరక్షణంబుకొఱకు దావానలంబుపానంబుచేయంబడియెంగదా అట్టిఈకృష్ణమూర్తిశరణాగతులమగుమమ్ముంగావనెటులసమర్థుండుగాకపోవుననుట.

శ్లో॥ జగదాదరణీయజారభావంజలజాపత్యవచోవిచారగమ్యమ్।
తనుతాన్తసుతాంశివేతరాణాం సురనాథోపలసున్దరం మహానః॥

టీక. జగదాదరణీయజారభావమ్-జగత్-లోకములచేత, ఆదరణీయ-అంగీకరింపఁదగిన, జారభావమ్-జారత్వములుగలదియు, జలజాపత్యవచోవి

చారగమ్యామ్ - జలజాపత్య-చతుర్ముఖునియొక్క, వచః - వాక్యములైనవే
దాంతములయొక్క, విచార- సంచారముగలయుత్తరమీమాంసచేత, గమ్యా
మ్- తెలియఁదగినయదియు, సురనాథోపలసుందరమ్- సురనాథోపల- ఇంద్ర
నీలమణివలె, సుందరమ్ - సుందరమైనదియునైన, మహః- తేజము, నః- మా
యొక్క, శివేతరాణామ్- అశుభములయొక్క, తనుతామ్- కార్శ్యమును,
తనుతామ్- చేయుఁగాక. ... ... *

చ॥ సరసిజసంభవప్రముఖసర్వసుపర్వవచోవిచారగో। చర
మగుదివ్యతేజమనిశంబుజగంబులుమెచ్చజారుఁడై । మరకతనూత్నర
త్నసుషమంజెలువందగుమారమూర్తియై । పరగిదయార్ద్రదృష్టినశు
భంబులడంచిశుభంబులీవుతన్॥ ... ... *

తా. వేదాంతవాక్యంబుల విచారంబుగల యుత్తరమీమాంసచేఁ దె
లియఁదగియును జగంబులచే నాదరింపఁబడిన జారత్వంబు గలిగి యింద్రనీల
రత్నంబుంబోలె సుందరంబై వెలుంగు తేజంబు నాయశుభంబుల నడంచి శు
భంబుల నొసంగుతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ సాకాపిసర్వజగతామభిరామసీమా కామాయనోభవ
తుగోపకిశోరమూర్తిః। యాశేఖరేశ్రుతిగిరాం హృదియోగభాజాం
పాదామ్బుజేచసులభావ్రజసుందరీణామ్॥ ౧౮

టీక. సా-అప్రసిద్ధమైనయదియు, కాపి- ఇట్టిదియనిచెప్పనలవిగానిది
యును, సర్వజగతామ్ - ఎల్లలోకములయొక్క, అభిరామసీమా - అభిరా
మ-సౌందర్యముయొక్క, సీమా-ఉత్తరావధియునైన, గోపకిశోరమూర్తిః-
గోపకిశోర-గోపాలబాలునియొక్క, మూర్తిః-శరీరము, నః- మాయొక్క,
కామాయ-శ్రేయస్సుకొఱకు, భవతు-అగుఁగాక, యా- ఏమూర్తి, శ్రుతిగి
రాం-వేదవాక్యములయొక్క, శేఖరే-అంతమందు, యోగభాజామ్- బ్రహ్మ
నిష్ఠులయొక్క, హృది- హృదయములయందును, వ్రజసుందరీణామ్- గోప
స్త్రీలయొక్క, పాదామ్బుజేచ- పాదకమలంబునను, సులభా-సులభముగాఁ
బ్రవర్తించుచున్నదియో, సాకామాయభవతు అని యన్వయము. *

ఉ॥ ఎల్లజగంబులుక్కఱహీవహించు శుభాస్పదసీమయోగిహృ।
త్ఫుల్లసరోజపాళిఁ బదముల్దులకింపఁద్రయీవధూటికా । హల్లకసీమ
లంబోలుచునద్భుతగోపకిశోరమూర్తియై । వల్లవకామినీచరణవారి
జసేవకులెస్సఁజిక్కెఁగా॥ ౧౮

తా. ఎద్దియేనియు వేదాంతంబున బ్రహ్మనిష్ఠుల హృదయంబులం బ్రకాశించునదియయ్యుం గోపవధూచరణాంబుజసేవకుఁ బాల్పడియెనో, అట్టిప్రసిద్ధంబైనదియు నెల్లలోకంబుల సోయగంబునకు నెల్లయునైన గోపాలకృష్ణమూర్తిమాశ్రేయస్సుకొఱకగుంగాకయనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ అత్యన్తబాలమతసీ కుసుమప్రకాశందిగ్వాససం కనకభూషణభూషితాఙ్గమ్ । విస్రస్తకేశమరుణాధరమాయతాక్షంకృష్ణంనమామిమనసావసుదేవసూనుమ్॥ ౯౯

టీ॥ అత్యన్తబాలమ్. మిక్కిలిబాలుఁడైనవాఁడును, దిగ్వాససం- దిగంబరుండైనవాఁడును, విస్రస్తకేశమ్- విస్రస్త- ముడివేయని, కేశం- వెండ్రుకలుగలవాఁడును, అతసీకుసుమప్రకాశమ్- అతసీకుసుమ, నల్లవిశపువ్వుయొక్క, ప్రకాశం- ప్రకాశమువంటిప్రకాశముగలవాఁడును, కనకభూషణభూషితాఙ్గమ్- కనక- బంగారువికారమైన, భూషణ - ఆభరణములచేత, భూషిత- అలంకరింపఁబడిన, అఙ్గమ్- శరీరముగలవాఁడును, అరుణాధరమ్- అరుణ- యెఱ్ఱనైన, అధరం- అధరముగలవాఁడును, ఆయతాక్షమ్-ఆయత- దీర్ఘములైన, అక్షమ్- కన్నులుగలవాఁడునైన, వసుదేవసూనుమ్- శ్రీకృష్ణమూర్తిని, మనసా- మనస్సుచేత, నమామి- నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ॥ కోమలసుందరాకృతియు గొప్పకనుంగవ కెంపుమోవియు। న్నోమునఁ బ్రేలుముంగురులునూత్నవిభూషణభూషితాంగము। ద్దామదిగంబరాకృతియుఁ దాల్చినవెన్నునిఁజిన్నిబాలకుఁ । శ్రీమెఱయఁ భజింతునతసీసుమభాసునినందసూనునిఁ॥ ౯౯

తా. మిక్కిలి బాలుండును నల్లవిశపూవుంబోని నెమ్మేనిచాయచేఁ దేజరిల్లువాఁడును, దిగంబరుండును, గనకాభరణంబులచే నలంకరింపఁబడిన శరీరంబుగలవాఁడును, ముడువని వెండ్రుకలు గలవాఁడును, వెడలుపగు కనుంగవలవాఁడును గెంపుపెంపుగణియింపని యధరంబుగలవాఁడును,వసుదేవసూనుండునునగు శ్రీకృష్ణమూర్తింగూర్చి శిరంబుచేనమస్కరించుచున్నాననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ హస్తాఙ్ఘ్రినిక్వణితకఙ్కణకిఙ్కిణీకం మధ్యేనితమ్బమవలమ్బితహేమసూత్రమ్ । ముక్తాకలాపముకుళీకృతకాకపక్షంవన్దామహేవ్రజచరంవసుదేవభాగ్యమ్॥ ౧౦౦

టీ. హస్తాఙ్ఘ్రినిక్వణితకఙ్కణకిఙ్కిణీకమ్- హస్తాఙ్ఘ్రి- కరచరణకమ

లములయందు, నిక్వణిత-మ్రోయుచున్న, కజ్కణ- కంకణమంజీరములయొ
క్క, కిఙ్కిణీకమ్-చిఱుగంటలుగలవాఁడును, మధ్యేనితమ్బం- నితంబమధ్య
మందు, అవలమ్బితహేమసూత్రమ్- అవలమ్బిత- ఆశ్రయింపఁబడిన, హే
మసూత్రమ్- బంగరుమొలనూలుగలవాఁడును, ముక్తాకలాపముకుళీకృతకా
కపక్షం-ముక్తాకలాప-ముక్తావళిచేత, ముకుళీకృత- మోడ్పంబడిన, కాకప
క్షం- చిప్పకూఁకటిగలవాఁడును, వ్రజచరం-వ్రజ-వ్రేపల్లెయందు, చరం-సం
చరించుచున్నవాఁడునునగు, వసుదేవభాగ్యమ్- శ్రీకృష్ణమూర్తినిగూర్చి, వ
న్దామహే- నమస్కరించుచున్నాము॥ ఈశ్లోకార్థంబు శ్రీకృష్ణాష్టాక్షరీధ్యా
నంబనిసనత్కుమారసంహితయందుఁజెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ పఞ్చవాయన
మీశానంధావమానంవ్రజాఙ్గణే। కిఙ్కిణీనూపురగ్రీవ కర్ణభూషోజ్జ్వలం
స్మరేత్॥ ... ... *

చ॥ సరసనితంబమధ్యమున జాఱెడుపొన్మొలనూలుచిన్నముం।
గురులుదళంబుగాఁగమిచికూర్చినముత్తెపురావిరేకయుం। గరచరణా
గ్రనిక్వణితకంకణకింకిణులొప్పనందమం దిరమునసంచరించువసుదే
వతపఃఫలముంభజించెదన్॥ ౨౦

తా. హస్తంబులనుబాదంబులను గంకణమంజీరంబులయొక్క చిఱు
గంటలుమ్రోయుచుండఁగటిపశ్చాద్భాగమధ్యంబునబంగరుమొలనూలువ్రేలు
చుండ మోడ్పంబడినచిప్పకూఁకటియందు రావిరేక మెఱయు వ్రేపల్లెయందుఁ
గ్రుమ్మరుశ్రీకృష్ణమూర్తింగూర్చిమ్రొక్కెదననుట॥ శ్లో॥ బృన్దావనద్రుమతలేషు
గవాంగణేషు వేదావసానసమయేషుచదృశ్యతేయత్। తద్వేణువాదనపరంశిఖి
పిఞ్ఛచూడంబ్రహ్మస్మరామికమలేక్షణమభ్రనీలమ్॥ ... ౨౧

టీ. బృన్దావనద్రుమతలేషు-బృన్దావన-బృందావనమండలి, ద్రుమ-వృ
క్షములయొక్క, తలేషు-ప్రదేశములయందు, గవాం-గోవులయొక్క, గణేషు-
సమూహములయందు, వేదావసానసమయేషు- వేదావసాన-వేదాంతముల
యొక్క, సమయేషు-సిద్ధాంతములయందు, యత్- యేబ్రహ్మము, దృశ్యతే-
చూడఁబడుచున్నదియో, తత్-ఆప్రసిద్ధమైనయట్టి, వేణువాదనపరం- వేణు-పిల్ల
నగ్రోవియొక్క, వాదన-వాయించుటయందు, పరం-ఆసక్తమైనదియు, శిఖిపి
ఞ్ఛచూడం-శిఖిపిఞ్ఛ-నెమలిపురి, చూడం, శిరోభూషణముగాఁగలయదియు,
కమలేక్షణం-కమల-తామరరేకులవంటి, ఈక్షణం-నేత్రములుగలదియు, అ
భ్రనీలం-అభ్ర- మేఘమువలె, నీలం- నల్లనైనదియునగు బ్రహ్మమ్-శ్రీకృష్ణా

ఖ్యపరబ్రహ్మమును, స్మరామి-స్మరించుచున్నాను. ... *

శా॥ బృందారణ్యతరుప్రదేశములగో బృందాంగణక్షోణులఙ్।
ఛందోవీథులఁ గానుపించు పరమస్వచ్ఛందమౌ తేజమౌ । నందబ్రహ్మ
మువందనీయమురళీ నాదానుమోదంబునా । యందున్నిల్పెదఁబింఛ
చూడముపయోజాక్షంబు మేఘాభమున్॥ ... ౨౧

తా. బృందావనంబుతరువులనీడలను గోసమూహములయందును వే
దాంతవీధులయందు నే బ్రహ్మంబుగానంబడుచున్నదియో యట్టిప్రసిద్ధంబై వే
ణునాదానందంబందు నాసక్తంబై నెమలిపురిశిరోభూషణంబుగ ధరియించి తా
మర రేకులవంటికన్నులుంగవగలిగి మేఘంబుఁబోలెనల్లనై వెలుంగు శ్రీకృష్ణాఖ్యబ్ర
హ్మంబును స్మరించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ వ్యత్యస్తపాదమవతంసితబర్హిబర్హం సాచీకృతాననని వేశిత
వేణురన్ధ్రం। తేజఃపరంపరమకారుణికంపురస్తాత్ప్రాణప్రయాణస
మయేమమసన్నిధత్తామ్॥ ౨౨

టీ. వ్యత్యస్తపాదం-వ్యత్యస్త-వ్యత్యస్తములైన, పాదం-చరణములు
గలయదియు, అవతంసితబర్హిబర్హం- అవతంసిత-శిరోభూషణముగఁ జేయఁ
బడిన, బర్హిబర్హం- నెమలిపురిగలదియు, సాచీకృతాననని వేశిత వేణురన్ధ్రం-
సాచీకృత- అడ్డముగాఁజేయఁబడిన, ఆనన- ముఖమందు, నివేశిత-ఉంచఁబడి
న, వేణు-పిల్లనగ్రోవియొక్క, రన్ధ్రం-బిలముగలయదియు, పరమకారుణికం-
అత్యంతదయాళువైనయదియు, పరం- ఉత్కృష్టమైనయదియునగు, తేజః- తేజ
ము, మమ-నాయొక్క, ప్రాణప్రయాణసమయే-ప్రాణప్రయాణ-మరణముయొ
క్క, సమయే-కాలమందు, పురస్తాత్ - యెదుట, సన్నిధత్తాం- సమీపమగుగాక.

చ॥ మొగమొకయోరఁజేసుకొని మోవినివేణువుఁ జేర్చితిర్యగం।
ఘ్రిగవిలసిల్లమౌళితటిఁ గేకికలాపకలాపముంచిరీ । విగఁగనుపట్టుసౌ
ఖ్యపదవింగను వేళమదీయసన్నిధిఙ్ । నిగమనివాస తేజమువినిర్మలస
త్కరుణాధురీణమై॥ ౨౨

తా. వామదక్షిణభాగంబులదక్షిణవామపదంబులనునిచి శిరోభూష
ణంబుగ నెమలిపురిధరియించి యోరగాఁజేయఁబడిన నెమ్మొగంబున వేణురంధ్రం
బులఁజేర్చియత్యంతదయాళువై యుత్కృష్టంబగుచు వెలుంగు తేజంబు ప్రాణావ
సానకాలంబుననా యెదుటందోఁచుఁ గావుతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ ఘోషప్రఘోషశమనాయ మధోగుణేనమధ్యేబబన్ధజననీనవనీతచోరమ్। తద్బన్ధనంత్రిజగతాముదరాశ్రయాణా మాక్రోశకారణమహోనితరాంబభూవ॥ ... ౨౩

టీ. ఘోషప్రఘోషశమనాయ- ఘోష- గొల్లపల్లియయొక్క, ప్రఘోష-ఆక్రోశముయొక్క, శమనాయ- శాంతికొఱకు, జననీ-తల్లియైనయశోద, నవనీతచోరం- వెన్నదొంగయైనకృష్ణుని, మధ్యే-నడుమునందు, మథః- కవ్వముయొక్క, గుణేన-త్రాటిచేత, బబన్ధ-కట్టివైచెను, తద్బన్ధనం- ఆబంధనము, ఉదరాశ్రయాణాం-ఉదర- శ్రీకృష్ణోదరమును, ఆశ్రయాణాం-ఆశ్రయించిన, త్రిజగతాం-ముల్లోకములకును, ఆక్రోశకారణం-ఆక్రోశ- అత్యంతఘోషమునకు, కారణం-బీజము, నితరాం-మిక్కిలియు, బభూవ-ఆయెను.

శా॥ పాలున్వెన్నయుముచ్చిలించెనని గోపాలాంగనల్గుయ్యిడన్। జాలింజెందుచుఁదల్లిమట్టుపఱుపంజర్చించియాబాలకున్। రోలంగవ్వఁపుఁద్రాటఁగట్టెనట యాక్రోశించెఁదత్కుక్షిలోఁ। ద్రైలోక్యంబునుదన్మహామహిమముగ్గల్గాంచఁగానేర్తురే॥ ౨౩

తా. పాలువెన్నలుముచ్చిలించెనని నందవ్రజంబునందుండెడిగోపాంగనలుసెప్పుకొనుమాటలాలించి యాదొంగతనంబుడుపందలంచియశోదనవనీతచోరుండగుకృష్ణునిఁగవ్వపుద్రాట నులూఖలంబునఁ గట్టినందదుదరంబుననున్న ముల్లోకంబులునుదద్బంధనంబుననగు వేదనావశంబుననాక్రోశింపందొడంగె, తల్లియైనయాయశోదగోపికాక్రోశంబుడుపందలంచిచేయుబంధనంబెల్లలోకంబులకునుపద్రవకరంబయ్యెననుట. శ్లో॥ శైవావయం నఖలుతత్రవిచారణీయంపఞ్చాక్షరీజపపరానితరాంతథాపి। చేతోమదీయమతసీకుసుమావభాసంస్మేరాననంస్మరతిగోపవధూకిశోరమ్॥ ౨౪

టీ. పఞ్చాక్షరీజపపరాః-పంచాక్షరీ-పంచాక్షరీమంత్రముయొక్క, జప-జపమందు, పరాః-ఆసక్తులమైన, వయం- మేము, శైవాః-శివసంబంధులము, తత్ర- ఆవిషయమందు, విచారణీయంనఖలు- విచారింపఁగూడదుగదా, తథాపి- అయినప్పటికిని, మదీయం- నాసంబంధమైన, చేతః-చిత్తము, అతసీకుసుమావభాసం-అతసీకుసుమ-నల్లవిసెపువ్వుయొక్క, అవభాసం- కాంతివంటికాంతిగలవాఁడును, స్మేరాననం-నగుమొగముగలవాఁడునగు, గోపవధూకిశోరం- గోపవధూ- యశోదయొక్క, కిశోరం-శిశువగుకృష్ణుని, నితరాం- మిక్కిలియు,స్మరతి- స్మరించుచున్నది. ... ... ❋

మ॥ అనుమానింపఁగనేమిశైవులముమేమత్యంతపంచాక్షరీ। మ
నుపారీణులమౌదుమైననెపుడుఁ మందస్మితభ్రాజితా। ననచంద్రుం
గపిలాతసీసుమసమానద్యోత నిస్తంద్రుఁగృ। ష్ణునిఁగోపాలకబాలు
నెంచ నెతలంచుంజిత్తమాసక్తితోఁ॥ ౭౪

తా. పంచాక్షరీమంత్రంబు జపియించు మేము శివసంబంధము గల వారలమనుటయం దనుమానంబు లేదైనను నల్లవిసెపూవు కాంతివంటికాంతిగల నెమ్మేను గలిగి నగుమొగంబునం దేజరిల్లు యశోదాసుతుండైన కృష్ణుని నామనంబు గోరుచుందుమనుట. ... ... *

శ్లో॥ రాధాపునాతుజగదచ్యుతదత్తచిత్తామంథానమాకల
యతీదధిరిక్తపాత్రే। తస్యాస్తనస్తబకచఞ్చలలోల దృష్టిర్దేవోపి
దోహనధియావృషభంనిరున్ధన్॥ ౭౫

టీక. అచ్యుతదత్తచిత్తా- అచ్యుత- శ్రీకృష్ణునియందు, దత్త-ఉంచఁబడిన, చిత్తా-మనస్సుగలదియై, దధిరిక్తపాత్రే-దధి- పెరుగుచేత, రిక్త-శూన్యమైన, పాత్రే-ఘటమందు, మంథానం- కవ్వమును, ఆకలయతీ-త్రిప్పుచున్న, రాధా- రాధయనుగోపిక, జగత్-భువనమును, పునాతు- పవిత్రముగాఁజేయుఁగాక, తస్యాః - ఆరాధయొక్క, స్తనస్తబకచఞ్చలలోలదృష్టిః- స్తనస్తబక-పూవుగుత్తులవంటిపాలిండ్లయందు, చఞ్చల - సారెసారెకుఁబ్రవర్తించుచున్నయదియు, లోల-ఆసతోఁగూడుకొన్నయదియునగు, దృష్టిః- చూపుగలవాఁడై, దోహనధియా - దోహనబుద్ధిచేత, వృషభం- వృషభమును, నిరుంధన్-కట్టుచున్న, దేవోపి-శ్రీకృష్ణుఁడును, జగత్-లోకమును, పునాతు- పవిత్రముగాఁజేయుఁగాక. ... ... *

చ॥ భ్రమసిహరిందలంచి దధిభాండముదండవసించురిక్తభాం।
డముమథియించురాధయుమనంబునఁ దత్కుచకుంభికాభవి। భ్రమ
ముఁదలంచియొక్కవృషభంబునుదోహనబుద్ధిఁగట్టున। కృష్ణుఁడశా
శ్వతుఁడుంగరుణఁగాతురుగాతజగద్వితానముఁ॥ ౭౫

తా. శ్రీకృష్ణమూర్తి యందు మనంబిడినది యగుటచే దధి భాండము పొంతనుండిన పెరుగులేనికుండయందుఁ గవ్వంబునిడి తరువంగమఁంచు రాధయు నారాధ కుచకుంభంబుల మాటిమాటికిం జంచలించు మనంబుగలవాఁడగుటం జేసి భ్రాంతిచే వృషభంబుబిదుకసమకట్టు శ్రీకృష్ణుండును లోకంబుఁ బవిత్రంబుగాఁ జేయుదురుగాక యనుట. ... ... *

శ్లో॥ గోధూళిధూసరిత కోమలకుంతలాగ్రం గోవర్ధనోద్ధరణ కేళికృతప్రయాసమ్ । గోపీజనస్యకుచకుంకుమ ముద్రితాంగం గోవిన్దమిందువదనం శరణంభజామః॥ ౭౬

టీక. గోధూళిధూసరితకోమలకుంతలాగ్రమ్-గోధూళి-గోసమ్మర్దనమువలనఁబుట్టిన రేణువులచేత, ధూసరిత-ధూసరవర్ణముగలదిగాఁజేయఁబడిన, కోమల-మృదువులైన, కుంతలాగ్రమ్- కేశాగ్రములుగలవాఁడును, గోవర్ధనోద్ధరణకేళికృతప్రయాసమ్- గోవర్ధన-గోవర్ధనపర్వతముయొక్క, ఉద్ధరణ-ఎత్తుటయనియెడి, కేళి-విహారమందు, కృత- చేయఁబడిన, ప్రయాసం-ప్రయాసముగలవాఁడును, గోపీజనస్య-గోపికాసమూహముయొక్క, కుచకుంకుమముద్రితాంగమ్ - కుచ- స్తనములయందలి, కుంకుమ- అంగరాగవిశేషముచేత, ముద్రిత - చిహ్నితములయిన, అంగమ్- వక్షముమొదలగు నవయవములుగలవాఁడును, ఇందువదనమ్ - ఇందు- చంద్రునివంటి, వదనం-ముఖముగలవాఁడును, శరణం-రక్షకుఁడునైన, గోవిందమ్-శ్రీకృష్ణమూర్తిని, భజామః- సేవించుచున్నాము. ... ... *

ఉ॥ గోపదధూళిధూసరితకోమలకుంతలుగోపికాకుచ। స్థాపితకుంకుమాంకితవిశాలభుజాంతరుఁబాణిపంకజా। రోపితభూమిభృద్వరనిరూఢసుఖాస్పదనందగోకులుద్।గోపకుమారునిందువదనున్మదను గ్రహవాంఛఁగొల్చెదన్॥ ౭౬

తా. గోపదసమ్మర్దంబునం బొడమిన పరాంగంబుచే ధూసరంబగు కేశాగ్రంబులుగలిగి గోవర్ధనోద్ధరణంబును విహారంబుచేఁ జేయబడిన శ్రమంబు గలిగి గోపికాకుచకుంకుమంబున లాంఛితంబగు నురంబుచేఁజెజరిల్లుచుఁ జందురుంబోలు నెమ్మొగంబున నమరి నాకురక్షకుండై తనరు గోవిందుని సేవించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో ॥ యద్రోమరంధ్రపరిపూర్తివిధావదక్షా వారాహజన్మనిబభూవురమీసముద్రాః । తంనామనాథమరవిందదృశంయశోదాపాణిద్వయాన్తరజలైస్స్నపయాంబభూవ॥ ... — ౭౭

టీక. వారాహజన్మని-వరాహావతారమందు, అమీసముద్రాః- ఈసముద్రములు, యద్రోమరంధ్రపరిపూర్తివిధౌ - యత్- ఏశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, రోమ-వెండ్రుకలయొక్క, రన్ధ్రి-బిలముయొక్క, పరిపూర్తి-పూర్ణముయొక్క,విధౌ- చేయుటయందు, అదక్షాః- అసమర్థములు, బభూవుః-అయి

నవియో-తం-ఆ-అరవిందదృశం-పుండరీకాక్షుఁడైన, నాథం- శ్రీకృష్ణమూర్తి ని, యశోదా-నందునిభార్య, పాణిద్వయాంతరజలైః- పాణిద్వయ- దోయి లియొక్క, అంతర-మధ్యమందలి, జలైః- ఉదకములచేత, స్నపయాంబభూవనాము-స్నానముఁజేయించెఁగదా. ... ... *

ఉ॥ ఏయధికుండుక్రోడతవహించిననాతనిరోమరంధ్రిము। న్దో
యధులెల్లనించుహవణుల్గనేరకయుండెనట్టినా। రాయణుఁడర్భకా
కృతినిరాగిలినందవధూటిదోయిటన్। దోయముఁజల్లఁగాఁదనిసితోఁ
గుచునుండెనిదేమిచిత్రమో॥ ౨౭

తా. వరాహజన్మంబున నీసముద్రంబులే శ్రీకృష్ణుని రోమరంధ్రింబుఁ బూరింప సమర్థంబులుగాక పోయినవియో యట్టి ప్రసిద్ధుండును బుండరీకాక్షుండునగు కృష్ణమూర్తిని యశోదాదేవి దోయిలిలోని నీటిచే స్నానముచేయించె నిదియెట్టివిచిత్రంబోయనుట. ... ... *

శ్లో॥ వరమిమముపదేశమాదియధ్వం నిగమవనేషునితాంతచార
ఖిన్నాః। విచినుతభవనేషువల్లవీనాముపనిషదర్థములూఖలేనిబద్ధమ్॥

టీక. నిగమవనేషు-నిగమ- వేదములనియెడి, వనేషు- వనములయందు, నితాన్తచారఖిన్నాః-నితాన్త-మిక్కిలియు, చార-పరిశీలనముచేత, ఖిన్నాః-బడలిన, హేసుకృతినః ఓవిద్వాంసులారా, వరం - ఉత్కృష్టమైన, ఇమముపదేశం-ఈయుపదేశమును, ఆదియధ్వం-ఆదరింపుఁడు, వల్లవీనామ్ - గోపస్త్రీలయొక్క, భవనేషు-గృహములయందు, ఉలూఖలే- రోటియందు, నిబద్ధం-కట్టఁబడిన, ఉపనిషదర్థం- ఉపనిషత్- వేదాంతములయొక్క, అర్థం- లక్ష్యమయినకృష్ణుని విచినుత- వెదకుండు. ... ... *

చ॥ నిగమమహావనాంతములనేవెదకన్వలెనంచుఖిన్నులై। వగ
వగనేల నేయొకయుపాయముఁజెప్పెదఁబోయిచూడుఁడీ। యగణిత
వల్లవీమణిగృహాంగణభూమి నులూఖలంబుతో। డగుణనిబద్ధమైశ్రు
తులడాగినభావముగాననయ్యెడున్॥ ... ౨౮

తా. వేదంబులను నరణ్యంబులం గ్రుమ్మరంబోడమిన దప్పిచేనాఁగిలిన యోవిద్వాంసులార నాపలుకొకఁడు వినుండు - ఉపనిషదర్థంబు గోపికాగృహంబుల ముంగిళులయందు నవనీత చౌర్యాదికంబుననయిన యులూఖలబంధనంబు గలిగియున్నదిగాన వారల గృహంబుల వెదకుండనుట. *

శ్లో॥ దేవకీతనయపూజనపూతఃపూతనారిచరణోదకధౌతః। య
ద్యహంస్మృతధనంజయసూతః కింకరిష్యతిసమేయమదూతః॥ ౭౯

టీక. అహం-నేను, దేవకీతనయపూజనపూతః- దేవకీతనయ- శ్రీకృ
ష్ణమూర్తియొక్క, పూజన-పూజచేత, పూతః- పవిత్రుఁడను, పూతనారిచ
రణోదకధౌతః-పూతనారి,శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, చరణోదక-పాదోదకము
చేత, ధౌతః- పరిశుద్ధుఁడను, స్మృతధనంజయసూతః- స్మృత- స్మరియింపఁ
బడిన, ధనంజయ- అర్జునునియొక్క, సూతః- సారథియైనశ్రీకృష్ణస్వామిగల
వాఁడను। యది- అయినట్టులయ్యేనేని, మే-నాకు, సః-ఆప్రసిద్ధుఁడైన, యమ
దూతః-యమభటుఁడు, కింకరిష్యతి- యేమిచేయఁగలఁడు- ... ❊

మ॥ సకలప్రార్థితదేవకీతనయపూజాపూతునింబూతనాం। త
కపాదాంబుజవారిధౌతునిమనోనాళీకహేళీభవ। త్ప్రకటాటోపకిరీ
టిసూతునివచోరాజీవరాజన్ముకుందకథాన్వితునినన్నునాశమనదూ
తల్సేరఁగాఁజూతురే॥ ౭౯

తా. దేవకీతనూజపూజనంబుచేఁ బవిత్రుండనై పూతనాంతకుండగు
శ్రీకృష్ణుని పాదోదకంబునం బరిశుద్ధుఁడనై యెల్లపుడును బార్థసారథియైన
కృష్ణుని స్మరించుచుండు నను యమభటుండేమి చేయఁగలండనుట. ❊

శ్లో॥ భాసతాంభవభయైకభేషజంమానసేమమముహుర్ముహుర్ముహుః।
గోపవేషముపసేదుషస్స్వయంయాపికాపిరమణీయతావిభోః॥ ❊

టీక. భవభయైకభేషజం-భవభయ- సంసారభయమునకు, ఏక-ము
ఖ్యమయిన, భేషజం-ఔషధమయిన,గోపవేషం- గోపాలవేషమును, స్వయం-
తాను, ఉపసేదుషః-పొందిన, విభోః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, యాపికాపి-అ
నిర్వాచ్యమయిన,రమణీయతా-సౌందర్యము, మమ-నాయొక్క, మానసే-
మనంబునందు-ముహుర్ముహుర్ముహుః- మాటిమాటికిని, భాసతాం- ప్రకా
శించుఁగాక. ... ... ❊

చ॥ భవభయభేషజంబుశ్రుతిభావ్యమునైతగుగోపవేషము। త్సే
వమునఁబూఁనట్టిహరిసర్వమనోహరదివ్యరూపవై। భవముమదీయ
భావమునభాసిలుఁగాతనిరంతరంబునా। ఘనసుమణీతృణీకరణకౌశల
పేశలతేజమొప్పఁగన్॥ ౩౦

తా. సంసారభయంబనురోగంబునకుముఖ్యౌషధంబగు గోపవేషంబుఁ

దనంతటనంగీకరించినశ్రీకృష్ణమూర్తి యొక్క యనిర్వాచ్యమైన సౌందర్యంబు నామనంబునం బ్రకాశించుచుండగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ కర్ణలమ్బితకదమ్బమఞ్జరీకేసరారుణకపోలమణ్డలమ్। నిర్మలంనిగమవాగగోచరంనీలిమానమవలోకయామహే॥ ... ౩౧

టీక. కర్ణలమ్బిత కదమ్బమఞ్జరీ కేసరారుణ కపోలమణ్డలమ్- కర్ణ- శ్రోత్రములయందు, లమ్బిత- వ్రేలుచున్న, కదమ్బమఞ్జరీ- కడిమిపూగుత్తుల యొక్క, కేసర-కింజల్కములచేత, అరుణ-యెఱ్ఱనైన, కపోల-గండస్థలములయొక్క, మండలమ్- ప్రదేశములుగలవాఁడును, నిర్మలం - పరిశుద్ధుఁడైన వాఁడును, నిగమవాగగోచరమ్- నిగమవాక్-వేదాంతవాక్యములకు, అగోచరమ్- విషయుఁడుగానివాఁడుననగు, నీలిమానం- నీలవర్ణుఁడగుకృష్ణుని, అవలోకయామహే- చూచుచున్నాము॥ ఈ శ్లోకార్థంబు గోపాలమంత్రరాజము యొక్క మోక్షోపయోగ ప్రయోగంబందలి ధ్యానంబని గోపాలకల్పంబునఁ జెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ నీలోత్పలదళశ్యామం పీతవాససమచ్యుతమ్। శుద్ధస్ఫటికసఙ్కాశ మథవాపురుషోత్తమమ్। ధ్యాత్వానిత్యం జపేన్మన్త్రం మోక్షార్థీత్రి సహస్రకమ్॥ ... ... *

మ॥ చెవులన్ వ్రేలు కదంబమంజరులచేఁ జిన్నారిచెక్కుల్ జ్వల
న్నవసంధ్యారుణితాభ్రకాంతిఁ జెలువందన్మందహాసప్రభా। లవము
ల్వెన్నెలతళ్కుఁజూప మృదులాలంకారుఁడై వేదసం। స్తవనాగోచ
రుఁడైనశౌరియసి తచ్ఛాయన్విలోకించెదన్॥ ౩౧

తా. చెవులన్వ్రేలుకడిమి పూవుగుత్తులకాంతిచేఁ గెంపగు చెక్కిళ్లు లుగలిగి పరిశుద్ధుండై వేదాంతాగోచరుండై వెలయు శ్రీకృష్ణమూర్తింజూచుచున్నానను‌ట. ... ... *

శ్లో॥ సాచిస ...తలోచనోత్పలం సామికుట్మలితకోమలాధరమ్।
వేగవల్గితక... ...ముఖం వేణునాదరసికంభజామహే॥ ... ౩౨

టీ. స... ...లితలోచనోత్పలం- సాచి-అడ్డముగను, సఞ్చలిత-చలింపఁజేయఁబ... ...చనోత్పలం- కలువలవంటికన్నులుగలవాఁడును, సామికుట్మలితకో... ...రం- సామి-సగము, కుట్మలిత-మోడ్పఁబడిన, కోమల-మృదువగు, అధ... - మోవిగలవాఁడును, వేగవల్గితకరాఙ్గుళీముఖం- వేగ-త్వరయగునటుల, వల్గిత- సారెకునెత్తఁబడిన, కర- హస్తముయొక్క, అఙ్గుళీముఖం- అంగుళాగ్రములుగలవాఁడుననగు, వేణునాదరసికం-వేణునా

ద-వేణుగానముయొక్క, రసికం-సారగ్రాహియైనకృష్ణుని, భజామహే-సే
వించుచున్నాను. ... ... *

చ॥ నిరతమునంఘ్రిమార్పడగ నిల్చియొయ్యారపుటోర చూపు
తోఁ। దరళవిలోచనంబును ముదంబలరన్ దరహాసచంద్రికల్ ముఱువ
గుముద్దుమోవినర మోడ్పుఁజెలంగఁగ రాంగుళీతతి । స్వరళినటింపఁ
జేయునతిమోహనగానధురీణుఁగొల్చెదన్॥ ... ౩౨

తా. ఓరగాఁజేయఁబడినకన్నులుచలించుచుండనరమోడ్చినకోమలా
ధరంబువెలయ వేగంబుగనంగుళాగ్రంబుల వేణురంధ్రంబులఁగప్పుచువిప్పుచుం
జెలంగువేణునాదరసగ్రాహియైనశ్రీకృష్ణమూర్తిని సేవించుచున్నాననుట.

శ్లో॥ స్యన్దనే గరుడమణ్డితధ్వజే కుణ్డినేశతనయాధిరోపితా । కేన
చిన్నవతమాలపల్లవశ్యామలేనపురుషేణనీయతే॥ ... ౩౩

టీక. కుణ్డినేశతనయా- కుణ్డిన-కుండినపట్టణమునకు, ఈశ- ప్రభుఁ
డైనభీమునియొక్క, తనయా-కూఁతురైనరుక్మిణీదేవి, గరుడమణ్డితధ్వజే- గ
రుడ-గరుడునిచేత, మణ్డిత-ప్రకాశించుచున్న, ధ్వజే- టెక్కెముగలిగిన, స్య
న్దనే-రథమందు, నవతమాలపల్లవశ్యామలేన- నవ- నూతనమైన, తమాలప
ల్లవ- నల్లకానుగచిగురువలె, శ్యామలేన- నీలవర్ణుఁడైన, కేనచిత్పురుషేణ-
ఒకానొకపురుషునిచేత ననఁగాకృష్ణునిచేత, అధిరోపితా - అధిరోహింపఁ
బడినదియై, నీయతే- తీసుకొనిపోఁబడుచున్నది. ... ... *

మ॥ కదనోర్విన్ శిశుపాలమాగధ విపక్షక్ష్మాతలాధీశదో।
ర్మదనిర్భేద వినోదమొప్పఁగ గరుత్మత్కేతుభాస్వద్రథా। స్పదపీఠం
బునరుక్మిణీరమణినిశ్శంకస్థితిందెచ్చెనే । విదితుండట్టితమాలనీలపురు
షుస్విశ్వంభరుంగొల్చెదన్॥ ౩౩

తా. కానుగుచిగురుంబోలె శ్యామలవర్ణఁ శరీరంబుగల యొ
కానొకండైన పురుషుండు అనఁగా శ్రీకృష్ణుండు గరు ంబుచేఁ బ్రకా
శించురథంబున రుక్మిణీదేవి నెక్కించుకొని పోవుచున్నా ... *

శ్లో॥ మాయాతపాన్థాః పథిభీమరథ్యా దిగమ్బ శితమాల
నీలః । విన్యస్తహస్తోపినితమ్బబిమ్బేధూర్తస్సమాకర్ష త్తవిత్తమ్॥

టీ. హేపాన్థాః- ఓపథికులారా, భీమరథ్యాః-భీ రథియనునదియొ
క్క, పథి- మార్గమందు, మాయాత-రాకుండుఁడు, తమాలనీలః- తమాల-న
ల్లకానుగువలె, నీలః-నల్లనైనవాఁడును, దిగమ్బరః-దిగంబరుఁడైనవాఁడును,

కోపి-ఒకానొకఁడైన, ధూర్తః-దుర్జనుఁడు, నితమ్బబిమ్బే-కటిప్రదేశవిశేష మందు, విన్యస్తహస్తోపి-విన్యస్త- ఉంచఁబడిన, హస్తోపి-హస్తముగలవాఁడై నను, చిత్తవిత్తం- చిత్త- మనమనియెడి, విత్తం- ధనమును, సమాకర్షతి- లెస్సగాఁగ్రహించుచున్నాఁడు. ... ... *

చ॥ పథికులుపోఁకుఁడచ్చటికిఁబల్మఱుఁభీమరథీపథంబునం । బృథు లతమాలమేచకశరీరుఁడొకండు దిగంబరాకృతిం । బ్రథితకటీతటీఘ టితపాణితలుండయిప్రోన్మిషన్మనో।రథుఁడయిచిత్తవిత్తమునిరంతర ముఁగొహరియించుధూర్తుఁడై॥ ౩౪

తా. ఓపథికులారా భీమరథీనదీమార్గంబున రాకుండుండేమనినది గంబరుండునుదమాలనీలుండునునగు పురుషుండునితంబప్రదేశంబున గరంబు లునిచికొనియుండియును ధూర్తుండై చిత్తవిత్తంబు నపహరించుంగానఁ ద త్ప్రదేశంబునకు రాకుండుఁడనుట. ... ... *

—* రాసక్రీడాష్టకము. *—

శ్లో॥ అఙ్గనామఙ్గనామన్తరేమాధవో మాధవంమాధవంచాన్తరే ణాఙ్గనా। ఇత్థమాకల్పితేమణ్డలేమధ్యగస్సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః॥

టీ. అఙ్గనామఙ్గనామ్- అంగనలయొక్క, అన్తరే - మధ్యమందు, మాధవః- శ్రీకృష్ణమూర్తియును, మాధవంమాధవమ్ - పుండరీకాక్షపుండ రీకాక్షులయొక్క, అన్తరేణ- మధ్యమున, అఙ్గనాచ - స్త్రీయును, ఇత్థం- ఈప్రకారముగా, ఆకల్పితే- కల్పింపఁబడిన, మణ్డలే-సమూహమందు, దేవ కీనన్దనః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, మధ్యగః - మధ్యధ్వనినిబొందినవాఁడగుచు, వేణు నా- పిల్లనఁగ్రోవిచేత, సఞ్జగౌ - లెస్సగాగానముఁజేసెను. ... *

{ గ్రంథకర్త యీపద్యముమొదలెనిమిదిపద్యములవఱకు శ్రీకృష్ణుని రాసక్రీడలను వర్ణించి చెప్పుచున్నాఁడు. }

చ॥ ఇరుదెసఁదానునిల్చి తనకింతులుపార్శ్వము లన్వసింపఁగాఁ। గరములుగంఠపాళిఁజెలఁగన్ బలభిన్మణివిద్రుమంబులన్ । సరమొన రించినట్లు సరసస్థితిమండలమధ్యవర్తియై। మురళిరవంబునంజెలఁగు మోహనమూర్తిమురారిఁగొల్చెదన్॥ ౩౫

తా. ఇరుదెసలందానును వనకిరుగడలనింతులునిల్వ నీ తెఱంగునఁగ ల్పింపఁబడిన మండలంబునం గృష్ణుండు మధ్యమనియెడి ధ్వనివిశేషము నాశ్ర యించిపిల్లనఁగ్రోవిచేమిక్కిలియుగానంబుచేసెననుట. ... ... *

శ్లో॥ కేకికేకాదృతానేకపఙ్కేరుహాలీనహంసావళీ హృద్యతాహృద్యతా। కంసవంశాటవీదాహదావానలస్సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః॥ ౩౬

టీ. కేకికేకాదృతానేకపఙ్కేరుహాలీనహంసావళీ హృద్యతాహృద్యతా- కేకి- నెమళుల యొక్క, కేకా - ధ్వనివిశేషముల యొక్క, ఆదృత- ఆదరించుటచేత, అనేక - అనేకములైన, పఙ్కేరుహా - కమలములనుండి, ఆలీన- లేచుచున్న, హంస - అంచల యొక్క, ఆవళీ- పఙ్క్తులకు, హృద్యతా- సంతోషమును, ఆహృద్యతా- సంపాదించుచున్న, వేణునా-పిల్లనగ్రోవిచేత, కంసవంశాటవీదాహదావానలః - కంసవంశ - కంసకులమనియెడి, అటవీ-అడవియొక్క, దాహ-కాల్చుటయందు, దావానలః-వనవహ్నియైన, దేవకీనన్దనః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, సఞ్జగౌ-లెస్సగా గానముచేసెను. ... ❋

మ॥ తనుకాంతుల్ జలదంబటంచుశిఖిసంతానంబుఁగేకాస్వనం।
బునుమీఱన్వినియించపిండు లలితాంభోజాళిలోనుండిచ । య్యనలే
వఁ భ్రమమాన్చి సంతసముచేయంజాలువంశీమృదు। స్వనముంగాం
చినకంసవంశదహనజ్వాలిఁ హరింగొల్చెదఁ॥ ౩౬

తా. నెమ్మినిచాయందిలకించి మొగులనుచుం జెలంగు నెమళులకేకారావంబులవినిన యంతనవానతఁడెదొరకొనియెనను తలంపునఁదామరపిండునుండి లేవనుంకించునంచలకిది మేఘంబుగాదు కృష్ణుండని తెలియంజేసి సంతసంబునాపాదించు పిల్లనఁగ్రోవిచేఁ గంసునికులంబను నడవికిఁ గార్చిచ్చగు శ్రీకృష్ణమూర్తిఁ గానంబుచేసెననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ క్వాపివీణాభిరారావిణాకమ్పితః క్వాపివీణాభిరాకిఙ్కిణీనర్తితః। క్వాపివీణాభిరామాన్తరంగాపితస్సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః॥

టీ. దేవకీనన్దనః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, క్వాపి- ఒకచోటను, వీణాభిః-వీణలచేత, ఆరావిణా - గానవంతుఁడైనవానిచే, కమ్పితః - నాట్యమునొందింపఁబడినవాఁడగుచు, వేణునా- పిల్లనఁగ్రోవిచే, సఞ్జగౌ-గానముచేసెను, క్వాపి-ఒకచోట, వీణాభిరాకిఙ్కిణీనర్తితః- వీణాభిరా - వీణానుగుణధ్వనిఁజేయుచున్న, కిఙ్కిణీ-చిఱుగంటలతోడ, నర్తితః-నర్తనముఁబొందింపఁబడినవాఁడగుచు, సఞ్జగౌ-గానముచేసెను, క్వాపి-ఒకచోట, వీణాభిరామాన్తరమ్- వీణా- వీణయొక్క, అభిరామ-మనోహరములైన, అన్తరమ్-గానవిశేషములుగలుగునట్లుగా, గాపితః- గానముబొందింపఁబడినవాఁడగుచు, సఞ్జగౌ-గానముచేసెను. ... ... ❋

మ ॥ ఒకచో గాణలుమీటువీణియలకుఁ యుక్తంబుగానాడు వే।
ఱొకచో వీణెకువియ్యమైయొనరఁజేయుంగింకిణీనాదము౦ । డొకచో
వీణియతోడఁబాడుఁజతగాను త్సాహమైయట్టినం । దకుమారాగ్రణి
వేణునాదమొనరన్వర్తిల్లెనుల్లాసియై॥ ౩౭

తా. ఒకచోట గానవంతులు మీటు వీణియలరవంబులకుఁ దగునటు లనాడుచు వేఱొకచోట వీణారవంబుగలసి మెలయు నటులఁ జిఱుగంటలు మ్రోయించుచు నొకచో వీణాధ్వని విశేషంబులకుం దోడుగఁ బాడుచు దేవకీసుతుండగు శ్రీకృష్ణమూర్తి వేణువుచే గానంబు చేసెననుట. ※

శ్లో॥ చారుచన్ద్రావళీలోచనైశ్చుమ్బితో గోపగోబృన్దగోపాలికా
వల్లభః। వల్లవీబృన్దబృన్దారకః కాముకస్సంజగౌ వేణునా దేవకీనందనః॥

టీక. చారుచన్ద్రావళీలోచనైః- చారుచన్ద్రి- సుందరములయినభూషణములుగలగోపికలయొక్క, ఆవళీ-పఙ్క్తులయొక్క, లోచనైః- నేత్రములచేత, చుమ్బితః - చూడఁబడుచున్నవాఁడును, గోపగోబృన్దగోపాలికావల్లభః-గోప-గోపాలకులయు, గో-గోవులయు, బృన్ద-సమూహమునకును, గోపాలికా-వ్రేఁతలకును, వల్లభః- ప్రభుఁడైనవాఁడును, వల్లవీబృన్దబృన్దారకః- వల్లవీబృన్ద-గోపికాసమూహములకు, బృన్దారకః- దైవతమయినవాఁడును, కాముకః-గోపికాకాముకుఁడున్నైన, దేవకీనందనః- శ్రీకృష్ణమూర్తి, వేణునా- పిల్లనఁగ్రోవిచే, సఞ్జగౌ-గానముచేసెను. ... ... ※

ఉ॥ వ్రేఁపులుగోపదంపతులుగేవలభక్తిభజింపనప్సరో।రూప
ముగల్గువ్రేఁతలుమరుల్గొనిక్రీడయొనర్పసంభృతా । ష్టాపదభూష
లౌచెలులుసౌధములందిలకించిచూడఁగా। గోపకుమారుఁడొప్పెరస
గుంభితవేణునినాదలోలుఁడై॥ ౩౮

తా. సుందరంబులగు భూషణంబులుధరించిన గోపస్త్రీలనేత్రంబులచేఁ జూడంబడుచు గోపికాసమూహంబులకు దైవతంబయి గోపస్త్రీకాముకుండై గోపాలగోపికాగోసమూహంబులకు నాథుండై వెలయు గోపాలదేవుండు వేణువుచే గానంబుచేసెననుట. ... ... ※

శ్లో॥ మౌళిమాలామిళన్మత్తభృంగీలతాభీతభీతప్రియావిభ్రమాలిం
గితః । స్రస్తగోపీకుచాభోగసమ్మేళితస్సంజగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః॥

టీక. దేవకీనన్దనః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, మౌళిమాలామిళన్మత్తభృంగీలతాభీతభీతప్రియావిభ్రమాలింగితః - మౌళి - సిగయందుండిన, మాలా - పుష్ప

మాలికలయందు, మిళిత-కూడుకొన్న, మత్తభృంగీలతా- తీవియలవంటియె ల దేఁటిబోఁటులవలన, భీతభీత - భీతసదృశులయిన, ప్రియా - ప్రియురాండ్ర చే, విభ్రమ-విలాసమతోఁగూడుకున్నటుల, ఆలింగితః- కౌఁగిలింపఁబడినవాఁ డగుచు స్రస్తగోపీకుచాభోగసమ్మేళితః-స్రస్త-జారుచున్నవస్త్రములుగలిగి న, గోపీ-గోపికలయొక్క, కుచ- స్తనములయొక్క, ఆభోగ - పరిపూర్ణత చే, సమ్మేళితః- ఆలింగనముచేయఁబడినవాఁడగుచు, వేణునా- పిల్లనఁగ్రోవి చేత, సంజగౌ-గానముచేసెను. ... ... *

ఉ॥ మాళితటిన్ ఘటించినసుమమ్ముల వెంబడివచ్చుభృంగిరా। జీ లలితధ్వనింగలఁగిచేలములూడఁగఁగౌఁగిలించుగొ। పాలకభీరుకోటి కుచభారమురమ్మునఁనానురాసలి । లాలసమానమానస విలాసునివే ణువినోదుఁగాంచెదన్॥ ౩౯

తా. సిగలయం దలంకరింపఁబడిన యలరుల సరంబులపై ముసరు తేఁటిమోత్రిలకళికి చేలంబులూడగముతై కౌఁగిలించు గొల్లమెరుంగు బోం డ్ల పాలిండ్లరాయిడి గడుసుమీఱిన నిద్దంపు టెదచేఁ జెలువొందుచు వేణుగా నంబు చేయు గొపాలదేవునిం గాంచెననుట. ... ... *

శ్లో॥ చారుచామీకరాభాసభామావిభురై వ్జయంతీలతావాసి తోరస్థలః । నందబృందావనేవాసితా మధ్యగస్సంజగౌ వేణునాదేవ కీనందనః॥ ४०

టీక. చారుచామీకరాభాసభామావిభుః-చారు- సుందరమయిన, చా మీకర-బంగారుయొక్క, ఆభాస-కాంతివంటికాంతిగలిగిన, భామా-లక్ష్మీదేవి కి, విభుః-ప్రభుఁడైనవాఁడును, వైజయంతీలతావాసితోరస్థలః - వైజయంతీ లతా- తీవియవంటివైజయంతియనువనమాలికచేత, వాసిత- పరిమళించుచు న్న, ఉరస్థలః-వక్షస్థలముగల, దేవకీనందనః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నందబృందావ నేవాసితామధ్యగః-నంద-నందునియొక్క, బృందావనే- బృందావనమనువన మందు, వాసితా-నివసించెడిగోపికలయొక్క, మధ్యగః- మధ్యదేశమునుఁబొం దినవాఁడగుచు, వేణునా-పిల్లనఁగ్రోవిచేత, సజ్జగౌ- గానముచేసెను. *

మ॥ జతలై బంగరుతీఁగెజాలునదలించంజాలుబృందావనాం । చి తబిబ్బోకవతుల్విలాసగతులన్ సేవించిరాసక్రియా । చతురత్వంబున వైజయంతినటియించవ్వేణుగానస్వనా । మృతధారాపటిమంజెలంగు హరినెమ్మిం బ్రోచుమమ్మెప్పుడున్॥ ४०

తా. [illegible]టపాకశోభితంబగు సువర్ణనిభంబగు శరీరకాంతిచేఁ దేజరిల్లునిందిరకు విభుండును వైజయంతియనియెడి వనమాలికచేఁ బరిమళించునెద గలుగు వాఁడునగు శ్రీకృష్ణమూర్తి బృందావననివాసినులగు గోపికలమధ్యంబునం జేరి వేణువుచే గానంబుచేసెననుట. ... ※

శ్లో॥ బాళికాత్తాళికాతాళలీలాలయాసంగసందర్శితభ్రూలతావిభ్రమః। గోపికాగీతదత్తావధానస్స్వయంసఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః॥

టీక. బాలికాతాళికాతాళలీలాలయాసంగసందర్శితభ్రూలతావిభ్రమః-బాలికా-గోపాలబాలికలనియెడి, తాళికా- తాళకర్తియలయొక్క, తాళలీలా- తాళక్రియయొక్క, లయ-న్యూనాధికరాహిత్యముయొక్క, అసంగ-ఉద్యోగమందు, సందర్శిత-చూపఁబడిన, భ్రూలతా-తీఁగవంటికనుబొమలయొక్క, విభ్రమః-విలాసములుగల, దేవకీనందనః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, స్వయం-తాను, గోపికాగీతదత్తావధానః- గోపికా- గోపికలయొక్క, గీత- గానమందు, దత్త- ఉంచఁబడిన, అవధానః-తత్పరత్వముగలవాఁడగుచు, వేణునా-వేణువుచేత, సంజగౌ- గానముచేసెను. ... ... ※

ఉ॥ తాళములుగ్గడించువనితాకరతాళలయానుభావితభ్రూ
లతసొంపువల్లజసరోజముఖిమృదుగానవైఖరిన్। దాలిమినెచ్చరించు
నవధానముమీఱఁగవేణుపాణియై। లాలితగానవైభవకళానిపుణుండ
గుశౌరిఁగొల్చెదన్॥ ౪౧

తా. తాళంబులనుగ్గడించు గోపబాలికా కరతాళంబులం గనుబొమలీలలచే మెచ్చుచు గోపికల సంగీతంబులఁ దత్పరంబగుమనంబుగలిగి గోపాలదేవుండు వేణువుచేఁగానంబుఁ జేసెననుట. ... ... ※

శ్లో॥పారిజాతంసముద్ధృత్య రాధావయోరూపయా మాసభాసా గుణైరంగణే। శీతశీతే వటే యామునీయే తటే సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనందనః॥ ౪౨

టీక. దేవకీనందనః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, రాధావయోరూపయా-లక్ష్మీదేవియవయవసౌష్ఠవమువంటియవయవసౌష్ఠవముగలిగినయట్టిన్ని, గుణైః-సౌందర్యాదిగుణములచేత, మాసభాసా-మా-లక్ష్మీదేవికి, సభాసా-సమానురాలయినయొకానొకయువతిచేత, అంగణే- ముంగిలియందు, పారిజాతమ్-పారిజాతతరువును, సముద్ధృత్య-స్థాపించి, యామునీయే - యమునాసంబంధమైన, తటే - గట్టునందు, శీతశీతే - శీతసదృశమైన, వటే - భాండీరమనియె

డి-పేరుగలన్యగ్రోధవృక్షమందు, వేణునా - వేణువుచేత, సంజగౌ- గానముచేసెను. ... ...

మ॥ రమతోఁడ౯సమమైనకాంతిగుణముల్ రాధావయోరూపవి| భవముల్‌గల్గినభామముంగిటనుగల్పక్ష్మాజమున్నిల్పియయ్యమునాసైకతమధ్యశీతలతలన్యగ్రోధవీధి౯ ముదంబమరన్వేణువినోదనాదరతుఁడౌనజ్ఞాత్మునీక్షించెదన్॥ ... ౪౨

తా. నిరుపమాన కాంతి గుణంబులచేఁ బదాఱేండ్ల ప్రాయంబుచే జేజరిల్లు నిందిరాదేవియుంబోని యొకానొక యువతిముంగిటం బారిజాతంబు నెలవుకొల్పి యమునాతటంబునందుండు భాండీరవటతరువు నీడయందు శ్రీకృష్ణమూర్తి వేణువుచే గానంబుచేసెననుట. ... ... *

శ్లో॥ అగ్రేదీర్ఘతరోయమర్జునతరుస్తస్యాగ్రతో వర్త్మనీసా ఘోషంసముపైతితత్పరిసరే దేశేకళిందాత్మజా । తస్యాస్తీరతమాల కాననతలేచక్రంగవాంచారయన్ గోపః క్రీడతిదర్శయిష్యతిసఖేపంథానమవ్యాహతమ్॥ ౪౩

టీక. ఈశ్లోకంబునకర్థంబులు రెండుగాన నీక్రిందవివరింపంబడుచున్నవి, హేసఖే-ఓయిసఖుండ, అగ్రే-ఎదుట, అయం-ఈకానంబడుచున్న, దీర్ఘతరః-మిక్కిలిపొడవయిన, అర్జునతరుః- కదంబవృక్షము, తస్య- ఆకదంబతరువుయొక్క, అగ్రతః-ముందరను, వర్త్మనీ-కాలిత్రోవ-సా-ఆకాలిత్రోవ- ఘోషం-గొల్లపల్లియను, సముపైతి-పొందుచున్నది, తత్పరిసరే-తత్- ఆవ్రేపల్లియయొక్క, పరిసరే- సమీపదేశమందు, కళిన్దాత్మజా-యమునానది, తస్యాః- ఆయమునానదియొక్క, తీరతమాలకాననతలే-తీర-గట్టునందు, తమాల-నల్లకానుగుచెట్లయొక్క, కానన-వనముయొక్క, తలే-ప్రదేశమందు, గవామ్-గోవులయొక్క, చక్రం-సమూహమును, చారయన్- సంచరింపఁజేయుచు, గోపః-గోపాలుఁడు, క్రీడతి- విహరించుచున్నాఁడు, సః-ఆగోపాలుఁడు, అవ్యాహతమ్- అక్షతమైన, పన్థానమ్-మార్గమును, త్వామ్-నినుఁగూర్చి, దర్శయిష్యతి - చూపించుచున్నాఁడు (రెండవయర్థంబు) హేసఖే - ఓయిమిత్రుఁడా, అగ్రే - రథాగ్రమందు, దీర్ఘతరః - మహోన్నతుఁడైనవాఁడును, అయం-ఈప్రసిద్ధుఁడయిన, అర్జునతరుః-తరువువంటియర్జునుఁడు- తస్య- ఆయర్జునునియొక్క, అగ్రతః-ముందర, వర్త్మనీ - ఉపదేశమార్గము, సా-ఆ

మార్గము, ఘోషం- ఉపనిషత్తును, సముపైతి-పొందుచున్నది, తత్పరిసరే-తత్-ఆయుపనిషత్తుయొక్క, పరిసరే- సమీపమందు, కళిన్దాత్మజా - యమునానది, తస్యాః-ఆనదియొక్క, తీరతమాలకాననతలే - తీర • గట్టునందుందు, తమాలకానన - కానుగయడవియొక్క, తలే - ప్రదేశమందు, గవామ్ - ఉపనిషద్వాక్యములయొక్క, చక్రం-సమూహమును, చారయన్• అధ్యయనముచేయించుచు, గోపః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, క్రీడతి-విహరించుచున్నాడు, సః-ఆకృష్ణుడు, త్వామ్-నినుగూర్చి, అవ్యాహతం-అతిశయమైన, పన్థానమ్-మార్గమును, దర్శయిష్యతి-చూపించుచున్నాడు॥ ఈశ్లోకార్థంబుగోపాలకృష్ణపార్వకృతైకాక్షరీమంత్రధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁజెప్పంబడియున్నది॥శ్లో॥పార్థేదిశన్తంగీతార్థం ధ్యానముద్రాలసత్కరమ్।రథస్థంభావయన్జప్త్వాదశలక్షమిమంమనుం । నోచిరాల్లభతేజ్ఞానంపరమైశ్వర్యదాయకమ్॥ ... ... *

మ॥ అదిగోముంగలపెద్దమద్దియటపోనాచెంతవ్రేపల్లెయు। న్న
దియాదండఁగళిందజాతటమునందాపింఛభూజాళినా । కదువుల్మేపు
చుగోపబాలకుఁడునిక్కంబొప్పఁగాఁదెల్పుస।త్పదవింబొమ్ముసఖాసు
ఖాస్పదముగాభావంబురంజిల్లెడున్॥ ... ౪౩

తా॥ ఓయిమిత్రుఁడా వినుము ముందరనొకయత్యున్నతంబగునర్జునతరువుగలదు దానికిముందొకకాలిత్రోవంకయున్నది యాత్రోవవ్రేపల్లియంగూర్చిపొందుచున్నది యప్పల్లియపొంతయమునానదీతీరంబునంబొడవగు కానుగయడవిలోపలనావులగుంపులమేపుచునొకగోపాలుండున్నాఁడతండవ్యాహతంబగుమార్గంబుఁజూపుననుట॥ ఈయర్థంబుగాకమతియొకతాత్పర్యవిషయీభూతంబగునర్థంబుగలదదియెట్లనిన నొకండుసంసారారణ్యంబునంబడి పుణ్యాపాపంబులచేసంపాదింపఁబడినమార్గవిశేషంబులచేఁబోయిపోయిపరిభ్రమించుచువెండియుసంసారగహనంబునఁబ్రవేశించి యతిదుఃఖంబగుజీవితంబుఁగూర్చిబెగడునొకనికింజెప్పనలవిగాని సన్మార్గంబు నుపదేశించువానింజూపుచున్నాఁడు॥ఓయిమిత్రుండాముందరరథాగ్రంబునంబ్రసిద్ధుండై మహోన్నతుండైబంధులంజంపఁబోవుకతంబునం బొడమినదుఃఖంబునఁ దరువుంబోలెజడుండైనయర్జునుండున్నాఁడతనిముందట నుపదేశమార్గంబున్నది యయ్యుపదేశమార్గంబుశబ్దప్రధానంబగు నుపనిషత్తుంబొందుచున్నదియప్పట్టునయమునాతీరంబునంబుట్టినతమాలకాంతారంబుఁబోని కాంతిపుంజంబుండు నత్తలంబు

ననుపనిషద్వాక్యంబులంజెప్పుచు శ్రీకృష్ణదేవుండు విహరించుచున్నాఁడతఁడు వ్యాహతంబగుమార్గంబుంజూపించుననుట. ౯

శ్లో॥ గోధూళిధూసరిత కోమలగోపవేషం గోపాలబాలకశతై రనుగమ్యమానమ్। సాయన్తనేప్రతిగృహంపశుబన్ధనార్థంగచ్ఛన్తమ చ్యుతశిశుంప్రణతోస్మినిత్యమ్॥ ౫౯

టీ. గోధూళిధూసరితకోమలగోపవేషమ్- గోధూళి-గోసమ్మర్దము వలనఁబుట్టినపరాగముచే, ధూసరిత- ధూసరవర్ణముగలదిగాఁజేయఁబడిన, కోమల-మృదువైన, గోపవేషమ్-గోపాలవేషముగలవాఁడును, గోపాలబాల కశతైః- అనేకులగుగోపాలబాలురచే, అనుగమ్యమానమ్- అనుసరింపఁబడు చున్నవాఁడును, సాయన్తనే-సాయంకాలమందు,పశుబన్ధనార్థమ్-పశు-ఆవు లయొక్క, బన్ధనార్థమ్-కట్టివేయుటకొఱకు, ప్రతిగృహం- గృహాగృహముం గూర్చి,గచ్ఛన్తం-పోవుచున్న, అచ్యుతశిశుం-అచ్యుత-నారాయణుఁడనియెడి, శిశుం- బాలునిఁగూర్చి, ప్రణతః-నమ్రుఁడను, అస్మి-అయితిని.

ఉ॥ గోపదధూళిధూసరిత కోమలవేషముతోడసందెలం। గోప కశాబకాళితనకుంగయితోడుగనింటనింటనుం। గ్రేపులఁగట్టఁగాఁదిరు గుకృష్ణునిదామకరాళిశోభితుఁ। గోపకుమారునిందువదనున్నదనుంగ నినయ్యెఁగొల్తునా॥ ౭౭

తా. గోవులసమ్మర్దంబునం బొడమినధూళిచేధూసరవర్ణంబగుగోపా లవేషంబుగలిగి గోపాలబాలకసమూహంబులు వెంటనంటిరాఁబ్రేపల్లియంబ్ర తిగృహంబునకుందిరుగుగోపాలకృష్ణునింగూర్చిప్రణతుండనైతిననుట. ... ౫౯

శ్లో॥ నిధింలావణ్యానాం నిఖిలజగదాశ్చర్యనిలయం నిజావాసం భాసాంనిరవధికనిశ్రేయసరసం।సుధాధారాసారంసుకృతపరిపాకం మృగదృశాంప్రపద్యే మాఙ్గల్యం ప్రథమమధి దైవంకృతధియామ్॥

టీ. లావణ్యానాం- కాంతివిశేషములకు, నిధిం - ఆకరమైనవాఁడు ను, నిఖిలజగదాశ్చర్యనిలయం-నిఖిల-సమస్తమైన,జగత్-లోకములయొక్క, ఆశ్చర్య-అచ్చెరువులకు, నిలయం- ఇల్లయినవాఁడును, భాసాం-కాంతులకు, నిజావాసం- నిజ-స్వకీయమైన, ఆవాసం-గృహమైనవాఁడును, సుధాధారా సారం- సుధా-అమృతముయొక్క, ధారాసారం-జడివానైనవాఁడును,మృగదృ శాం- యువతులకు, సుకృతపరిపాకం-సుకృత-అదృష్టముయొక్క, పరిపాకం- ఫలస్వరూపమైనవాఁడును, కృతధియాం- విద్వాంసులయొక్క, మాఙ్గల్యం-

శుభమైనవాఁడును, అధిదైవం- దైవమైనవాఁడును, నిరవధికనిశ్శ్రేయసరసం- ఆనందరసస్వరూపుఁడైనవాఁడును, ప్రథమం - జగత్కారణుండునైనకృష్ణు ని, ప్రపద్యే- సేవించుచున్నాను. ... ... *

ఉ॥ చక్కదనంబుఁబ్రోవు రుచిసంతతిఁబొల్చిన ఠావులోకమ । మ్మక్కననుండుదంటఁ పిక చాంబుజనేత్రలనోముపంటపెం । పెక్కుడుముక్తిధామము మునీశులకాదిమధామమార్యస । మ్యక్కృతసాధవర్షమజహర్షమునైన మురారిఁగొల్చెదన్॥ ౭౫

తా. కాంతివిశేషంబులకు నాకరంబై యెల్లలోకంబుల యచ్చెరువులకునిల్లయినవాఁడును గాంతులకుఁబుట్టినిల్లయి నిరవధికానందరసస్వరూపంబై యమృతంబుజడిమై యెల్లయువతులయదృష్టఫలస్వరూపంబై జ్ఞానవంతుల కధిష్ఠానదైవతంబై సర్వశుభంబులనిక్షేపంబై యాద్యంబగుచు వెలయు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మంబు సేవించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ ఆతామ్రపాణికమల ప్రణయప్రతోద మాలోలహారమణి కుణ్డలహేమసూత్రమ్ । ఆవిశ్శ్రమామ్బుకణ మమ్బుదనీలమవ్యాదాద్యంధనంజయరథాభరణంమహోనః॥ ... *

టీ. ఆతామ్రపాణికమలప్రణయప్రతోదమ్- ఆతామ్ర - అంతటనెఱ్ఱనైన, పాణికమల- హస్తకమలంబున, ప్రణయ- ప్రేమగలిగిన, ప్రతోదం- కళావిశేషముగలయదియు, ఆలోలహారమణికుణ్డలహేమసూత్రమ్-ఆలోల- చలించుచున్న, హార- హారములును, మణి- మణివికారమైన, కుణ్డల-కుండలములును, హేమసూత్రం- బంగరుమొలనూలుగలిగినయదియు, ఆవిశ్శ్రమామ్బుకణం-ఆవిః-ప్రకాశించుచున్న, శ్రమామ్బుకణం- శ్రమోదకబిందువులుగలదియును, అమ్బుదనీలం- అమ్బుద - మేఘమువలె, నీలం - నల్లనైనయదియు, ధనంజయరథాభరణం- ధనంజయ-అర్జునునియొక్క,రథ-రథమునకు, ఆభరణం- భూషణమైన, మహః-తేజము, నః - మమ్ము, అవ్యాత్ - రక్షించుఁగావుత. ... ... *

ఉ॥ కెంజిగురాకుకేలఁదులకించుప్రతోదముచేతనాజిధా । నంజయవాజిరాజిగమనక్రియయేర్పఱుపన్మొగంబునం । గ్రొంజెమటూఱ హారమణికుండలముల్ చలియింపనొప్పెన । య్యంజననీలతేజమురథాభరణంబనయంబుఁబ్రోవుతన్॥ ... ... *

తా. కెంజిగురుంబోలికరంబునఁ బ్రతోదంబు మెఱయహారంబులుకుం

డలంబులు మొలనూలునుం జలియంపనె మ్మొగంబునం గ్రొంజెమ్మటలూఱ నీల మేఘంబుఁబోలెధనంజయుని యరదంబున వెలుఁగు తేజంబు నన్నుంబ్రోచుఁగా వుతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ నఖనియమితకణ్డూన్పాణ్డవస్యన్దనా శ్వాననుదినమభిషిఞ్చన్నఞ్జలిస్థైఃపయోభిః। అవతువితతగాత్రస్తోత్రనిస్యూతమౌళిర్దశనవిధృతరశ్మిర్దేవకీపుణ్యరాశిః॥ ౪౩

టీ. దశనవిధృతరశ్మిః- దశన- దంతములచేత, విధృత-ధరియింపఁబడిన, రశ్మిః-పగ్గములుగలవాఁడును, తోత్రనిస్యూతమౌళిః- తోత్ర-మునికోలతోడ, నిస్యూత- కూర్పఁబడిన, మౌళిః- శిరముగలవాఁడును, నఖనియమితకండూః-నఖ-గోళ్ళచేత, నియమిత-నివురఁబడిన, కండూః-దురదగల,పాండవస్యన్దనాశ్వాన్-పాణ్డవ - అర్జునునియొక్క, స్యన్దన-రథముయొక్క, అశ్వాన్-గుఱ్ఱములను,అంజలిస్థైః- దోయిటనున్న, పయోభిః- ఉదకములచేత, అనుదినం-ప్రతిదినమును, అభిషిఞ్చన్-స్నానముచేయించుచున్నవాఁడునగు, దేవకీపుణ్యరాశిః- దేవకీ- దేవకీదేవియొక్క, పుణ్యరాశిః- పున్నియంపుఁబ్రోవగుకృష్ణుఁడు, అవతు-రక్షించుఁగాక. ... ... *

మ॥ తలతోత్రంబుధరించిపగ్గములుదంతశ్రేణిఁగీలించియ । గ్గలి
కస్మేనిగుడించిపార్థరథకంఖాణంబులన్దోయిటి । న్జలమున్సల్లినఖాళి
మైనివురుచున్రక్షించునాదేవకీ। లలనాపుణ్యఫలంబునన్నుఁగరుణా
లంకారుఁగాఁజేయుతన్॥ ౪౭

తా. దంతంబులచేఁ బగ్గంబులధరియించి మునికోలశిరంబునంబెట్టికొని పెంపఁబడిన నెమ్మేనుకలవాఁడగుచు నర్జుననరదంపుగుఱ్ఱంబుల మేనులనివురుచుందోయిటినీటిచే వానింగడుగుచునను దినంబు నీక్రమంబునంజేయుచున్న దేవకీపుణ్యఫలంబగు శ్రీకృష్ణమూర్తినను రక్షించుఁగాత. ... ... *

శ్లో॥ వ్రజయువతిసహాయేయౌవనోల్లాసికాయే సకలశుభవిలాసేకున్దమన్దారహాసే। నివసతుమమచిత్తంతత్పదాయత్తవృత్తంమునిసరసిజభానౌనన్దగోపాలసూనౌ॥ ... ... *

టీ. వ్రజయువతిసహాయే- వ్రజ-వ్రేపల్లెయందలి, యువతి- జవ్వనులకు, సహాయే-సహాయుండైనవాఁడును, యౌవనోల్లాసికాయే-యౌవన-వయస్సుచేత, ఉల్లాసి-ప్రకాశించుచున్న, కాయే-శరీరముగలవాఁడును, సక

లశుభవిలాసే-సకల-సమస్తమయిన, శుభ-శుభములయొక్క, విలాసే-లీలలుగలవాఁడును, కుందమందారహాసే-కుంద-మొల్లలవంటి, మందార-మందారపుష్పములవంటి,హాసే-నగవుగలవాఁడును, మునిసరసిజభానౌ-ముని- మానులనియెడి,సరసిజ-కమలములకు,భానౌ-సూర్యుఁడయిన, నందగోపాలసూనౌ-శ్రీకృష్ణమూర్తియందు, తత్పదాయత్తవృత్తమ్- తత్-ఆస్వామియొక్క, పత్-పాదములకు,ఆయత్త-అధీనమయిన, వృత్తం-వ్యాపారముగల, మమ-నాయొక్క,చిత్తం-చిత్తము, నివసతు-ఉండుఁగావుత. ... ... *

చ॥ వ్రజయువతీసహాయునతిరాజితయౌవనకాయుమానిచిత్త
జలజమిత్రువిశ్వజనతానుతిపాత్రువినీలగాత్రుఁడో । యజదళనేత్రుఁ
గుందనిభహాసు శుభైకదయావిలాసునిన్ । సుజనహితుందదంఘ్రిర
తిఁజొప్పడునామతినామతిం చెదక్॥ ౮౮

తా. గోపస్త్రీ సహాయుండై జవ్వనంబుచేఁ దేజరిల్లు నెమ్మేను గలిగి సకల శుభవిలాసంబులు గలిగి మొల్లవిరులంబోని చిఱునగవు నెమ్మొగంబునం గనుపట్టు మౌనికమలంబులకు మార్తాండుండగు శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క పాదంబులకధీనంబై నామనంబుండుంగాతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ అరణ్యానీమార్ద్రస్మిత మధురబిమ్బాధర సుధాసరణ్యాసం
క్రాంతైస్సపదిమదయన్వేణునినదైః । ధరణ్యాసానందోత్పులకముప
గూఢాంఘ్రికమలశ్శరణ్యానామాద్యస్సజయతుశరీరీమధురిమా॥ ౮౯

టీక॥ ఆర్ద్రస్మితమధురబిమ్బాధరసుధాసరణ్యా-ఆర్ద్ర- క్రొత్తలైన- స్మిత-చిఱునగవుచేత, మధుర-మనోజ్ఞమయిన, బిమ్బాధర-దొండపండువంటియధరమందలి, సుధా-అమృతముయొక్క, సరణ్యా-ప్రవాహముచేత,సంక్రాంతైః-సంక్రమించిన వేణునినదైః-వేణునాదములచేత, సపది-తత్కాలమందు, అరణ్యానీం- అరణ్యమును, మదయన్ - మదముగలదిగాఁజేయుచున్నయదియు, ధరణ్యా-భూమిచేత, సానందోత్పులకం - సంతోషపులకాంకురములతోఁగూడినట్లు, ఉపగూఢాంఘ్రికమలః-ఉపగూఢ-ఆలింగనముచేయఁబడిన, అంఘ్రికమలః- పాదకమలములుగలయదియు, శరణ్యానాం-రక్షకములలోపల-ఆద్యః- మొదటిదియైనదియు, శరీరీ-శరీరముగలిగిన, సః- అప్రసిద్ధమయిన, మధురిమా-సౌందర్యము, జయతు- సర్వోత్కర్షముగావర్తించును.

మ॥ స్మితబింబాధరమాధురీకలితవంశీనాదమోదంబుచే । నతివి

స్ఫూర్తిని గానసంబలరఁబాదాంభోజసంసక్తిచే। క్షితిరోమాంచముఁ
గాంచెనో యనివితర్కింపం బ్రవర్తించున । చ్యుతుఁడుద్యన్మధురాభి
రూప్యమునసర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తిలుఁ॥ ౪౯

తా. క్రొత్తయగు చిఱునగవుచే మనోహరంబగు నధరబింబంబందలి యమృతప్రవాహంబునఁ బొడమిన వేణునినాదంబులచే నరణ్యాంబలర నానందంబునన్నైన గగ్గురుపాటుచే వెలయు పుడమితోడ గాఢాలింగనంబు చేయు పాదకమలంబులుగలిగి రక్షకంబులలోపల నాద్యంబయి ప్రసిద్ధంబయిన శరీరవంతంబగు సౌందర్యంబు సర్వోత్కర్షముగా వర్తించుననుట. ... *

శ్లో॥ విదగ్ధగోపాలవిలాసినీనాం సమ్భోగచిహ్నాఙ్కితసర్వగా
త్రమ్ । పవిత్రమామ్నాయగిరామగమ్యం బ్రహ్మంప్రపద్యే నవనీత
చోరమ్॥ ౫౦

టీక. విదగ్ధగోపాలవిలాసినీనాం-విదగ్ధ- సుందరులయిన, గోపాలవిలాసినీనాం-గోపస్త్రీలయొక్క, సమ్భోగచిహ్నాఙ్కితసర్వగాత్రం-సంభోగ చిహ్న-రతిచిహ్నములచేత, అఙ్కిత-ముద్రింపఁబడిన, సర్వ-సమస్తమయిన, గాత్రం-శరీరముగలయదియు, పవిత్రం-విమలమయినయదియు, ఆమ్నాయగిరామ్-వేదాంతవాక్యములకు, అగమ్యం- పొందనలవిగానిదియై, నవనీతచోరమ్-నవనీత-వెన్నను, చోరమ్-దొంగిలించుచున్న, బ్రహ్మమ్- పరబ్రహ్మమును, ప్రపద్యే-భజించుచున్నాను. ... ... *

మ॥ నవలావణ్యవిలాసినీ నికరనానాబంధ సంబంధసం । భవద
ఙ్కాంకశరీరువిశ్వపరమామ్నాయాంతవాచోవిధే । యవిహారున్నవ
నీతచోరునిఁబవిత్రాచారసంచారుని। న్భువనాధారుని శాంతసారునిమ
దింబూజింతు నెల్లప్పుడుఁ॥ ౫౦

తా. సౌందర్యవంతులగు గోపాలస్త్రీలయొక్క సంభోగ చిహ్నంబులచే నంకితంబగు శరీరంబుగలిగి నిత్యశుద్ధంబై వేదంబులచేఁ దెలియనగమ్యంబయ్యును నవనీతచోరంబై వెలయు బ్రహ్మంబుఁ భజించుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ అంతర్గృహేకృష్ణమవేక్ష్యచోరంబధ్వాకవాటంజననీంగతైకా । ఉలూఖలేదామనిబద్ధమేనం తత్రాపిదృష్ట్వాస్తిమితాబభూవ॥

టీక. ఏకా-ఒకగోపిక, అంతర్గృహే - లోపలియింటను, చోరం-నవనీతాదిచోరకుఁడైన, కృష్ణం-శ్రీకృష్ణుని, అవేక్ష్య-చూచి, కవాటం- తలుపును, బధ్వా-బంధించి, జననీం-తల్లినిగూర్చి, గతాసతీ-పోయినదగుచును, ఉలూఖ

లే-కోటియందు, దామనిబద్ధం-దామ-త్రాటిచేత, నిబద్ధం - కట్టఁబడిన, ఏనం-ఈశ్రీకృష్ణుని, తత్రాపి - అక్కడను, దృష్ట్వా-చూచి, స్తిమితా - నిశ్చేష్టురాలు, బభూవ- ఆయెను. ... ... *

చ॥ నిలయములోనొకర్తునవనీతహరుఁ హరిఁగాంచిగట్టిగాఁ। ద
లుపుబిగించియక్కడుకుతల్లికిఁజెప్పఁగబోయియందులోఁ। ఖలగుణ
బద్ధుఁడైనతనిఁగన్గొనియాఁడివచ్చిరిత్తగా। నలుగనిసారెకేకలిడన
త్తిలునాబలుదంటఁగొల్చెదన్॥ ౫౧

తా. వ్రేపల్లియయందొకగోపికలోపలియింట వెన్నద్రొంగిలించుచున్న శ్రీకృష్ణదేవునింగాంచి యయ్యింటితలుపుమూసి యశోదాదేవికిం జెప్పరాన క్కడరోలంగట్టఁబడియుండు శ్రీకృష్ణునింగాంచి యూరడిలి యింటికిమగుడనేతెంచి వెన్నలేనికుండలంజూచి శ్రీకృష్ణుని కృత్యంబునకు వెఱఁగుపడియెననుట.

శ్లో॥ రత్నస్థలేజానుచరఃకుమారస్సఙ్క్రాంతమాత్మీయ ముఖా
రవిన్దమ్। ఆదాతుకామస్తదలాభఖేదాద్విలోక్యధాత్రీవదనంరురోద॥

టీక. జానుచరః-జాను- మోకాళ్ళచేత, చరః-సంచరించుచున్న, కుమారః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, రత్నస్థలే-రత్నమయప్రదేశమందు, సఙ్క్రాంతం-ప్రతిబింబించిన, ఆత్మీయముఖారవిందమ్-ఆత్మీయ- తనసంబంధమయిన, ముఖారవిందమ్-ముఖకమలమును, ఆదాతుకామః-గ్రహింపనిచ్ఛయించినవాఁడగుచు, తదలాభఖేదాత్-తత్-ఆముఖకమలముయొక్క, అలాభ-అప్రాప్తివలననయిన, ఖేదాత్-క్లేశమువలన, ధాత్రీవదనం-ధాత్రీ-దాదియొక్క,వదనం-ముఖమును,విలోక్య-చూచి,రురోద-ఏడిచెను. ... ... *

మ॥ ఘనరత్నస్థగితావనిన్నిజముఖాకారంబుపద్మాకృతిం। గను
పట్టంగనినవ్వుతద్గ్రహణకాంక్షంజిన్నికేల్సాఁచిచే। రనిఖేదంబునజాను
యానముదలిర్పన్ దాదినీక్షించికా। వనుచుంబోరెడు నందనందనుని
మాయాడింభకుంగొల్చెదన్॥ ౫౨

తా. జానువులచే సంచరించు శ్రీకృష్ణమూర్తి మణివికారంబగు పుడమిపైఁ గ్రీడించుచు నక్కడఁ బ్రతిబింబించిన తనమొగంబు కమలంబనిగ్రహింపంబోయి రాకుండినఖేదంబున దాదిముఖంబుఁజూచి పోరిడెననుట. *

శ్లో॥ ఆనందేనయశోదయాసమదనం గోపాంగనాభిశ్చిరంసాశ
ఙ్కంవలవిద్విషాసకుసుమైస్సిద్ధైః పృథివ్యాకులమ్। సేర్ష్యంగోపకు

మారశ్చైస్సకరుణం పౌరైర్జనైస్సస్మితం యోదృష్టస్సపునాతు నో
మురరిపుః ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః॥ ౫౩

టీక. యశోదయా-యశోదా దేవిచేత, ఆనందేన-సంతోషముతోడను, గోపాంగనాభిః-గోపస్త్రీలచేతను, సమదనం- మన్మథునితోఁగూడుకొన్నటుల, సిద్ధైః-సిద్ధులచేత, సకుసుమైః-పుష్పములతోడ, పృథివ్యా భూమిచేత, ఆకులం-వ్యాకులమగునటుల, గోపకుమారైః-గోపాలకుమారులచేత, సేర్ష్యం-ఈసుతోఁగూడుకొన్నటుల, సకరుణైః - దయతోఁగూడినయట్టియు, పౌరైః-పురసంబంధులైన, జనైః-జనులచేత, సస్మితం-చిఱునగవుతోఁగూడుకొన్నటుల, యః-ఎవఁడు, దృష్టః-చూడఁబడియెనో, ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః-ప్రోత్క్షిప్త-ఎత్తఁబడిన, గోవర్ధనః-గోవర్ధనపర్వతముగలిగిన, సః-ఆప్రసిద్ధుఁడైన, మురరిపుః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః-మమ్ము, పునాతు - పవిత్రునిఁజేయుఁగావుత. *

చ॥ ముదమునన్నందగోపికలు మోహమునన్ జనపాళినవ్వునం
త్రిదశవిభుండుసాధ్వసమతిస్వైరివానలసిద్ధపుంగవుల్ । పౌదలినయాకు
లత్వమునభూమియుగోపకుమారులేపునన్ । సదయతఁబౌరులున్ గ
నరసాధరమెత్తినచక్రిఁ బ్రోవుతన్॥ ౫౩

తా. యశోదచే నానందంబునను గోపస్త్రీలచే మన్మథోద్రేకంబున నింద్రునిచేసందేహంబునను సిద్ధులచేనలరువానలం గరుణావంతులగు పౌరజనంబులచేనవ్వునం బుడమిచే నాకులంబున గోపకుమారులచే నీసునంజూడం బడుచు నెవ్వండుగోవర్ధనంబెత్తెనో యట్టిశ్రీకృష్ణమూర్తి ననుఁబవిత్రునిఁగాఁ జేయుగాతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ ఉపాసతామాత్మవిదః పురాణాః పరంపరస్మాన్నిహితంగుహా
యాం। వయంయశోదాశిశుబాలలీలాకథాసుధాసిన్ధుషులీలయామః॥

టీక. పురాణాః-పూర్వికులయిన, ఆత్మవిదః-జ్ఞానులు, గుహాయామ్-గుహాయనుహృదయమందు, నిహితం-ఉంచఁబడిన, పరస్మాత్, పరమునకన్నను, పరం-పరమయినతత్త్వమును, ఉపాసతామ్-ఉపాసింపని, వయం- మేము, యశోదాశిశుబాలలీలాకథాసుధాసిన్ధుషు-యశోదా- యశోదా దేవియొక్క, శిశు - బిడ్డఁడయిన శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, బాలలీలా - బాలక్రీడాసంబంధములయిన, కథా-కథలనియెడి, సుధాసిన్ధుషు-అమృతనదులయందు, లీలయామః- విహరించుచున్నాము. ... ... *

మ॥ దహరాకాశనివాసమౌ పరము నాత్మజ్ఞానులీక్షించు ప్రా|త్య
హముం గాంతురు గాన నేనలయశోదాబాలలీలాసుధా| లహరీవీచిప
రంపరం గదిసి కొల్లల్లాఁగఁ గ్రీడించుచు స| న్నహనప్రౌఢిఁ జెలంగు డెందము
ననానందంబు సంధించెదన్॥ ౫౪

తా. పురాతనులగు నాత్మవిదులు దహరాకాశంబునం బరతత్త్వంబు నిలిపి యుపాసింతురు గాత నేనల్లయశోదాశిశుండగు శ్రీకృష్ణుని బాలక్రీడలకథలని మెడియమృతంపునదులయందు విహరించి యానందంబు నొందుచున్నా ననుట.

శ్లో॥ విక్రేతుకామాకిల గోపకన్యా మురారిపాదార్పిత చిత్తవృ
త్తిః। దధ్యాదికం మోహవశాదవోచద్గోవింద దామోదర మాధవేతి॥

టీక. దధ్యాదికం- పెరుగు మొదలగువాని, విక్రేతుకామా- విక్రయింపవలయునను నిచ్ఛగలిగిన, గోపకన్యా- గోపకన్యక, మురారిపాదార్పితచిత్తవృత్తిః- మురారి- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, పాద- పాదములయందు, అర్పిత- సమర్పింపఁబడిన, చిత్తవృత్తిః- చిత్తవ్యాపారము గలిగినదియై, మోహవశాత్- మోహవశమువలన, గోవిందదామోదరమాధవేతి- గోవింద- గోవిందాయనియు, దామోదర- దామోదరాయనియు, మాధవేతి- మాధవాయనియు, అవోచత్కిల- పలికెనుగదా. .... ❋

మ॥ నవలావణ్యవిలాసినీతిలక మానందంబునన్నందసం| భవపా
దార్పితచిత్తవృత్తి మరలింపన్నేరకన్వేటిలో| నవనీతాదికమమ్మఁబోమ
అపుడెందఁ బౌరులంగాంచి మా | ధవ గోవింద ముకుంద కృష్ణ యనుచు
ద్యన్మోహవిభ్రాంతితోన్॥ ౫౫

తా. వ్రేపల్లియ యందొక్క గోపయువతి పెరుగు మొదలగువాని నమ్మఁబోయి శ్రీకృష్ణుని పాదంబులయందుఁ జిక్కిన మనంబు మరలింప నేరక యత్యంత మోహంబునం దగిలి పెరుగు మొదలగువాని నమ్మ మఱచి గోవిందా దామోదరా మాధవా యని యెడు నామంబుల నుగ్గడించుచుం దిరిగెననుట.

శ్లో॥ ఉలూఖలంవాయమినాం మనోవా గోపాంగనానాం కుచకుట్మలం వా। మురారినామ్నః కలభస్య నూనమాలానమాసీత్త్రయమేవ భూమౌ॥ ౫౬

టీక. మురారినామ్నః- మురారి- శ్రీకృష్ణుఁడని యెడి, నామ్నః- పేరుగలిగిన, కలభస్య- గున్నయేనుఁగునకు, ఉలూఖలంవా- రోలైనను, యమినాం- మునులయొక్క, మనోవా- మనమయినను, గోపాంగనానాం - గోపస్త్రీల

యొక్క, కుచకుట్మలం వా-కుచకుట్మలమయినను, భూమౌ - భూమియందు, త్రయమేవ-మూఁడే, ఆలానం - కట్టుకంబము, ఆసీత్ - అయెను, నూనం- నిశ్చయము. ... ... ✻

చ॥ మునిజనమానసాంబురుహముంబశుపాలకబాలికామణీ। స్త
నవనజాతకోరకవితానములూఖలముక్ మురారిమో । హానకలభం
బునిల్పుటకునైవిలసిల్లినకట్టుకంబముల్ । దనరెడునొండురెండునివిద
క్కధరాస్థలిఁగల్గనేర్చునే॥ ౫౽

తా. మునిజనంబుల మానసంబును గోపస్త్రీల మొగ్గలవంటి చన్నులపిండును రోలును నిప్పుడమియందు శ్రీకృష్ణుండనుమువ్వదియేండ్ల ప్రాయంబుగల గజంబునకు నిమ్మాఁడుం గట్టుకంబంబులయ్యెనొండొక్కటిలేదయ్యెనిది నిక్కంబనుట. ... ... ✻

శ్లో॥ కరారవిందేనపదారవిందంముఖారవిందేవినివేశయంతమ్।వ
టస్యపత్రస్యపుటేశయానంబాలంముకుందంమనసాస్మరామి॥ ౫౬

టీక. కరారవిందేన-హస్తకమలముచేత, పదారవిందం-పాదకమలమును, ముఖారవిందే- ముఖకమలమందు, వినివేశయంతమ్ - ఉంచుచున్నవాఁడును, వటస్య-వటవృక్షముయొక్క, పుటే-పుటమందు, శయానం-నత్తమిల్లిన, బాలం-బాలుఁడైన, ముకుందమ్-శ్రీకృష్ణుని, మనసా - మనస్సుచేత, స్మరామి-స్మరించుచున్నాను. ... ... ✻

శా॥ కేలుందామరచేఁబదాబ్జమెలమింగీలించినెమ్మోముపైౕహ
ళిన్నిప్పివటప్రవాళమృదుశయ్యంబోల్చునబ్బాలునిక్ । లీలాలోలవి
శాలలోచనునెలాలింబెట్టిలాలించుచుక్ । జోలల్పాడుయశోదభాగ్య
మునకేజోహారుగావించెదక్॥ ౫౬

తా. కరకమలంబునం బాదకమలంబు ముఖకమలంబుపైనిడికొని వటపత్రంబునం బవ్వళించి బాలుండై వెలుఁగు ముకుందుని మనంబున స్మరించుచున్నాననుట. ... ... ✻

శ్లో॥ శమ్భోస్స్వాగతమాస్యతామితఇతోవామేనపద్మాసనక్రౌ
ఞ్చారేకుశలంసుఖంసురపతేవిత్తేశనోదృశ్యసే । ఇత్థంస్వప్నగతస్య
కైటభజితశ్శ్రుత్వా యశోదాగిరః కింకింబాలక జల్పసీతిరచితం ధూ
ధూకృతంపాతునః॥ ౫౭

టీక. హేశమ్భో-ఓయిశివుఁడా, స్వాగతం-కుశలమాయేమి, హేప

ద్మాసన-ఓయిపితామహుఁడా, వామేన- వామమార్గముచేత, ఆగచ్ఛ - ర
మ్ము, ఇతఇతః-ఈపార్శ్వమున, ఆస్యతామ్ - కూర్చుండఁదగినది, హేక్రౌ
ఞ్చారే-ఓయికుమారుఁడా, కుశలం-కుశలమాయేమి, హేసురపతే - ఓయి
యింద్రుఁడా, సుఖం-సుఖమాయేమి, హేవిత్తేశ- ఓయికుబేరుఁడా, నోదృ
శ్యసే-చూడఁబడవేమి, ఇత్థమ్- ఈప్రకారముగా, స్వప్నగతస్య - కలగను
చున్న, కైటభజితః - శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, గిరః- వాక్యములను, యశో
దా-యశోదాదేవి, శ్రుత్వా-విని, హేబాలక- ఓయిశ్రీకృష్ణా, కింకింజల్పసి-
ఏమేమిమాటలాడితివి, ఇతి-ఇట్లని, రచితం-చేయఁబడిన, ధూధూకృతం- ధూ
ధూకారము, నః-మమ్ము, పాతు-రక్షించుఁగాత. ....*

మ॥ హరరారమ్మశుభంబెడాపలనుభోపాధీశకూర్చుండుమా।
పరిణామంబెకుమారయింద్రసుఖమేపౌలస్త్యవీక్షింపవే।సరణిన్నిన్న
నఁగాయశోదవినివత్సాయేమియేమంచుని। ద్దరమబ్బానినకృష్ణుపై
నిడినధూధూకారముల్ప్రోవుతక్॥ ౫౮

తా. ఓయిశివుఁడా నీకుఁ గుశలంబె యోపితామహుఁడా యిటవచ్చి
డాపలంగూర్చుండుమో కుమారస్వామీ నీకు భద్రంబె యోయింద్రా నీకు సు
ఖంబె యోకుబేరుఁడా నీవు సూడంబడవేమియని యీరీతింగలలోన నుడువు
శ్రీకృష్ణునియాలాపంబులవిని యశోద యేమేమిరాబాలకా యివ్విధంబునఁబ
లికెదవనుచుంజేయు ధూధూకారంబు ననుంబ్రోచుఁగావుత. ....*

శ్లో॥ మాతఃకింయదునాథదేహిఛషకంకింతేనపాతుంపయ స్త
న్నాస్త్యద్యకదాస్తివానిశినిశాకావాన్ధకారోదయే। ఆమీల్యాక్షియు
గంనిశాప్యుపగతాదేహీతిమాతుర్ముహుర్వక్షోజాంశుకకర్షణోద్యత
కరఃకృష్ణస్సపుష్ణాతునః॥ ౫౯

టీక. కవి- ఈశ్లోకంబునయశోదాశ్రీకృష్ణులయుత్తరప్రత్యుత్తరము
లఁజెప్పుచున్నాఁడు॥ టీ॥ హేమాతః-ఓతల్లీ, హేయదునాథ-ఓశ్రీకృష్ణా, కిం-
ఏమి, ఛషకమ్-పానపాత్రమును, దేహి-ఇమ్ము, తేన - ఆపానపాత్రముచే,
కిం-ఏమి, పయః-పాలను, పాతుం- పానముచేయుకొఱకు, తత్-ఆక్షీరము,
అద్య-ఇప్పుడు, నాస్తి-లేదు,కదావా-ఎప్పుడు,అస్తి-కలదు, నిశి- రాత్రియం
దు, నిశా-రాత్రి, కావా- ఏది, అంధకారోదయే - అంధకార - చీఁకటియొ
క్క,ఉదయే- ఉత్పత్తియందు,అక్షియుగం-కనుదోయిని,ఆమీల్య-మూసుకొని
నిశాపి-రాత్రియును,ఆగతా-వచ్చినది,ఛషకం-పానపాత్రమును, దేహీతి- ఇ

మ్మని, ముహుః- సారెసారెకును-మాతుః- తల్లియైనయశోదయొక్క, వక్షో జాంశుకకర్షణోద్యతకరః-వక్షోజాంశుక- పయ్యెదయొక్క, కర్షణ- లాగుటయందు,ఉద్యతకరః-ఉద్యత-ఉద్యుక్తమయిన,కరః-హస్తముగల-సః-ఆప్రసిద్ధుఁడైన,కృష్ణః-శ్రీకృష్ణమూర్తి- నః-మమ్ము, పుష్ణాతు-పోషించుఁగావుత. *

ఉ॥ అమ్మయిదేమిరాయదుకులాగ్రణిగిన్నెయొసంగుమేలపా।
లిమ్మనఁద్రావలేవిపుడదెప్పుడుశేయదియెట్టిదంధకా। రమ్మగునన్నుఁ
గన్మొగిచిరాతిరివచ్చెనువేగఁబాలుతే। తెమ్మనితల్లిపైఁటవడిఁదియ్య్యో
ముకుందుఁడునన్నుఁబ్రోవుతన్॥ ౫౯

తా. ఓతల్లీ యోయియదుకులనాథా యేమిరాయనినఁ బానపాత్రము నిమ్మనిన దానిచేనేమనినఁబాలుద్రావననినం బాలిప్పుడు లేవనిన నింకెప్పుడని యె రాతిరికనిననా రాతిరియెప్పుడనిన నంధకారోదయమందనినం గన్నులు మొగిచి రాతిరివచ్చెనింకందెమ్మని తల్లిపయ్యెదచెఱఁగు నాకర్షింపనుద్యుక్తంబగు కరంబుగల గోపాలదేవుండు నన్నుఁ బోషించుఁగాత యనుట. *

శ్లో॥ కాళిందీపులినోదరేషు ముసలీయావద్గతఃఖేలితుం తావత్క
ర్బురికంపయఃపిబహరేవర్ధిష్యతేతేశిఖా। ఇత్థంబాలతయాప్రతారణ
పరశ్శ్రుత్వాయశోదాగిరః పాయాన్నస్స్వశిఖాంస్పృశన్ సముదితః
క్షీరేర్ధపీతేహరిః॥ ౬౦

టీక. ముసలీ-బలరామస్వామి, కాళిందీపులినోదరేషు-కాళిందీ-యమునానదియొక్క, పులిన-ఇసుకదిన్నెలయొక్క, ఉదరేషు-మధ్యప్రదేశములయందు,ఖేలితుం-విహరించుటకొఱకు- యావత్- ఎంతపర్యంతము- గతః-పోయెనో- తావత్-అంతలోపలను- హేహరే- ఓశ్రీకృష్ణా- కర్బురికం - బంగరుగిన్నెయందుండిన-పయః- క్షీరమును- పిబ- పానముచేయుము- తే- నీయొక్క- శిఖా- సిగ- వర్ధిష్యతే- వృద్ధిబొందుచున్నది- ఇత్థం- ఈరీతిని - బాలతయా- బాలుఁడౌటచేత- ప్రతారణపరః-ప్రతారణ- శిఖావర్ధనమందు- పరః- ఆసక్తుఁడగుచు- యశోదాగిరః- యశోదావాక్యములను- శ్రుత్వా- విని- ప్రమోదితః- సంతోషించినవాఁడగుచును- క్షీరే- క్షీరము- అర్ధపీతేసతి-సగము పానముచేయంబడుచుండఁగా-స్వశిఖామ్- స్వ- స్వకీయమయిన- శిఖామ్- సిగను-స్పృశన్- స్పృశించుచున్న- హరిః- శ్రీకృష్ణమూర్తి- నః- మమ్ము, పాయాత్-రక్షించుఁగాత. ... ... *

ఉ॥ హేళితసూర్యభావాపులినహేలఁజరించుబలుండు రాకమున్।

బాలకపైఁడిగిన్నెఁగలపాల్వెసనానుముగొప్పవెండ్రుకల్ । గ్రాలునటు
న్ననందసతిలాలనమాటలకుబ్బిసాముపాల్ । గ్రోలుచుఁజుంచుఁజూచు
కొనుగోపకుమారుఁడునన్నుఁబ్రోవుతన్॥ ౫౯

తా. ఓయి శ్రీకృష్ణా బలరాముండు యమునానది యిసుక దిన్నెల నడుమం గ్రీడింపంబోయె నతండు రాకమున్నె బంగరుగిన్నెయందలి పాలం ద్రావుము శిగ పెరుగుననిన యశోదమాటలువిని బాల్యంబుగాన సిగ పెరుగు టయందాసక్తుండగుచు సప్పాలు సగంబుద్రావి పెరిగినదో లేదోయని సిగ చూచుకొను శ్రీకృష్ణమూర్తి నన్నుం బ్రోచుఁగాతయనుట. .... ❋

శ్లో॥ కైలాసోనవనీతతిక్షితిరియం ప్రాగ్జగ్ధమృల్లోష్టతి । క్షీరో
దోపినిపీతదుగ్ధతిలసత్స్మేరేప్రఫుల్లేముఖే । మాత్రాజీర్ణధియాదృఢం
చకితయానష్టాస్మిదృష్టః కయాధూధూవత్సకజీవజీవ చిరమిత్యుక్తోవ
తాన్నోహరిః॥ ౬౦

టీక. లసత్స్మేరే-లసత్-ప్రకాశించుచున్న, స్మేరే- చిఱునగవుగలిగిన, ముఖే- శ్రీకృష్ణముఖము, ప్రఫుల్లేసతి-వికసించినదియగుచుండఁగా, కైలాసః-కైలాసపర్వతము, నవనీతతి-వెన్నవలెనాచరించుచుండఁగా, ఇయం-ఈ, క్షితిః-భూమి, ప్రాగ్జగ్ధమృల్లోష్టతి-ప్రాగ్జగ్ధ-పూర్వమందుభక్షింపఁబడిన, మృల్లోష్టతి-మట్టియుండవలెనాచరించుచుండఁగా, క్షీరోదోపి- పాలకడలియును, నిపీతదుగ్ధతి-నిపీత-పానముచేయఁబడిన, దుగ్ధతి- పాలవలెనాచరించుచుండఁగా, అజీర్ణధియా-అజీర్ణబుద్ధిచేత, దృఢం-దృఢముగాను, చకితయా-భయపడినయట్టి, మాత్రా-తల్లియైనయశోదచేత, కయా - ఎవ్వరిచేతను, దృష్టః-చూడఁబడితినో, నష్టాస్మి - నష్టురాలనయితిని, హేవత్సక - ఓయికృష్ణ, ధూధూ-ధూధూకారము, చిరం-చిరకాలము, జీవజీవ-జీవింపుమా, ఇతి-ఈ ప్రకారము, ఉక్తః- చెప్పఁబడిన, హరిః - శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః- మమ్ము, అవతాత్-రక్షించుఁగావుత. ... ... ❋

చ॥ ననిచిననవ్వునెమ్మొగమునన్ ధరభక్షితమృత్తుగాఁబయో ।
వనధినిపీతదుగ్ధసమవస్థితిగారజతాద్రివెన్నగాఁ । గనిభ్రమఁజెల్లనే
చెలువగాంచెనొదృష్టిగనంచునంబదీ । వనలునుధూత్కృతుల్ నినుప
వర్తిలుపాపనిప్రాపుగాంచెదన్॥ ౬౧

తా. ఒకనాఁడు యశోద కృష్ణునినోరుచూచి యందు కైలాసాదులుగ

నుపడవాని నవనీతాదులుగా నెంచి తనకుమారుఁడు మ్రింగిన యవియన్నియు జీర్ణముగాలేదు- ఎవ్వతెచూచినందున దృష్టితాఁకెనో నేనేఃమిసేతును చెడిపోతిననిదుఃఖించి ధారాధరాకారపూర్వకముగా నో బాలుఁడా చిరకాలము నీవు జీవింతువుగాకయని దీవింప వెలుంగు కృష్ణుఁడు మమ్ముఁబ్రోచుఁగాకయనుట.

శ్లో॥ కించిత్కుఞ్చితలోచనస్యపిబతఃపర్యాయపీతం స్తనం। సద్యఃప్రస్నుతదుగ్ధబిందుమపరంహస్తేనసమ్మార్జతః । మాత్రైకాంగులిలాలితస్యచుబుకేస్మేరాననస్యాధరే । శౌరేఃక్షీరకణాన్వితానిపతితాదంతద్యుతిఃపాతునః॥ ౮౨

టీక. పర్యాయపీతం-పర్యాయ-వరుసగా,పీతంయథాతథా-త్రావఁబడినట్లుగా, స్తనం-ఒక స్తనమును, పిబతః-పానముసేయుచున్నట్టిన్ని, కించిత్కుఞ్చితలోచనస్య-కించిత్-కొంచెము, కుఞ్చిత-వఁచబడిన,లోచనస్య-నేత్రముగలయట్టిన్ని, సద్యఃప్రస్నుతదుగ్ధబిందుమ్-సద్యః-అపుడు, ప్రస్నుత-కారుచున్నట్టి, దుగ్ధబిందుమ్-పాలబిందువులుగలిగిన, అపరమ్- మఱియొక స్తనమును, హస్తేన-చేతితో,సమ్మార్జతః-స్పృశించుచున్నట్టిన్ని, మాత్రా - తల్లిచేత,చుబుకే-గడ్డమునందు, ఏకాంగులిలాలితస్య-ఏకాంగులి-ఒకవ్రేలిచేత, లాలితస్య-లాలింపఁబడినట్టిన్ని, స్మేరాననస్య- చిఱునవ్వుతోఁగూడినముఖముగలయట్టి, శౌరేః-కృష్ణునియొక్క,అధరే-మోవియందు, నిపతితా-పడియున్నట్టి,క్షీరకణాన్వితా-పాలబిందువులతోఁగూడినట్టి, దంతద్యుతిః- దంతకాంతి, నః-మమ్ము, పాతు-రక్షించుఁగాక. ... ... *

చ॥ ఒకకుచమానిపాలురియనొక్కకుచంబొకకేలఁబూనియా।
ముకుళితనేత్రుఁడైజననిముద్దునఁజుంబుకంబువ్రేలఁజి। ట్టకముగనంట
మోవిఁబ్రకటంబగులేనగవొప్పశౌరిదు । గ్ధకణసమేతదంతరుచితత్పర
తన్నుఁబ్రోచుఁగావుతన్॥ ౮౨

తా. ముందొక చన్నుద్రాగి తరువాత మఱియొక చన్నుద్రాగు నపుడుకన్నులనుగొంచెమువంచుకొని యొకచేతితోవాత్సల్యమువలనఁ బాలుగారుచున్నట్టి యొకచన్నుస్పృశించుచునుండగా నపుడు తల్లియొకవ్రేలిచే గడ్డముపట్టిలాలింపఁగా నవ్వుచున్నట్టి చిన్నికృష్ణునియొక్క మోవియందుఁబాలబిందువులతోడఁ గనుపడుచున్న చిఱునవ్వు నన్నురక్షింపవలయుననుట. *

శ్లో॥ ఉత్తుంగస్తనమండలోపరిలసత్ప్రాలంబముక్తామణేరంతర్బిమ్బితమింద్రనీలనికరచ్ఛాయానుకారిద్యుతిః । లజ్జావ్యాజముపేత్యన

న్రమవదనాస్పష్టం మురారేర్వపుఃపశ్యంతీ ముదితాము దేస్తుభవతాంల
క్ష్మీర్వివాహోత్సవే॥ ౬౩

టీక. వివాహోత్సవే-వివాహరూపమయినయుత్సవకాలమందు, లజ్జావ్యాజమ్-సిగ్గనువ్యాజమును, ఉపేత్య - పొంది, నమ్రవదనా - నమ్ర- వంగియున్న, వదనా-ముఖముగలయదియై, ఉత్తుంగ స్తనమండలోపరిలసత్ప్రాలంబముక్తామణేః-ఉత్తుంగ-ఉన్నతములయిన, స్తన-చన్నులయొక్క, ఉపరి-పైన, లసత్-ప్రకాశించుచున్న, ప్రాలంబ- హారముయొక్క, ముక్తామణేః- ముత్యములయొక్క, అంతః- నడుమ- బింబితమ్- ప్రతిఫలించుచున్న, ఇంద్రనీలనికరచ్ఛాయానుకారిద్యుతిః-ఇంద్రనీల-నీలమణులయొక్క, నికర-సమూహము యొక్క, ఛాయా-కాంతిని, అనుకారి-అనుకరించుచున్న, ద్యుతిః-కాంతిగల, మురారేః-శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుః- దేహమును, స్పష్టమ్-స్వచ్ఛముగా, పశ్యంతీ-చూచుచున్నదియు, ముదితా- సంతోషముపొందినదియునైన, లక్ష్మీః- రుక్మిణీరూపిణియైనలక్ష్మీదేవి, భవతామ్- మీకు- ముదే- సంతోషముకొఱకు- అస్తు- అగుఁగాక. ... ... *

మ॥ హరినీలచ్ఛవిగేరుశౌరిమృదుదేహచ్ఛాయవక్షోరుహో।
పరిముక్తామణియందుఁగన్పడఁద్రపావ్యాజంబునంబెండ్లికూఁ। తురు
దాఁగావునమోముమాంచికొనిసంతోషస్థితింజెందునిం। దిరమాకీవు
తనిష్టసంపదదయాదృష్టిన్విలోకించుచుఁ॥ ౬౩

తా. రుక్మిణీదేవి వివాహకాలమందుఁ గృష్ణునిఁ జూడవలయుననునభిప్రాయముగలదియై లజ్జాతిశయమువలనముఖంబును వంచుకొనునపుడు తనకంఠమందువిలసిల్లుహారపుముత్యములయందుఁ బ్రతిబింబరూపముగాఁ గనుపడు నాశ్రీకృష్ణుని నీలమణిచ్ఛాయ మెఱయు దివ్యమూర్తిని గనుఁగొని మనోరథ సిద్ధిఁబొందెను- అట్టిరుక్మిణి మీకు సంతోషంబులొసంగుఁగాక యనుట.

శ్లో॥ కృష్ణేనామ్బగతేనరంతుమధునామృద్భక్షితా స్వేచ్ఛయా
తథ్యంకృష్ణకఏవమాహముసలీమిథ్యామ్బపశ్యాననమ్। వ్యాదేహీతివి
దారితేశిశుముఖేదృష్ట్వాసమస్తంజగన్మాతాయస్యజగామ విస్మయప
దంపాయాత్సనఃకేశవః॥ ౬౪

టీక. హేఅమ్బ-ఓయమ్మా, రంతుమ్-ఆటలాడుటకు, గతేన-పోయినట్టి, కృష్ణేన-కృష్ణునిచేత, స్వేచ్ఛయా తనయిచ్ఛచేత, మృత్-మన్ను, భక్షితా-

భక్షింపఁబడినది- (అనిబలభద్రుండు చెప్పఁగావిని) హేకృష్ణ - ఓయికృష్ణా, తథ్యమ్-యథార్థమా (అనియశోద చెప్పఁగావిని) ఏవమ్- ఇట్లు, కః- ఎవ్వఁడు, ఆహ-చెప్పెను- (అనికృష్ణుఁడుపలుకఁగానందుకు) ముసలీ- బలరాముఁడు- (అనియశోదయుత్తరముచెప్పనదివిని) మిథ్యా-అబద్ధము, ఆననమ్-నోటిని, పశ్య- చూడుము, (అనికృష్ణుఁడుపలుకఁగావిని) వ్యాదేహే - తెరువుము, ఇతి- అని, (యశోదపలుకుటవిని) విదారితే - తెఱవఁబడిన, శిశుముఖే-బాలరూపుఁడైనకృష్ణునినోటియందు, సమస్తం-సకలమైన, జగత్- లోకమును, దృష్ట్వా-చూచి, యస్యా-యెవ్వనియొక్క, మాతా-తల్లియైనయశోద, విస్మయపదమ్-ఆశ్చర్యస్థానమును, జగామ-పొందినదో, సః-అటువంటి, కేశవః-శ్రీకృష్ణుఁడు, నః-మమ్ము, పాయాత్-రక్షించుఁగాక. ... *

మ॥ మనుభక్షించితెకృష్ణ యెవ్వరనిరమ్మాయన్నయన్నాఁడెక।
న్గొనునామోమదికల్లచూపుమనుచునోరెత్తవిశ్వంబులె। ల్లనుగన్పిం
చిననింత వెల్లదిన నీలాగయ్యో నాశ్చర్యమం। చునువీక్షించుయశోదఁ
గాంచినగుకృష్ణుంగాంతునశ్రాంతముౕ॥ ౬౪

తా. ఓయికృష్ణా మన్నారగించితివాయని యశోదయడుగఁ గృష్ణుండమ్మాయెవ్వరట్లుచెప్పిరనియె-బలరాముఁడుచెప్పెననితల్లిచెప్పనదికల్లనోటంజూడుమనిచెప్పిసకలజగంబులకునునికిపట్టగుతనవక్త్రంబుజూపినిజమాతయగుయశోదనచ్చెరువుకలుగంజేయు కేశవుండు మముంబ్రోచుఁగాత యనుట. *

శ్లో॥ స్వాతీసపత్నీకిలతారకాణాంముక్తాఫలానాంజననీతిరోషా
త్।సారోహిణీనీలమసూతరత్నంకృతాస్పదంగోపవధూకుచేషు॥౬౫

టీక. తారకాణామ్-నక్షత్రంబులకు,సపత్నీ- సవతియైనట్టి, స్వాతీ-స్వాతీనక్షత్రము, ముక్తాఫలానామ్-ముత్యంబులకు, జననీ- ఉత్పాదకము, ఇతి-అని, రోషాత్-రోషమువలన, సారోహిణీ- రోహిణీనక్షత్రము, గోపవధూకుచేషు- గోపవధూ-గోపస్త్రీలయొక్క, కుచేషు-గుబ్బలయందు, కృతాస్పదమ్-కృత-చేయఁబడిన, ఆస్పదమ్-స్థానముగలిగినట్టి, నీలం-నీలవర్ణమైన, రత్నమ్-రత్నమును,అసూత-కనెను. ... ... *

ఉ॥ తారలకెల్లనుౕసవతిదానగుస్వాతివిశుద్ధమౌక్తికో। దార
మణుల్గనంగనినిజాత్మనసూయవహించిరోహిణీ। తారకగాంచెగోప
వనితాకుచకోరకహారసంగతిౕ । జేరినకృష్ణనాయకమణిౕరవికోటి
ఘృణిన్ముదంబునౕ॥ ౬౫

తా. శ్రీకృష్ణమూర్తి రోహిణీనక్షత్రమందవతరించెను గావున దాని నుత్ప్రేక్షించుచున్నాఁడు-ఎట్లనగా- స్వాతిముత్యములనుత్పాదించిప్రసిద్ధిఁబొందెనుగదా దానికిసమానమైననేను దానికధికమైన ప్రసిద్ధిఁబొందవలయునని తలంచిరోహిణీనక్షత్రము శ్రీకృష్ణుఁడనునీలరత్నమునుగనెనని తోఁచుచున్నది- రత్నము స్త్రీలకుచంబుపైవిలసిల్లును- అటువలెనీరత్నంబునుగోపికలకుచంబులయందుఁబ్రకాశించుచున్నది- ఇందువలన ముత్యములకంటె రత్నము విశేషము గావున స్వాతికంటె రోహిణియాధిక్యమును జెందెను- స్వాతిముత్యములను గనుట స్వాతిప్రదేశమందుఁ గురియు వానబిందువులు ముత్యములౌనని ప్రతిపాదించుట రత్నశాస్త్రమువలన స్పష్టము- ఇదియునుంగాక స్వాతిముక్తము క్తిపొందినవారలకు సఫలఫలముకాని వారలనుగనుచున్నది- ఈరోహిణియో ముక్తులకుఫలరూపమైనట్టి నీలమణిని గనుచున్నదియనియు నొకతాత్పర్యము ధ్వనించుచున్నది.... ... ... *

శ్లో॥ నృత్యంతమత్యంతవిలోకనీయంకృష్ణంమణిస్తమ్భగతంమృగా
క్షీ । నిరీక్ష్యసాక్షాదివకృష్ణమగ్రేద్విధావితేనేనవనీతమేకమ్॥ ౬౬

టీక. నృత్యంతమ్-నర్తనముచేయుచున్నవాఁడును, అత్యంతవిలోకనీయమ్-అత్యంత-మిక్కిలి,విలోకనీయమ్-చూడఁదగినవాఁడును, మణిస్తమ్భగతమ్-మణిస్తమ్భ-రత్నస్తంభమును, గతం-(ప్రతిబింబరూపముగ) పొందినవాఁడునునగు,కృష్ణమ్-కృష్ణుని, మృగాక్షీ- యశోద, అగ్రే-ఎదుట, సాక్షాత్-యథార్థమైన, కృష్ణమివ-కృష్ణునివలె,నిరీక్ష్య-చూచి,ఏకమ్- ఒకటియైన, నవనీతం-వెన్నను,ద్విధా- రెండుఖండములుగాను,వితేనే-చేసెను. ... ... *

మ॥ ప్రకటానందవిచిత్రనాట్యపరుఁడౌ బాలున్విలోకించుచుం ।
జకితాలోకకురంగలోచనమణిస్తంభంబులోనిక్కమై । నకుమారున్వె
లిఁదోఁచునీడచెలువొందంగాంచిభాగించెనా । త్మకరాంభోజమునం
దునున్న నవనీతంబయ్యెడన్ రెండుగన్॥ ౬౬

తా. యశోద కృష్ణుఁడాడుచుండఁగా వానిప్రతిబింబమును రత్నస్తంభంబునందుఁ జూచి యథార్థమైన కృష్ణుఁడనితలంచి వెన్నముద్దను రెండుముద్దలుగాఁబంచెననుట. ... ... *

శ్లో॥ వత్సజాగృహివిభాతమాగతంజీవకృష్ణశరదాంశతంశతమ్।
ఇత్యుదీర్యసుచిరం యశోదయా దృశ్యమాన వదనంభజామహే॥ ౬౭

టీక. హేవత్స-ఓబిడ్డా, విభాతమ్-ప్రాతఃకాలము, ఆగతం-వచ్చెను,

జాగృహి- మేలొ్కనుము, హేకృష్ణ-ఓకృష్ణ, శతం- అనేకమైన, శరదామ్-సంవత్సరములయొక్క,శతం-నూటియందు, జీవ-జీవింతువుగాక, ఇతి - ఈలాగున, ఉదీర్య- చెప్పి, సుచిరం- బహుకాలము, యశోదయా - యశోదచేత, దృశ్యమానవదనమ్-దృశ్యమాన-చూడఁబడిన, వదనం-ముఖముగలిగిన,కృష్ణం-శ్రీకృష్ణుని, భజామహే-భజించుచున్నాము. ... ... ❀

ఉ॥ వెన్నయుఁబాలుఁద్రాగుదువు వేగమె లెమ్ముకుమార తెల్లవా।
రెన్నను గన్నతండ్రి నిదురింపకు లేపది వేలయేఁడ్లునీ । కున్నెఁ అయా
యువవ్యెడుముకుందయటన్న యశోదఁజూచున । వెన్ను నిముద్దునె
మ్మొగము వేడుక మీర భజింతుమెప్పుడున్॥ ౬౩

తా. యశోదాదేవి పవ్వళించియున్న శ్రీకృష్ణునిఁ గృష్ణా తెల్లవారెను మేలుకొనుమని లేపి- చిరంజీవయని దీవించి వానిముఖముఁజూచి సంతోషపడెను- అట్టి శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించుచున్నాననుట. ... ... ❀

శ్లో॥ ఓష్ఠం జిఘ్రన్ శిశురితిధియాచుమ్బితో వల్లవీభిః కణ్ఠం గృహ్ణన్న
రుణితపదం గాఢమాలిఙ్గితాఙ్గః। దోష్ణా లజ్జాపదమభిమృశన్నఙ్క
మారోపితాత్మా ధూర్తస్వామీ హరతు దురితం దూరతో బాలకృష్ణః॥

టీక. శిశురతి-బిడ్డండను, ధియా-బుద్ధిచేత,వల్లవీభిః-గోపస్త్రీలచేత, చుమ్బితస్సన్-చుంబనము చేయఁబడినవాఁడై, అరుణితపదమ్- అరుణిత-ఎఱ్ఱఁగా జేయఁబడిన, పదం-ప్రదేశముగలుగునట్లుగా, ఓష్ఠమ్- అధరమును, జిఘ్రన్ - సీత్కారపూర్వకముగాగ్రహించుచును, గాఢమ్ - దృఢముగా, ఆలింగితాఙ్గస్సన్ - ఆలింగిత- కౌఁగిలింపఁబడిన, అంగస్సన్- దేహముగలవాఁడై, కంఠమ్-కంఠమును, గృహ్ణన్-ఆలింగనము సేయుచును, అఙ్కమ్- ఒడిని, ఆరోపితాత్మా-ఆరోపిత-ఎక్కింపఁబడిన, ఆత్మాసన్ - దేహముగలవాఁడై, లజ్జాపదమ్-లజ్జాస్థానమును, దోష్ణా-చేతితో, అభిమృశన్-స్పృశించుచున్నవాఁడును,ధూర్తస్వామీ-ధూర్త-విటులకు, స్వామీ- అధిపతియైనవాఁడునగు, బాలకృష్ణః- బాలకృష్ణుఁడు, దురితమ్-పాపమును, దూరతః- దూరమున, హరతు-హరించుఁగాక. .... ❀

ఉ॥ బాలుఁడటంచు ముద్దులిడు బాలలఁబట్టుక మోవినొక్కెం।
గేలఁదెమల్చి మన్మథని కేతనమంకముమీఁదనుంపఁజా। ల్బాలునటంచునె
త్తికొనఁజన్నవఁబట్టుక కౌఁగిలించుగో। పాలకధూర్తశేఖరుఁడుపాప
ముఁబాపికృతార్థుఁజేయుతన్॥ ౬౪

తా. గోపికలు చిన్నిబిడ్డఁడని తలఁచి ముద్దిడఁగా మహావిటునివలె హా వావి మెట్టిగాఁబంటిగురుతుతగులునటులఁ జుంబనము సేయుచు బిడ్డఁడని లింగనము సేయువారల నాలింగనము సేయుచు నొడియందెత్తిపెట్టుకొనఁగా. లజ్జాస్థానమగు మదనగృహముం గేలస్పృశించుచు వినోదకారియైన బాలకృష్ణుఁడు పాపములను బోఁగొట్టుంగాకయనుట. .... *

శ్లో॥ ఏతేలక్ష్మణజానకీవిరహితంమాంఖేదయంత్యమ్బుదా మర్మా
ణీవచఘట్టయంత్యలమమీక్రూరాఃకదమ్బానిలాః । ఇత్థంవ్యాహృత
పూర్వజన్మచరితం యోరాధయావీక్షితస్సేర్ష్యాశఙ్కితయాసనస్సుఖ
యతుస్వప్నాయమానోహరిః॥ ౭౦

టీక. హేలక్ష్మణ-ఓలక్ష్మణ, ఏతే- ఈ, అమ్బుదాః- మేఘములు- జానకీవిరహితమ్- జానకీ-సీతచేత, విరహితం - శూన్యుఁడైన, మాం-ప్రతి - నన్నుఁగూర్చి, ఖేదయంతి-దుఃఖించుచున్నవి, క్రూరాః- క్రూరములైన, అమీ- ఈ, కదమ్బానిలాః-కడిమిపువ్వులవాయువులు, మర్మాణి-మర్మస్థానములను- అలం- మిక్కిలి- ఘట్టయంతీవచ-ప్రహరించుచున్నవి, ఇత్థం- ఈలాగున, వ్యాహృతపూర్వజన్మచరితంయథాతథా- వ్యాహృత- చెప్పఁబడిన- పూర్వజన్మ- పూర్వజననముయొక్క, చరితం - చరిత్రములుగల్గునట్టులుగా, స్వప్నాయమానః - స్వప్నముననుభవించుచున్నవాఁడును, సేర్ష్యాశంకితయా- సేర్ష్య- అసూయతోఁగూడినట్టులు, ఆశంకితయా-సందేహపడుచున్న, రాధయా- రాధచేత, వీక్షితః- చూడఁబడినవాఁడునగు, హరిః-కృష్ణుఁడు, నః-మమ్మ, సుఖయతు - సుఖవంతులుగాఁజేయుఁగాత. .... *

శా॥ అన్నాలక్ష్మణ జానకీరహితునన్నంభోధరశ్రేణియీ । స
న్నంపున్ వలిగాలిమర్మములునొంచంజొచ్చెనంచుంబురా । ఖిన్నత్వం
బువచింపనీసువెలపుంగీలొక్కన్నచిత్తంబుతోఁ।దన్నున్ రాధికగాంచఁ
గాఁగలవరింతంగూర్కు-వాఁడేలుతన్ ॥ ౭౦

తా. కృష్ణుఁడొకనాఁడు కలలోలక్ష్మణునిఁజూచి తనకు సీతావిరహకాలమందు మేఘములునుజల్లనిగాలియు మిక్కిలి బాధకంబులైయున్నవియని తనరామావతారచరిత్రము సెప్ప విని రాధాదేవి వేఱువనితయందితనికిఁ బ్రీతియధికముగనున్నదియని యోర్వలేనితనముతోఁ గృష్ణునిఁజూచెను- అట్లు చూడఁబడినకృష్ణుఁడు మాకు సుఖముకలుగఁజేయుఁగాక యనుట. ... *

శ్లో॥ ఓష్ఠంముఞ్చహరేబిభేమిభవతాపాన్థైర్హతాపూతనాకం

ఠాశ్లేషమముంజహీహీదళితావాలింగనేనార్జునా । మాదేహీ
తంహిరణ్యకశిపుర్నీతోనఖైః పఞ్చతామిత్థంవారితరాత్రికేళిరవ
త్స్మాకపహాసాద్ధరిః ॥ ౧

టీక. హేహరే-ఓయికృష్ణా, ఓష్ఠం-అధరమును,ముఞ్చ-విడువుమా, బిభేమి-భయపడుచున్నాను, భవతా-నీచేతను, పానైః-పానములచేత,పూతనా-పూతనయనురక్కసి, హతా-చంపఁబడెను, అముంకంఠాశ్లేషం-ఈకంఠాలింగనమును, జహీహి-విడువుమా,బిభేమి-భయపడుచున్నాను, ఆలింగనేన-కౌఁగిలింతచేత, అర్జునా-మద్దిచెట్లు, దళితా-కొట్టఁబడినవి, ఛురితం- నఖక్షతమును, మాదేహీ-చేయకుము, బిభేమి-భయపడుచున్నాను, హిరణ్యకశిపుః-హిరణ్యకశిపుఁడు, నఖైః-గోళ్ళచేత, పఞ్చతాం- మృతిని, నీతః-పొందింపఁబడెను, ఇత్థం-ఈప్రకారముగా, లక్ష్మ్యా- రుక్మిణీదేవిచేత, అపహాసాత్-అపహాసమనుహేతువువలన, వారితరాత్రికేళిః- వారిత - నివారింపఁబడిన, రాత్రికేళిః-నిశాక్రీడగల, హరిః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, అస్మాన్- మమ్మును, అవతాత్- రక్షించుఁగావుత. ... ... *

ఉ॥ అమ్మకచెల్లమోవిచవియానకుపూతనసోలెఁగ్రోలఁగాఁ।
గ్రమ్మకుమొమ్ముబల్మినిధరంబడెమద్దులుగానగోటిచేఁ । జిమ్మకుమీహిరణ్యకధచేమదిభీతిలెనంచుఁదచ్చనల్ । బ్రమ్ముచుఁగేళిమాన్పరమఁబైకొనికూడినశౌరిఁగొల్చెదన్॥ ౭౧

తా. ఓకృష్ణా యోష్ఠంబువిడువుము నీవుచుంబనంబుచేసినపూతనమడిసె నాలింగనంబుచేయకుము నీయాలింగనంబున మద్దికవగూలె నఖక్షతంబుఁజేయకుము హిరణ్యకశిపుండు నీనఖంబులఁ బ్రేటుపడినీలిగెఁ గావున భయంబగుచున్నది యనుచు నపహాసంబుగాఁబలుకు లక్ష్మీదేవింబైకొని క్రీడించు నారాయణుండు నను బ్రోచుంగాతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ రామోనామ బభూవహుంతదబలా సీతేతిహుంతౌపితుర్వాచా పఞ్చవటీవనే విహరతస్తామాహరద్రావణః । నిద్రార్థంజననీకథామితిహరేర్హుంకారతశ్శృణ్వతస్సౌమిత్రేక్వధనుర్ధనుర్ధనురితివ్యగ్రాగిరః పాతునః॥ ౭౨

టీక. హేకృష్ణ-ఓకృష్ణుఁడా, రామోనామ- రాముఁడనివాఁడొకఁడుబభూవ-ఆయెను- (అనియశోదకథఁజెప్పఁగా) హుం- హుంకారధ్వనినంగీకరించెను, తదబలా-తత్- ఆశ్రీరామునియొక్క, అబలా- భార్య- సీ

సవ్యేశారదచన్ద్రమండలనిభంహయ్యంగవీనందధత్। కణ్ఠేకల్పితపుణ్డరీకనఖమప్యుద్దామదీప్తింవహన్। దేవోదివ్యదిగమ్బరోదిశతునస్సౌఖ్యం యశోదాశిశుః॥ ౭౫

టీ. సవ్యే-డాపలి, పాణౌ-హస్తమునందు, ఆహితరసమ్- ఆహిత-ఉంచఁబడిన, రసం-మధురసముగల, పాయసభక్తం- పరమాన్నమును, ముదా-సంతోషముచేత, బిభ్రత్- భరించుచున్నవాఁడును, దక్షిణే- వలపలి, పాణౌ-కరమునందు, శారదచన్ద్రమండలనిభమ్-శారద-శరత్కాలసంబంధమయిన, చంద్రమండల- చంద్రమండలముతోడ, నిభం-సమానమైన,హయ్యంగవీనమ్- సద్యోఘృతమును, దధత్-వహించుచున్నవాఁడును, కణ్ఠే-గళమందు, ఉద్దామదీప్తిం- ఉద్దామ- అతిశయమైన, దీప్తిం- కాంతిగల,కల్పితపుండరీకనఖమపి-కల్పిత- కల్పింపఁబడిన, పుండరీకనఖమపి- పులిగోరును, వహన్-వహించుచున్నవాఁడును, దివ్యదిగమ్బరః- దివ్యదిగంబరుఁడైనవాఁడును, యశోదాశిశుః-యశోదబిడ్డఁడునైన, దేవః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః-మాకు,సౌఖ్యం-సుఖమును,దిశతు-ఇచ్చుఁగాక. ... ... *

మ॥ అలడాకేలశరన్మృగాంకనిభమౌహయ్యంగవీనంబున। వ్వలికేలన్‌రసయుక్తపాయసముగ్రీవాబద్ధచామీకరో। జ్జ్వలశార్దూలనఖంబనంబరకటీచక్రంబుఁబెంపొందని। చ్చలుఁగ్రీడించుయశోదపట్టికరుణన్‌సౌఖ్యంబుమాకీవుతన్॥ ౭౫

తా. డాకేలమధురరసప్రధానంబగుపరమాన్నంబును వలకేలంగొత్తయగునేతిముద్దనుధరియించి పులిగోరుగళంబున వెలుంగదిగంబరుఁడైవెలయుగోపాలదేవుండెల్లసౌఖ్యంబులనొసంగుంగాతయనుట. ... *

శ్లో॥ కిఙ్కిణికిణికిణిరభసైరఙ్గణభువిరిఙ్గణైస్సదాటన్తమ్। ఝుఙ్ఝుణుఝుణుపదయుగళంకఙ్కణకరభూషణంహరింవన్దే॥ ... ౭౬

టీక. కిఙ్కిణికిణికిణిరభసైః- కిఙ్కిణి- చిఱుగంటలయొక్క, కిణికిణి-కిణికిణియనెడు, రభసైః-ధ్వనులుగల, రిఙ్గణైః- స్ఖలనములచేత, అఙ్గణభువి-ముంగిలియనుప్రదేశమందు, సదా-ఎప్పుడును, అటన్తమ్- సంచరించుచున్నవాఁడును, ఝుఙ్ఝుణుఝుణుపదయుగళం- ఝుఙ్ఝుణుఝుణు- ఝుణుఝుణుయనియెడి ధ్వనితోఁగూడిన, పదయుగళం - పాదద్వంద్వముగలవాఁడును, కఙ్కణకరభూషణం- కఙ్కణ-కణకణయనియెడి కరభూషణం-కంకణములుగలవాఁడునగు, హరిం- శ్రీకృష్ణమూర్తింగూర్చి, వన్దే- నమస్కరించుచున్నాను.

చ॥ గణనకు నెక్కుడైన కరకంకణనిక్వణనంబు మీఱంగ గుంభుణుకుణు
నాదపాదములకుందగు హేమమణీనిపద్ధకిం। కిణికిణినాదసంభ్రమము
గీడ్వడ దాటుచున్నందుమందిరాం। గణమునసంచరించు నయగారపు
ముద్దులబాలుఁ గొల్చెదన్॥ ౭౬

తా. కిణికిణియనెడు నాదంబులచేఁ జిఱుగంటలు మ్రోయఁ గుంకుణ కుణనియెడి రావంబులఁ గాలియందియలు మ్రోయఁ గణకణయనియెడి నినదంబునం గడియంబులురవళియొనర్పనందుని ముంగిటియందుఁ గ్రుమ్మరుహరిం గూర్చి మ్రొక్కెదననుట. ... ... *

శ్లో॥ సమ్ముఖేసురభీణామమ్బా మాయాసయంతమనుయాంతీమ్। లమ్బాలకమవలమ్బే తం బాలం తనువిలగ్నజమ్బాలమ్॥ ౭౭

టీక. సురభీణామ్- గోవులయొక్క, సమ్ముఖే- సమ్ముఖమందు, అనుయాంతీమ్- వెంబడిగావచ్చుచున్న, అమ్బాం-తల్లిని, ఆయాసయంతమ్-ఆయాసమునొందించుచున్నవాఁడును, లమ్బాలకమ్- లమ్బ-వ్రేలుచున్న, అలకమ్-చూర్ణకుంతలములుగలవాఁడును, తనువిలగ్నజమ్బాలమ్- తను- శరీరమునందు, విలగ్న-కూడుకొన్న, జమ్బాలమ్-బురదగలవాఁడును, తం-అప్రసిద్ధుఁడైన, బాలం- బాలకృష్ణమూర్తిని, అవలమ్బే-ఆశ్రయించుచున్నాను॥

ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణసంపత్ప్రదష్టాక్షరీమంత్రధ్యానమునిసనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ పఞ్చహాయనమీశానం ధావమానం వ్రజాఙ్గణే। కిఙ్కిణీనూపురగ్రైవాకర్ణభూషోజ్జ్వలం స్మరేత్.

ఉ॥ బాలకకేళినాలగుమిఁబల్మఱు నాడఁగ నంబవెంబడిం। దాలిమి
లేక రాగునుగునంబరువెత్తులలాటభాగలం। బాలకుఁజక్రవాతశకటా
దివిఘాలకునంగలగ్నజం। బాలకుఁబాలకుందలఁదుఁబాలితవిక్తటలోక
పాలకున్॥ ౭౭

తా. నెమ్మొగంబున నెఱిముంగురులు వ్రేల నెమ్మేనం బురదకలయం బొరసియుండఁ దనతల్లివెంట నేతేర గునగునంబరువిడు బాలకృష్ణమూర్తి నాశ్రయించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ అఞ్చితపిఞ్ఛాచూడం సఞ్చితసౌజన్యవల్లవీవలయమ్। అధర
మణినిహితవేణుం బాలగోపాలమనిశమవలమ్బే॥ ౭౮

టీక. అఞ్చితపిఞ్ఛాచూడం- అఞ్చిత-ఒప్పుచున్న, పిఞ్ఛా- నెమలిపురితోఁగూడిన, చూడం-సిగగలవాఁడును, సఞ్చితసౌజన్యవల్లవీవలయం .సఞ్చి

త-సంగ్రహింపఁబడిన, సౌజన్య-సుజనభావముగల, వల్లవీవలయం-గోపస్త్రీ సమూహముగలవాఁడును, అధరమణినిహితవేణుం- అధరమణి- మణివంటి యధరమందు, నిహిత-ఉంచఁబడిన, వేణుం- పిల్లనఁగ్రోవిగలవాఁడును, గోపాలం-గోపరిపాలకుఁడైన, బాలం- బాలకృష్ణమూర్తిని, అవలమ్బే- ఆశ్రయించుచున్నాను. ... ... ❀

మ॥ విలసత్పింఛవతంసుఁడై చిగురుమోవి న్వేణువుం జేర్చి కం। దళితాలాపసుధాపరంపరలచేతం జేతనాచేతన। మ్ములకున్నిశ్చలతా చలత్వముల పెంపుల్ గూర్చునగ్గోపికా। లలితాంగీసుజనత్వవంచకునిఁ గొల్వంగాంతుగోపాలకున్॥ ౭౫

తా. సిగయందలంకరింపఁబడిన నెమలిపురి మెఱయ నధరమణియందుంచిన వేణువు వెలుంగ, గోపస్త్రీసుజనభావంబు గ్రహించుచు గోపరిపాలకుండై వెలయు బాలకృష్ణునాశ్రయించుచున్నాననుట. ... ... ❀

శ్లో॥ ప్రహ్లాదభాగధేయం నిగమమహాగుహాంతరాధేయమ్। నర హరిపదాభిధేయం విబుధవిధేయం మమానుసంధేయమ్॥ ... ౭౬

టీక. ప్రహ్లాదభాగధేయం- ప్రహ్లాద - ప్రహ్లాదునియొక్క, భాగధేయం- భాగ్యభూతమైనయదియు, నిగమమహాగుహాంతరాధేయం- నిగమ- వేదములనియెడి, మహాగుహా- గొప్పగుహయొక్క, అంతః-లోపలను, ఆధేయం-ప్రతిపాదింపఁదగినయదియు, నరహరిపదాభిధేయం- నరహరి- నృసింహుఁడనియెడి, పద- అభిధానమునకు, అభిధేయం-చెప్పఁదగినదియు,విబుధ విధేయం- విబుధ-దేవతులకు,విధేయం-స్వాధీనమైనయదియు, మమ- నాకు, అనుసన్ధేయం- అనుసంధానముచేయఁదగినదియునగు, వస్తు-వస్తువును,విచారయామి-భావించుచున్నాను॥ ఈశ్లోకము ప్రక్షిప్తమని వ్యాఖ్యాతచేనుదువం బడిమెనని తెలియునది. ... ... ❀

మ॥ యమిసంభావితరూపధేయమును బ్రహ్లాదోల్లసద్భాగధే। యమునామ్నాయమహాగుహాంతరనిశాంతాధేయముం బ్రోల్లస। త్సుమనశ్శ్రేణివిధేయమున్నరమృగాస్తోకాభిధానాభిధే। యముం గొల్తుంగమలామనఃకమలనిత్యాధేయముం వేడుకన్॥ ౭౭

తా. ప్రహ్లాదునికి భాగ్యభూతంబై నిగమగుహయందుఁ బ్రతిపాదింపఁదగినదియై నరసింహుఁడనియెడు శబ్దంబునకభిధేయంబై దైవతంబులకు విధేయంబై నాచేననుసంధింపఁబడినదియై వెలయు వస్తువుఁ దలంచెదననుట. ❀

శ్లో॥ సంసారేకింసారంకంసారేశ్చరణకమలపరిభజనమ్। జ్యోతిఃకిమన్ధకారేయదన్ధకారేరనుస్మరణమ్॥ ౮౦

టీక. సంసారే- సంసారమందు, సారం - ఉత్కృష్టము, కిం- ఏమి, అంధకారే- అజ్ఞానమునందు, జ్యోతిః-తేజము, కిం-ఏది, ఇది ప్రశ్నము- ఇకనుత్తరము, కంసారేః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, చరణకమలపరిభజనం- చరణకమల- పాదపంకజములయొక్క, పరిభజనం- ధ్యానమును, అంధకారేః- శివునియొక్క, అనుస్మరణం- స్మరణమును, యత్-ఎద్దియో, తత్-అది, పరం-శ్రేష్ఠము. ... ... *

ఉ॥ సారముగంసవైరిపదసారసచారుతరార్చనంబుసం। సారమునందునిందుధరసన్నుతిగాఢతమాంధకారని। స్తారమువీనికిందగిన సద్గురుసేవయెకారణంబుగా। కారయనింతకంబెనుశుభావహమైన విశేషమున్నదే॥ ౮౦

తా. సంసారంబునందు శ్రేష్ఠంబెద్దియనం గంసాంతకుండగుశ్రీకృష్ణునిపదకమలధ్యానంబు, ఇదితక్కనొండెద్దియులేదు, అజ్ఞానాంధకారంబు ననవరతంబుందొలంగంద్రోయ నేతేజంబగుననిన నంధకారాతియగు ముక్కంటిసంస్మరణంబు, ఇదితక్కనొండుపాయంబులేదనుట. ... ... *

శ్లో॥ కలశనవనీతచోరేకమలాదృక్కుముదచన్ద్రికాపూరే। విహరతునందకుమారేచేతోమమగోపసుందరీజారే॥ ... ... *

టీక. కలశనవనీతచోరే- కలశ- కుండలయందలి, నవనీత - వెన్నను, చోరే-దొంగిలించుచున్నవాఁడును, కమలాదృక్కుముదచన్ద్రికాపూరే-కమలా-రుక్మిణీదేవియొక్క, దృక్కుముద - కన్నులనుగలువలకు, చన్ద్రికాపూరే- చంద్రికాప్రవాహమైనవాఁడును, గోపసుందరీజారే - గోపికావిటుఁడైన, నందకుమారే-శ్రీకృష్ణమూర్తియందు, మమ- నాయొక్క, చేతః-చిత్తము, విహరతు-విహరించుఁగాత. ... ... *

ఉ॥ శ్రీరమణీమణీవికచదృక్కుముదస్మితసాంద్రచంద్రికా।సారుఁవ్రజాంగనానివహజారుజగజ్జనతామనోహరా। కారువిశుద్ధమౌనసహ్యాదగారుఁబయోనవనీతచోరునా। భీరకుమారునాహృదయపీఠికయందు వసింపఁజేసెదన్॥ ... ... *

తా. కలశంబులందలి నవనీతంబులనపహరించుచు రుక్మిణీదేవికన్నులనెడికలువలకుఁజెలువనగవనియెడి వెన్నెలయొక్క ప్రవాహమునుగలు

గంజేయుచుఁగోపికావిటుండై వెలయు నందకుమారునందు నాచిత్తంబుసంచ రించుఁగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ కస్త్వంబాలబలానుజఃకిమిహతే మన్మందిరాశఙ్కయాయు క్తంతన్నవనీతపాత్రవివరేహస్తంకిమర్థంన్యసేః। మాతఃకంచనవత్సకం మృగయితుంమాగావిషాదంక్షణాదిత్యేవంవరవల్లవీప్రతివచఃకృష్ణస్స పుష్ణాతునః॥ ౮౩

అవతరణిక. కవి యీశ్లోకంబువెన్ననపహరించు శ్రీకృష్ణునియొక్కయునొకగోపికయొక్కయు నుక్తిప్రత్యుక్తిమాలికం జెప్పుచున్నాఁడు॥

టీక. హేబాల- ఓయిబాలుఁడా, త్వం-నీవు, కః- ఎవ్వఁడు, (ఇది గోపికవచనము) బలానుజః- బల-బలరామునియొక్క, అనుజః- తమ్ముఁడను (ఇదికృష్ణవచనము) తే-నీకు, ఇహ-ఈనాయింటను, కిం-ఏమిప్రయోజనము, (ఇదిగోపికవచనము) మన్మందిరాశఙ్కయా- మత్ - నాయొక్క, మందిర- ఇల్లనియెడి, శఙ్కయా-సందేహముచేతను (ఇదికృష్ణవచనము) తత్- అది, యుక్తం-యుక్తము, నవనీతపాత్రవివరే - నవనీతపాత్రవిశేషమందు, కిమ ర్థం- ఏమినిమిత్తము, హస్తం- కరమును,న్యసేః- ఉంచినవాఁడవైతివి (ఇది గోపికవచనము) హేమాతః- ఓతల్లీ,కంచన-ఒకటియైన, వత్సకం-దూడను, మృగయితుం- వెదకుకొఱకు, క్షణాత్-క్షణకాలమాత్రము, విషాదం- ఖేద మును, మాగాః-పొందకుము, ఇత్యేవం-అనిఈప్రకారము, కృష్ణస్య- కృష్ణు నియొక్క- వరవల్లవీప్రతివచః - వర- శ్రేష్ఠమైన,వల్లవీ-గోపికయొక్క, ప్రతి వచః-ప్రత్యుత్తరము, నః-మమ్ము,పుష్ణాతు-రక్షించుఁగావుత॥ ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీ మంత్రధ్యానమని సనత్కుమార సంహితయం దుఁజెప్పంబడియె॥ శ్లో॥ హరంతంనవనీతాదీన్ చౌర్యేణ వ్రజయోషితామ్। సగోపాలైర్వృతంకృష్ణంధ్యాయేన్మంత్రంజపేదిదమ్॥ *

ఉ॥ చిన్నికుమారయెవ్వఁడవుసీరికిఁదమ్ముఁడనేలయిందురా।మన్ని లయంబటంచునిదిమంచిదెకేలటుసాచెదేటికి। న్వెన్నపనంటిలోనజననీ యొకదూడనుజూడవచ్చితిన్। ఎన్నదనంబుమానుమనిన్రవేతఁకుబల్కు మురారిఁగొల్చెదన్॥ ౮౨

తా. ఓకృష్ణా నీవెవ్వండవనిన నేబలరామునితమ్ముఁడనన నిక్కడనే మిపనియననాయిల్లనుబుద్ధిచేవచ్చితిననియెనిదియుక్తంబుకానివెన్నపనంటిలోఁ గేలుంచెదవేమనినదూడనువెదకుచున్నాను నీవుమఱియేమియునెంచకుమీయ

నయివి ధంబున గోపికతోడఁబలుకు శ్రీకృష్ణుని వచనంబు నన్నుం బ్రోచుఁగా తయనుట.

శ్లో॥ గోపాలాజిరకర్దమేవిహరసే విప్రాధ్వరేలజ్జసేబ్రూషేగో కులహుఙ్కృతైస్స్తుతిశతైర్మౌనంవిధత్సేవిదామ్। దాస్యంగోకులపుం శ్చలీషుకురుషేస్వామ్యంనదాంతాత్మసు జ్ఞాతం కృష్ణతవాఙ్ఘ్రిపఙ్క జయుగ(ప్రేమాచలంమఞ్జులమ్॥ ౮౩

టీక హేకృష్ణ- ఓయికృష్ణుఁడా, గోపాలాజిరకర్దమే - గోపాల- గోపాలకులయొక్క, అజిర-ఇంటిముంగిళ్లయందలి, కర్దమే- పంకమందు, విహరసే- విహరింతువు, విప్రాధ్వరే- బ్రాహ్మణయజ్ఞమునందు, లజ్జసే-సిగ్గు నొందుదువు, గోకులహుఙ్కృతైః- గోకుల-పశుసమూహములయొక్క, హు ఙ్కృతైః-హుంకారధ్వనులతోఁటె, బ్రూషే-పలుకుదున్నావు, విదామ్-జ్ఞాను లకు, స్తుతిశతైః-అనేకస్తోత్రములచేత, మౌనం-మూకతను,విధత్సే- చేయు చున్నావు, గోకులపుంశ్చలీషు- గోకుల-నందవ్రజమునందలి, పుంశ్చలీషు-స్వై రిణులవిషయమై, దాస్యం-దాసభావమును, కురుషే- చేయుదువు, దాన్తా త్మసు-దాన్త-విషయములవలననివృత్తమైన, ఆత్మసు-మనస్సుగలవారలవిషయ మయి, స్వామ్యం-స్వామిత్వమును, నకురుషే-చేయవు, అతః- ఈహేతువు వలన, మఞ్జులం-సుందరమైన, తవ-నీయొక్క, అఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగ - పాద కమలద్వంద్వము (ప్రేమా-(ప్రేమ, మయా- నాచేత, అచం - స్థిర ముగా, జ్ఞాతం- తెలియఁబడియెను.

మ॥ క్రతుభూమింజొరఁబోవు గోపగృహ పంకంబన్నమెట్టె వుగో।తతిహుంకారమువిన్నఁబల్కెదవువిద్వచ్ఛ్లాఘకింబల్కవా । నతిఁ గావింతువుగోపజారలకుదాంత(శ్రేణిఁగైకోవుయో । గ్యతయేహేతు వు(ప్రేమకారణముగాదాదేవనీచర్యకున్॥ ౮౩

తా. ఓకృష్ణా గోపాలగృహంబుల ముంగిళ్ళబురదయందుబొరలుదు వు(బ్రాహ్మణయజ్ఞంబులకుంబోవసిగ్గుపడియెదవుఆవులగుంపులహుంకారంబుల కుమాఱుపల్కెదు విజ్ఞానులతోడంబలుకకుండుదువుగోపకాంతలకుదాస్యంబు సేయుదువుఆత్మవిదులకుఁ (ప్రభుత్వంబునైనచేయవుఓపవిట్టినీచరితంబుసూడనే ద్దియుఁగారణంబులేదు (ప్రేమయొక్కటియకారణంబనుట.

శ్లో॥ నమస్తస్మైయశోదాయాదాయాదాయాస్తుతేజసే। య ద్ధిరాధాముఖామ్భోజంభోజంభోజంవ్యవర్ధత॥ ౮౪

టీక. యత్-ఏతేజము, రాధాముఖామ్భోజం రాధా- రాధయొక్క, ముఖామ్భోజం- ముఖకమలమును, భోజంభోజం- భుజించిభుజించి, వ్యవర్ధత-వృద్ధినొందెనో, తస్మై- ఆప్రసిద్ధమైనట్టిన్ని, యశోదాయాః-యశోదయొక్క, దాయా-దాయ- పుత్రుఁడయిన, తేజసే-తేజముకొఱకు, నమః-నమస్కారము, అస్తు-అగుగాత. ... ... *

ఉ॥ ఏమహితప్రకాశ ముదయించిన పిన్నట నాఁటనుండిరా।
ధామధురాధరాంచితసుధార సధారలఁగ్రోలుచుఁ యశో। దామ
హనీయదాయ సముదాయముఁగాంచి ప్రవృద్ధమానమా। నామహ
మిచ్చుఁగాక హరహంబున శేష సుఖాయురున్నతుల్॥ ... ౮౪

తా. రాధాముఖకమలం బాఘ్రాణించుచుఁ బ్రవృద్ధంబైన యట్టి యశోదాసుతరూపంబగు తేజంబుకొఱకు నమస్కరించెద ననుట. ... *

శ్లో॥ అవత్తారాస్సన్త్వన్యే సరసిజనయనస్య సర్వతోభద్రాః।
కృష్ణాదన్యఃకోవాప్రభవతి గోగోపగోపికాముక్త్యై॥ ౮౫

టీక. సరసిజనయనస్య- పుండరీకాక్షునియొక్క, సర్వతోభద్రాః- ఎల్లెడలశుభంబుగలుగ, అన్యే-కొన్నిమైన, అవతారాః - అవతారములు, సన్తు-ఉండుంగాత, కృష్ణాత్ - శ్రీకృష్ణావతారమునకన్నను, అన్యః ఇతరమైన, కోవా-ఏయవతారము, గోగోపగోపికాముక్త్యై-గో-గోవులయు, గోప-గోపాలకులయు, గోపికా- గోపికలయు, ముక్త్యై- ముక్తికొఱకు, ప్రభవతి- సమర్థమగుచున్నది. ... ... *

మ॥ అవతారంబులులేవె శౌరికతికళ్యాణంబు లిద్ధాత్రిలో। నవి
పెక్కుల్గలవెంచగోనికర గోపానీకగోపాంగనా । నివహశ్రేయమొ
సంగఁజాలెనె కృపానిర్నిద్రుఁడైనట్టిశౌ। రివలెన్వేఱొకమూర్తిఁగా
వునఁదదంఘ్రింగొల్తు నెల్లప్పుడున్॥ ౮౫

తా. తెల్లతామరఱేకులుంబోలు కన్నులుగల శ్రియఃపతి యవతారంబులెల్లెడల ననేకశుభాకరంబులై యనేకంబులుండనిమ్ము గోగోపాలకగోపికాసమూహంబుల ముక్తికనుచుటకు శ్రీకృష్ణావతారంబుదక్కనొండెద్దియు సమర్థంబులుగావనుట పశువులు మొదలగువానికి మోక్షంబిచ్చుటకుం గృష్ణావతారంబ కారణంబయ్యెననుట. ... ... *

శ్లో॥ మధ్యేగోకులమండలం ప్రతిదిశం చామ్భారవోజ్జృంభితే। ప్రాతర్దోహమహోత్సవే నవఘనశ్యామం రణన్నూపురం । ఫాలే బాలవిభూషణం కటిరణత్సత్కింకిణీమేఖలం కంఠేవ్యాఘ్రనఖంచ శైశవకళాకళ్యాణకార్త్స్న్యం భజే॥ ౮౬

టీక. ప్రాతర్దోహమహోత్సవే- ప్రాతర్దోహ- రేపకడఁబిదుకుట యనియెడి, మహోత్సవే-ఉత్సవమునందు, ప్రతిదిశం- ప్రతిదిశయందును, అమ్భారవోజ్జృమ్భితే- అమ్భారవ - అంభాయనియెడిధ్వనులచేత, ఉజ్జృమ్భితే-మిక్కిలియుఁబ్రకాశించుచున్న, మధ్యేగోకులమండలం- గోసమూహమధ్య[...]శమందు, నవఘనశ్యామం- నవ- నూతనమయిన, ఘన- మేఘమువలె, [...]ం-నల్లనయినయట్టిన్ని, రణన్నూపురం- రణత్-మ్రోయుచున్న, నూ[...]లియందియెలుగలయట్టిన్ని, ఫాలే- నొసటియందు, బాలవిభూషణం- [...]రేకగలయట్టిన్ని, కంఠే-గళమునందు, వ్యాఘ్రనఖం- పులిగోరుగలయట్టిన్ని, కటిరణత్సత్కింకిణీమేఖలం- కటి-పిఱుదులయందు, రణత్-మ్రోయుచున్న, సత్-శ్రేష్ఠమైన, కింకిణీ - చిఱుగంటలుగల, మేఖలం- మొలనూలుగల, శైశవకళాకళ్యాణకార్త్స్న్యం- శైశవ- శిశుసంబంధమైన, కళా-కళలయొక్క, కళ్యాణ-శుభములయొక్క, కార్త్స్న్యం- సర్వమును, భజే-సేవించుచున్నాను, అహం-నేను. ఈ శ్లోకార్థము గోపాలకృష్ణసర్వసమృద్ధ్యష్టాక్షరీ మంత్రధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ పంచహాయనమీశానం ధావమానంవ్రజాఙ్గణే। కింకిణీనూపురగ్రీవా కర్ణభూషోజ్జ్వలంస్మరేత్॥ ... ... *

మ॥ మొలనూలందెలుగజ్జెలు న్మొలయజీమూతాకృతిఁజేరిమం। దలనంభారవమెల్లెడంజెలఁగఁ బ్రాతర్దోహమీక్షింపఁజా। రులలాటం బునరావిరేకపులిగోరుంగంఠవీథిఁ దటి। త్తులగాముద్దులుగుల్కఁబాలకునిఁ గాంతుఁ జీవనప్రౌఢికిఁ॥ ౮౬

తా. రేపకడం పాలుపిదుకునప్పుడంభారవంబు లెల్లెడలం జెలంగ వెలయు నావులగుంపులచే నొప్పెడువ్రేపల్లియయందు గప్పుమొగులు చెన్నొదంచు నెమ్మెనుదనరం బులిగోరుపతకంబును జిఱుగంటల మొలనూలుఁగాళ్ళయందెలు రావిరేకయును మెఱయ నెల్లవారునచ్చెరువు నొందఁగలయం గ్రుమ్మరుచిన్నికృష్ణుని చిన్ననాటిచెయ్వులందలఁచి భజియించెదననుట. ... *

శ్లో॥ సజలజలదనీలం దర్శితోదారలీలం కరతలధృతశైలం వేణు

నాదైరసాలం। వ్రజజనకులపాలం కామినీకేళిలోలం కలితలలితమాలం నౌమిగోపాలబాలమ్॥ ౮౭

టీక. సజలజలదనీలం- సజల-ఉదకముతోఁగూడిన, జలద- మేఘము వలెనీలం-నల్లనైనవాఁడును, దర్శితోదారలీలం- దర్శిత- చూపఁబడిన, ఉదార-అధికములయిన, లీలం- పూతనావధాదివిలాసములుగలవాఁడును, కరతలధృతశైలం - కరతల - హస్తప్రదేశముచేత, ధృత - ధరియింపఁబడిన, శైలం- గోవర్ధనపర్వతముగలవాఁడును, వేణునాదైః - వేణునాదములచేత, రసాలం- రసవంతుఁడైనవాఁడును వ్రజజనకులపాలం- వ్రజ-నందవ్రజమందలి, జనకుల-జనసమూహముయొక్క, పాలం- పరిపాలకుఁడైనవాఁడును, కామినీకేళిలోలం- కామినీ-కామవతులయినస్త్రీలయొక్క, కేళి- క్రీడలయందు, లోలం-ఆసతోఁగూడికొనినవాఁడును, కలితలలితమాలం- కలిత-కూడుకొనినయదియు, లలిత- కోమలమునైనదియునైన, మాలం- వనమాలికగల, గోపాలబాలం- గోపాలకృష్ణుని, నౌమి-నుతించుచున్నాను. ... *

మ॥ మురళీనాదవిశాలుశీలమణి జీమూతాతసీనీలునీ। రరుహాక్షీరతిలోలుహాంత జలజాగ్రన్యస్తశైలుంసదా । దరశీలుఁ వ్రజలోకపాలుఁగరుణోదారైకలీలుఁ భుజాం । తరరాజద్వనమాలుఁగొల్చెదసముద్యద్గోపబాలున్మదిఁ॥ ౮౭

తా. ఉదకంబుతోఁగూడిన మేఘంబుఁబోలె నల్లనగుచుఁ జూపంబడిన గంభీరంబులగు పూతనాహరణాది క్రీడలుగలిగి కేలంగి... వర్ధనాచలంబుగలిగి వేణునాదంబునైన యాహ్లాదంబుతోడంగూడి వ్రజంబునందున్న వారలంబోషించుచు కామవతులైన యువతులకోరికలందీర్చుచు వైజయన్తియనుపేరం దేజరిల్లు వనమాలికయురంబునఁ గరంబుమెఱయవెలుంగు గోపాలదేవుని నుతియించుచున్నానమట. ... *

శ్లో॥ స్మితలలితకపోలం స్నిగ్ధసంగీతలోలం లలితచికురజాలంచౌర్యచాతుర్యలీలమ్। శతమఖరిపుకాలం శాతకుంభాభచేలం కువలయదళనీలం నౌమిగోపాలబాలమ్॥ ౮౮

టీక. స్మితలలితకపోలం- స్మిత-చిఱునగవనియెడిహేతువుచేత, లలిత-సుందరమైన, కపోలం- చెక్కిళ్ళుగలవాఁడును, స్నిగ్ధసంగీతలోలం- స్నిగ్ధ పరిశుద్ధహృదయులైన నారదాదులయొక్క, సంగీత- గానమందు,లోలం-ఆసజేయుచున్నవాఁడును, లలితచికురజాలం- లలిత- సుందరములయిన, చి

ర- ముంగురులయొక్క, జాలం- సమూహముగలవాఁడును, చౌర్యచాతుర్య లీలం-చౌర్య-చోరకర్మమందు, చాతుర్య-చాతుర్యముతోఁగూడిన, లీలం-క్రియ గలవాఁడును, శతమఖరిపుకాలం- శతమఖ-ఇంద్రునికి, రిపు-శత్రువులయినర క్కసులకు, కాలం-యముఁడైనవాఁడును, శాతకుంభాభచేలం-శాతకుంభ- బంగారుయొక్క, ఆభ-కాంతివంటికాంతిగల, చేలం- వస్త్రముగలవాఁడు ను, కువలయదళనీలం- కువలయదళ- నల్లకలువరేకులవలె, నీలం- నల్లనైన, గోపాలబాలం- గోపాలకృష్ణుని, నౌమి-నుతించుచున్నాను. ... *

మ॥ సరసస్మేరకపోలుఁగొల్తు మురళీసంగీతలోలుక్ శుభా। కర చామీకరచేలునీల మణిరంగతుక్కుంతలశ్రీవిశా। లురమాపాలునితాం తచౌర్యగుణ శీలుందానవప్రాణహ్భ। త్కరవాలుం గపిలాదనీకువల యోద్యన్ ౮౮

తా. ... సుందరంబులగు చెక్కిళ్ళుగలిగి నారదాదుల సంగీతంబునందాసక్తుండై లలితంబులగు ముంగురులచేఁ దేజరిల్లుచు దొంగ తనంబునందలి చాతుర్యంబుగలిగి యెల్లరక్కసులకునంతకుండై బంగరుచేలం బుచే నలంకృతుండై కువలయదళంబుంబోని నెమ్మేనిచాయచే వెలయు గో పాలకృష్ణుని నుతించుచున్నాననుట. ... ... *

శ్లో॥ మురళినినదలోలం ముగ్ధమాయూరచూడం దళితదనుజ జాలం ధన్యసౌజన్యలీలమ్। పరహితనవహేలం పద్మసద్మానుకూలం నవజలధరనీలం నౌమిగోపాలబాలమ్॥ ... ౮౯

టీ. మురళినినదలోలం- మురళినినద- వేణునా... లోలం ఆ సఁచేయుచున్నవాఁడును, ముగ్ధమాయూరచూడం - ముగ్ధ సుందరమైన, మాయూరచూడం- నెమలిపురిగలవాఁడును, దళితదనుజజాలం-దళిత-భేదిం పఁబడిన, దనుజ-రక్కసులయొక్క, జాలం-సమూహముగలవాఁడును, ధన్య సౌజన్యలీలం- ధన్యా- కృతార్థులవిషయమై, సౌజన్య-సుజనత్వముతోఁగూడిన, లీలం- విలాసములుగలవాఁడును, పరహితనవహేలం - పర- అన్యులకు, హిత - హితకరములైనవియు, నవ- నూతనములైనవియునగు, హేలం- విలాసములుగలవాఁడును, (మఱియొకపక్షమున) పర- శత్రువులకు, హిత- హితకరములగు, నవ-నూతనములైన, హేలం- వధాదివిలాసములుగలవాఁ డును, (అనఁగా శ్రీకృష్ణునిచేఁజేయఁబడు వధాదికృత్యములైనను ముక్తిసం దకములగునని భావము) పద్మసద్మానుకూలం-పద్మసద్మ- బ్రహ్మకు, అను

కూలం-అనుకూలుఁడైనవాఁడును, (పక్షాంతరమున) పద్మసద్మా- లక్ష్మీదేవికి, అనుకూలం- అనుకూలనాయకుఁడైనవాఁడును, నవజలధరనీలం- నవజలధర - క్రొత్తమొగులువలె, నీలం- నల్లనైనవాఁడునైన, గోపాలబాలం- గోపాలకృష్ణుని, నౌమి - స్తుతియించుచున్నాను. ... *

చ॥ మురళినినాదలోలు నతిముగ్ధశిఖావళి పింఛచూలునిం। బర
హితశీలు రాత్రిచరపాళివిఫాలుఁ గృతార్థలోలుఁబం । కరుహగృ
హాసుపాలు వ్రజకంజముఖీహిత హేలునవ్యపు । ష్కరధరనీలుఁగో
ల్తు శుభ కాంచనచేలుని గోపబాలునిన్॥ ... ౬౯

తా. వేణునాదంబునం దాసక్తుండై సిగయందు నెమలిపురి యలంకరించి యెల్లరకు-సులంజక్కడంచుచు ధన్యులయెడ సౌజన్యంబునెఱపుచు శత్రులకువధాదికృత్యంబులచే మోక్షంబొసంగఁజాలి సిరికనుకూలుండై నీలమేఘనిభశరీరుండై వెలయు గోపాలబాలుని నుతియించుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ సరసగుణనికాయం సచ్చిదానందకాయం శమితసకల
మాయంసత్యలక్ష్మీసహాయమ్। శమదమసముదాయం శాన్తసర్వా
న్తరాయం సుహృదయజనదాయం నౌమిగోపాలరాయమ్॥ ౭౦

టీక. సరసగుణనికాయం- సరస-రసయుక్తములైన, గుణ- సౌందర్యాదిగుణములయొక్క, నికాయం- సమూహముగలవాఁడును, సచ్చిదానందకాయం - సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుఁడైనవాఁడును, శమితసకలమాయం- శమిత-శాంతిఁబొందింపఁబడిన, సకల-సమస్తమయిన, మాయం-మాయలుగలవాఁడును, సత్యలక్ష్మీసహాయం- సత్యలక్ష్మి- సత్యభామారూపమైనలక్ష్మికి, సహాయం-సహాయుఁడైనవాఁడును, శమదమసముదాయం-శమ-బహిరింద్రియనివృత్తియొక్కయును, దమ-అంతరింద్రియనివృత్తియొక్కయును, సముదాయం-స్వరూపుఁడైనవాఁడును, శాంతసర్వాంతరాయం- శాంత-నష్టములైన, సర్వ-సమస్తములైన, అంతరాయం- విఘ్నములుగలవాఁడును, సుహృదయజనదాయం- సుహృదయ-నిర్మలాంతరంగులైన, జన- జనములకు, దాయం-భాగమైనవాఁడునైన, గోపాలరాయం-గోపాల-గోపాలకులకు, రాయం-ధనమైనకృష్ణుని, నౌమి- నుతియించుచున్నాను. *

చ॥ సరసగుణోదయుక్ శమిత సర్వనిశాచర మాయునిన్సు
హృ। న్నరవరదాయు నిత్యచిదనంత సుఖోజ్జ్వలకాయు సత్యకా।
హరిణదృగిందిరాచిర సహాయునిశాంత మహాపరాయుఁజి । త్వరుఁ

మహాంతముఖ్య సముదాయున్ గొల్చెద గోపబాలునిన్॥ ౯౦

తా. సౌందర్యాది గుణంబుల రాశియై సత్యజ్ఞానానంద శరీరుండై యెల్లరకు-నులమాయలనడంచువాఁడయి సత్యభామాసమేతుండై శమదమాదిగుణసముదాయుండై యశేషవిఘ్నోపశమనుండైనిర్మలాంతరంగులగువారలకేర్పడినదాయంబుబోలె వెలుంగు గోపాలబాలునిసుతియించుచున్నాననుట.

శ్లో॥ లక్ష్మీకళత్రం లలితాబ్జనేత్రం పూర్ణేందువక్త్రం పురుహూతమిత్రమ్। కారుణ్యపాత్రంకమనీయగాత్రం వందేపవిత్రం వసుదేవపుత్రమ్॥ ౯౧

టీక. లక్ష్మీకళత్రం-లక్ష్మీ-రుక్మిణి, కళత్రం- భార్యగాఁగలిగినవాఁడును, లలితాబ్జనేత్రం- లలిత-సుందరములైన, అబ్జ-కమలములవంటి, నేత్రం-నేత్రములుగలవాఁడును, పూర్ణేందువక్త్రం- పూర్ణేందు- రాకాచంద్రునివంటి, వక్త్రం- ముఖముగలవాఁడును, పురుహూతమిత్రం- పురుహూత-ఇంద్రునియొక్క, మిత్రం-మిత్రుఁడైనవాఁడును, కారుణ్యపాత్రం-కారుణ్య-దయకు, పాత్రం- ఆధారుఁడైనవాఁడును, కమనీయగాత్రం - కమనీయ- కోరఁదగిన, గాత్రం- శరీరముగలవాఁడును, పవిత్రం-శుచిస్వరూపుఁడైనవాఁడునైన, వసుదేవపుత్రం- వసుదేవ-వసుదేవునియొక్క, పుత్రం-కుమారుఁడైనశ్రీకృష్ణునిఁగూర్చి, వందే- నమస్కరించుచున్నాను. ... ౯

ఉ॥ శ్రీరమణీకళత్రు సరసీరుహ పత్రవిశాలనేత్రుబ్రుం। దారకనాథమిత్రుఁ గరుణాగుణ పాత్రుఁబవిత్రుఁబూర్ణిమా। నీరజవైరివక్త్రుఁ గమనీయవయఃపటు గాత్రుయోగభృ। ద్ధీరవనాషుచైత్రు వసుదేవునిపుత్రు మదిందలంచెదన్॥ ... ౯౧

తా. రుక్మిణీదేవినిభార్యఁగాఁగలిగి తెల్లదామరరేకులంబోలినకన్నులచేఁదేజరిల్లుచుఁ బూర్ణిమాచంద్రునింబురడించు నెమ్మొగంబుగలిగి దేవేంద్రునికిమిత్రుండై దయాసముద్రుండై యెల్లవారిచేతంగోరందగిన నెమ్మేనుగలిగి పవిత్రుండైవెలయుగోపాలకృష్ణునింగూర్చి నేనునమస్కరించుచున్నాను.

శ్లో॥ మదమయమదమయదురగంయమునామవతీర్యవీర్యశాలీయః। మమరతిమమరతిరస్కృతి శమనపరస్సఃక్రియాత్తుశ్రీకృష్ణమ్॥ ౯౨

టీక. యః-ఏకృష్ణుఁడు, వీర్యశాలీ- వీర్య- పరాక్రమముచేత, శాలీ-ఒప్పుచున్నవాఁడగుచు, యమునాం- యమునానదిని, అవతీర్య-దిగి, మదమం - మదమదముచేతఃమయం-ప్రచురమైన, ఉరగం-కాళియోరగమును,

అదమయత్-మర్దించెనో, అమరశిరస్కృతిశమనపరః అమర- దేవతలయొ
క్క, శిరస్కృతి-శిరస్కారముయొక్క,-శమన-శాంతిచేయుటయందు, పరః-
ఆసక్తుండైన,సః-ఆశ్రీకృష్ణమూర్తి-మమ-నాకు, రతిం-సుఖమును,క్రియాతు-
చేయుంగావుత. ... ... *

శా॥ కాళిందీజల ముబ్బికట్ల కెదురెక్కంజొచ్చి హాలాహల।
జ్వాలాలీఢ కరాళకాళియ ఫణాజాలంబునృత్తక్రియం । గాలంగేలన
డంచిసిగ్గర శిరస్కారంబువారించుగో । పాలస్వామి కటాక్షవీక్షణ
ము మాపాలందిరంబయ్యెడిన్॥ ... ౯౨

తా. ఏశ్రీకృష్ణమూర్తి పరాక్రమవంతుండై యమునానదిలోనంజొ
చ్చిమదంబుచే విఱ్ఱవీగుకాళియోరగంబు మదంబడంచెనో యెల్లదేవతల శిర
స్కారంబులం బోవమీటిన యాశ్రీకృష్ణమూర్తి నాకు శుభంబుగలుగంజే
యుంగాతయనుట. ... ... *

శ్లో॥ మౌళౌమాయూరబర్హం మృగమదతిలకం చారులాలాట
పట్టేకర్ణద్వంద్వేచ తాళీదళమతిమృదులం మౌక్తికం నాసికాయా
మ్। హారోమందారమాలా పరిమళభరితః కౌస్తుభస్యోపకంఠేపా
ణౌ వేణుశ్చయస్య వ్రజయువతియుతః పాతుపీతామ్బరోనః॥ ౯౩

టీక. యస్య-ఎవ్వనికి, మౌళౌ-శిరంబున,మాయూరబర్హమ్-నెమలి
పురియున్నదో, లాలాటపట్టే- లాలాట-లలాటసంబంధమైన, పట్టే-ప్రదేశం
బునందు, చారు-సుందరమైన, మృగమదతిలకమ్- కస్తురిబొట్టున్నదో, కర్ణ
ద్వంద్వే- కర్ణ- చెవులయొక్క, ద్వంద్వే- రెంటియందు, అతిమృదులమ్- మి
క్కిలిమృదువైన, తాళీదళంచ-తాళపత్రంబునున్నదో, నాసికాయామ్- ము
కునందు, మౌక్తికం-ముత్యంబున్నదో, కౌస్తుభస్య- కౌస్తుభమణియొక్క,
ఉపకంఠే-సమీపమందు, మందారమాలాపరిమళభరితః - మందారమాలా-
మందారపుష్పలదండయొక్క, పరిమళ-వాసనచేత, భరితః- సంపూర్ణమై
న,హారః-హారంబును, పాణౌ- చేతియందు, వేణుశ్చ- పిల్లనగ్రోవియునున్న
దో,సః-అట్టి, వ్రజయువతియుతః-వ్రజయువతి- గోపస్త్రీలతోడ, యుతః-
కూడుకొనియున్న, పీతామ్బరః- పీతాంబరధరుండైనశ్రీకృష్ణుండు, నః- మ
మ్మ, పాతు-రక్షించుగాక. ... ... *

మ॥ నుదటంగస్తురిబొట్టు నాసికతుదన్ముత్యంబు కర్ణద్వయిన్।
మృదుతాళీదళయుగ్మముల్ మురళిపాణిన్ మౌళింబింఛంబుపే। రెద

పైఁగౌస్తుభహారకల్ప సుమనోహేమాంబరాడంబరం । బొదవన్ గో
పికలెల్లఁగొల్వ హరిఢాయున్ మమ్మునెల్లప్పుడున్॥ ... ౯౩

తా. సిగయందు నెమలిపురియు ఫాలంబునఁగస్తూరిబొట్టును శ్రవణయుగ్మంబునలేఁతయగు తాళదళంబును ముక్కు-కొనయందు ముత్తియంబును గౌస్తుభమణి చెంగటమందార కుసుమవాసిత దివ్యహారంబును గరంబునఁ బిల్లనగ్రోవియుఁ జెన్నుగఁజెన్నారఁ బీతాంబరధారియై గోపికాసమేతుండగుచిన్నికృష్ణుండు మమ్ముగాపాడుఁగావుత యనుట. ... *

శ్లో॥ మురారిణా వారివిహారకాలే మృగేక్షణానాం ముషితాం
శుకానాం । కరద్వయంవా కచసంహతిర్వా ప్రమీలనంవాపరిధాన
మాసీత్॥ ౯౪

టీక. వారివిహారకాలే- జలక్రీడాసమయంబున, మురారిణా-కృష్ణునిచేత, ముషితాంశుకానామ్-ముషిత-అపహరింపఁబడిన, అంశుకానామ్-వస్త్రములుగలయట్టి, మృగేక్షణానామ్-స్త్రీలకు, కరద్వయంవా- కర- చేతులయొక్క,ద్వయంవా- రెండును, కచసంహతిర్వా- కచ-వెండ్రుకలయొక్క, సంహతిర్వా-సమూహంబులు, నిమీలనంవా-కనులనుమూసుకొనుటయును, పరిధానమ్-వస్త్రంబుగా,ఆసీత్-ఆయెను. ... *

ఉ॥ వారివిహారకాలమున వారిరుహాక్షుఁడు చీరలెత్తఁగా। వా
రిజపత్రపాళికచ భారముకన్నులమోడ్పుచేతుల। వ్వారిగమాటులై
యొసఁగ వారిచరాక్షులకెల్లనారయ। న్వారికిమాటలేటికినవారిత
మోహతమంబుగ్రమ్మగన్॥ ౯౪

తా. జలక్రీడసలుపుచునుండెడి గోపికలు తమచీరెలను కృష్ణుండపహరింప వారిలోకొందరుచేతులతోనున్ను కొందరువెండ్రుకలతోనున్ను గుహ్యములనుమూసుకొనిరి కొందరుముగ్ధలు తమకన్నులనుమూసుకొనఁగా తమగుహ్యంబు లితరులకుదెలియవని యెంచుకొనిరనుట. *

శ్లో॥ యాసాఙ్గో పాఙ్గనానాం లసదసితతరాలోల లీలాకటా
క్షావియన్నాసాచారుముక్తామణి రుచినికరవ్యోమగంగాప్రవాహా।
మీనాయంతేపియాసా మతిరభసచలచ్చారు నీలాలకాన్తా । భృంగా
యంతేయ దంఘ్రిద్వయ సరసిరుహేపాతు పీతాంబరోనః॥...౯౫

టీక. యాసాఙ్గోపాఙ్గనానామ్-ఏగోపస్త్రీలయొక్క,లసదసితతరాలోలలీలాకటాక్షాః-లసత్-ప్రకాశించుచున్నట్టి, అసితతర- అత్యంతనీల

మైనట్టి, ఆలోల: చంచలించుచున్నట్టి, లీలా - విలాసముతోనైన, కటా క్షాః-కడగంటిచూపులు, యన్నాసాచారుముక్తామణి రుచినికరవ్యోమగఙ్గా ప్రవాహే- యత్- ఎవ్వనియొక్క, నాసా- ముక్కుయొక్క, చారు- సుంద రమైన, ముక్తామణి-ముత్యముయొక్క, రుచి- కాంతులయొక్క, నికర- సమూ హమయ్యేవే, వ్యోమగఙ్గా- ఆకాశగంగయొక్క, ప్రవాహే- ప్రవాహమం దు, మీనాయన్తే- మత్స్యములవలె నాచరించుచున్నవో, యాసామ్ - ఏగోపి కలయొక్క, అతిరభసచలచ్చారునీలాలకాన్తాః - అతిరభస - అతివేగముచే త, చలత్- చలించుచున్నట్టిని, చారు- మనోహరంబైనట్టి, నీల- నీలవర్ణంబై న, అలక-ముంగురులయొక్క, అన్తాః- కొనలు- యదంఘ్రిద్వయసరసీరుహే- యత్- ఎవ్వనియొక్క, అంఘ్రి- పాదములయొక్క, ద్వయ - రెండను, సర సీరుహే- తామరపువ్వుయందు, భృఙ్గాయన్తే- తుమ్మెదలవలె నాచరించుచు న్నవో, తాసామ్- అట్టిగోపికలయొక్క సంబంధమైనట్టి, సః- అటువంటి, పీ తామ్బరః- కృష్ణుఁడు, నః- మమ్ము, పాతు- రక్షించుఁగాక. ... ...

మ॥ సరవిఁ మీనములయ్యె నేవిభునినాసాముక్తికోద్యత్ప్రభా।
మరగంగన్ వ్రజభామినీచటుల శంపాలోల దృక్పాళులే । హరిపా
దాంబురుహంబునందునళులైవ్యాపించెగోపాంగనా । తరళారాళవి
నీలకుంతళము లాధన్యుండునన్ బ్రోవుతన్॥ ౯౫

తా. కృష్ణునిముక్కురముత్యపుకాంతిగంగాప్రవాహమువలె ప్రసరిం చగానావేడుకచూచుటవలనగోపికలచూపులందులోమత్స్యంబులవలె కనఁబ డుచున్నవి-అట్టిచూపులుగలగోపికలు- అనగా- మందహాసవిశేషమోయనున ట్టిముత్యపుకాంతివెలుఁగుచుండు కృష్ణుని మొగముజూచి కామప్రేమ పరవ శులైనగోపికలు మాకోరికలనెరవేర్చి మమ్ముకావవలయునని వానిపాదారవిం దంబులయందు ముంగురులువ్రేలాడునట్లు నమస్కారంబుల నొనర్చెదరనుట.

శ్లో॥ యద్వేణుశ్రేణి రూపస్థిత సుషిరముఖోద్గీర్ణ నాదప్రభిన్నా
ఏణాక్ష్యస్తత్‌క్షణేనత్రుటితనిజపతిప్రేమబన్ధాః బభూవుః । అస్తవ్యస్తా
లకాన్తాస్ఫురదధరకుచద్వన్ద్వనాభిప్రదేశాః కామావేశ ప్రకల్ప్య
ప్రకటితపులకాః పాతుపీతామ్బరోనః॥ ౯౬

టీక. యద్వేణుశ్రేణిరూపస్థితసుషిరముఖోద్గీర్ణనాదప్రభిన్నాః-యత్- ఎవ్వనియొక్క, వేణు- పిల్లనఁగ్రోవియందు, శ్రేణిరూప- పఙ్త్తిరూపము గా, స్థిత-ఉన్నట్టి, సుషిర- రన్ధ్రములయొక్క, ముఖ- ముఖంబులచేత, ఉద్గీ

ర్ణ- విడువఁబడిన,నాద- ధ్వనులచేత,ప్రభిన్నాః- భేదింపఁబడినట్టి, వీణాత్మ్యః- స్త్రీలు , తత్క్షణేన - ఆక్షణమందే , త్రుటితనిజపతి ప్రేమబన్ధాః - త్రుటిత- తెంపఁబడిన, నిజ- తమయొక్క, పతి- మగండ్లయందుండెడి, ప్రేమ- ప్రీతివిశేషముయొక్క, బన్ధాః- బంధముగలిగినవారై, అస్తవ్యస్తాలకాన్తాః-అస్త- తిరస్కరింపఁబడిన,వ్యస్త- వీడినట్టి,అలక- ముంగురులయొక్క, అన్తాః-కొనలుగలవారుగానున్ను , స్ఫురదధరకుచద్వన్ద్వనాభిప్రదేశాః - స్ఫురత్ - అదురుచున్న, అధర- మోవియును, కుచద్వన్ద్వ - స్తనద్వయంబును, నాభిప్రదేశాః - నాభిప్రదేశంబును గలవారుగానున్ను , కామావేశప్రకల్ప్య ప్రకటితపులకాః-కామావేశ- మన్మథావేశముచేత, ప్రకల్ప్య- దత్తముగాఁజేయఁబడినట్టి , ప్రకటిత - బయలుపడుచున్నట్టి , పులకాః - గగ్గురులుగలవారుగానున్ను, బభూవుః- అయిరో, సః- అటువంటి, పీతామ్బరః-కృష్ణుడు,నః- మమ్ము, పాతు- రక్షించుఁగాక. ... ... *

మ॥ మురళీరంధ్రవినిర్గత స్వరముచే మోహించి గోపాంగనల్।
మరుదారిన్వలుగుబ్బలుబ్బిపులకింపన్ గ్రొమ్ముడుల్వీడవా । తెరసాం
పుల్నిగుడింపనీవియును భర్తృప్రేమముల్జాఱెనే। హరివెంటన్ జరి
యింతురట్టి సుకుమారాకారుఁ గీర్తించెదన్॥ ... ౯౩

తా. కృష్ణునివేణునాదంబువినిగోపికలుహృదయశైథిల్యముపొందితమనాయకులయందు ప్రేమవిడిచి- కృష్ణునివద్దపోవునపుడావేగమువలన జాఱిన ముంగురులనుకట్టక యుపేక్షించుచు యధరకుచ ద్వంద్వనాభిప్రదేశంబులదరకామావేశంబువలన మేనెల్లగగ్గురుపాటుగలుగ వెలుగుచుండెరనుట. *

శ్లో॥ దేవక్యా జఠరాకరే సముదితః క్రీతో గవాం పాలినా నన్దేనానకదున్దుభేర్నిజసుతాపణ్యేనపుణ్యాత్మనా।గోపాలావళిముగ్ధహారతరళో గోపీజనాలఙ్కృతిః స్థేయాద్వోహృదిసన్తతంస మధురః కోపిన్ద్రనీలోమణిః॥ ౯౭

టీక. దేవక్యాః- దేవకియొక్క, జఠరాకరే- జఠర-గర్భమను, ఆకరే- ఖనియందు, సముదితః - ఉద్భవించినట్టి, పుణ్యాత్మనా - పుణ్యస్వరూపుఁడైనట్టి,నన్దేన- నందుడను, గవాంపాలినా-గోపాలకునిచేత, నిజసుతాపణ్యేన-నిజసుతా-తనకూఁతురయ్యే వే,పణ్యేన-మూల్యముచేత- ఆనకదుందుభేః-వసుదేవునియందుండి, క్రీతః-కొనఁబడినట్టి, గోపాలావలిముగ్ధహారతరళః- గోపాల- గొల్లవాండ్రయొక్క, ఆవలి-వరుసయును, ముగ్ధ- సుందరమయిన, హార- ము

క్తాహారంబునకు, తరళః- నాయకమణియైనదియు, గోపీజనాలఙ్కృతిః- గోపీజన- గోపికాజనంబులకు, అలఙ్కృతిః- అలంకారంబైనదియు, మధురః- మనోజ్ఞమైనదియు, కోపి- అనిర్వచనీయంబైన , ఇన్ద్రనీలోమణిః - ఇంద్రనీలరత్నము, (అనఁగా) కృష్ణుఁడు, వః- మీయొక్క , హృది - హృదయమందు, సంతతమ్- ఎల్లప్పుడును, స్థేయాత్- ఉండుఁగాక. ... ... *

మ॥ వసుదేవప్రియదారగర్భఖనిజత్వంబొప్పజన్మించియా । వసుదేవుండిడనందగోపుఁడుసుతాపణ్యంబునంగొంచుఁ గా । నసమానవ్రజమాలహారతరళంబైగోపికాకల్పమై । రసలీలాకృతియైన కృష్ణమణి నన్రాంతంబెదన్నిల్పెదన్॥ ౯౭

తా. ఒకయింద్రనీలరత్నముమీహృదయంబున- అనఁగా శ్లేషచేతఁబొమ్ము నవిలసిల్లవలయు- ఆరత్నమెట్టిదనఁగా దేవకీగర్భమనుఖనియందునుద్భవిల్లివసుదేవునియందుండినందుని చేతఁదనకూఁతురనియెడివెలయిచ్చికొనఁబడగోపాలపరంపరయనుహారంబునకునాయకమణియై గోపికలకుభూషణంబై దర్శనస్పర్శనాదులచేతననుభవించువారలకత్యంతమనోహరంబైనది - అనగా శ్రీకృష్ణుఁడెల్లప్పుడుమీమనంబునవర్తిల్లవలయునని ముఖ్యతాత్పర్యము - తనకూఁతురనెడువెలనిచ్చినందుని చేతఁగొనఁబడినది- అనుటకుభగవదాజ్ఞవలన యశోదాగర్భంబునమాయాస్త్రీశిశువై పుట్టఁగావసుదేవుఁడు దేవకీగర్భమందుదయించినట్టికృష్ణునియశోదాశయనంబుననునిచి యాశిశువునెత్తికొనివచ్చెనను శ్రీభాగవతాదికథల ప్రమాణంబులంబట్టి కొన్ని శ్లోకంబులయందు బహుభావవిశేషంబులున్నవియైనను గ్రంథవిస్తరపాఠక దురూహత్వాదిభయములచే విడువఁబడియె. ... ... *

శ్లో॥ పీఠే పీఠనిషణ్ణబాలకగళే తిష్ఠన్ సగోపాలకో యన్త్రాన్తస్థితదుగ్ధభాణ్డమపకృష్యాచ్ఛాద్యఘణ్టారవమ్। వక్త్రోపాన్తకృతాఞ్జలిఃకృతశిరః కమ్పంపిబన్ యః పయః పాయాదాగతగోపికానయనయోర్గణ్డూషఫూత్కారకృత్॥ ౯౮

టీక. యః- ఏబాలకుఁడు, పీఠే- పీటయందు,పీఠనిషణ్ణబాలకగళే- పీఠ- పీటయందు, నిషణ్ణ- కూర్చొనియున్న, బాలక- బాలుని యొక్క ,గళే-కంఠమందు, అనఁగా- మూపులయందు, తిష్ఠన్- నిలచియున్నవాఁడై,యన్త్రాన్తస్థితదుగ్ధభాణ్డమ్-యన్త్ర-ఉట్టియొక్క, అన్తః- నడుమ, స్థిత- ఉన్నట్టి, దుగ్ధభాణ్డమ్- పాలకడవను, అపకృష్య- వంచి,ఘణ్టారవమ్ గంటయొక్క-ధ్వనిని,

ఆచ్ఛాద్య- నిలిపి- వక్త్రోపాన్తకృతాఞ్జలిః-వక్త్ర-నోటియొక్క-ఉపాన్త-సమీపమందు- కృత- ఉంచఁబడిన- అఞ్జలిః- దోయిలిగలవాఁడై-కృతశిరఃకమ్పంయథాతథా-కృత-చేయఁబడిన-శిరఃకమ్పంయథాతథా-తలయూఁచుటగలుగునట్లులుగా-పయః-క్షీరంబును- పిబన్ సన్, పానముచేయుచున్నవాఁడై, ఆగతగోపికానయనయోః,ఆగత,వచ్చినట్టి,గోపికా, గోపికలయొక్క, నయనయోః, నేత్రములయందు, గండూషఫూత్కారకృత్, గండూష, నోటిపాలయొక్క,ఫూత్కార, ఉమియుటను, కృత్, చేసినట్టి,సః,గోపాలకః, ఆశ్రీకృష్ణుఁడు, పాయాత్, రక్షించుఁగాక. ... ...

ఉ॥ తోరఁపుఁబెద్దగద్దియలుదొంతరగానిడిబాలునాపయిన్। జేరిచివానిమూపునవసించుచునుట్టిపనంటివంచిఘం । టారుతినిల్పిపాలకఁ రమునందలయూఁచుచునానివచ్చునా। భీరికకన్నులందుమునిపెట్టుగదూఱినజూటుఁగొల్చెదన్॥ ౯౮

తా. ఒకగోపాంగనయొక్కగృహమందుదూరి యొకపీటపైమఱియొకపీటనునిచిదానిపైనొకబాలునిఁగూర్చుండఁజేసివానిభుజములయందు నిలుచుకొనియచ్చటఁగట్టియున్న యుట్టియందుండెడి పాలకడవనువంచి యాయుట్టియందుశబ్దించునట్టిగంటనొకచేతితోఁబట్టుకొని మఱియొకచేతినినోటగిన్నవలెనునిచి యాకుండనుండి కారుచున్న పాలుద్రాగుచు నుండునపుడా గోపికరాగాఁజూచిదానికన్నులయందుఁ దననోటిపాలునుమిసి భ్రమింపఁజేసినవిలాసిమైనబాలకృష్ణుఁడు మమ్ముఁబ్రోచుఁగాకయనుట. *

శ్లో॥ యజ్ఞైరీజిమహేధనం దదమహేపాత్రేషునూనంవయం వృద్ధాన్ భేజిమహేతపశ్చక్రుమహేజన్మాన్తరే దుశ్చరమ్। యేనాస్మాకమభూదనన్యసులభా భక్తిర్భవద్వేషిణీ చాణూరద్విషి భక్తకల్మషముషి శ్రేయఃపుషిశ్రీజుషి॥ ౯౯

టీక. వయమ్- మేము, జన్మాన్తరే-జన్మాంతరమందు, యజ్ఞైః-యాగముచేత, ఈజిమహే- పూజించిన వారము, పాత్రేషు- సత్పాత్రములయందు, ధనం- ధనంబును, దదమహే- ఇచ్చినవారము, వృద్ధాన్-జ్ఞానవృద్ధులను, భేజిమహే- సేవించినవారము, దుశ్చరం- కఠినమయిన, తపః- తపస్సును,చక్రుమహే- చేసినవారము, నూనమ్- నిశ్చయము, యేన- ఏకారణముచేత, అస్మాకం-మాకు,భక్తకల్మషముషి-భక్త-భక్తులయొక్క,కల్మష- పాపము

లను- ముషి - అపహరించుచున్నవాఁడును, శ్రేయఃపుషి - శ్రేయః - శ్రేయస్సులను, పుషి- పోషించుచున్నవాఁడును, చాణూరద్విషి- చాణూర-చాణూరుఁడనునసురునికి, ద్విషి- ద్వేషియైనవాఁడును, శ్రీజుషి-లక్ష్మీపతియైనకృష్ణునియందు, భవద్వేషిణీ- భవ- సంసారమునకు, ద్వేషిణీ-ద్వేషియైనట్టి, అనన్యసులభా - అన్యులకుసుఖముగానొందఁగూడనటువంటి, భక్తిః- భక్తి, అభూత్- కలిగెను. ... ... ❀

మ॥ మనుజన్మాంతరవేళదుష్కరతపంబుల్ పాత్రదానంబుస
జ్జనసంసేవయునధ్వరంబు లొనరించక్ గంటిఁగాకున్నఁగ। ల్గునెలో
కోత్తరభక్తినాదుమదినాలోకింపఁబాదావనే। జనకృత్పోషణదుష్టభీ
షణమహాచాణూరవిద్వేషణుక్॥ ... ౯౯

తా. వేదాంతములుచెప్పినట్లు లీజన్మమందుఁజేయకపోయినను బూర్వజన్మంబునయజ్ఞములచేభగవత్స్వరూపులయినట్టిదేవతలను బూజించియుందుము సత్పాత్రమందుద్రవ్యమువినియోగపఱచియుందుము వృద్ధసేవసేసియుందుము కృచ్ఛచాంద్రాయణాదుల ననుష్ఠించియుందుము- అట్లుచేయకుందుమేనినిపుడు దుష్టులనిగ్రహించి భక్తులపాపములనెల్లఁబోఁగొట్టి ధర్మాదిసకలపురుషార్థంబులనొసంగునట్టిలక్ష్మీపతియైన శ్రీకృష్ణునియందునీసంసారబంధంబునుదెగఁగొట్టునట్టియసాధారణభక్తిగలుగనేరదనుట॥ ఇచటలక్ష్మీపతియనునది యాశ్రితరక్షణాదులయందును సర్వోత్కర్షణమందును గారణమను నభిప్రాయముచేతఁబ్రయోగింపంబడెనని తెలియునది. ... ❀

శ్లో॥ త్వయిప్రసన్నే మమకింగుణేన త్వయ్యప్రసన్నే మమకింగు
ణేన। రక్తేవిరక్తేచవరేవధూనాం నిరర్థకఃకుఙ్కుమపత్రభఙ్గః॥ ౧౦౦

టీక. హేకృష్ణ- ఓకృష్ణ, త్వయి-నీవు, ప్రసన్నేసతి-నాయందుదయఁజేయుచునుండఁగా, మమ- నాయొక్క, గుణేన- గుణముచేత, కిమ్-ఏమిప్రయోజనము, త్వయి- నీవు, అప్రసన్నేసతి- దయఁజేయకుండఁగా, మమ-నాయొక్క, గుణేన-గుణముచేత, కిమ్-ఏమిప్రయోజనము, వరే- నాయకుఁడు, రక్తేసతి- ఆశగలవాఁడైయుండినను, విరక్తేచ- ఆశలేనివాఁడైయుండినను, వధూనామ్- నాయికలయొక్క, కుఙ్కుమపత్రభఙ్గః- కుఙ్కుమ- కుంకుమచేతఁజేసినట్టి, పత్ర-మకరికాపత్రములయొక్క, భఙ్గః-రచన,నిరర్థకః-వ్యర్థము.

ఉ॥ నీవుప్రసన్నుఁడైనయెడ నేరుపులేటికినప్రసన్నత। న్నీవుప
రాకుచేసినను నేరుపులేమిటి కెంచిచూడఁగ। ప్రాణవిభుఁడాదరింపుస

మయాంబున వ్రాల్లమిం సేయు వేళలక్ । గావలె నేలతాంగులకుఁ గైపగు
కుంకుమపత్త్రభంగముల్॥ ౧౦౦

తా. వరుఁడు నాయికలపైనాసగలిగియుండినను నాసలేకయుండినను కుంకుమ లిప్తమకరికా పత్త్రములయొక్క వ్రాతనిరర్థముగునటుల భగవంతుఁడు తానే రక్షింపవలయుఁగాని మనస్సుయొక్క గుణదుర్గుణములవలన వానికిద యపుట్టదనుట. ... ... ●

శ్లో॥ గాయన్తి క్షణదావసానసమయే సానన్ద మిన్దుప్రభారున్ధత్యో
నిజదన్తకాన్తినివహైర్గోపాఙ్గనా గోకులే। మథ్నత్యో దధి పాణికఙ్కణ
ఝణత్కారానుకారం జవాద్వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలాయ మనిశం
పీతామ్బరో౽వ్యాత్సనః॥ ౧౦౧

టీక. నిజదన్తకాన్తినివహైః-నిజ-తమయొక్క, దన్తకాన్తి-దంతకాంతులయొక్క, నివహైః- సమూహములచేత, ఇన్దుప్రభాః - చంద్రకాంతులను, రున్ధత్యః- తిరస్కరించుచున్నట్టివిన్ని, జవాత్ - వేగమువలన, వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలాః- వ్యావల్గత్- విశేషముగాఁజలించుచున్న, వసన- కోకలయొక్క, అఞ్చలాః- కొనలుగలయట్టివిన్ని, పాణికఙ్కణఝణత్కారానుకారంయథాతథా- పాణికఙ్కణ - చేతికడియములయొక్క, ఝణత్కార- ఝణఝణయనుశబ్దంబులను, అనుకారంయథాతథా-అనుకరింపఁగల్గునట్లుగా, దధి- పెరుగును, మథ్నత్యః- చిలుకుచున్నట్టి, గోపాఙ్గనాః - గోపస్త్రీలు, గోకులే- గోకులమందు, క్షణదావసానసమయే - ప్రాతఃకాలమందు, సానన్దం- ఆనందముతోడ, యమ్- ఎవ్వని, అనిశమ్- ఎల్లప్పుడును, గాయన్తి-పాడుచున్నారో, సః-అట్టి,పీతామ్బరః-శ్రీకృష్ణుఁడు, నః-మమ్ము,అవ్యాత్- రక్షించుఁగాక.

ఉ॥ ప్రాకటకంకణారవము భాసిలిపైయెదకొంగుమూఁగఁగా । వేఁ
కువ మోదమొప్పనరవిందముఖుల్ పెరుగుల్ మథించుచుం । గోకవి
రోధికింగళలు గూర్చురదద్యుతిమీఱ నేహరిన్। గోకులవాటిబాడుదురు
కోరికలాహరియిచ్చుఁగావుతన్॥ ౧౦౧

తా. వ్రేపల్లెయందు గోపికలు చంద్రకాంతికెనతిశయించిన దంతకాంతులు ప్రసరింపఁగాఁగోకలకొనలసియాడంజేతికంకణములశబ్దంబునకు సరిపడునట్లు పెరుగుచిలుకుచుసంతోషముతోడ నేకృష్ణునింబాడుదురో ఆకృష్ణుఁడు మమ్మురక్షింపవలయుననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ అంసాలమ్బిత వామకుణ్డలభరం మన్దోన్నత భ్రూలతం కి

ఞ్చిత్కుఞ్చిత కోమలాధరపుటం సాచిప్రసారేక్షణమ్ । ఆలోలాఙ్గుళిపల్లవై ర్మురళికామాపూరయన్తంముదామూలేకల్పతరోస్త్రిభఙ్గిలలితంజానేజగన్మోహనమ్॥　…　…　౧౦౨

టీక. అంసాలమ్బితవామకుణ్డలభరమ్-అంస-మూపును, ఆలమ్బిత-ఆశ్రయించినట్టి, వామ- ఎడమప్రక్కనిదైన, కుండలభరమ్-కుండలభారముగలిగినవాఁడును, మన్దోన్నతభ్రూలతమ్- మన్ద- వంగినదియును,ఉన్నత-పొడవుగలదియునైన, భ్రూలతమ్- తీఁగవంటిబొమలుగలవాఁడును,కించిత్కుఞ్చితకోమలాధరపుటమ్- కించిత్- కొంచెము, కుఞ్చిత- వంపఁబడిన, కోమల-మృదువైన,అధర-మోవియొక్క,పుటమ్-పుటముగలిగినవాఁడును, సాచిప్రసారేక్షణమ్- సాచి- అడ్డముగా, ప్రసార- చూపుగల- ఈక్షణమ్-నేత్రములుగలవాఁడును, ఆలోలాఙ్గుళిపల్లవైః- ఆలోల- చలించుచున్న, అఙ్గుళిపల్లవైః-చిగుళ్ళవంటివ్రేళ్లచేత, మురళికామ్- వేణువును, ముదా-సంతోషముతోడఁఆపూరయన్తమ్- పూరించుచున్నవాఁడును , త్రిభఙ్గిలలితమ్- త్రిభఙ్గి- మూఁడువంపులచేత, లలితమ్- సుందరమైనట్టి, జగన్మోహనమ్- జగత్,లోకంబులను, మోహనమ్- మోహింపఁజేయునట్టికృష్ణుని,కల్పతరోః-కల్పవృక్షముయొక్క, మూలే- క్రిందిప్రదేశమందు, జానే- ఎఱుంగుచున్నాను.　❀

ఉ॥ మూపునవామకుండలము మోపిమెంకించుక మోడ్పునందుముం। జూపెడునోరచూపుసొగసుంబొమనొక్కటసిక్కఁగన్పడం।గ్రేవులుసొక్కఁగల్పకము క్రిందఁద్రిభంగిగనిల్చియంగుళీ । వ్యాపితవంశపూర్తియయివర్తిలుమోహనమూర్తిఁ గొల్చెదన్॥　౧౦౨

తా. గానకాలమందెడమప్రక్కయందుఁ దలవంగియుండుటవలనవామకుండలముమూపునఁదగులఁగా నొకబొమవంగి యొకబొమపొడవైయుండ మోవియరమోడ్పునవెలుంగఁగాఁజూపులడ్డముగాఁ బ్రసరింపఁగఁ జిగురుటాకులవంటివ్రేళ్ళచేఁబూరించి వేణుగానముసేయుచుఁ దద్వశంబునమూఁడువంకలతోఁగనంబడునట్టిమేనితోఁగల్పవృక్షముక్రింద జగన్మోహనాకారుండై విలసిల్లుకృష్ణునిఁదలంచుచున్నానసుట.　❀

శ్లో॥ మల్లైశ్శైలేన్ద్రకల్పశ్శిశురితరజనైః పుష్పచాపోఙ్గనాభిర్గోపైస్తుప్రాకృతాత్మాదివికులిశభృతావిశ్వకాయోఽప్రమేయః । క్రుద్ధఃకంసేనకాలోభయచకితదృశాయోగిభిర్ధ్యేయమూర్తిర్దృష్టోరఙ్గావతారేహరిరమరగణానన్దకృత్పాతుయుష్మాన్॥　౧౦౩

టీక. రఙ్గావతారే-రఙ్గ-కంసకృతమల్లరంగమునందు, "అవతారే-ఆగమనమునందు, యః హరిః- ఏకృష్ణమూర్తిః- మల్లైః- చాణూరాదిమల్లులచేత, శైలేన్ద్రకల్పః- శైలేన్ద్ర - హిమవత్పర్వతముతోడ, కల్పః - సమానుఁడగుచు, దృష్టః- చూడంబడియెనో- ఇతరజనైః-తదితరజనులచేత, శిశుః-బాలుండగుచు, దృష్టః-చూడఁబడియెనో, అఙ్గనాభిః-యువతులచేత, పుష్పచాపః-మన్మథుఁడగుచు, దృష్టః- చూడఁబడియెనో, గోపైస్తు-గోపాలకులచేత, ప్రాకృతాత్మా- ప్రాకృతుఁడగుచు, దృష్టః- చూడఁబడియెనో, దివి- అంతరిక్షమందు, కులిశభృతా- ఇంద్రునిచేత, విశ్వకాయః- విశ్వ-ప్రపంచమయమయిన, కాయః- శరీరముగల, అప్రమేయః-ప్రమేయావిషయుండు కానివాఁడగుచు, దృష్టః- చూడఁబడియెనో, భయచకితదృశా-భయ-భయముచేత, చకిత-సంచలించుచున్న, దృశా- దృష్టిగల- కంసేన- కంసునిచేత, కృద్ధః - కోపవంతుఁడయిన, కాలః- యముఁడగుచు, దృష్టః- చూడఁబడెయెనో, యోగిభిః-యోగులచేత, ధ్యేయమూర్తిః- ధ్యేయ-ధ్యానముఁజేయఁదగిన, మూర్తిః-స్వరూపముగలవాఁడగుచు - దృష్టః- చూడఁబడియెనో, సః- ఆప్రసిద్ధుఁడయిన, అమరగణానన్దకృత్- అమరగణ- దేవసమూహములకు, ఆనన్దకృత్-సంతసముఁజేయుచున్నకృష్ణుఁడు, యుష్మాన్- మిమ్ము- పాతు- రక్షించుఁగావుత. ❀

చ॥ నగమని జెట్టులు పాపఁడని నాగరికుల్మరుఁ డంచుఁగాంతలు భ్రగపతి విశ్వరూపుఁడని ప్రాకృతుఁడంచును గోపబాలురు। ఖగగతిఁదన ర్చుమృత్యువని కంసుఁడు యోగులుస్వామిగాఁగనం। దగిసురలుబ్బరంగమునఁదారొఁగను దేవుఁడుమిమ్ముఁబ్రోవుతన్॥ ... ౧౦౩

తా. మల్లరంగంబునంగంసుపురోభాగంబుననిలిచినప్పుడే హరిచాణూరాదిమల్లులచేఁబర్వతసమానుండగుచు నితరులచేఁబాలుండగుచుఁ దరుణులచే మరుండగుచు గోపాలకులచేతం దమబోటి ప్రాకృతుండగుచు నాకాశంబుననింద్రునిచే విశ్వమయుండగుచుభయభ్రాంతుండగు కంసునిచేఁగాలుండగుచు యోగులచే ధ్యానార్హుండగుచునే హరిచూడంబడియెనో యట్టిసర్వదేవతానందకరుండగుశ్రీకృష్ణమూర్తిమిమ్ముంబ్రోచుఁగాతయనుట. ❀

శ్లో॥ సంవిష్టోమణివిష్టరేఽఙ్కతల మధ్యాసీనలక్ష్మీముఖే కస్తూరీతిలకంముదావిరచయన్ హర్షాత్కచౌసంస్పృశన్। అన్యోన్యస్మితచన్ద్రికాకిసలయేరారాధయన్మన్మథంగోపీగోపపరీవృతోయదుపతిఃపాయాజ్జగన్మోహనః॥ ౧౦౪

టీక. మణివిష్టరే-మణి- మరకతమణివికారమైన, విష్టరే- ఆసనమం దు, సంవిష్టః-కూర్చున్నవాఁడును, అజ్కతలమధ్యాసీనలక్ష్మీముఖే- అజ్కత ల-తొడమీఁదను, అధ్యాసీన- కూర్చున్న, లక్ష్మీ- లక్ష్మీదేవియొక్క, ముఖే- నెమ్మొగమునందు, కస్తూరీతిలకం-కస్తూరీ, కస్తూరీమయమయిన-తిలకం-కుం కుమను, ముదా-సంతోషముచేత,విరచయన్-దిద్దుచున్నవాఁడును,హర్షాత్- సంతోషమువలన, కుచౌ-స్తనములను, సంస్పృశన్- స్పృశించుచున్నవాఁడు ను, అన్యోన్యస్మితచన్ద్రికాకిసలయైః-అన్యోన్య- పరస్పరమును, స్మిత- చిఱు నగవనియెడి, చంద్రికా-వెన్నెలయొక్క,కిసలయైః-చిగుళ్ళచేత, మన్మథం-మ న్మథుని, ఆరాధయన్-ఆరాధించుచున్నవాఁడును, గోపీగోపపరివృతః-గోపీ- గోపస్త్రీలచేతను, గోప-గోపకులచేతను,పరివృతః-పరివేష్టింపఁబడినవాఁడు ను, జగన్మోహనః- జగన్మోహనుఁడగు, యదుపతిః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః-మ మ్ము, పాయాత్-రక్షించుఁగావుత. ❀

చ॥ చెలువగురత్నపీఠమున శ్రీసతినంకముఁజేర్చికస్తురిం । దిలక
ముదిద్దిదిద్దితమిదీరక వెంటనగుబ్బలంటమో। ములఁదలుకొత్తునవ్వువిరి
మొత్తములన్మరుపూజసేయున । చ్చెలువయువల్లవప్రకరసేవితమో
హనమూర్తిఁబ్రోవుతన్॥ ౧౦౪॥

తా. మరకతమణివికారంబగు నాసనంబునంగూర్చుండి తొడపైనిడు కొన్నరుక్మిణీదేవి నెమ్మొగంబునంగస్తురిబొట్టుదిద్ది దానఁదనతమితీరకచన్నుంగ వనంటుచుం బరస్పరంబు చిఱునగవు వెన్నెలమొలకలచే మారునారాధించు చుంగోపగోపీపరివృతుండై జగన్మోహనుండై నెగడుయాదవశ్రేష్ఠుఁడగు కృ ష్ణదేవుండు నన్నుంబ్రోచుఁగాతయనుట. ❀

శ్లో॥ ఆకృష్టే వసనాఞ్చలే కువలయశ్యామాత్రపాధఃకృతాదృ
ష్టిస్సంవలితా రుచా కుచయుగే స్వర్ణప్రభేశ్రీమతి। బాలఃకశ్చన చూ
తపల్లవఇతి ప్రాన్తస్మితాస్యశ్రియం శ్లిష్యంస్తామథ రుక్మిణీం నతము
శ్రీకృష్ణస్సపుష్ణాతునః॥ ౧౦౫॥

టీక॥ యస్యాః-ఏరుక్మిణీదేవియొక్క, వసనాఞ్చలే-పయ్యెదచెఱఁగు, ఆకృష్టే-అపహరింపఁబడుచునుండఁగా, అథ- అనంతరము, త్రపాధఃకృతా- త్రపా- సిగ్గుచేత, అధఃకృతా - క్రిందుగాఁజేయఁబడిన, కువలయశ్యామా- కువలయ-నల్లకల్వలవలె, శ్యామా-నల్లనైన, దృష్టిః- చూపు, రుచా- కాంతి చేత, స్వర్ణప్రభే-స్వర్ణ-బంగారుయొక్క, ప్రభే- కాంతివంటికాంతిగలది

యగు, శ్రీమతీ- సౌందర్యయుక్తమయిన, కుచయుగే- చన్నోయియందు, సంవలితా-లగ్నమయినదియో, తామ్-ఆలజ్జాయుక్తురాలయినదియును, నతముఖమ్-నత-నమ్రమయిన, ముఖం- ముఖముగలదియు, బాలః- లేతయయిన, కశ్చన-ఒకానొకటియయిన, చూతపల్లవఇతి-మామిడిచిగురను హేతువువలన, ప్రాన్తస్మితాస్యశ్రియం - ప్రాన్త - సమీపమున, స్మిత - చిఱునగవుగల, ఆస్యశ్రియం-ముఖకాంతిగల, రుక్మిణీం- రుక్మిణీదేవిని, శ్లిష్యం- ఆలింగనముచేయుచున్న, సః- ఆప్రసిద్ధుఁడయిన, కృష్ణః-శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః- మమ్ము, పుష్ణాతు-పోషించుఁగాత. ❋

మ॥ అలరుంబయ్యెద కొంగుదియ్యఁ దపనీయశ్రీ విడంబించుగు।
బ్బలపైసిబ్బితిగబ్బిచూపు నెలకొల్పం దద్యుతిన్మాత్నచూ। తలతాపల్ల
వరీతిఁగాంచిస్మితవక్త్రప్రౌఢయౌరుక్మిణీ। లలనం గౌఁగిటఁ గారవించు
హరికళ్యాణంబు మాకీవుతక॥ ౧౦౫॥

తా. పైటచెఱంగుఁదొలంగంజేయబంగరుజిగి నెలకొనుసిబ్బెంపుగబ్బిగుబ్బలపైసిబ్బితిచేనధోముఖమైచూపు నెలకొల్పనచ్చాపునుంజన్నోయిపై మెఱయుబంగరుజిగియునుంగలయం బెరయమావిచిగురుంబోని యక్కాంతింజూచి యెలమావిచిగు రేలకో నాచన్నుంగవపై నున్నదియని భ్రాంతింజెంది నవ్వు రుక్మిణింగౌఁగిటంజేర్చి సుఖియించుకృష్ణుండు మమ్ముంబ్రోచుఁగాతయనుట.

ఈశ్లోకము రుక్మిణీకృష్ణసంవాదముగఁ గవి సెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ ఉర్వ్యాం కోపిమహీధరో లఘుతరో దోర్భ్యాంధృతో లీలయా తేనత్వం దివిభూతలేచ సతతం గోవర్ధనో గియ్యసే। త్వాం త్రైలోక్యధరం వహామికుచయో రగ్రేనతద్గణ్యతే। కింవా కేశవభాషణేన బహునాపుణ్యైర్యశోలభ్యతే॥ ౧౦౬॥

టీక. హే కేశవ-ఓకృష్ణా-ఉర్వ్యామ్-భూమియందు, కోపి-ఒకానొకటియైన, లఘుతరః-మిక్కిలియుఁజులకనైన, మహీధరః-గోవర్ధనపర్వతము, దోర్భ్యామ్-హస్తములచేత, లీలయా- విలాసముగా, ధృతః- ధరియింపఁబడెను, తేన-ఆ హేతువుచేత, త్వం-నీవు, దివి-స్వర్గమందును, భూతలేచ-భూతలమునందును, సతతం-ఎల్లప్పుడును, గోవర్ధనః- గోవర్ధనపర్వతముధరియించినవాఁడవనుచు, గియ్యసే - చెప్పఁబడుచున్నావు, త్రైలోక్యధరం-త్రిలోకధురంధరుఁడవయిన, త్వామ్- నిన్ను, కుచయోః- స్తనములయొక్క, అగ్రే-తుదను, వహామి - వహించుచున్నాను, తత్- ఆవహనము, నగణ్యతే-

తెక్కింపఁబడలేదు, బహునా-అనేకవిధమయిన, భాషణేన-పలుకుచేత, కిం-ఏమిప్రయోజనము, పుణ్యైః పుణ్యములచేత, యశః-కీర్తి, లభ్యతే-పొందఁబడుచున్నది. *

మ॥ ధరణింజేతులనొక్కచిన్నగిరియెత్తన్నిన్నుగోవర్ధనో। ద్ధరణుండంచునుతించెనీదశదిశల్ త్రైలోక్యధారేయని। న్నురువక్షోజములన్ భరింపననుఁ జేరొక్కరెవ్వరుంబున్యాని। స్ఫురణంగీర్తిచెలంగుఁ బెక్కువచనంబుల్లక్ష్మణయింకేటికిన్॥ ౧౦౭॥

తా. ఓకృష్ణాయిప్పుడమియందునతిసులభంబగు నొక్కచిన్నకొండం జేతులతోనీవెత్తినందునకయిగోవర్ధనోద్ధరణుఁడనియెల్లదెసలఁబొగడ్తంగాంచితివిముల్లోకంబుల ధరియించునినుఁ జన్మానంధరియించిననాకట్టిపొగడ్తలేదయ్యె నేరికింబున్యావిశేషంబులచేతందక్క సతరకర్మంబులచేతంగీర్తిఁగాంచనలవిగాదనుట. *

శ్లో॥ సన్ధ్యావన్దన భద్రమస్తుభవతే భోస్నానతుభ్యంనమోభో దేవాఃపితరశ్చతర్పణవిధౌ నాహంక్షమః క్షమ్యతామ్। యత్రక్వాపి నిషిద్యయాదవకులోత్తంసస్య కంసద్విషస్స్మారంస్మారమఘంహరామితదలంమన్యేకిమన్యేనమే॥ ౧౦౮॥

టీక. హేసన్ధ్యావన్దన-ఓసంధ్యావందనమా, భవతే- నీకొఱకు, భద్రం- మంగళము, అస్తు- అగుంగాత, భోస్నాన- ఓస్నానమా, తుభ్యం- నీకొఱకు, నమః-నమస్కారము, భోదేవాః- ఓదేవతలారా, భోపితరః- ఓపితరులారా, తర్పణవిధౌ-తర్పణ-తృప్తియొక్క, విధౌ- చేయుటయందు, నక్షమః-అశక్తుఁడను, క్షమ్యతామ్- క్షమియింపఁదగినది, యత్రక్వాపి- ఏకడనైనను, నిషిద్య-కూర్చుండి, యాదవకులోత్తంసస్య- యాదవకుల- యదువంశమునకు, ఉత్తంసస్య- శేఖరుండగు, కంసద్విషః- కృష్ణమూర్తిని, స్మారంస్మారం-స్మరించిస్మరించి, అఘం పాపమును, హరామి-పోవనడుచుచున్నాను, తత్-ఆకంసవిరోధిస్మరణము, అలం-పాపనివృత్తికింజాలునని, మన్యే- తలంచుచున్నాను, అన్యేన-ఇతరముచేత, కిం- ఏమిప్రయోజనము. *

చ॥ సతతముసంధ్యకున్ శుభము స్నానజపాదివిశేష సత్క్రియా। తతికినిమ్రొక్కు దేవపితృతర్పణచర్యకశక్తియుక్తుఁడన్మతిఁగరుణింపఁడొక్కనియమస్థితిఁగంసరిపున్ యదూద్వహున్। స్తుతియొనరించికల్మషవిదూరుఁడనౌదునన న్యకర్మతన్॥ ౧౦౯॥

తా. సంధ్యావందనంబునకు శుభంబగుస్నానంబునకు మ్రొక్కెదను దేవపితరులారామీకుఁదర్పణంబుచేయంజాలక్షమియింపుఁడు నేనుకంసరిపుండగుశ్రీకృష్ణునిస్మరించి పాపంబులడంచెదనిదియనాకుఁజాలు నింకనన్యంబుచేనేమిప్రయోజనంబనుట. ✻

శ్లో॥ హేగోపాలక హేకృపాజలనిధే హేసింధుకన్యాపతే హేకం
సాన్తక హేగజేంద్రకరుణాపారీణ హేమాధవ। హేరామానుజ హే
జగత్త్రయగురో హేపుణ్డరీకాక్షమాం హేగోపీజననాథపాలయపరం
జానామినత్వాంవినా॥ ౧౦౮॥

టీక. హేకృపాజలనిధే-ఓదయాసముద్రుఁడా, హేసిన్ధుకన్యాపతే-ఓలక్ష్మీపతీ, హేగజేన్ద్రకరుణాపారీణ-గజేన్ద్ర-గజశ్రేష్ఠునివిషయమైన, కరుణా-కరుణకు, పారీణ-పారంగతుఁడయినవాఁడా, హేమాధవ-ఓయిమాధవుఁడా, హేరామానుజ-రామ-బలరామస్వామివారికి, అనుజ-తమ్ముఁడవయినవాఁడా, హేపుణ్డరీకాక్ష-ఓయిపుండరీకాక్షుఁడా' హేగోపీజననాథ-గోపీజన-గోపికాసమూహమునకు, నాథ-ప్రభుఁడవైనవాఁడు, హేగోపాలక-ఓయిగోపాలకృష్ణా, మామ్-నన్ను, పాలయ-రక్షించుము, త్వాంవినా-నిన్నుఁదక్క, పరం-అన్యదైవమును, నజానామి-ఎఱుంగను. ✻

శా॥ ఓకారుణ్యసముద్రయో కరటిరక్షోదీర్ణయో మాధవా।
యోకంసాంతకయోరమాసహచరాయోవల్లవీకింకరా। యోకంజే
క్షణయో జగద్గురుమణీయో రౌహిణేయానుజా। మీకన్నన్యమనన్యు
నేనెఱుఁగఁజుమ్మీ నన్నురక్షింపుమీ॥ ౧౦౯॥

తా. దయాసముద్రుఁడవైలక్ష్మీపతివిమైకంసధ్వంసకుండవై గజేంద్రునివిషయమయినదయకుఁబారంగతుండవయి బలరామునికిందమ్ముండవైలోకత్రయంబునకును గురుండవయి గోపికాసమూహంబులకుఁ బ్రభుండవైపుండరీకాక్షుండవైన యోశ్రీకృష్ణా నీకన్ననితరునినెఱుంగ నన్నుంబ్రోవుమీయనుట.

శ్లో॥ కస్తూరీతిలకం లలాటఫలకే వక్షస్థలేకౌస్తుభం నాసాగ్రేన
వమౌక్తికంకరతలేవేణుంకరేకఙ్కణమ్। సర్వాఙ్గేహరిచన్దనంచ కల
యన్కణ్ఠేచముక్తావళింగోపస్త్రీపరివేష్టితోవిజయతేగోపాలచూడా
మణిః॥ ౧౧౦॥

టీక. లలాటఫలకే - లలాటప్రదేశమందు, కస్తూరీతిలకం- కస్తురిబొట్టును, వక్షస్థలే-ఱొమ్మునందు, కౌస్తుభం- కౌస్తుభమణియు' నాసాగ్రే-ము

క్కుతుదయందు నవమౌక్తికం-క్రొత్తముత్తియమును, కరతలే-హస్తప్రదేశమునందు, వేణుం- పిల్లనగ్రోవియు కరే- హస్తమునందు కటకం- కడెయమును, కంఠే-గళమందు, ముక్తావళిం-ముత్తియంపుసరమును, సర్వాఙ్గే-సర్వశరీరమందును, హరిచన్దనం- శ్రీచందనమును, కలయన్ - యథాయోగ్యముగావహించుచున్నవాఁడును, గోపస్త్రీపరివేష్టితః-గోపస్త్రీ- గోపికలచేత, పరివేష్టితః- పరివేష్టింపఁబడినవాఁడునగు, గోపాలచూడామణిః- గోపాల-గోపాలకులలోపల, చూడామణిః- శిరోరత్నమగుశ్రీకృష్ణమూర్తి, విజయతే-సర్వోత్కృష్టుఁడగుంగాక.

మ॥ నుదుటంగస్తురిబొట్టునాసికతుదన్ముత్తెంబు శ్రీగంధసం । ప
దనెమ్మేనఁగరంబులంగటకముల్వంశంబుహస్తాగ్రమం । దెదపైనిస్తు
లకౌస్తుభంబునయుతన్శృంగారహారంబునిం । పొదవంగృష్ణుఁడుగోపి
కావృతుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తిలున్॥ ౧౦౯॥

తా. నుదుటంగస్తురిబొట్టును ముక్కుతుదంగ్రొత్తముత్తియంబును నెమ్మేనహరిచందనంబును గరంబులంగడియంబులును హస్తాగ్రంబున వేణువు నువక్షంబునం గౌస్తుభంబును గళంబునముత్తియములహారంబును మెఱయ గోపికాపరివృతుఁడైన కృష్ణుఁడు సర్వోత్కృష్టుండై వెలయుంగాతయనుట.

శ్లో॥ లోకానున్మదయన్ శ్రుతీర్ముఖరయన్ క్షోణీరుహాన్హర్ష
యన్ । శైలాన్విద్రవయన్మృగాన్వివశయన్గోబృంద మానందయన్।
గోపాన్సమ్భ్రమయన్మునీన్ముకుళయన్ సప్తస్వరాన్జృమ్భయన్నో
ఙ్కారార్థముదీరయన్విజయతే వంశీనినాదశ్శిశోః॥ ౧౧౦॥

టీక. లోకాన్-లోకములను, ఉన్మదయన్-మదింపఁజేయుచున్నవాఁడును, శ్రుతీః-వేదములను, ముఖరయన్-ధ్వనింపఁజేయుచున్నవాఁడును, క్షోణీరుహాన్- వృక్షములను, హర్షయన్- చిగురింపఁజేయుచున్నవాఁడును, శైలాన్-పర్వతములను, విద్రవయన్-కరఁగఁజేయుచున్నవాఁడును, మృగాన్-మృగములను, వివశయన్-మూర్ఛపడంజేయుచున్నవాఁడును, గోబృందం-గోసమూహమును, ఆనందయన్-సంతోషింపఁజేయుచున్నవాఁడును, గోపాన్-గోపాలకులను, సమ్భ్రమయన్- భ్రమియింపఁ జేయుచున్నవాఁడును, మునీన్-మునులను, ముకుళయన్- మోడ్పుఁగేలుగలవారలఁగాఁజేయుచున్నవాఁడును, సప్తస్వరాన్ సరిగమపదనిసలనుస్వరములను జృమ్భయన్- ప్రకాశింపఁజేయుచున్నవాఁడును ఓఙ్కారార్థం - ప్రణవార్థమును, ఉదీరయన్-

ప్రతిపాదించుచున్న వాఁడునునగు, శిశోః - శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వంశీనినాదః- వేణునాదము, విజయతే-సర్వోత్కృష్టమైయుండుఁగాక. ❋

మ॥ మృగములు సొక్క మ్రాఁకులిగురింపఁగఁ దాలు గరంగ మ్రోయఁగా। నిగమములావులుబ్బఁగఁ మునిచ్ఛట మూర్ఛపడ గోవులాడఁగా।
జగము సెలంగ నోంకృతియొసంగఁగ సప్తవిధస్వరాంగుళు। ల్నిగుడఁ
గడంగె బాలమురళీ నినదంబు ముదంబెసంగఁగన్॥ ౧౧౦॥

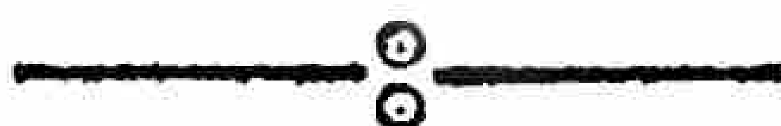
తా. మృగంబులు సొక్క తాలు గరఁగ మ్రాఁకులు చిగురింపఁగ వేదంబులు మ్రోయఁగా గోవులు సంతసంబునొంద మునీంద్రులు ముకుళితకరులై నిల్వఁగా గోపకులు సంభ్రమింప లోకంబులు సెలంగఁ బ్రణవార్థంబగు పరబ్రహ్మంబు వెలుంగ సప్తస్వరంబులు ప్రకాశింప శ్రీకృష్ణుని వేణుధ్వని సర్వోత్కృష్టమై వర్తిల్లెననుట. ... ... ❋

మాలినీవృత్తము.

సతతవినుతభీమా సచ్చిదానందసీమా। శతమఖనుతనామా సా-
ధుమానిప్రణామా। దితిజకులవిరామా దేవతాసార్వభౌమా।
వితతతపనధామా వేంకటాహార్యధామా॥ ❋

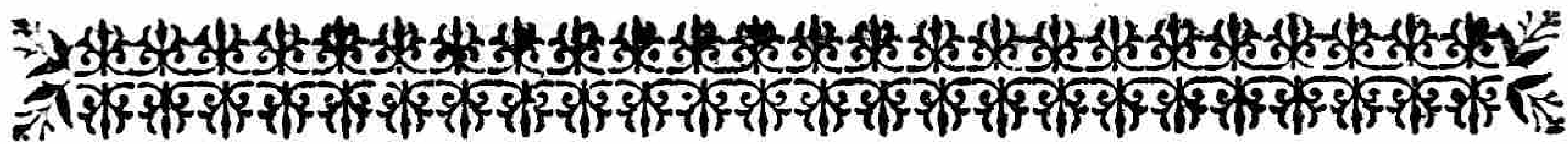
మ॥ ఇదికృపాశ్రయ యోగిపుంగవకృపావీక్షాత్మ సారస్వ
తా। భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధ చిదచిద్బోధక్షమా శాంతిస।
త్యదయాభూషణ వెల్లపూడి మణిపెద్దామాత్య వెంగాగ్రణీ।
గదితాశ్వాసము పొల్చు రెండవదియై కర్ణామృత శ్రీకృతిన్॥

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము - ద్వితీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్లో॥ అస్తిస్వస్త్యయనం సమస్తజగతా మభ్యస్తలక్ష్మీస్తనం వ
స్తుధ్వస్తరజస్తమోభిరనిశంన్యస్తంపురస్తాదివ। హస్తోదస్తగిరీంద్రమ
స్తకతరుప్రస్తారవిస్తారిత స్రస్తస్వస్తరుసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తావ
రాధాస్తుతమ్॥ ... ... ౧॥

టీక. సమస్తజగతామ్-నిఖిలలోకములకు, స్వస్త్యయనం-రక్షకమైనయదియు, అభ్యస్తలక్ష్మీస్తనం-అభ్యస్త- బహువారసంబంధములయిన, లక్ష్మీ-రమాదేవియొక్క, స్తనం-కుచములుగలదియు, ధ్వస్తరజస్తమోభిః-ధ్వస్త-నష్టములైన, రజస్తమోభిః-రజస్తమోగుణములచేత, అనిశం-ఎప్పుడును, పురస్తాత్-ఎదుట, న్యస్తమివ-ఉంచినదానివలెనున్నయదియు, హస్తోదస్తగిరీంద్రమస్తకతరుప్రస్తారవిస్తారితస్రస్తస్వస్తరుసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తానిరాధాస్తుతం-హస్త-హస్తములచేత, ఉదస్త- ఎత్తఁబడిన, గిరీంద్ర- గోవర్ధనపర్వతముయొక్క, మస్తక- శిఖరములయందలి, తరు- వృక్షములయొక్క, ప్రస్తార-సమూహములయందు, విస్తారిత- వికసించినయదియు, స్రస్త- జారుచున్నయదియునగు, స్వస్తరు-కల్పవృక్షములయొక్క, సూన- పుష్పములయొక్క, సంస్తర- సమూహములచేత, లసత్- ప్రకాశించుచున్నదియును, ప్రస్తాని- నుతియించుచున్న, రాధా- రాధచేత, స్తుతం- స్తోత్రముఁజేయంబడుచున్నయదియునగు, వస్తు-శ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువు, అస్తికలదు. ... ... *

శా॥ హస్తోదస్తగిరీంద్రమస్తకతరువ్యత్యస్తవిస్తారిత। ప్రస్తస్వ
స్తరుసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తారమభ్యస్తప। ద్మాస్తోకస్తనమస్తకల్మష
పురోన్యస్తంబునుద్యద్రజ। స్త్వస్తిశ్రీదము రాధికాస్తుతముఁజెంచదవ్వ
స్తువెంతేతగున్॥ ... ... ౧॥

తా. ఎల్లలోకంబులవారలకురక్షకంబై మాటిమాటికిసిరిచన్నులంటుచున్నదియైశుద్ధసత్వగుణంబునకునెలవై యెల్లపుడును గరతలామలకంబుగనెదుటఁదోఁచుచున్నదియై కరంబుననెత్తఁబడిన గోవర్ధనంబందలితరులనుండిజా

రుచున్న పువ్వులచేతను గల్పతరుప్రసూనంబులచేతనుం దేజరిల్లుచు రాధికచే నుతియింపంబడుచున్న వస్తువొకటింకలదు. ... ... ✻

శ్లో॥ రాధారాధితవిభ్రమాద్భుతరసం లాలిత్యరత్నాకరం సాధారణ్యపదవ్యతీతసహజస్మేరాననామ్భోరుహం। ఆలమ్బేహరినీలగర్వగరుతాంసర్వస్వనిర్వాపణం బాలంవైణవికంవిముగ్ధమధురంమూర్ధాభిషిక్తంమహః॥ ౫౹

టీక. రాధారాధితవిభ్రమాద్భుతరసం-రాధా-రాధచేత, ఆరాధిత-బహుమానింపంబడుచున్న విభ్రమ-విలాసముచేత, అద్భుత-ఆశ్చర్యసంపాదకములైన రసం-శృంగారరసముమొదలగు రసములుగలయదియు, సాధారణ్యపదవ్యతీతసహజస్మేరాననామ్భోరుహం- సాధారణ్యపద- సామ్యమార్గమును, వ్యతీత- అతిక్రమించినయదియు, సహజ- స్వభావసిద్ధమయిన, స్మేర- చిఱునగవుతోఁగూడిన, ఆననామ్భోరుహం - ముఖకమలముగలయదియు, హరినీలగర్వగరుతామ్- హరినీల - ఇంద్రనీలమణులయొక్క, గర్వగరుతామ్- అహంకారాంకురములయొక్క, సర్వస్వనిర్వాపణం- సర్వస్వ- సమస్తపదార్థముయొక్క, నిర్వాపణం- నాశకమైనయదియు, లాలిత్యరత్నాకరం-లాలిత్య-సౌందర్యమునకు, రత్నాకరం-సముద్రమయినయదియు, వైణవికం- వేణునాదసక్తమయినయదియు, విముగ్ధమధురం- విముగ్ధ- మిక్కిలి సుందరముగలవారిలోపల, మధురం-సుందరమయినయదియు, మూర్ధాభిషిక్తం-శ్రేష్ఠమయినయదియు, బాలం-లేఁతయయినదియునగు, మహః- తేజమును, ఆలమ్బే-ఆశ్రయించుచున్నాను. ... ... ✻

శా॥ సాధారణ్యసరణ్యతీత దరహాసశ్రీముఖాంభోజుఁడై। మాధుర్యైకనిధానుఁడైమరకతాశ్మప్రౌఢిగర్వార్భటీ। వైదుర్యావహాతేజుఁడైసరసనిర్వ్యాజాంగశృంగారుఁడై। రాధారాధితుడైనవైణవికమూర్ధన్యున్మదింగొల్చెదన్॥ ౫౹

తా. రాధికచేతబహూకరింపఁబడినవిలాసంబులచేనాశ్చర్యంబుసంపాదించుచున్న శృంగారాది రసంబులకుఁ దానకంబగుచు సౌందర్యంబును రత్నంబునకుఖనియై నిరుపమానంబై స్వభావసిద్ధంబగు మందహాసంబు తోడంగూడిననెమ్మోముదామరగలిగి యింద్రనీలంబుల గర్వంబునపహసించునదియై సుందరంబుగలవారలలోనసుందరంబై శ్రేష్ఠంబగుచు వెలయుతేజంబు నాశ్రయించుచున్నానునుట. ... ... ✻

శ్లో॥ కరిణామలఙ్ఘ్యగతివైభవంభజే కరుణావలమ్బిత కిశోరవి
గ్రహం। యమినామనారత విహారిమానసే యమునావనాన్తరసికం
పరంమహః॥ 3

టీక. కరిణామ్- ఏనుఁగులచేత, అలంఘ్యగతివైభవం- అలంఘ్య-అతి
క్రమింపనశక్యమైన, గతివైభమ్- గమనసంపదగలయదియు, కరుణావలమ్బి
తకిశోరవిగ్రహం- కరుణా- దయచేత, అవలమ్బిత- స్వీకరింపఁబడిన, కిశో
రవిగ్రహం- బాలకశరీరముగలయదియు, యమినాం ఋషులయొక్క, మా
నసే- మనములయందు, అనారతవిహారి అనారత ఎల్లప్పుడును,విహారి-విహ
రించుచున్నయదియు, యమునావనాన్తరసికం-యమునా-యమునానదియం
దలి, వనాన్త-వనమధ్యమునందు,రసికం-సరససంచారయుతమైనయదియును,
పరం- ఉత్కృష్టమైనదియునగు, మహః- తేజమును, భజే-సేవించుచున్నాను.

ఉ॥ అల్లనమందయానముగ జావలిగోరఁగ మానిమానసో। త్ఫు
ల్లసరోజపాళిఁబదముల్సెలఁగఁ యమునాతరంగిణీ।సల్లలితాంబుపూ
రములుసారపయస్థలమీఁదఁజిమ్మచుం। జల్లనిచూపులంగరుణఁజల్లెడు
నల్లనిబాలుఁగొల్చెదన్॥ 3

తా. మదపుటేనుంగలచేతంగోరందగినమందయానంబుగలిగి వసుదే
వాదులయందలి కరుణచేబాలస్వరూపంబునం జెలువొందినెల్లమునులమనం
బులం దేజరిల్లుచుయమునయందలి యుదకంబులంజల్లుపోరాడ సరసంబైనతే
జంబును సేవించుచున్నాననుట. ... ❋

శ్లో॥ నియన్త్రితత్సకల జగద్వ్రజాఙ్గనాని యన్త్రితం విపులవిలో
చనాజ్ఞయా। నిరన్తరంమమహృదయేవిజృమ్భతాంసమస్తతస్సరసత
రంపరంమహః॥ ౪

టీక. యత్- ఏతేజము, సకలజగత్-సమస్తలోకమును, నియన్త్రి-ని
యమించుచున్నదియో, విపులవిలోచనాజ్ఞయా- విపుల-విశాలములయిన, వి
లోచన- నేత్రములయొక్క, ఆజ్ఞయా - ఆజ్ఞచేత, వ్రజాఙ్గనానియన్త్రితం-
వ్రజాఙ్గనా- గోపస్త్రీలచేత, నియన్త్రితం - నియమింపఁబడినదియో, స
మస్తతః- అంతటను, సరసతరం-మిక్కిలియుసరసమయినయదియో, పరం-
ఉత్కృష్టమయినదియో, తత్ - అప్రసిద్ధమయిన, మహః - తేజము, మమ-
నాయొక్క, హృదయే- ఎదయందు, నిరన్తరం-ఎల్లప్పుడును, విజృమ్భతామ్-
ప్రకాశించుఁగావుత. ... ... ❋

ఉ॥ లోకములన్నియుం దనకులోకువగాఁగొని యేలు మేటియై స్తో
కమనోహరావయవశోభితుఁ డెంతటివింతగోపికా। లోకనలీల నెల్లప
నులుందనుఁ దానయొనర్చువారిదే। కాక ప్రభావమట్టి త్రిజగత్స్థల భు
న్మదినాశ్రయించెదక॥ ౪

తా. లోకంబుల నెల్ల దనవశంబుగాఁ జేసికొని యేలు జగత్పతి గోపికల
కనుసన్నల నెల్ల పనులుం జేయుచు నంతటసరసంబగుచు నధికంబైన తేజంబు నా
హృదయంబునఁ బ్రకాశించుఁగాతయనుట. ❋

శ్లో॥ కన్దర్ప ప్రతిమల్లకాన్తివిభవం కాదమ్బినీబాన్ధవం బృన్దార
ణ్యవిలాసినీవ్యసనినం వేషేణ భూషామయమ్। మన్దస్మేరముఖామ్బుజం
మధురిమవ్యామృష్టబిమ్బాధరం వన్దే కన్దళితార్ద్రయౌవనవనం కైశోర
కం శార్ఙ్గిణః॥ ౫

టీక. కన్దర్పప్రతిమల్లకాన్తివిభవం-కన్దర్ప-మన్మథునికి, ప్రతిమల్ల-ప్ర
తిభటమైన, కాన్తి- కాంతియొక్క, విభవం-సంపదగలయదియు, కాదమ్బి
నీబాన్ధవం- కాదమ్బినీ- మేఘపఙ్క్తికి, బాన్ధవం- బంధువైనయదియు, బృన్దా
రణ్యవిలాసినీవ్యసనినం- బృన్దారణ్య- బృన్దావనమందలి, విలాసినీ- గోపికలవి
షయమైన, వ్యసనినం-ఆసక్తిగలయదియు, వేషేణ-అలంకారముచేత, భూ
షామయం- భూషణస్వరూపముయినయదియు, మన్దస్మేరముఖామ్బుజం-మ
న్దస్మేర-మందహాసముతోఁగూడిన, ముఖామ్బుజం-ముఖకమలముగలయదియు-
మధురిమవ్యామృష్టబిమ్బాధరం- మధురిమ- సౌందర్యముచేత, వ్యామృష్ట-మి
క్కిలియుగ్రహింపఁబడిన, బిమ్బాధరం-దొండపండువంటియధరముగలయ
దియునైన, శార్ఙ్గిణః- శ్రీకృష్ణునియొక్క, కైశోరకం-బాల్యసంబంధమయిన,
ఇదం- ఈప్రసిద్ధమయిన, కన్దళితార్ద్రయౌవనం- కన్దళిత- మొలకలెత్తిన, ఆ
ర్ద్రయౌవనమ్- క్రొత్తజవ్వనమునుగూర్చి, వన్దే- నమస్కరించుచున్నాను. ❋

శా॥ కందర్ప ప్రతిమల్ల ధాము నవమేఘశ్యాముఁ బ్రేమోల్లస।
ద్బృందారణ్యవధూరతున్మధురిమామృష్టాధరోష్ఠాన్వితు। న్మందస్మేర
కపోలు వేషకృతనానాభూషణోద్వేలుఁ జెల్వొందంగొల్చెద బాల్యయౌ
వనవిలాసాలంకృతుక శ్రీయుతుక॥ ౫

తా. మన్మథునకుఁ బ్రతిభటంబైనకాంతియును నీలమేఘపఙ్క్తితోడం
బొత్తును బృందావనమునందలి విలాసినులవిషయకంబగు నాసక్తియు నఖిల

భూషణమయంబగు వేషంబునుమందహాసంబుచే మెరయు మోముదామరయు సౌందర్యయుక్తంబగు నధరబింబంబునుంగలిగిన శార్ఙ్గధరుఁడగు శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క బాల్యంబుతోడంగూడిన యౌవనంబునకు మ్రొక్కుచున్నాననుట.

శ్లో॥ ఆముక్తమానుషమముక్తనిజానుభావ మారూఢవిగ్రహ
మగూఢవిదగ్ధలీలం। ఆమృష్టయౌవనమనష్టకిశోరభావమాద్యంమహః
కిమపిమాద్యతిమానసే మే॥ ౬

టీక. ఆముక్తమానుషం-ఆముక్త-కొంచెముగావిడువఁబడిన, మానుషం- మనుష్యభావముగలదిగనుక, అముక్తనిజానుభావం-అముక్త-విడువఁబడని, నిజ- స్వకీయమయిన, అనుభావం-అనుభవముగలయదియు, ఆరూఢవిగ్రహం-ఆరూఢ-స్వీకరింపఁబడిన, విగ్రహం-శరీరముగలయదియు,అగూఢవిదగ్ధలీలం- అగూఢ- ప్రకాశించుచున్న, విదగ్ధ-ప్రౌఢములయిన, లీలం-విలాసములుగలయదియు, ఆమృష్టయౌవనం- ఆమృష్ట- ఈషద్విలాసయుతమయిన, యౌవనం- జవ్వనముగలయదియు, అనష్టకిశోరభావం- అనష్ట-నశింపని-కిశోరభావం- బాల్యముగలయదియు, కిమపి- వాచామగోచరమయినయదియు, ఆద్యం- జగత్కారణమయినదియునైన, మహః-తేజము, మమ-నాయొక్క మానసే- మనమునందు, మాద్యతి- ప్రకాశించుచున్నది. ✱

ఉ॥ మానవలీలయున్నిలుప మానమహామహిమానుభావము।
న్మేని పరిగ్రహంబుమితిమీఱిన ప్రౌఢియుబాల్యచాపలా। నూనవిలాస
మున్నవ మనోహరయౌవనముంజెలంగనెం। తేనియుహర్షవిస్మయ
ములిచ్చుఁజెలంగ వెలుంగునామదిక్॥ ౬

తా. మనుష్యభావంబునుబూతనాసంహారాదినిజానుభావంబునుశరీరపరిగ్రహంబును మితిమీఱినమహాప్రౌఢియును బాల్యంబును యౌవనంబును పిలసిల్లవెలుంగు తేజంబునామదిఁ బ్రకాశించుచున్నదియనుట. ✱

శ్లో॥ తేతే భావాస్సకలజగతీ లోభనీయప్రభావా నానాతృష్ణా
సుహృదిహృది మే కామమావిర్భవన్తు। వీణావేణుక్వణితలసితస్మేరవ
క్త్రారవిన్దాన్నాహంజానేమధురమధురంనన్ద పుణ్యామ్బురాశేః॥ ౭

టీక. సకలజగతీలోభనీయప్రభావాః- సకల-సమస్తమయిన, జగతీ-లోకములను, లోభనీయ - కోరుచున్న, ప్రభావాః - సామర్థ్యములుగల, తేతే- ఆయాప్రసిద్ధములయిన, భావాః-భావములు, నానాతృష్ణాసుహృది-

హానా- పుత్రవిత్తాదివిషయుకములయిన, తృష్ణా- ఆసలకు, సుహృది- మిత్రమైన, మే-నాయొక్క, హృది-యొనసమునందు, కామం-మిక్కిలియును, ఆవిర్భవన్తు- ప్రకాశించుచుండుగావుత, వీణావేణుక్వణితలసితస్మేరవక్త్రారవిన్దాత్- వీణా- వీణవలెనున్న, వేణు- పిల్లనగ్రోవియొక్క, క్వణిత-ధ్వనిచేత, లసిత-ప్రకాశించుచున్న, స్మేర- చిఱునగవుతోఁగూడిన, వక్త్రారవిన్దాత్ - ముఖకమలముగల, వన్దపుణ్యామ్బురాశేః-నన్ద-నందునియొక్క, పుణ్య-పుణ్యమనియెడి, అమ్బురాశేః- సముద్రునికన్నను, మధురం- హృద్యమైన, అపరం మఱియొకవస్తువును, అహం- నేను, నజానే- ఎఱుంగను. *

మ॥ అమితాశావశమౌ మది న్నిఖిలలోకాశాస్యమౌ పెక్కుభా। వములెన్నేనియునిల్చుఁగాక విలసద్వంశీనినాదానుమో। దముమందస్మితసుందరంబగుయశోదానందపుణ్యాంబుపూ। రముకన్నన్మధురంబులే దొకటిచర్చల్సేయనింకేటికిక్॥ ౭

తా. నిఖిలలోకంబులంగోరు భావంబులెల్లనుం బుత్రమిత్రవిత్తాదులగు నాసలకుమిత్రంబగు నామదనిల్చుంగాక నిల్చిననేమి వీణయుంబోలె మ్రోయుచున్న వేణువుచేసుందరంబగుచుఁజిఱునగవుతోడంగూడిన మోముదామరగలయశోదానందులపుణ్యంబను ప్రవాహంబుంబోని శ్రీకృష్ణునికన్న నన్యం బెఱుంగహృద్యంబు గాదనుట. *

శ్లో॥ సుకృతిభిరాదృతేసరస వేణునినాదసుధారసలహరీవిహార నిరవగ్రహకర్ణపుటే। వ్రజవర సున్దరీముఖ సరోరుహ సన్మధుపే మహసికదానుమజ్జతిమదీయమిదంహృదయమ్॥ ౮

టీక. సుకృతిభిః- పుణ్యులచేత, ఆదృతే-ఉపలాలింపబడినయదియు, సరసవేణునినాదసుధారసలహరీవిహారనిరవగ్రహకర్ణపుటే-సరస- రసయుక్తమయిన, వేణునినాద-వేణుధ్వనియనియెడి, సుధారస- అమృతరసముయొక్క, లహరీ-ప్రవాహమందు, విహార-విహరించుటయందు, నిరవగ్రహ- అప్రతిబంధకమయిన, కర్ణపుటే - శ్రోత్రప్రదేశముగలయదియు, వ్రజవరసున్దరీముఖసరోరుహసన్మధుపే- వ్రజ- వ్రేపల్లియందున్న, వర- శ్రేష్ఠలైన, సున్దరీ-గోపస్త్రీలయొక్క, ముఖసరోరుహ-ముఖకమలములకు, సన్మధుపే-శ్రేష్ఠచంచరీకమయిన, మహసి- తేజమునందు, మదీయం- నాసంబంధమయిన, ఇదం-ఈ, హృదయం-నెమ్మనము, కదాను-ఎప్పుడు, విమజ్జతి-మునుంగుచున్నది. *

చ॥ విమల తపోధనామృతము వేణురవామృత సారపూరవి। శ్ర
మపదకర్ణగోళము వ్రజప్రమదాముఖపద్మచంచరీ। కమకమనీయనా
కముసకామజనావనమైనదివ్యతే। జమునమునుంగుచెన్నుఁడొకొంచల్ల
గనుల్లముపల్లవింపఁగన్॥ ౭

తా. పుణ్యులచేను పలాలింపఁబడుచున్నదియై వేణువాదంబనునమృత
ప్రవాహంబునం దడ్డంబులేక యోలలాడెడు శ్రోత్ర ప్రదేశంబుగలిగి (అనఁ
గా వేణువాదమునందా సక్తంబైనదియనుట) ఇట్టితేజంబుననా నెమ్మనంబె
ప్పుడుమునుంగునోయనుట. *

శ్లో॥ తృష్ణాతురేచేతసిజృమ్భమాణం ముష్ణన్మమారోమ్మోహమహా
న్ధకారం। పుష్ణాతునఃపుణ్యదయైకసిన్ధోః కృష్ణస్యకారుణ్యకటాక్షకేళిః॥

టీక. పుణ్యదయైకసిన్ధోః - దయాసముద్రుండైన, కృష్ణస్య- శ్రీకృష్ణ
స్వామియొక్క, కారుణ్యకటాక్షకేళిః- కారుణ్యకటాక్ష - దయాప్రధానదృ
ష్టియొక్క, కేళిః- విహారము, తృష్ణాతురే-తృష్ణా-ఆసచేత, ఆతురే- ఆతుర
మయిన, మమ-నాయొక్క, చేతసి-చిత్తమునందు, ముహుః- సారెకు-జృమ్భ
మాణం- వృద్ధినొందుచున్న, మోహమహాన్ధకారం-మోహ- మోహమనియె
డి, మహాన్ధకారం-కటికిచీఁకటిని, ముష్ణన్-హరించుచు, నః-మమ్మ-పుష్ణాతు-
పోషించుఁగావుత, *

మ॥ అమితాశావశమైన నామదికవశ్యంబైనమోహాంధకా। ర
ముగారుణ్యకటాక్షవీక్షణవిభారాశిన్విఘాలించినె। య్యామునం(బ్రో
చు దయాపయోధిఘనబృందారణ్య కర్ణ ందిబృం। దమునోలోచనసా
ధుసేవధీప్రమోదంబొప్ప నెల్లప్పుడున్॥ ౯

తా. దయాసముద్రుండగు శ్రీకృష్ణదేవునిదయాదృష్టివిహారముతృష్ణా
తురంబగునామనంబునతిశయిల్లుమోహాంధకారంబుఁబోవ నడంచుచునన్నా
బ్రోచుఁగాతయనుట. *

శ్లో॥ నిఖిలనిగమమౌళిలాలితం పదకమలం పరమరహస్యతేజ
సః। వ్రజభువిబహుమన్మహేతరాంసరసకరీషవిశేషరూషితమ్॥ ౧౦

టీక. నిఖిలనిగమమౌళిలాలితం-నిఖిల-సమస్తమయిన, నిగమ- వేదము
లయొక్క, మౌళి- శిరములచేత, లాలితం-లాలింపఁబడినయదియు, వ్రజభు
వి-వ్రజ-వ్రేపల్లియయొక్క,భువి-భూమియందు, సరసకరీషవిశేషరూషితం-
సరస- రసయుక్తమయిన, కరీష-విశేషరేణముచేత, రూషితం-వ్యాపింపఁబడి

న, పరమరహస్యస్య-అతిరహస్యమయిన, తేజసః- తేజముయొక్క, పదకమలం- పాదకమలమును, బహుమన్మహేతరామ్- మిక్కిలియు బహూకరించుచున్నాను.

మ॥ సిరికేల్దమ్మల వొత్తఁగా శ్రుతివధూ సీమంత సిందూరసుం। దరమైయొప్పెసలారయందముగ మందన్నంద గోపాలమం। దిరశాలాంతకరీషరూషితరసోదీర్ణంబులౌ పాదముల్పరమానందముఁజేయు నామదికినుల్లాసంబుఁగల్పించుచున్॥ ౧౦

తా. వేదాంతంబుచేలాలింపంబడుచు నందవ్రజంబున రేణంబునఁబూయంబడినవిన్నై వెలయు తేజముగల శ్రీకృష్ణుని పాదకమలంబులబహూకరించుచున్నాననుట.

శ్లో॥ ఉదారమృదులస్మిత వ్యతికరాభిరామాననంముదా ముహురుదీర్ణయా మునిమనోమ్బుజామ్రేడితం। మదాలసవిలోచన వ్రజవధూమదాస్వాదితంకదానుకమలేక్షణంకమపిబాలమాలోకయే॥ ౧౧

టీక. ఉదారమృదులస్మితవ్యతికరాభిరామాననం-ఉదార - గంభీరములయిన, మృదులస్మిత- మందహాసములయొక్క, వ్యతికర-సమూహముచేత, అభిరామ- సుందరమయిన, ఆననం- ముఖముగలవాఁడును, ముహుః- సారెకును, ఉదీర్ణయా- పుట్టుచున్న, ముదా-సంతోషముచేత, మునిమనోమ్బుజామ్రేడితం- ముని- మునులయొక్క, మనోమ్బుజ-మనఃకమలములచేత, ఆమ్రేడితం- మాటిమాటికినివిచారింపఁబడుచున్నవాఁడును, మదాలసవిలోచనవ్రజవధూమదాస్వాదితం- మద- మదముచేత, అలస-మందములయిన, విలోచన- నేత్రములుగల, వ్రజవధూ- గోపస్త్రీలచేత, మద-మదముచేత, ఆస్వాదితం- అనుభవింపఁబడుచున్నవాఁడును, కమలేక్షణం-కమల- తామరరేకులవంటి, ఈక్షణం- నయనములుగలవాఁడును, కమపి-వాచామగోచరుండైన, బాలం- బాలుని, కదాను - ఎప్పుడు, ఆలోకయే- చూచుచున్నాను.

ఉ॥ కన్నులకొద్దిచూచి వ్రజకాంతలు వేడుకముద్దులాడఁగా। సన్నపునవ్వువెన్నెలలు సల్లఁగఁజల్లఁగ నెల్లహాసులున్। సన్నుతమానసాబ్జములసారెకుసారెవహింపమించు నిక్కన్నులపండువైనముఖకంజమురంజిలుబాలుఁగాంచెదన్॥ ౧౧

తా. గంభీరంబులయిన మందహాసంబులచేసుందరంబగు ముఖంబుగలిగి సారెసారెకుఁబొడముదుసంతోషంబున మానులచేత ధ్యానంబుచేయఁబ

డుచున్నవాఁడై మదంబుచే నలసంబులగు గోపికలచే ముదంబున ననుభవింపఁ బడుచున్నవాఁడై పుండరీకాక్షుండై వాచామగోచరుండై వెలయు బాలునె న్నటికింగాంచెదనో యనుట. ❋

శ్లో॥ వ్రజజనమదయోషి ల్లోచనోచ్ఛిష్ట శేషీ కృతమతి చపలా
భ్యాంలోచనాభ్యాముభాభ్యామ్। సకృదపి పరిపాతుం తేవయంపార
యామః కువలయదళనీలం కాన్తిపూరం కదాను॥ ౧౨

టీక. వ్రజజనమదయోషిల్లోచనోచ్ఛిష్టశేషీకృతం - వ్రజజన- గోపాలకులయొక్క, మదయోషిత్ - మదముతోఁగూడిన స్త్రీలయొక్క, లోచన - నేత్రములచేత, ఉచ్ఛిష్ట - ఉచ్ఛిష్టమాత్రము - శేషీకృతం - మిగిలినదిగాఁజే యఁబడిన- కువలయదళనీలం- కువలయ-నల్లకలువలయొక్క, దళ-రేకులవలె- నీలం- నల్లనైన- కాన్తిపూరం- కాంతిప్రవాహమును. తే- అప్రసిద్ధులమైన - వయం- మేము- అతిచపలాభ్యాం - మిక్కిలిచంచలములయిన- ఉభాభ్యామ్- రెండైన- లోచనాభ్యామ్- నేత్రములచేత- సకృదపి - ఒకానొకప్పుడైనను- పాతుం- పానముచేయుటకొఱకు- కదాను-ఎప్పుడును- పారయామః-సమర్థులమగుచున్నాము. ❋

మ॥ కొమరుం బ్రాయపు మబ్బుగుబ్బతిలఁగోరుల్లొబ్బిలన్వ ల్లి
వ। ప్రమదల్గన్నులనానియాని దిగుపారశ్శేషమైపొల్చునా । రమణీ
యోత్పలకాంతిపూరమెదునైరానొక్కసారైనఁబాం। కముగానీకను
దోయినానఁగలభాగ్యంబెన్నఁడొకల్గెడుక॥ ౧౨

తా. మదించినగోపస్త్రీలుచూడఁజూడ మిగిలియున్ననల్లకలువ రేకుల క్రొమ్మెఱుంగు దెగడుకాంతిప్రవాహరూపుండగు బాలకృష్ణమూర్తిని జంచలంబులగునీ రెండుకన్నులచే నొకపరియైనఁజూచుభాగ్యంబెన్నటికబ్బునో యనుట. ❋

శ్లో॥ ఘోష యోషిదనుగీత యౌవనం కోమల స్తనిత వేణునిస్వ
నమ్। సారభూతమభిరామసమ్పదాం ధామతామరసలోచనంభజే॥

టీక. ఘోషయోషిదనుగీతయౌవనం- ఘోష - వ్రేపల్లెయందున్న- యోషిత్- యువతులచేత- అనుగీత - అనుసరించిగానముచేయఁబడుచున్న- యౌవనం- జవ్వనముగలదియు- కోమలస్తనితవేణునిస్వనం- కోమల- లేతయైన- స్తనిత- ఉఱుమువంటి- వేణునిస్వనం-వేణునాదముగలయదియు-అభిరామసమ్పదామ్- సౌందర్యసంపదలకు- సారభూతం- శ్రేష్ఠభూతమయిన

యదిగాను, తామరసలోచనం- తామరస- కమలములవంటి, లోచనం- నేత్రములుగలవాఁడియు నైన, ధామ- తేజమును, భజే- సేవించుచున్నాను. ❋

ఉ॥ వ్రేజవరాంగ్రను జవ్వనపు విన్ననువుంగొని యాడఁ గాము
ఖాం। భోజమునందు లేయుఱు ముఁబోనిరవంబున వేణువొప్పరా। రా
జిత కాంతిసంపదల రాశియనన్వెలుఁగొందు శారదాం। భోజదళాతను
నైవతవిభుం ద్రిజగత్పతి నాశ్రయించెదన్॥ ౧౩

తా. వ్రేపల్లియయందుండిన గోపికలచే గానంబుచేయంబడుచున్న జవ్వనంబుగలిగి లేఁతయెఱ్ఱ మూంబలెనున్న వేణువాదంబు నెలంగ సౌందర్యంబులకెల్లనధికంబై పుండరీకలోచనంబయి వెలయు తేజంబును సేవించెదననుట.

శ్లో॥ లీలయాలలితయావలమ్బితం మూలగేహమివమూర్తి సమ్ప
దామ్। నీలనీరదవికాసవిభ్రమం బాలమేవవయమాద్రియామహే॥

టీక. లలితయా-సుందరమైన, లీలయా-విలాసముచేత, అవలమ్బితం- ఆశ్రయింపబడినవాఁడును, మూర్తిసమ్పదామ్ - శరీరసంపదలకు, మూలగేహమివ- ప్రధానగృహమువలెనున్నవాఁడును, నీలనీరదవికాసవిభ్రమం- నీల నీరద- నీలమేఘముయొక్క, వికాస- ప్రకాశముయొక్క, విభ్రమం- విలాసములవంటివిలాసములుగలవాఁడునైన, బాలమేవ-బాలకృష్ణుని, వయం- మేము, ఆద్రియామహే- ఆదరించుచున్నాము. ❋

శా॥ బాలున్మోహనవేషలీలు మురభే పాండిత్యశీలున్ దయా। లో
లున్ సాంద్రఘనాఘనా వళివినీలుం గోపకన్యానుత। శ్రీలావణ్యవ
యోవిలాసు నవనీరేజాయతాక్షిప్రభా। జాలున్ సర్వకళాలవాలు
నతివాంఛన్గొల్తు నానెమ్మదిన్॥ ౧౪

తా. సుందరంబగువిలాసంబులచేనాశ్రయింపఁబడి శరీరసంపదలకుఁ బ్రధానగృహంబయినీలమేఘంబు విలాసంబువంటి విలాసంబులఁగలిగి వెలుంగుబాలునాశ్రయించెదననుట. ❋

శ్లో॥ వన్దేమురారేశ్చరణారవిన్దద్వన్ద్వం దయాదర్శిత శైశవస్య।
వన్దారుబృన్దారకబృన్దమౌళి మన్దారమాలావినిమర్దభీరు॥ ౧౫

టీక. దయాదర్శిత శైశవస్య దయా- దయచేత, దర్శిత-చూపంబడిన, శైశవస్య- బాల్యముగలిగిన, మురారేః శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వన్దారు బృన్దారకబృన్దమౌళిమన్దారమాలావినిమర్దభీరు- వన్దారు నమస్కరించుచున్న, బృన్దారక- దేవతులయొక్క, బృన్ద-సమూహములయొక్క, మౌళి-శిరముల

యందున్న, మందారమాలా - కల్పతరుప్రసూనమాలికలయొక్క, వినిమర్ద- సమ్మర్దమువలన, భీరు-భయపడుచున్న, చరణారవిందద్వన్ద్వం-అడుగుదామరదోయినిగూర్చి, వందే- నమస్కరించుచున్నాను. ... ✻

మ॥ దితిజానీకముద్రుంపమాని తతివర్తింపక యశోదాదయో।
దితకైశోరకళావిలాసుఁడగు నాదేవాదిదేవోత్తము। న్నతేబృందార
కబృందమౌళి విలసన్మందారమాలాతరం। గితధారాళిమరందబిం
దుమృదులాంఘ్రిద్వంద్వు సేవించెదన్॥ ౧౫

తా. దయచేబాల్యంబునొందిన శ్రీకృష్ణమూర్తికిమ్రొక్కు- దేవతాసమూహంబుల శిరంబులంజెలువొందు కల్పతరుప్రసూనమాలికల సమ్మర్దంబువలనభయంబొందు పాదకమలద్వంద్వంబుఁగూర్చి నమస్కరించు చున్నాననుట. ... ... ✻

శ్లో॥ యస్మిన్నృత్యతియస్యశేఖరభరైః క్రౌంచద్విషశ్చంద్రకీయ
స్మిన్దృప్యతియస్యఘోషసురభింజిఘ్రన్వృషోధూర్జటేః। యస్మిన్స
జ్జతియస్యవిభ్రమగతిం వాఞ్ఛన్హరేస్సిన్ధుర
స్తద్బృందావనకల్పక
ద్రుమవనంతంవాకిశోరంభజే॥ ౧౬

టీక. క్రౌంచద్విషః-కుమారస్వామియొక్క, చన్ద్రకీ- నెమలి,యస్య-ఏశ్రీకృష్ణునియొక్క, శేఖరభరైః-శేఖర- సిగయందుఁజుట్టిననెమలిపురిదండలయొక్క, భరైః-సమృద్ధులచేత,యస్మిన్-యేవనమునందు, నృత్యతి-నటించుచున్నదియో, ధూర్జటేః- శివునియొక్క, వృషః-వృషభము, యస్య-ఏశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ఘోషసురభిం-ఘోష-వ్రేపల్లెయందున్న, సురభిం- కామధేనువును, జిఘ్రన్- యోనిదేశమునాఘ్రాణించుచున్నదిన్నై, యస్మిన్-ఏవనమునందు, దృప్యతి-గర్వించుచున్నదియో, హరేః- ఇంద్రునియొక్క,సిన్ధురః-ఐరావతము, యస్య -ఏశ్రీకృష్ణునియొక్క,విభ్రమగతిం- విలాసగమనమును,వాఞ్ఛన్- ఇచ్ఛయించినదగుచు, యస్మిన్-ఏవనమునందు, సజ్జతి-ఆసక్తిగలదియగుచున్నదియో, తద్బృందావనకల్పకద్రుమవనం- తత్- ఆప్రసిద్ధమైన, బృందావన-బృందావనముననున్న, కల్పకద్రుమ-కల్పవృక్షములయొక్క, వనం-వనమునైనను, తం-ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కిశోరంవా- బాలకృష్ణమూర్తినైనను, భజే-సేవించుచున్నాను. ... ... ✻

శా॥ ఎందేనెవ్వని మౌళిఁగాంచి గుహవాజీంద్రంబు నర్తించుఁ
దా। నెందేనెవ్వనియానరీతి హరిమత్తేభంబుగాంక్షించుఁదా। నెందే

నెవ్వనిమందమూరొ్రనుచు భూతేశాశ్వముంబొంగునా। బృందా
రణ్యాసురద్రు సాంద్రవని నాకృష్ణున్భజింగోల్చెదన్॥ ... ౧౬

తా. సకలజగత్పతియగు శ్రీకృష్ణమూర్తిని సేవించుకొఱకుఁ గుమా
రస్వామియును హరుండునింద్రుండును గామధేనువు నేతెంచినయెడ నేవ
నంబుననే కృష్ణునియొక్కసిగయందు నలంకరింపఁబడిన నెమలిపురిదండలం
జూచి కుమారునిమయూరంబు నృత్యంబుఁజేయునో యేవనంబునందునే శ్రీ
కృష్ణునిగమనవిలాసంబు నెఱింగికొననింద్రునిమైరావతంబు గాంక్షించియుం
డునో యేవనంబున నేకృష్ణునిమందకడఁ గామధేనువు యోనిదేశంబు నా
ఘ్రాణించుచు శివునివాహనంబగు వృషభంబుగర్వించిగుండునో యట్టిబృం
దావనంబును గల్పకతరువనంబును నాశ్రీకృష్ణుని సేవించుచున్నానసుట. ... *

శ్లో॥ అరుణాధరామృత విశేషితస్మితం వరుణాలయానుగ
తవర్ణవైభవమ్ । తరుణారవిన్ద దళదీర్ఘలోచనం కరుణామయంక
మపిబాలమాశ్రయే॥ ౧౭

టీక. అరుణాధరామృతవిశేషితస్మితం- అరుణ-ఎఱ్ఱనైన, అధరామృ
త- అమృతమువంటి యధరముచేత, విశేషిత-అతిశయింపఁబడిన,స్మితం-చి
ఱునవ్వుగలవాఁడును, వరుణాలయానుగతవర్ణవైభవం- వరుణాలయ-సము
ద్రముతోడను, అనుగత-అనుకరింపఁబడుచున్న, వర్ణవైభవం-కాంతిసంపద
గలవాఁడును, కరుణామయం- కరుణాస్వరూపుఁడయినవాఁడును, కమపి-
వాచామగోచరుఁడైనవాఁడునైన, బాలం-బాలకృష్ణుని,ఆశ్రయే- ఆశ్రయిం
చుచున్నాను. ... ... *

ఉ॥ చల్లనివానినవ్వు వెదఁజల్లెడువానిదయారసంబుజో। ప్పల్లె
డువానిఁగెంపు జిగిపెంపుఁజెలంగెడు మోవివానిసం । పుల్లసరోజనే
త్రములఁబోల్చినవానిఁబయోధిపోచికా। వెల్లితనీలనీరదసవీనతనుద్యుతి
వానిఁగాంచెదన్॥ ౧౭

తా. అమృతంబుఁబోలె మధురంబగుచు నెఱ్ఱనయినమోవిపై నెగ
డుచిఱునగవుచేఁ దేజరిల్లుచు సముద్రంబుననుకరించు కాంతిసంపదగలిగి వి
రిసినలేఁదామరలం దెగడు కన్నులుగలిగి దయాస్వరూపుఁడై వాచామగోచ
రుండై వెలయు బాలకృష్ణు నాశ్రయించుచున్నానసుట. ... ... *

శ్లో॥ లావణ్యవీచిరచితాఙ్గభూషాంభూషాపదారోపితపుణ్యబర్హా
మ్। కారుణ్యధారాళకటాక్షమాలాంబాలాంభజే వల్లవవంశలక్ష్మీమ్॥

టీక. లావణ్యవీచీరచితాఙ్గభూషామ్- లావణ్య- కాంతివిశేషము యొక్క, వీచీ- అలలచేత, రచిత-చేయఁబడిన, అఙ్గభూషామ్- అవయవ భూషణములుగలయదియు, భూషాపదారోపితపుణ్యబర్హామ్-భూషాపద- అలంకారప్రదేశమందు, ఆరోపిత-ఉంపంబడిన, పుణ్య- పవిత్రమయిన, బర్హామ్- నెమలిపురిగలదానియు, కారుణ్యధారాళకటాక్షమాలామ్ - కారుణ్య ధారాళ-దయాసారముతోఁగూడిన, కటాక్ష-కడకంటిచూపులయొక్క, మాలామ్-సమూహముగలయదియు, బాలామ్- శైశవప్రాయముగలయదియునగు, వల్లవవంశలక్ష్మీం-వల్లవవంశ-గోపవంశముయొక్క, లక్ష్మీమ్- సకలసౌభాగ్యసంపాదకయయినలక్ష్మిని, భజే- భజించెదను. ... ❋

చ॥ మెఱుఁగుల కేమిచక్కఁదన మేపదిలక్షలు సేయుమాయురే। సురుచిర పింఛదామకమె సొమ్ములలో వెలలేనిసొమ్మగుం । బరమ కృపాకటాక్షసుమమాలికబాపురెవందమందిరేం । దిరమురిపెంపు శైశవము నీటులుమీఱె నయారెకంటిరే॥ ... ౧౮

తా. కాంతివిశేషంబులచే నవయవంబుల భూషణంబులకు వన్నియఁగల్పించుచు భూషణప్రదేశంబునం దలంకరింపంబడిన నెమలిపురిగలిగి దయాప్రవాహంబుఁ గుమ్మరించు కడకంటిచూపులుగలిగి బాలస్వరూపంబై వెలయు గోపాలవంశలక్ష్మిని భజియించుచున్నానసుట. ... ❋

శ్లో॥ మధురైకరసంవపుర్విభోర్మధురావీధిచరంభజామహే। నగరీమృగశాబలోచనా నయనేందీవర వర్షవర్షితమ్॥ ౧౯

టీక. మధురావీధిచరం- మధురా-మధురాపట్టణముయొక్క, వీధి-వీధులయందు, చరం- సంచరించుచున్నయదియు, మధురైకరసం- మధుర-సౌందర్యముయొక్క, ఏకరసం-ముఖ్యరసమైనయదియు, నగరీమృగశాబలోచనానయనేందీవరవర్షవర్షితం- నగరీ-మధురయందలి, మృగశాబ- లేడిపిల్లయొక్క, లోచనా- కన్నులవంటికన్నులుగలస్త్రీలయొక్క, నయన-నేత్రములనియెడి, ఇందీవర-కలువలయొక్క, వర్ష-వృష్టిచేత, వర్షితం-వర్షింపఁబడుచున్న, విభోః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వపుః- శరీరమును, భజామహే-సేవించుచున్నాను. ... ... ❋

మ॥ అమరస్త్రీసాహిణులెల్లనుల్ల సిలఁగానారట్ట కంఖాణముం। దుముకించందిశలందుఁ గ్రొళ్ళులుకుమాధుర్యైకకాంతుల్ఘన। భ్రిమ

చేయన్మధురావధూచపలనేత్రవ్రాతనీలాబ్జవ । ర్షముపైఁగ్రమ్మఁగాఁ
జిత్రమైచెలఁగు కృష్ణస్వామినీక్షించెదన్॥ ౧౯

తా. ఘనీభూతంబగు సౌందర్యంబుకరిణిఁ దేజరిల్లుచు మధురావీధులయందుఁ జరించుచు నక్కడనుండెడి యువతుల చపలనేత్రంబులనుకలువలవానచే ముంపంబడువెలుంగు శ్రీకృష్ణునియొక్క విగ్రహంబును మేము సేవించుచున్నామనుట. ❋

శ్లో॥ పర్యాకులేన నయనాంతవిజృంభితేన వక్త్రేణ కోమలమద
స్మితవిభ్రమేణ। మందేనమఞ్జులతరేణచ జల్పితేన నన్దస్యహంతతన
యేహృదయందినోతి॥ ౨౦

టీక. పర్యాకులేన- చంచలములయిన, నయనాంతవిజృంభితేన- నయనాంత-కడకన్నులయొక్క, విజృంభితేన- అతిశయముచేతను, మందేన- మందమైన, మఞ్జులతరేణ-మిక్కిలిహృద్యమైన, జల్పితేనచ-మాటచేతను,కోమలమదస్మితవిభ్రమేణ-కోమల-మృదువైన, మద-మదయుక్తమైన, స్మిత-మందహాసముయొక్క, విభ్రమేణ-విలాసముచేతను, నందస్య- నందునియొక్క, తనయే-కుమారుఁడైనశ్రీకృష్ణునియందు, హృదయం-చిత్తము, దినోతి-ప్రేమముగలదిగాఁజేయుచున్నది, హంత-సంతోషము, ❋

మ॥ తళుకుంగన్నులు మోముచుట్టు దిరుగన్ బింబాధరోష్ఠంబు
పైఁ। దళుకున్వెన్నెలలీనులేనగవు వింతల్మాధురింజెందఁగం। దళితా
లాపసుధారుచుల్సెవికినానందంబుగానందుమం । దలనానందముఁ
జిందుబాలుని యశోదానందనుం గాంచెదన్॥ ౨౦

తా. చంచలంబులగు కడకంటిచూపులును గోమలంబులగు చిఱునగవువెన్నెలలంగ్రుమ్మరించునెమ్మొగంబును హృద్యంబగు వచనంబునుగలనందసుతుండగుశ్రీకృష్ణునియందు నాహృదయంబానందంబుఁ జెందుచున్నదియనుట.

శ్లో॥ కన్దర్పకండూలకటాక్షబందీరిందీవరాక్షీరభిలష్యమాణాన్। మ
న్దస్మితాధారముఖారవిందాన్వందామహే వల్లవధూర్తపాదాన్॥ ౨౧

టీక. కందర్పకండూలకటాక్షబందీః- కందర్ప-మన్మథునియొక్క, కండూల-దుస్సహములైన,కటాక్ష-కడకన్నులచేత, బందీః-బంధింపఁబడిన,ఇందీవరాక్షీః-యువతులను, అభిలష్యమాణాన్-కామించుచున్నయవియు, మన్దస్మితాధారముఖారవిన్దాన్- మన్దస్మిత-మందహాసమునకు, ఆధార-ఆశ్రయములైన, ముఖారవిన్దాన్- ముఖకమలములుగలయవియునగు, వల్లవధూర్తపా

దాక-యాదవధూర్తశ్రేష్ఠులపాదములఁగూర్చి,వన్దామహే-నమస్కరించుచు
న్నాను,పూజాయాంబహువచనమ్మను న్యాయంబున-వల్లవధూర్తపాదాక అ
నియెడిచోటయాధవధూర్తశ్రేష్ఠుఁడైనకృష్ణుఁడనిగ్రంథకర్తయొక్క భావము.

మ॥ సరసాపాంగతరంగరంగితవిలాసప్రౌఢిచేనగ్గమై। మరుబా
రిఁ బళిగుబ్బలుబ్బిపులకింపంగ్రామ్యుడుల్వీఁడఁద । త్తరపుకమేల్మివమె
త్తిమత్తిలినకాంతాపాళిలాలించుచి । త్తరపున్నవ్వు మొగంబుడంబు
గలధూర్తస్వామిఁ గీర్తించెదన॥ ౨౧

తా. సరసంబులగుకటాక్షంబులచేబంధింపఁబడినకామినులంగామిం
చుచిఱునగవుల కాశ్రయంబైన నెమ్మొగంబుగలిగి వెలయుధూర్తశ్రేష్ఠుఁడగు
శ్రీకృష్ణమూర్తినిఁగూర్చి నమస్కరించు చున్నాననుట. ✱

శ్లో॥ లీలాటోప కటాక్షనిర్భర పరిష్వఙ్గ ప్రసఙ్గాధిక ప్రీతేగీతివి
భఙ్గ సఙ్గతలసద్వేణుప్రణాదామృతే । రాధాలోచనలాలితస్య లలిత
స్మేరేమురారే ర్మదామాధుర్యైకరసే ముఖేందుకమలేమగ్నం మదీ
యంమనః॥ ౨౨

టీక. లీలాటోపకటాక్షనిర్భరపరిష్వఙ్గప్రసంగాధికప్రీతే- లీలా-విలా
సములచేత,ఆటోప- గంభీరములయిన, కటాక్ష-కడకన్నులయొక్క, నిర్భర-
సాంద్రమైన, పరిష్వఙ్గ- ఆలింగనముయొక్క, ప్రసంగ- ప్రసక్తివలన, అధి
కప్రీతే- మిక్కిలిసంతుష్టమయిన యదియును, గీతివిభఙ్గసఙ్గతలసద్వేణుప్ర
ణాదామృతే-గీతి- గానభేదములయొక్క, విభఙ్గ- వచనములయొక్క, సఙ్గ
త - స్వసౌష్ఠవప్రయుక్తకలహముచేత, లసత్ - మనోజ్ఞమయిన, వేణుప్ర
ణాదామృతే-అమృతమువంటివేణునాదముగలయదియును, లలితస్మేరే- లలి
త-మనోహరమైన, స్మేరే-మందహాసముగలయదియును, మాధుర్యైకరసే-
మాధుర్య-సౌందర్యమునియెడ,ఏకరసే-ముఖ్యరసముగలదియదియును,రాధా
లోచనలాలితస్య- రాధా- రాధయొక్క, లోచన-కన్నులచేత, లాలితస్య- ఉ
పలాలింపఁబడిన, మురారేః- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, ముఖేందుకమలే- చం
ద్రకమలములవంటి ముఖమునందు, మదీయం - నాసంబంధమయిన, మనః-
మనస్సు, మగ్నం-మునిగెను.

మ॥ లలితాలోక తరంగసంగతము లీలామందహాసప్రభ
నంబున్మురళీరవామృతరసంబుఁ రాధికాలోచనో । త్పలస

మాధురీగుణముచే నై భాసిల్లు శ్రీకృష్ణుని। ర్మలవక్త్రాంబురుహాకరంబున
రమింపంగోరెదన్నామదిన్॥ ౨౨

తా. విలాసంబులచేగంభీరంబులగునపాంగదృష్టులచేవశలయితమం తటనవచ్చి గోపికలయాలింగనప్రసంగంబుచే సంతుష్టంబగుచు గానభేదంబుల వచనంబులపరస్పరస్వసౌష్ఠవకలహంబునమనోజ్ఞంబగునమృతంబుఁబోనివేణు రవంబుగలిగిసౌందర్యరసంబునకాకరంబై మనోహరంబగుమందహాసంబునకు నెలవై మెఱయు శ్రీకృష్ణునినెమ్మొగంబున నామనంబులగ్నంబయ్యెననుట. *

శ్లో॥ శరణాగతవజ్రపఞ్జరే శరణేశార్ఙ్గధరస్యవైభవే । కృప
యాధృతగోపవిగ్రహే కియదన్యన్మృగయామహేవయమ్॥ ౨౩

టీక. శరణాగతవజ్రపఞ్జరే శరణాగత-శరణుపొందినవారలకు, వజ్ర- అభేద్యశిలావిశేషనిర్మితమైన, పఞ్జరే - యంత్రవిశేషముయినవాఁడును, కృప యా-దయచేత, ధృతగోపవిగ్రహే-ధృత- ధరియింపఁబడిన, గోపవిగ్రహే- గోపాలశరీరముగలవాఁడునునగు, శార్ఙ్గధరస్య- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వైభవే-వైభవము, శరణే-రక్షకముగుచునుండ, అన్యత్ -ఇతరమైన, కియత్ - ఏపదార్థమును, వయం- మేము, మృగయామహే- వెదకుచున్నాము. *

ఉ॥ ఇవ్వలనవ్వలన్వెదకనేటికినన్యులమాటిమాటికి । న్దవ్వులనుం
డిమైనఁగరుణావరుణాలయ గోపమూర్తియై సవ్వుచుడాయవచ్చి
యదనన్ శరణాగతవజ్రపంజరుం । డవ్వనజాతనేత్రుఁడనయంబున
యింబుసెలంగఁ బ్రోవఁగన్॥ ౨౩

తా. శరణంబునొందినవారలంబ్రోవ వజ్రపంజరుండైయుండుఁగా నఁగృపచే గోపాలశరీరంబుఁదాల్చి రక్షకుండయి శార్ఙ్గధరుఁడైన శ్రీకృష్ణ మూర్తి మెఱయుచుండనితరులవెదుకఁగామేమిచ్ఛగింపమనుట. *

శ్లో॥ జగత్త్రయైకాన్త మనోజ్ఞభూమిచేతస్య జసర్గిమమసన్నిధ
త్తామ్। రమాసమాస్వాదిత సౌకుమార్యంరాధాస్తనాభోగరసజ్ఞ
మోజః॥ ౨౪

టీక. జగత్త్రయైకకాన్తమనోజ్ఞభూమి- జగత్త్రయ- లోకత్రయమం దంరును, ఏకాన్త-మిక్కిలియైన, మనోజ్ఞ-సౌందర్యమునకు,భూమి- ప్రదేశ మయినయదియు,రమాసమాస్వాదితసౌకుమార్యం-రమా- రుక్మిణీదేవిచేత, సమాస్వాదిత-అనుభవింపఁబడిన, సౌకుమార్యం-సౌందర్యముగలయదియు, రాధాస్తనాభోగరసజ్ఞమ్-రాధా-రాధయొక్క, స్తనాభోగ-కుచపరిపూర్తి

యొక్క, రసజ్ఞం-రసమునెఱింగినయదియునగు, ఓజః- తేజము, మమ - నా యొక్క, చేతసి- చిత్తమునందు, అజస్రం-ఎల్లప్పుడును, సన్నిధత్తాం- సన్నిధానముచేయుఁగావుత.

ఉ॥ నామది నానతింతు భువనత్రయమోహనరూప ధేయురా। ధామదిరేక్షణాపరిణతస్తనభారవిధేయుభోజక।న్యామహనీయవిభ్రమరసాస్పదవిగ్రహ సౌకుమార్యలీ। లామధురాధరస్మితకలాప్రుఁగ శ్రీగురువర్యునెప్పుడున్॥ ౨౪

తా. ముల్లోకంబులంగలసౌందర్యంబునకునాధారప్రదేశంబైలక్ష్మ్యంశసంభూతురాలగు రుక్మిణీదేవిచేననుభవింపంబడినసౌందర్యరసంబుగలిగిరాధాస్తనంబులవిస్తారంబునెఱింగియుండెడి తేజంబునామదినెప్పుడును సన్నిధానముఁజేయుంగాతయనుట.

శ్లో॥ వయమేతే విశ్వసిమః కరుణాకరమూర్తేః కింవదన్త్యాగ్రే। అపి చవిభోతవలలితే చపలతరామతిరియంబాల్యే॥ ౨౫

టీక. హేవిభో-వ్యాపకుఁడవైనయోకృష్ణా,అగ్రే-రూపవంతుఁడవైననీయందు,కరుణాకరమూర్తేః-కరుణా-దయకు, ఆకర-గనియనియెడి, మూర్తేః-మూర్తియొక్క, కింవదన్త్యా-లోకప్రవాదచేత, ఏతే- ఈసంసారనిమగ్నులమైన, వయం- మేము, విశ్వసిమః- విశ్వాసముఁజేయుచున్నాము, అపి చ-మఱియును, తవ-నీయొక్క, లలితే-కోరఁదగిన, బాల్యే - బాల్యమందు, ఇయంమతిః-ఈబుద్ధి, చపలతరా-మిక్కిలియుఁ జపలమైయున్నది.

చ॥ అనిశములోకమెల్లఁ గరుణాకరమూర్తివటంచుఁ దెల్పఁగా। జననిపరంపరల్గడచిసౌఖ్యమునొందుదునంచుఁగృష్ణనా।మనమునసమ్మివాడనసుమాత్రమకాదుభవత్కిశోరతా। జనితకథాసుధారసముసారెకుఁగ్రోలఁగఁ దత్తరించెదన్॥ ౨౫

తా. సర్వవ్యాపకుండవైనయోకృష్ణా- శ్రీకృష్ణుండు దయాకరుండనిచెప్పెడు లోకులప్రవాదంబువిని నీయందు విశ్వాసంబుచేయుచుండు మింతియ కాదునీయతిమనోహరంబగుబాల్యంబున బుద్ధియతిచపలంబయ్యెంగావున నాయందుఁ గరుణించుటకార్యంబనుట.

శ్లో॥ వత్సపాలచరఃకోపి వత్సశ్రీవత్సలాఞ్ఛనః। ఉత్సవాయకదాభావీ త్వ్యత్సుకేమమలోచనే॥ ౨౬

టీక. వత్సపాలచరః- వత్స- దూడలను, పాల- పరిపాలించుచున్న

వారలలో, చరః- సంచరించుచున్న యట్టియు (ఇచ్చట- వత్సవాటచరః- అ నిపాతాంతరముగలదు- కలిగినప్పుడు- వత్సవాట- దూడలనిమిత్తమైయేర్పడిన ర్పంబడిన గృహములయందు- చరః - సంచరించుచున్నయని యర్థము) శ్రీవ త్సలాఞ్ఛనః- శ్రీవత్స- శ్రీవత్సమనియెడి, లాఞ్ఛనః - చిహ్నముగలవాఁడున గు, కోపి-చెప్పనలవిగాని,వత్సః- బాలుఁడు, ఉత్సవాయ- సంతోషముకొఱ కు, కదా-ఎపుడు, భావి-అయ్యీని, ఇతి-ఈప్రకారము, మమ- నాయొక్క, లోచనే-నేత్రములు, ఉత్సుకే-ఉద్యుక్తములైయున్నవి. ❀

శా॥ శ్రీవత్సాంకితవక్షుఁడుల్లసితనీరేజాక్షుఁడంభోధిక । వ్యా వక్షోరుహకుంభికుంభయుగళాధ్యక్షుండుబ్రహ్మాదిసా। ధ్యావిర్భావ విధానదక్షుఁడగు వాఁడానందపుత్రాకృతిన్ । గోవత్సంబుల మేపఁగ న్గొనుచుఁజక్షుః ప్రీతివాటించెదన్॥ ౭౬

తా. గోపాలబాలురంగలసిగోవత్సంబులమేపుశ్రీవత్సలాంఛనుండగు బాలకృష్ణమూర్తిని నెపుడుగాంచెదనోయని చూచుచుండెదననుట. ❀

శ్లో॥ మధురిమభరితే మనోభిరామే మృదులతరస్మితముద్రితా ననేందౌ । త్రిభువననయనైకలోభనీయే మహసివయంవ్రజభాజిలా లసాస్మః॥ ౭౭

టీక. మధురిమభరితే-మధురిమ-సౌందర్యములయొక్క, భరితే- సం జాతాతిశయముగలయదియు, మనోభిరామే- హృదయాభిరామమైనయ దియు, మృదులతరస్మితముద్రితాననేందౌ- మృదులతర - మిక్కిలియుమృదు వైన, స్మిత-చిఱునగవుచేత, ముద్రిత- చిహ్నముగలదిగాఁజేయఁబడిన, అన నేందౌ- చంద్రునివంటిముఖముగలయదియు, త్రిభువననయనైకలోభనీయే- త్రిభువన- ముల్లోకములయొక్క, నయనే- నేత్రములచేత, ఏక- ముఖ్యము గా, లోభనీయే- ఆసఁజేయఁదగినదియు, వ్రజభాజి- వ్రజ - నందవ్రజము ను, భాజి-పొందినయదియునగు, మహసి- తేజమునందు, వయం-మేము, లా లసాః-ఆసక్తులము, స్మః-అయితిమి. ❀

మ॥ రమణీయస్మితమాధురీకలితముద్రాముద్రితంబైసుధా। స మసల్లాపకలాపమై త్రిజగతీ సంమోహనాకారమై । కమలానేత్రమ నోభిరామరుచియైకన్పట్టువక్త్రేందుబిం। బమునస్మీతివెలుంగుగోపగృ హాసౌభాగ్యంబునేఁ గోరెదన్॥ ౭౭

తా. అతిశయంబగుసౌందర్యసంపదకాకరంబైహృదయాభిరామంబై

యత్యంతమృదులంబగు దరహాసముచేఁ జిహ్నితంబగు చంద్రునివంటి నెమ్మొగంబుగలిగి లోకంబులచే నాశింపఁబడుచున్నదియై నందవ్రజంబుఁబొందియున్న తేజంబునందాసక్తుండనగుచున్నాననుట. ❀

శ్లో॥ ముఖారవిన్దే మకరందబిందునిష్యన్దలీలామురళీనినాదే । వ్రజాఙ్గనాపాఙ్గతరఙ్గభృఙ్గసఙ్గ్రామభూమౌ తవ లాలసాస్స్మః॥ ౭౮॥

టీక. మకరందబిన్దునిష్యన్దలీలామురళీనినాదే-మకరన్ద-పుష్పరసముయొక్క, బిన్దు-ప్రవాహమువలె, లీలా-విలాసార్ద్రమయిన, మురళీనినాదే-వేణునాదముగలయదియు, వ్రజాఙ్గనాపాఙ్గతరఙ్గభృఙ్గసఙ్గ్రామభూమౌ- వ్రజ-వ్రేపల్లియయందలి, అఙ్గనా- స్త్రీలయొక్క, అపాఙ్గ- కటాక్షములయొక్క, తరఙ్గ-అలలనియెడి, భృఙ్గ-తుమ్మెదలయొక్క, సఙ్గ్రామ-యుద్ధమునకు, భూమౌ-అధికరణభూమిగానైనదియునగు, తవ-నీయొక్క, ముఖారవిన్దే-ముఖకమలమునందు, లాలసాః-ఆసక్తులము, స్మః-అయితిమి. ❀

మ॥ మురళీగానమరందబిందుకృతసమ్మోదభ్రమద్వల్లవీ । సరసాపాంగతరంగభృంగపటలీసంగ్రామరంగస్థలి। సరణింజెల్వగునీముఖాంబుజమునంజంచన్మనఃపంకజా । కరమధ్యంబునఁబాదుకొల్పుటను నాకాక్షింతునెల్లప్పుడున్॥ ౭౮॥

తా. మకరందప్రవాహంబుంబోలి విలాసార్ద్రంబైన వేణుగానంబున నొప్పుచు గోపాంగనలకడకన్నులచూపులయలలనియెడి తుమ్మెదలగుంపులకలహంబులకునధికరణప్రదేశంబైన నీముఖకమలంబునందు నెల్లప్పుడును లాలసులమైతిమనుట. ❀

శ్లో॥ ఆతామ్రాయతలోచనాంశులహరీలీలాసుధాప్యాయితైః గీతామ్రేడితదివ్యకేళిభరితైః స్ఫీతం వ్రజస్త్రీజనైః । స్వేదామ్భఃకణభూషితేన కిమపి స్మేరేణ వక్త్రేన్దునా పాదామ్భోజమృదుప్రచారసుభగం పశ్యామి దృశ్యం మహః॥ ౭౯॥

టీక. ఆతామ్రాయతలోచనాంశులహరీలీలాసుధాప్యాయితైః- ఆతామ్ర-కొంచెముగనెఱ్ఱనైనయవియు, ఆయత- దీర్ఘములైనయవియునయిన, లోచన-నేత్రములయొక్క, అంశు-కిరణములయొక్క, లహరీ- ప్రవాహముయొక్క, లీలా- విలాసమనియెడి, సుధా - అమృతముచేత, ఆప్యాయితైః- ఆప్యాయమానములయినయవియు, గీతామ్రేడితదివ్యకేళిభరితైః- గీత- గానములచేత, ఆమ్రేడిత- పునరుక్తములయిన, దివ్య- అతిరమణీయములయిన,

కేళి- నర్తనావిశేషములయొక్క, భరితైః- అతిశయములుగలయదియునగు, వ్రజస్త్రీజనైః-గోపికాజనములతోఁగూడిన, పాదామ్భోజమృదుప్రచారసుభగం-పాదామ్భోజ- పాదకమలములయొక్క, మృదు- మృదువైన, ప్రచార-సంచారముచేత, సుభగం-సుందరమయినయదియు, స్వేదామ్బుఃకణభూషితేన-స్వేద- చెమటయొక్క, అమ్బుః - ఉదకముయొక్క, కణ- బిందువులచేత, భూషితేన- అలంకరింపఁబడినయదియు, స్మేరేణ- మందహాసముతోఁగూడిన, వక్త్రేన్దునా-ముఖచంద్రునిచేత, స్ఫీతం-హృద్యమయినయదియు, దృశ్యం-చూడఁదగినదియు, కిమపి-వాచామగోచరమయినయదియునగు, మహః-శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజమును, పశ్యామి- చూచుచున్నాను, ఈశ్లోకార్థజాలంబు శ్రీగోపాలకృష్ణమంత్రరాజధ్యానంబని గోపాలకల్పంబునఁ జెప్పంబడి యున్నది॥

శ్లో॥ గోపీనాంపాణిపద్మానిగృహీత్వాసహనృత్యతః । ధ్యాయేల్లక్ష్మంజపంచైవకస్యకాముద్వహేచ్ఛుభామ్॥ ❀

మ॥ మురిపెంపుంజిఱునవ్వుగెంౙెమట సొంపుస్నింపు నెమ్మోము
నై। సరసాలోకసుధాతరంగములుమించన్వేణుగానధ్వను। ల్దరుచైరం
జెలఁజొక్కి-గోపికలుగొల్వన్నృత్యలీలాయుత। స్ఫురణన్మెల్లనసంచరిం
చుహరినంభోజాక్షునీక్షించెదన్॥ ౨౯॥

తా. కొంచెముగనెఱ్ఱనయిపొడవులైన కన్నులకాంతి ప్రవాహవిలాసంబునునమృతంబున వాప్యాయమానంబులై గానంబులం బునరుక్తంబగునభినయాదిదివ్యకేళుల యతిశయంబుగలిగిన గోపయువతులతోడంగూడి మృదులంబులగు పాదకమలంబులచే నతిసుందరంబుగ నర్తించుచు నాయాసంబునం బొడమినచెమటలచేతం జిఱునగవుచేత నతిసుందరంబగు నెమ్మొగంబుచేనతి హృద్యంబై వాచామగోచరంబై వెలయు శ్రీకృష్ణాఖ్యంబగు తేజంబుఁజూచుచున్నాననుట. ❀

శ్లో॥ పాణౌ వేణుః ప్రకృతిసుకుమారాకృతౌ బాల్యలక్ష్మీః పా
ర్శ్వే బాలాః ప్రణయసరసాలోకితాపాఙ్గలీలాః। మౌళౌ బర్హం మధు
రవదనామ్భోరుహే మౌగ్ధ్యముద్రే త్యార్ద్రాకారం జ్యోతి రన్వేష
యామః॥ ౩౦॥

టీక. పాణౌ-హస్తమునందు, వేణుః-పిల్లనగ్రోవియును, ప్రకృతిసుకుమారాకృతౌ-ప్రకృతి- స్వభావముచేత, సుకుమార- సుందరమైన, ఆకృతౌ- ఆకారమునందు, బాల్యలక్ష్మీః బాల్యసంపదయును, పార్శ్వే-ప్రాంతమున,

ప్రణయసరసాలోకితాపాఙ్గలీలాః- ప్రణయ- ప్రేమచేత, సరస- రసయు క్తములయిన, ఆలోకిత-చూపులుగల, అపాఙ్గలీలాః- కటాక్షవిలాసములుగ ల,బాలాః-బాలురును, మౌళౌ-సిగయందు, బర్హమ్-నెమలిపురియును, మధురవదనామ్భోరుహే-మధుర-హృద్యమయిన, వదనామ్భోరుహే- ముఖకమలమునందు, వైదగ్ధ్యముద్రా-సౌందర్యచిహ్నమును, ఇతి- ఈహేతువుచేత, ఆర్ద్రాకారం-ఆర్ద్రమైన, ఆకారం-ఆకృతిగలయదియు, కితవం-ధూర్తమయినయదియు, కిమపి- వాచామగోచరమయినదియునగు, జ్యోతిః - శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజమును, అన్వేషయామః - వెదుకుచున్నాము॥ ఈశ్లోకార్థంబు శ్రీగోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీ మంత్రధ్యానంబని సనత్కుమారసంహితయం దుఁజెప్పంబడియున్నది॥ శ్లో॥ హారన్తంనవనీతాదిచౌర్యేణవ్రజయోషితామ్। గోపబాలైర్వృతంకృష్ణంధ్యాయేన్మన్త్రిమిమంజపేత్॥ *

మ॥ సరసాపాంగవినోదవాక్యములు మించన్బాలకుల్లోల్వఁగా।
మురళింగేలనమర్చిపింఛమకుటంబున్మోమ్ము చెల్వంబుసుం। దరవేషంబు
నుబాల్యకాలముదయార్ద్రస్వాంతముంగల్గుబి। త్తరపుంధూర్తశిఖా
మణిన్వెదకిహృత్పద్మంబునన్ నిల్పెదన్। 30॥

తా. కరంబునఁబిల్లనగ్రోవియును స్వభావసిద్ధంబగుసుకుమారంబుగలశరీరంబునఁబాల్యసంపదయును బార్శ్వంబునంబ్రేమచేసరసంబులగుచూపులుగల యపాంగవిలాసంబులునుగల గోపబాలురును సిగయందు నెమలిపురియునుహృద్యంబగు ముఖకమలంబున సౌందర్యముద్రయునీనుచుం గ్రొత్తయగు నాకారంబుఁగలిగి ధూర్తంబయి వాచామగోచరంబయి వెలయు శ్రీకృష్ణాఖ్యంబగు తేజంబును వెదుకుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ ఆరూఢవేణుతరుణాధరవిభ్రమేణ మాధుర్యశాలివదనా
మ్బుజముద్వహన్తీ। ఆలోక్యతాంకిమనయావనదేవతావఃకైశోరకేవ
యసికాపిచకాంతియష్టిః॥ 30॥

టీక. హేవనదేవతాః-ఓవనదేవతలారా, వః-మీకు-అనయా-ఈవ్యర్థక్రియచేత, కిం-ఏమిప్రయోజనము, కైశోరకే - కిశోరసంబంధమయిన, వయసి-వయస్సునందు, ఆరూఢవేణుతరుణాధరవిభ్రమేణ, ఆరూఢ-ఉంచఁబడిన, వేణు-పిల్లనఁగ్రోవిగల, తరుణ-లేఁతయయిన, అధర- అధరోష్ఠముయొక్క, విభ్రమేణ-విలాసముచేత, మాధుర్యశాలివదనామ్బుజం - మాధుర్య-

సౌందర్యముచేత, శాలి-ఒప్పుచున్న, వదనామ్బుజం- ముఖకమలమును, ఉద్వహన్తీ- వహించుచున్నయదియు, కాపి- వాచామగోచరమైనయదియు నగు, కాన్తిఋష్టిః-యష్టివంటికాంతి, దృశ్యతామ్-చూడఁదగినది. ❋

ఉ॥ దాపకవంశమింపొదవఁ దానధరంబున మోపినాఁడుసం। ప్రాపితమందహాసమధురాననుఁడై మహనీయతేజుఁడై। క్రేఁవులమేపమీపొదలక్రేవనెపాపఁడునిల్చినాఁడుమీ। రోపితిరేనిపట్టుఁడికనోవనదేవతలార తెల్పితిన్॥ ౩౧॥

తా. ఓవనదేవతలారా మీకీవ్యర్థక్రియచే నేమిప్రయోజనంబు వయస్సునం దేయధరంబున వేణువుప్రమోయించుచు నతివిలాసంబున సౌందర్యంబుచేనొప్పెడి ముఖకమలంబును వహించినదియై వాచామగోచరంబై వెలయు కాంతిమీచేతంజూడందగినదియనుట. ❋

శ్లో॥ అనన్యసాధారణ కాన్తికాన్తమాక్రాన్తగోపీనయనారవిన్దమ్। పుంసఃపురాణస్యనవంవిలాసం పుణ్యేనపూర్ణేనవిలోకయిష్యే॥

టీక. అనన్యసాధారణకాన్తికాన్తం-అనన్యసాధారణ- ఇతరులకందరాని, కాన్తి- కాంతిచేత, కాన్తమ్-మనోహరమయినయదియు, ఆక్రాన్తగోపీనయనారవిందం- ఆక్రాన్త- ఆక్రమింపఁబడిన, గోపీ- గోపికలయొక్క, నయనారవిందం-కమలములవంటికన్నులుగలయదియునగు, పురాణస్యపుంసః- ఆదిపూరుషుఁడైననారాయణునియొక్క, నవం- నూతనమయిన, విలాసం - శ్రీకృష్ణరూపవిలాసమును, పూర్ణేన-తక్కువగాని, పుణ్యేన- పుణ్యముచేత, విలోకయిష్యే- చూచుచున్నాను. ❋

చ॥ ఇతరులకందరానిజగదేకమనోహరకాంతియున్‌సమా। గతనవయావనాకరవికాసములన్నియుగోపబాలికా। యతనయనారవిందములకగ్గముసేయుపురాణపూరుషు। న్నతిఁదలపోసిచూచెదసమగ్రసనాతనపుణ్యసంగతిన్॥ ౩౨

తా. ఇతరులకందరానికాంతిచేమనోహరంబగుచు గోపికలకనుదామరలచేనాక్రమింపఁబడిన పురాణపురుషుండగు నారాయణునిక్రొత్తయగు విలాసంబుఁజూచుచున్నానుట. ❋

శ్లో॥ సాష్టాఙ్గపాతమభివన్ద్య సమస్తభావైస్సర్వాన్ మునీంద్రనికరానిదమేవయాచే। మన్దస్మితార్ద్రమధురానన చన్ద్రబిమ్బేనిస్తస్యపుణ్యనిచయేమమభక్తిరస్తు॥ ౩౩

టీక. సాష్టాఙ్గపాతం-సాష్టాఙ్గ-అష్టావయవములతోఁగూడిన, పాతం-పాతముగలుగునట్లుగా, సర్వాన్ - సమస్తమైయున్న, సురేంద్రనికరాన్ - సురేంద్ర - దేవతాశ్రేష్ఠులయొక్క, నికరాన్ - సమూహములఁగూర్చి, అభివన్ద్య- నమస్కరించి, సమస్తభావైః-సమస్తప్రకారములచేత, ఇదమేవ-ఈచెప్పఁబోవునదియె, యాచే- యాచించుచున్నాను, మన్దస్మితార్ద్రమధురాననచన్ద్రబిమ్బ- మన్దస్మిత- మందహాసముచేత, ఆర్ద్ర-సరసమయినదియగుటచేత, మధుర- సుందరమయిన, ఆననచన్ద్రబిమ్బ- చంద్రబింబమువంటిముఖము గల, నన్దస్య- నందునియొక్క, పుణ్యనిచయే - పుణ్యసమూహమైన శ్రీకృష్ణునియందు, మమ-నాకు, భక్తిః- భక్తి, అస్తు- అగుఁగాత. ... *

మ॥ అమరన్ సర్వసుపర్వముఖ్యతతికిన్ సాష్టాంగదండప్రణా।
మముఁగావించుచుసర్వభావములవాత్మన్వేఁడెదన్మందహా। సముఖాం
భోజవిలాసవైభవనివాసంబైననంచార్జితో। త్తమపుణ్యావలియందభ
క్తిసెలువందన్నాకునెల్లప్పుడున్॥ ౭౩

తా. సమస్తదేవతాశ్రేష్ఠసమూహములంగూర్చి కరంబులుఁ జరణంబులు భుజంబులురంబులలాటంబును శిరంబును బుడమిపైసోకమ్రొక్కి- సమస్త ప్రకారంబులనిశ్చయంబున నీచెప్పం బొయ్యెడి క్రమంబున యాచించుచున్నాను ఎటులనినంజెయునగవుచే సరసంబైసుందరంబై చందురునింబోలిన నెమ్మొగంబుగలిగినందుని పుణ్యంపు గుంపుకైవడిఁజెలంగు గోపాలదేవు నందు నాకత్యంతంబగుభక్తిగలుగుంగావుతయనియాచించుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ యేషుప్రవాహేషుసఏవమన్యేక్షణోపిగణ్యః పురుషాయు
షేషు। ఆస్వాద్యతేయత్రకయాపిభక్త్యా నీలస్యబాలస్యనిజంచరిత్రమ్॥

టీక. యేషు- ఈయగుపడుచున్నయవియు, ప్రవాహేషు- ప్రవాహరూపములయినయాయియునగు, పురుషాయుషేషు-జీవనకాలములయందు, సఏవ- ఆప్రసిద్ధమయిన, క్షణోపి- క్షణమే, గణ్యః-లెక్కింపఁదగినయదియని, మన్యే - తలంచున్నాను, యత్ర - ఏక్షణమందు, కయాపి - అనిర్వాచ్యమయిన, భక్త్యా- భక్తిచేత, నీలస్య-నీలవర్ణుఁడైన, బాలస్య-బాలకృష్ణునియొక్క, నిజం- స్వకీయమైన, చరిత్రం- చరితము, ఆస్వాద్యతే- అనుచింతింపఁబడుచున్నదియో, సఏవక్షణః- ఆక్షణమే, గణ్యః-లెక్కింపఁదగినదియని, మన్యే- తలంచుచున్నాను, అనియన్వయము. ... ... *

ఉ॥ ఏమిటికింబుజాక్షుమదినెంచనియాయువులెక్కఁబెట్టఁగాఁ।

చామరవృత్తినైన మతిభక్తివిధంబుననైనబాలలీ। లామహనీయుఁడౌ
హరిఁదలంచుని మేషములున్మహార్థము। ల్గాములులెక్కకెక్కనటు
సల్పనికాలములెల్లవ్యర్థముల్॥ ౩౪

తా. ప్రవాహరూపంబుగఁబోవునీజీవిత కాలంబునఁనేరూపంబుగుభక్తి
చేతనైనను నీలవర్ణుండగుబాలకృష్ణునిసుచరిత్రంబు చింతింపఁబడుచున్న క్షణ
కాలంబైననులెక్కింపనర్హంబులేనిచో నేమిటికనుట. ... ❀

శ్లో॥ నిసర్గసరసాధరం నిజదయార్ద్రదివ్యేక్షణం మనోజ్ఞముఖప
జ్కజంమధురసార్ద్రమన్దస్మితమ్। రసజ్ఞహృదయాస్పదంరమితవల్లవీ
లోచనంపునః పునరుపాస్మహేభువనలోభనీయంమహః॥ ... ౩౫

టీక. నిసర్గసరసాధరం- నిసర్గ- స్వభావముచేత, సరస- రసయుక్తమ
యిన, అధరం- అధరోష్ఠముగలయదియు, నిజదయార్ద్రదివ్యేక్షణం- నిజ-నిత్య
మయిన, దయా- దయచేత, ఆర్ద్ర- ప్రసన్నములయిన, దివ్య- దివ్యములయి
న, ఈక్షణం- నేత్రములుగలయదియు, మనోజ్ఞముఖపజ్కజం-మనోజ్ఞ-సుం
దరమయిన, ముఖపజ్కజం-కమలమువంటిముఖముగలయదియు, మధురసా
ర్ద్రమన్దస్మితం- మధురస- హృద్యరసముచేత, ఆర్ద్ర- సరసమయిన, మన్దస్మి
తం- చిఱునగవుగలయదియు, రసజ్ఞహృదయాస్పదం- రసజ్ఞ-బ్రహ్మజ్ఞులయొ
క్క, హృదయ-హృదయములే, ఆస్పదం-అవస్థానముఁగలయదియు, రమిత
వల్లవీలోచనం- రమిత- సంతోషింపఁబడిన, వల్లవీ- గోపికలయొక్క, లోచ
నం- నేత్రములుగలయదియు, భువనలోభనీయం-భువన-లోకములచేత, లో
భనీయం- ఆశింపఁదగినయదియునైన, మహః-శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజమును, పునఃపు
నః- సారెసారెకును, ఉపాస్మహే- సేవించుచున్నాము. ❀

ఉ॥ కమ్మనితేనెవానజడి గ్రమ్మెడుమోవి సుధారసమ్ములం। జి
మ్మెడుతేటనవ్వుదయఁ జిప్పిలుచూపులు మోముదమ్మిచె। ల్వమ్మును
గోపికల్గనిహళాహాళిఁజెందరసజ్ఞులెల్లలో। కమ్ములుగాంచిసొక్కనవ
కంబగుతేజముఁగొల్చెదన్మదిక్॥ ౩౫

తా. స్వభావంబుచేసుందరంబగు నధరంబును దయచేసరసంబులై ది
వ్యంబులైన నేత్రంబులునుమనోహరంబగు ముఖకమలంబును హృద్యరసంబున
సరసంబగు చిఱునగవునుంగలిగి యెల్లలోకంబులచే నాశింపఁదగినదియై పర
బ్రహ్మంబునెఱింగినవారల హృదయంబు లాస్పదంబుగనుండుచు గోపికలన
యనంబులను సంతసంబుఁజేయుచు వెలుంగు శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజంబును సారెసా

రెకు నేను సేవించుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ సకోపిబాలస్సరసీరుహాక్షః స్సాచవ్రజస్త్రీజలపాదధూళిః ।
ముహుస్తదేతద్యుగళంమదీయే మోహముహ్యాహ్యానేపి మనస్యుదేతు ॥

టీక. సః - ప్రసిద్ధుఁడయినవాఁడును, కోపి- వాచామగోచరుండైన వాఁడును, సరసీరుహాక్షః- పుండరీకాక్షుఁడయినవాఁడున్నైన, బాలః- బాలుఁ డును, సా- ఆప్రసిద్ధమయిన, వ్రజస్త్రీజనపాదధూళిశ్చ- వ్రజస్త్రీజన - గోపికాజనములయొక్క, పాదధూళిశ్చ- పాదధూళియును, తదేతద్యుగళం-ఆ యీరెండును, మదీయే- నాసంబంధమయిన, మనసి- చిత్తము-మోహముహ్యా మానేపి- మోహమునొందినదైనప్పటికిని, ముహుః-మాటిమాటికి, ఉదేతు- స్మృతిపదమునొందుంగాత. *

చ॥ అలఘువిమోహభారమున నలుఁగుచుఁగుయ్యిదునన్నుఁ బ్రోవఁగా। లలితవిశాలలోచనములంబరికించుచుఁదాయువేగుఁడై । దుల దులవచ్చుబాలుఁడును దోడనెకొనసియాడనాతనిం। గలిసికొనంగవచ్చు వ్రజకాంతలపాదరజంబుఁగాంచెదఁ॥ ౩౬

తా. ప్రసిద్ధుఁడైవాచామగోచరుండై తెల్లదామరలుంబోనిలోచనంబులుగలబాలకృష్ణుండనువానివెంటనంటివచ్చు గోపికలపాదరజంబును మిక్కిలియుభ్రాంతంబగునామనంబునంగాంచుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ మయిప్రయాణాభిముఖేచవల్లవీ స్తనద్వయీదుర్లలితస్సబాలకః । శనైశ్శనైశ్శ్రావితవేణునిస్వనో విలాసవేషేణపురః ప్రతీయతామ్॥ ౩౭

టీక. మయి- నేను, ప్రయాణాభిముఖేచ- ప్రయాణ- లోకాంతరప్రయాణమునకు, అభిముఖేచ- ఉన్ముఖుఁడనగుచుండఁగా, వల్లవీస్తనద్వయీదుర్లలితః- వల్లవీ- గోపస్త్రీలయొక్క, స్తనద్వయీ- స్తనద్వంద్వములచేత, దుర్లలితః- శ్రాంతుఁడైన, సః- ఆప్రసిద్ధుఁడైన, బాలకః-బాలకృష్ణమూర్తి, శనైశ్శనైః-మెల్లమెల్లన, శ్రావితవేణునిస్వనః-శ్రావిత-శ్రవణమార్గమునొందింపఁబడిన, వేణునిస్వనః- వేణునాదముగలవాఁడగుచు, విలాసవేషేణ- విలాస- విలాసార్థమైన, వేషేణ- అలంకారముచేత, పురః- ఎదుట, మమ-నాకు, ప్రతీయతాం- తోఁచుఁగావుత. *

ఉ॥ గొల్లలయింటారిపూఁపచను గుత్తులహత్తిన వింతమాగుతోఁ। జల్లనిచూపుతోఁవదలి సారెకుఁజాఱెడుపీలిదండతో । నల్లపరాకుఁవెల్లు

టకు నైవిలసిల్లిన పిల్లం గ్రోవితో। నల్లని బాలుఁ డొక్కరుఁడు నాపయి
నంబున నిల్చి ముంగలన్॥ ౩౭

తా. నేనులోకాంతరంబునకుఁ బోవసమకట్టినపుడు గోపికలచన్నుల
రాయిడినలంగిన శరీరంబుగల వాచామగోచరుండగు బాలుండు మెల్లమెల్లన
వేణుగానంబునా చెవ్వులనించుచు నాముందటవిలాసయుతంబగు వేషంబుచే ని
లుంగావుతయనుట. ❀

శ్లో॥ అతిభూమిమభూమిమేవవా వచసాంవాసితవల్లవీస్తనమ్।
మనసామపరంరసాయనంమధురాద్వైతముపాస్మహేమహః॥ ౩౮

టీక. వచసాం-వచనములకును, మనసాంవా-మనస్సులకును, అతిభూ
మిం- మిక్కిలియువిషయమయినయదియు, అభూమిం- అవిషయమయినయది
యు (సగుణత్వమునవిషయమనియు నిర్గుణత్వమున నవిషయమనియునుదా
త్పర్యము) అపరం- ప్రసిద్ధమయినయదియు, రసాయనం- రసాయనస్వరూ
పమయినయదియు, మధురాద్వైతం- మధుర-సౌందర్యముచేత, అద్వైతం-
అద్వితీయమయినయదియు, వాసితవల్లవీస్తనం- వాసిత- నివాసముఁ జేయఁ
బడిన, వల్లవీస్తనమ్-గోపికాస్తనములుగలయదియునగు, మహఏవ- తేజమునే-
ఉపాస్మహే- సేవించుచున్నాము. ❀

చ॥ పలుకఁగొలందిగానియను భావముఁగాంచియునద్వితీయమై।
పొలుపువహించినెమ్మదికి పూర్వరసాయనమై మహోన్నతిం। దొ
లికెడుదివ్యతేజము మనోహరవల్లవపల్లవాధరీ। లలితపయోధరాంత
రవిలాసనివాసముఁ గాంచెఁగంటిరే॥ ౩౮

తా. పలుకందరంబుగానియనుభావంబుచేనద్వితీయంబైమనంబునకుర
సాయనంబై నెగడుదివ్యతేజంబు గోపికలచన్నులపైనివాసంబుఁ జేసెనిట్టితేజం
బు నెడపకయుపాసించుచున్నానుట. ❀

శ్లో॥ జననాన్తరేపిజగదేకమణ్డనే కమనీయధామ్ని కమలాయతేక్షణే। వ్రజసున్దరీజనవిలోచనామృతే చపలానిసన్తుసకలేన్ద్రియాణిమే॥

టీక. జగదేకమణ్డనే-జగత్-లోకములకు,ఏక-ముఖ్యమయిన,మణ్డనే-
అలంకారమైనవాఁడును, కమనీయధామ్ని-కమనీయ-కోరఁదగిన, ధామ్ని-తే
జముగలవాఁడును, కమలాయతేక్షణే- కమల- తామరరేకులవలె, ఆయత-వి
శాలములైన, ఈక్షణే- నేత్రములుగలవాఁడును, వ్రజసున్దరీజనవిలోచనామృ
తే- వ్రజ- వ్రేపల్లెయందున్న, సున్దరీజన - స్త్రీజనములయొక్క, విలోచ

న- నేత్రములకు, అమృతే- అమృతప్రాయుఁడైనవాఁడునైన శ్రీకృష్ణమూర్తిఁ యందు, జననాన్తరేపి-జన్మాంతరమునందు మే-నాయొక్క, సకలేంద్రియాః-చక్షురాదులగునెల్లయింద్రియములు, చపలాని- ఆసక్తములు సంతు- అగుంగాక. ❀

మ॥ శతపత్రోజ్జ్వల పత్రనేత్రు వ్రజకంజాతాననాలోకనా। మృతధారాధర చారుగాత్రుభువనో త్సేకైకభూషాసము। న్నత చారిత్రుఁ బవిత్రుఁ గొల్చి యనుజన్మంబు న్విలోలేంద్రియ। ప్రతతుల్ సౌఖ్యమునొందఁగాతనిజ చాపల్యంబు లీడేరఁగ౯॥ ౩౯॥

తా. జగములకుముఖ్యముగ నలంకారభూతుండును గోరందగినమహనీయతేజంబునకాశ్రయుండును బుండరీకాక్షుండునుగోపికలనేత్రంబులకమృతంబుబోలె సుఖంబుఁ జేయువాఁడునగు శ్రీకృష్ణదేవునందుఁ బ్రతిజన్మంబునను నాసకలేంద్రియంబులాసక్తంబులై సుఖంబునొందుంగాతయనుట. ❀

శ్లో॥ మునిశ్రేణీవన్ద్యం మదభరలసద్వల్లవవధూ స్తనశ్రోణీబిమ్బ స్తిమితనయనామ్భోజసుభగమ్। పునశ్శ్లాఘాభూమింపులకితగిరాం నైగమగిరాంఘనశ్యామంవన్దేకిమపిమహనీయాకృతిమహః॥ ౪౦॥

టీక. మునిశ్రేణీవన్ద్యం-ముని-మునీశ్వరులయొక్క, శ్రేణీ- పఙ్క్తుల చేత, వన్ద్యం-నమస్కారముచేయఁబడుచున్నయదియు, మదభరలసద్వల్లవవధూస్తనశ్రోణీబిమ్బస్తిమితనయనాంభోజసుభగం- మదభర- మదభారము చేత, లసత్-ప్రకాశించుచున్న, వల్లవవధూ- ఆభీరస్త్రీలయొక్క, స్తన- స్తనములయొక్కయు, శ్రోణీ-పిరుదులయొక్కయు, బింబ- ప్రదేశములవిషయమయి, స్తిమిత- నిశ్చలమైనటువంటి, నయనాంభోజ- తామరరేకులవంటికన్నులచేతను, సుభగం-సుందరములయినయదియు, పునః-వెండియు, పులకితగిరాం-పులకిత- సంజాతపులకములుగల, గిరాం- వాక్యములుగల, నైగమగిరాం-వేదాంతవాక్యములకు, శ్లాఘాభూమిం- కొనియాడఁదగినభూమియైనయదియు, ఘనశ్యామం-ఘన-వారిదమువలె, శ్యామం- నల్లనయినయదియు, మహనీయాకృతిం- మహనీయ- స్పృహణీయమయిన, ఆకృతిం- స్వరూపము కలయదియు, కిమపి-చెప్పనలవిగానిదియునగు, మహః-శ్రీకృష్ణుఁడను తేజస్సునుగూర్చి, వందే- నమస్కారముచేయుచున్నాను. ❀

చ॥ పులకలుగ్రమ్మనాని జనముల్ శ్రుతివాక్యముల న్నుతింపఁ గాఁ। జలదమనోహరాకృతి యెసంగమదాలసవల్లవాంగనా। లలిత

పయోధరాంతర విలాసకటీపటలోలలోచనం। బులందనగారునంద
కృత పుణ్యానిధానము నన్మూంబ్రోవృతక్॥ ౮౦॥

తా. మునిపజ్కులచే నమస్కరింపఁబడుచు మదాతిశయంబున ప్రకాశించుగోపికల కుచనితంబప్రదేశంబులంజెలంగు కనుదామరలచే సుందరంబై యుపనిషద్వచనంబులకుఁ బ్రతిపాదకవిషయంబై నీలమేఘంబుఁబోలె నల్లనై యతిమనోహరాకారంబుగలిగి వాచామగోచరంబై వెలుంగుతేజంబు నాశ్రయించుచున్నానసుట. ✽

శ్లో॥ అనుచుమ్బతామపిచలేనచేతసా మనుజాకృతే ర్మధురిమ శ్రియంవిభోః। అయిదేవకృష్ణదయితేతి జల్పతామపినోభవేయురపి నామతాదృశాః॥ ౮౧॥

టీక. చలేనాపి చలించుచున్నటువంటి, మనసా- మనస్సుచేత, మనుజాకృతేః - మనుష్యాకారమువంటి యాకారముగల శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, మధురిమశ్రియం - మధురిమ - సౌందర్యముయొక్క శ్రియం - సంపదను, అనుచుంబతాం- తలంచుచున్నవారలకు, యాదృశాః- ఏదినములు, అభూవన్- అవుచున్నవియో, అయిదేవ-దేవుఁడవయినవాఁడవును, దయితః-ఇష్టుఁడవయినవాఁడవునునగు, హేకృష్ణ ఓయికృష్ణా, ఇతి- ఈప్రకారము, జల్పతాం- చెప్పుచునున్న, నోపి-మాకును, తాదృశాః- అటువంటిదినములు, భవేయుః-అయ్యెడుమా॥ ✽

ఉ॥ మానుషవేషధారియగు మాధవు మోహన కాంతి వంచలం। బైనటియించుచిత్తమున నానుచుఁగృష్ణముకుంద యంచున। న్మానముమీఁగాఁబలుక మాకొనఁగూడెడుఁ గాతనీదృశ। ధ్యానవిధేయులైన సనకాదిమహామునిభాగ్యసంపదత్॥ ౮౧॥

తా. చంచలంబైన చిత్తంబుచే మానుషమూర్తింగైకొనిన శ్రీకృష్ణుని సౌందర్యసంపద ధ్యానంబుఁజేయువారలకు నేదినంబులు పురుషార్థంబై చెల్లునో ప్రియ-కృష్ణ-ముకుందయను నాలాపంబులాడుమాకునట్లను దినంబులు పురుషార్థంబులయ్యెడుమనుట. ✽

శ్లో॥ కిశోరవేషేణ కృశోదరీదృశాం విశేషదృశ్యేన విశాలలోచనం।యశోదయాలబ్ధయశోనవామ్బుదశ్శ్యామమేనీలనిశాకరంకదా॥

టీక. కృశోదరీదృశాం-కృశోదరీ-కృశించిననడుములుగలగోపికలయొక్క,దృశాం-కన్నులచేతను,విశేషదృశ్యేన-విశేష-మిక్కిలియగునట్లులుగా-దృ

శ్యేన-చూడఁదగిన; కిశోరవేషేణ-బాల్యవేషముచేత, ఉపలక్షితం-చూడఁబడినవాఁడును, విశాలలోచనం- విశాల- వెడలుపులైన, లోచనం- కన్నులుగలవాఁడును, యశోదయా-యశోదాదేవిచేత,లబ్ధయశోనవాంబుధేః- లబ్ధ-పొందఁబడిన, యశః కీర్తియును, నవ-నూతనమైన, అంబుధేః- ఉదధికి, నీలనిశాకరం-నీల-నల్లని, నిశాకరం-చంద్రుఁడైనశ్రీకృష్ణస్వామిని, కదా-యెప్పుడు, నిశామయే-చూచుచున్నాను. *

శా॥ లీలాలోలవిశాలలోచనునిఁ గేళీశైశవాలంకృతు । న్బాలున్బాలితలోకపాలుఁ బ్రజకాంతల్ సోకఁ-చుం బెకుఁ-చం। దాలంగన్ములకొద్దికన్గొను య[illegible]శోదాకీర్తిరత్నాకర। ప్రాలేయాంశుని నీలనీరదతనుఁ భావింతునెల్లప్పుడున్॥ ౪౨॥

తా. వ్రేపల్లియయందలి గోపికలనేత్రంబులచేఁ జూడంబడుచున్నవిధమై విలాసార్థంబుగ నంగీకరింపఁబడిన బాలవేషంబుగలిగి విశాలంబులగులోచనంబులచేతం దేజరిల్లుచు యశోదాకీర్తిసముద్రంబునకుఁ జంద్రుఁడైనీలవర్ణుండైనగోపాలదేవునెల్లెడు చూచుచున్నాననుట. *

శ్లో॥ ప్రకృతిరవతునో విలాసలక్ష్మ్యాః ప్రకృతిజడమ్ప్రణతాపరాధవీథ్యామ్ । సుకృతికృతపదంకిశోరభావే సుకృతిమనఃప్రణిధానపాత్రమోజః॥ ౪౩॥

టీక. కిశోరభావే-బాలభావమందు, విలాసలక్ష్మ్యాః-విలాససంపదకు, ప్రకృతిః- మూలకారణమయినయదియు, ప్రణతాపరాధవీథ్యామ్-ప్రణత-భక్తులయొక్క, అపరాధ-అపరాధములయొక్క,వీథ్యామ్-పరంపరావిషయమై, ప్రకృతిజడం- స్వభావముచేత జడమయినయదియు, సుకృతిమనః ప్రణిధానపాత్రం - సుకృతి- పుణ్యపురుషులయొక్క, మనః- మనస్సులయొక్క, ప్రణిధానపాత్రం - ఏకాగ్రవిషయమైన వాఁడును, సుకృతికృతపదం-సుకృతి-పుణ్యపురుషులయందు, కృత-చేయఁబడిన, పదం- స్థానముగలవాఁడునుగు, ఓజః-తేజస్సు, నః-మమ్మును, అవతు-రక్షించుఁగాత. *

చ॥ హితజనతాపరాధముల నెన్నెడుపట్లజడస్వభావమై। కృతమతులాత్మలోనఁ బరికింపఁగఁ బాత్రమునైకిశోరతా । శ్రితపదమైవిలాసమృదురీతికిహేతువునై మనోహరా । కృతిఁగనుపించునాసుకృతిసేవలతేజము మమ్ముఁబ్రోవుతన్॥ ౪౩॥

తా. బాల్యంబున విలాససంపదకుమూలకారణంబై భక్తులయపరాభవీథీవిషయమై స్వభావసిద్ధంబుగజడంబై విద్వాంసులమనంబుల నేకాగ్రపాత్రంబుసుకృతులయందుఁ జేయంబడిన నివాసంబుకలిగి వెలుంగుతేజంబు మమ్ముం బ్రోచుఁగావుతయనుట. *

శ్లో॥ అపహసితసుధామదావలేపై రధికమనోహరమార్ద్రమందహాసైః। వ్రజయువతి విలోచనావలేహ్యాం రమయతుధామరమావరోధనంనః॥ ౪౪॥

టీక. అపహసితసుధామదావలేపైః-అపహసిత- యెగతాళిచేయఁబడిన, సుధా-అమృతముయొక్క,మద-మదహేతుకమయిన, అవలేపైః-గర్వముగలిగిన, ఆర్ద్రమందహాసైః-ఆర్ద్ర-రసయుక్తమయిన, మందహాసైః- చిఱునగవులచేతను, అధికమనోహరం-అతిశయమయినమనోహరమైన, వ్రజయువతివిలోచనావలేహ్యాం- వ్రజయువతి- ఆభీరస్త్రీలయొక్క, విలోచన- కన్నులచేత, అవలేహ్యాం-అత్యాదరణచేఁజూడఁదగిన, రమావరోధనం- రమా-లక్ష్మీదేవికి, అవరోధనం-అంతఃపురమైన, ధామ-కాంతి,నః-మమ్మును,రమయతు-ఆనందమునుబొందింపఁజేయుఁగాత. *

చ॥ నవసుధగ్రొవ్వునవ్వు చిఱునవ్వులుమోమున గోముఁజూప। వల్లవలలనావిలోచన విలాసవిలేహ్యమునైరమామణీ। భవనభుజాంతరస్థలినిభాసిలునందతపః ప్రభావసం। భవఫలమైనధామముశుభంబులభంగుర భంగినీవుతక్॥ ౪౪॥

తా. నవామృతంబుగర్వంబునపహసించు మందహాసంబుమోమునం గ్రొత్తనవ్వునుంజూప గోపికలవిలోచనంబుచే మిక్కిలియుఁజూడంబడుచున్నదియై శ్రీమహాలక్ష్మికినిల్లయి వెలుంగుతేజంబుమమ్ముసంతోషింపఁజేయుగాక.

శ్లో॥ అఙ్కూరితస్మేరదశావిశేషై రశ్రాంతహర్షామృతవర్షమక్ష్ణోః। సఙ్క్రీడతాం చేతసిగోపకన్యా ఘనస్తనస్వస్త్యయనంమహానః॥ ౪౫॥

టీక. అఙ్కూరితస్మేరదశావిశేషైః-అఙ్కూరిత-అంకురించిన, స్మేరదశావిశేషైః - మందహాసవిశేషములచేతను , అక్ష్ణోః - నేత్రములకు, అశ్రాంతహర్షామృతవర్షం- అశ్రాంత-అవిచ్ఛిన్నమైన, హర్షామృత-ఆనందామృతముయొక్క, వర్షం-వర్షమైనయదియు,గోపకన్యాఘనస్తనస్వస్త్యయనం-గోపకన్యా-గోపకన్యలయొక్క, ధన్య-ధన్యములయిన, స్తన- స్తనముల

యొక్క, స్వస్త్యయనం-మంగళాయతనముయినయదియునైన, మహః-కాంతినిః-మాయొక్క, చేతసి-మనమునందు,సంక్రీడతాం-తెస్సగాగ్రీడించుగాక.

చ॥ అతులితమందహాస రుచిరాననము ల్విలసిల్లదర్శనో। ద్యతజ
నతావలోక ఘనహర్ష సుధామయ వర్ష రూపమై। సతతముగోపికా
ఘనకుచస్థలనిస్తుల దివ్యమంగళా । యతనమునైనధామమునిరంతర
మ్మంజరియించు నామదిన్॥ ౮౫॥

తా. మొలకలెత్తుచున్న చిఱునగవుచేతం జూపులుటలకన్నులకుసంతోషామృతంబు వర్షించుచు గోపకన్యకలకుచములకు మంగళాయతనంబై వెలయుతేజంబు నామనంబునంజరియించుం గాతయనుట. ❋

శ్లో॥ మృగమదపఙ్కసఙ్కర విశేషిత వన్యమహాగిరి తటగణ్డగైరి
కఘనద్రవవిద్రుమితమ్ । అజితభుజాంతరం భజత హేవ్రజగోపవధూ
స్తనకలశస్థలీఘుసృణమర్దనకర్దమితమ్॥ ౮౬॥

టీక. మృగమదపఙ్కసఙ్కరవిశేషిత వన్యమహాగిరితటగణ్డగైరికఘనద్రవవిద్రుమితం- మృగమద- కస్తూరియొక్క, పఙ్క- బురదయొక్క, సఙ్కర-సంబంధముచేత, విశేషిత-మిక్కిలియునతిశయింపఁబడిన,వన్య-అడవియందుఁబుట్టిన, మహాగిరి-గొప్పపర్వతముయొక్క, తట-చరియందలి,గండ- స్థూలోపలముయొక్క, గైరిక- గైరికాదివిశేషముయొక్క, ఘన- సాంద్రమైనద్రవ- ద్రవముచేత, విద్రుమితం - పవడముగఁజేయఁబడినయదియు వ్రజగోపవధూ స్తనకలశస్థలీఘుసృణమర్దనకర్దమితం- వ్రజ - నందునివ్రేపల్లియయందలి, గోపవధూ- గోపికాస్త్రీలయొక్క, స్తనకలశ-కలశములవంటి స్తనములయొక్క, స్థలీ- ప్రదేశమందలి, ఘుసృణ- కుంకుమగంధముయొక్క, మర్దన-ఒరియుటచేత, కర్దమితం-బురదకలిగినదిగాఁజేయఁబడినదియునగునటువంటి, అజితభుజాంతరం-అజిత- శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, భుజాంతరం- భుజమధ్యమును, భజత-సేవింపుఁడు. ❋

చ॥ మృగపదపంకసంకరగిరిస్థితగైరికధాతురక్తిమం । బొగరువ
హించి వల్లవవధూపృథులస్తన కుంకుమంబునన్ । ద్విగుణితకాంతివ
క్షుఁడగు నీరరుహాక్షుఁ గృపాకటాక్షునిం । దగిలిభజింపనిల్పుఁడుము
దంబుననుత్తములార చిత్తముల్॥ ౮౬॥

తా. కస్తూరీకర్దమముయొక్క సంబంధముచే నతిశయింపఁబడినగిరిప్రదేశంబు గండశిలయందలి ధాతువిశేషముయొక్క యతిశయంబగుద్రవం

బుచే నరుణంబై వ్రేపల్లియయందలి గోపికలకుచంబుల యంగరాగవిశేషంపు మర్దనంబుచేఁ బంకిలంబగు శ్రీకృష్ణునివక్షంబు సేవింపుఁడనుట. ✽

శ్లో॥ ఆమూలపల్లవితలీలమపాఙ్గజాలై రాసిఞ్చతీభువనమాదృతగోపవేషా। బాల్యాకృతిర్మృదులముగ్ధముఖేన్దుబిమ్బామాధుర్యసిద్ధిరవతాన్మధువిద్విషో నః॥ ౮౭॥

టీక. ఆమూలపల్లవితలీలం-ఆమూల-మూలపర్యంతము, పల్లవిత-చిగిరించినట్టువంటి, లీలం-లీలలుగలుగునట్టులుగా, అపాఙ్గజాలైః-అపాఙ్గ-కీగంటిచూపుల యొక్క, జాలైః-సమూహములచేత, భువనం-లోకములను, ఆసిఞ్చతీ-తడుపుచున్నయదియు, ఆదృతగోపవేషా- ఆదృత- ఆదరణచేయఁబడిన, గోపవేషా- గోపాలకవేషముగలయదియు, మృదులముగ్ధముఖేందుబింబా- మృదుల- కోమలమయినయదియు, ముగ్ధ- సుందరమయినయదియునగు ముఖేందుబింబా, చంద్రబింబముతో సమానమయినముఖముగలయదియు, మాధుర్యసిద్ధిః, మాధుర్య- మధురత్వము యొక్క, సిద్ధిః- ప్రాప్తియైనయదియునగు, మధువిద్విషః- శ్రీకృష్ణమూర్తి యొక్క, బాల్యాకృతిః- బాల్య- బాలభావమందలి, ఆకృతిః-రూపము, నః-మమ్ము, అవతాత్-రక్షించుఁగాత. ✽

చ॥ కరుణను బాదుకొల్పిన జగంబుఁ గటాక్షసుధారసాప్తిచేఁ బరిణతఁ బల్లవప్రసవ పక్వఫలంబును గా నొనర్చుచుం । జిరుతమిటారి ప్రాయమునఁ జెల్వగుచక్కఁదనాలపంటన । మ్మురహరుఁ బూర్ణచంద్రముఖు మోహనవల్లవ వేషుఁ గొల్చెదన్॥ ౮౭॥

తా. మొదలంటఁ జిగిర్చిన విలాసంబులు గలుగునటుల నపాంగనిరీక్షణంబుల జగంబుం జూచుచున్నదియై కోమలంబును సుందరంబునై చంద్రబింబంబుఁ బోలిన నెమ్మొగంబుగలిగి యందఱిచే నంగీకరింపఁబడిన గోపాలాలంకారంబుగలిగి సౌందర్యంబుల కాటపట్టయి వెలయునట్టి శ్రీకృష్ణునిబాలభావంబునందలి యాకారంబు మమ్ము రక్షించుఁగావుత. ✽

శ్లో॥ విరణన్మణినూపురం వ్రజేచరణామ్భోజ ముపాస్వశార్ఙ్గిణః। సరసే సరసి శ్రియాశ్రితం కమలం వా కలహంసనాదితమ్॥ ౮౮॥

టీక. వ్రజే- నందునిగొల్లపల్లియయందు, విరణన్మణినూపురం - విరణత్-ధ్వనిచేయుచున్న, మణి- మణిమయములయిన, నూపురం- అందెలుకలయదియు, సరసే-రసయుక్తమయిన, సరసి- సరస్సునందు, శ్రియా- కాంతిచేత, శ్రితం - ఆశ్రయింపఁబడినయదియు, కలహంసనాదితం - కలహంస-

రాజహంసలచేత, నాదితం- ధ్వనికలవిగాఁజేయఁబడినటువంటి, కమలం- కమలములవలెనున్నదియునగు, శార్ఙ్గిణః - శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, చరణాబ్జం- కమలములవంటిపాదములను, ఉపాస్వ- సేవింపుము, ఇచటచరణాబ్జమ్- అనుపదమునుదద్విశేషణపదములునుజాత్యేకవచనముగాఁబ్రయోగింపంబడియె. ❀

ఉ॥ సారసరోమరాళ వరసారససన్నిభ సూత్నరత్నమం। జీర
విలాసపాదములచేఁ జరియించుచువీథిలేగలం। బారఁగఁదోలివెంబ
డినెపర్వులువారుచుఁ జేరిపట్టుచుం। గేరినటించుచిన్నియదు కేసరి
నామదినాశ్రయించెదన్॥ ౪౮॥

తా. సారవంతంబగు స్వరంబున మరాళధ్వనితోడంగూడిన కమలంబుకరణియందియల మ్రోఁతచేరవణించు శ్రీకృష్ణుని కాంతియుతంబగు పాదకమలంబును సేవింపుమనుట. ❀

శ్లో॥ శరణమశరణానాం శారదామ్భోజనేత్రం నిరవధిమధురిమ్ణానీలవేషేణ రమ్యమ్। స్మరశరపరతంత్ర స్మేరనేత్రామ్బుజాభిర్వ్రజయువతిభిరవ్యాద్బ్రహ్మసంవేష్టితంనః॥ ... ... ౪౯॥

టీక. అశరణానాం- రక్షకులులేనివారలకు, శరణం- రక్షకమైనయదియు, శారదామ్భోజనేత్రం-శారద- శరదృతుసంబంధములయిన, అమ్భోజ- కమలములవంటి, నేత్రం- కన్నులుగలయదియు, నిరవధిమధురిమ్ణా- నిరవధి-అవధిలేని, మధురిమ్ణా- సౌందర్యాతిశయముగల, నీలవేషేణ- నల్లనివేషముచేత, రమ్యం- మనోహరమయినయదియు, స్మరశరపరతంత్రస్మేరనేత్రామ్బుజాభిః- స్మరశర- మన్మథబాణములచేత, పరతంత్ర- పరాధీనులయినవారును, స్మేర- వికసించిన, నేత్రామ్బుజాభిః- పద్మములవంటికన్నులుగలవారును, వ్రజయువతిభిః - గొల్లపల్లెయందలిస్త్రీలచేత, వేష్టితం- చుట్టఁబడిన, బ్రహ్మ- శ్రీకృష్ణుఁడనెడు పరబ్రహ్మము, నః- మమ్ము, అవ్యాత్ - కాపాడుఁగావుత. ... ... ❀

మ॥ శరదంభోరుహనేత్రు నిస్తులకళా సౌందర్యపాత్రున్మనో।
-హరపౌరందరనీలగాత్రుఁ గుసుమాస్త్రావేశజాతస్మితాం। కురనంద
వ్రజసుందరీపరివృతుం గోపాంగనాలింగితు। న్శరణత్రాణసమున్నతు
న్వరదయా సారోన్నతుంగొల్చెదన్॥ ... ... ౫౦॥

తా. రక్షకంబులేనివారలకు రక్షకంబై శరత్కాలంబునవిరిసిన తెల్ల

దామర రేకులంబోలిన కన్నుగవగలిగినిరవధిక సౌందర్యంబుగలనీలవర్ణంబుచే నతిమనోహరంబై మన్మథబాణంబులచే బడలినకతంబునం బరాధీనంబులైన లోచనకమలంబులుగల గోపయువతులచేతం బరివేష్టింపంబడియున్న శ్రీకృష్ణరూపంబగు పరబ్రహ్మంబు మమ్ముంబ్రోచెడుమనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ సువ్యక్తకాంతిభరసౌరభ దివ్యగాత్రమవ్యక్త యౌవనపరీతకిశోరభావమ్ । గవ్యానుపాలనవిధావనుశిష్టమవ్యాదవ్యాజరమ్యమఖిలేశ్వరవైభవంనః॥ ... ... ౫౦॥

టీక. సువ్యక్తకాంతిభరసౌరభదివ్యగాత్రం- సువ్యక్త- ప్రకాశించుచున్న, కాంతి-కాంతులయొక్క, భర అతిశయముగలిగినదియు, సౌరభ-పరిమళయుక్తమయిన, దివ్యగాత్రం - దివ్యమంగళ విగ్రహముగల యదియు, అవ్యక్తయౌవనపరీతకిశోరభావం - అవ్యక్త- అస్ఫుటమయిన, యౌవన- జవ్వనముచేత, పరీత-వ్యాప్తమయిన, కిశోరభావం-బాల్యముగలయదియు, గవ్యానుపాలనవిధౌ - గవ్య - గోసమూహముయొక్క, అనుపాలన - రక్షణముయొక్క, విధౌ-విధానమందు, అనుశిష్టం-శిక్షితమయినయదియు అవ్యాజరమ్యం అవ్యాజ-ఉపాధిరహితముగా, రమ్యం- మనోహరమయినయదియునగు, అఖిలేశ్వరవైభవమ్ - అఖిలేశ్వర - నారాయణునియొక్క, వైభవం- శ్రీకృష్ణాఖ్యవయిభవము, నః-మమ్ము, అవ్యాత్-రక్షించుగాక. ... ❋

చ॥ ప్రకటితకాంతిసౌరభకరంభితగాత్రము యౌవనార్భటీ ।
చకితకిశోరభావము నిసర్గమనోహర రూపధేయమై । సకలజగన్నియంతయగు శౌరిమహత్త్వము గొల్లపల్లెబా। యక యొకయింటనాప
సులనారసిమేపె నిడేమిచిత్రమో॥ ... ... ౫౦॥

తా. ప్రకాశమానంబగు కాంత్యతిశయంబుగలిగి పరిమళయుతంబైన దివ్యమంగళశరీరంబును మొలకలెత్తుజవ్వనంబుచే వ్యాప్తంబునునగు బాల్యంబునుంగలిగి గోపరిపాలనవిధియందు శిక్షితంబైన శ్రీకృష్ణాఖ్యావైభవంబు మమ్ముంబ్రోచుగావుతయనుట. ... ... ❋

శ్లో॥ అనుగతమమరీణా మమ్బరాలమ్బినీనాం నయనమధురిమశ్రీనర్మనిర్మాణసీమ్నామ్। వ్రజయువతివిలాస వ్యావృతాపాఙ్గమవ్యాత్త్రిభువనసుకుమారం దైవకైశోరకంనః॥ ... ... ౫౧॥

టీక. అమ్బరాలమ్బినీనామ్ - ఆకాశమునాశ్రయించి యున్నయటువంటిదియు, నయనమధురిమశ్రీనర్మనిర్మాణసీమ్నామ్ నయన- కన్నులయొం

క్క-మధురిమ-శ్రీ-సౌందర్యసంపత్సంబంధములయిన, నర్మనిర్మాణ- విలాసచే ష్టలయొక్క, సీమ్నాం- మర్యాదలుగల, అమరీణాం-దేవతాస్త్రీలచేత, అ నుగతం-అనుసరింపఁబడుచున్నయదియు, వ్రజయువతివిలాసవ్యాపృతాపాం గం- వ్రజయువతి- నందునిగొల్లపల్లియందలిగోపికాస్త్రీలయొక్క, విలా స-లీలలయందు, వ్యాపృత-ఉన్నట్టి- అపాంగం- కటాక్షములుగలయదియు, త్రిభువనసుకుమారం- త్రిభువన- మూఁడులోకములకును, సుకుమారం- సుం దరమైనయదియునైన, దైవకైశోరకం- దైవ-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, కయి శోరకం-బాల్యభావము, నః-మమ్ము, అవ్యాత్-పాలించుఁగాక. *

శా॥ లోలాలోకనహావభావములనాలోకించుచున్ దేవతా। నా
ళీకాక్ష్యలుమింటనంటివిరుగన్నందవ్రజాంభోరుహా । క్షీలీలార్ద్రకటా
క్షవీక్షలనురక్తింబర్వఁద్రైలోక్యర । మ్యాలంకారమునైచెలంగుహరి
బాల్యప్రౌఢినన్బ్రోవుతన్॥ ౫౦॥

తా. ఆకసంబుననుండి నేత్రసౌందర్యసంపదచే సంకేతంబులు దెల్పు దేవస్త్రీలచే ననుసరింపఁబడుచు గోపాంగనలవిలాసంబులపైఁ గడకంటిచూ పులనెలకొల్పుచుఁ ద్రైలోక్యసుందరంబై వెలయు శ్రీకృష్ణునిబాల్యంబు మమ్ముఁ బ్రోచుగావుతయనుట. *

శ్లో॥ ఆపాదమాచూడమతిప్రసక్తైరాపీయ్యమానాయమినాంమ
నోభిః । గోపీజనజ్ఞాతరసావతాద్వోగోపాలభూపాలకుమారమూర్తిః॥

టీక. ఆపాదమాచూడం- పాదములుమొదలుకొనిశిరస్సుపర్యంతము- అతిప్రసక్తైః- అత్యావశ్యకముగఁ బ్రవర్తించుచున్న, యమినాం- మునీశ్వరు లయొక్క, మనోభిః- మనస్సులచేత, ఆపియ్యమానా - పానముచేయఁబడు చున్న, గోపీజనజ్ఞాతరసా-గోపీజన- గోపికాస్త్రీలచేత, జ్ఞాత- యెఱుంగఁబ డిన,రసా-రసముగల,గోపాలభూపాలకుమారమూర్తిః-గోపాలభూపాల- గోపాలభూపాలకుఁడయిన శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, కుమారమూర్తిః - బా ల్యరూపము, వః-మిమ్ము,అవతాత్-రక్షించుఁగాక, గోపాలభూపాలకుమా రమూర్తిః-అనుపదమునకు, గోపాలభూపాల- గోపాలపతియైననందునియొ క్క, కుమార- పుత్రుఁడైన శ్రీకృష్ణస్వామియొక్క, మూర్తిః- శరీరము, అ నియునర్థాంతరముగలదని వ్యాఖ్యాతభావము. *

మ॥ విమలాపాంగవిలాసగోపమహిళావిజ్ఞాతసారస్యముందమి
తోనుప్పొంగులూఱుడెందములచేతన్ మౌనులాపాదమ । స్తమునాపీ

వంగనానుసట్టిసుషమాసౌభాగ్యధారామనో । జ్ఞముగోపాలకబాల
రూపముమహానందంబుమీకీవుత౯॥ ౫౨॥

తా. ఆపాదమస్తకముగనత్యాసక్తులగుమునులచే ధ్యానంబుచేయం బడుచున్నదియై గోపీజనంబుచే నెఱుంగంబడిన స్వారస్యంబుగలిగి వెలుంగు శ్రీకృష్ణునిబాలరూపంబు మిమ్ముఁబ్రోఁచుగావుతయనుట. ❋

శ్లో॥ దిష్ట్యాబృన్దావనమృగదృశాం విప్రయోగాకులానాం ప్రత్యా
సన్నం ప్రణయచపలాపాఙ్గవీచీతరఙ్గైః । లక్ష్మీలీలాకువలయదళశ్యా
మలంధామకామా౯ పుష్ణీయాద్వః పులకముకుళాభోగభూషావి
శేషమ్॥ ౫౩॥

టీక. విప్రయోగాకులానాం- విప్రయోగ- విరహముచేత, ఆకులానాం- మిక్కిలివ్యాకులమయిన, బృందావనమృగదృశాం- బృందావనంబునందలిగోపికాస్త్రీలయొక్క, ప్రణయచపలాపాంగవీచీతరఙ్గైః- ప్రణయ- ప్రేమాతిశయముచేత, చపల- మిక్కిలిచంచలమయిన, అపాంగ- క్రేఁగంటిచూపులయొక్క, వీచీ- ఊర్ములయొక్క, తరఙ్గైః- సంతతులచేతను, దిష్ట్యా-దైవముచేతను, పులకముకుళాభోగభూషావిశేషం- పులకముకుళ- మొగ్గలవంటిగగ్గురుపాట్లయొక్క, ఆభోగ-విశాలత్వమనియెడి, భూషావిశేషం- అలంకారములుగలుగునట్టులుగా- ప్రత్యాసన్నం- ప్రత్యక్షమయినదానివలెనున్నయదియు, లక్ష్మీలీలాకువలయదళశ్యామం - లక్ష్మీ- శ్రీరమాదేవియొక్క, లీలాకువలయ-విలాసముగాధరించినసల్లకలువలయొక్క, దళ-రేకులవలె, శ్యామం-నల్లనైన, ధామ-కాంతి, వః-మీయొక్క, కామా౯- మనోరథములను, పుష్ణీయాత్ -పోషించుఁగాక. ❋

మ॥ విరహోన్మాద౯ వ్రజభామినుల్గరఁగి యువ్విళ్లూరభాగ్యంబు
నం। దరళాపాంగతరంగసంతతుల సేదల్ దేర్చుచున్వచ్చిని । ర్భర
గోమాంచవిశేషభూషుడగు గోపాలుండుపద్మాలయా । కరలీలోత్ప
లనీలవర్ణుఁడొసఁగుం గళ్యాణపారంపర౯॥ ౫౩॥

తా. అక్రూరుండుగంసునిపంపునం గృష్ణునిమధురకుందోడ్కొనిపోవ శ్రీకృష్ణవియోగంబున మన్మథబాణపీడితలైన గోపస్త్రీలకుఁ బ్రేమచేతం జంచలంబులగు నపాంగదృష్టిసంతతులచే దైవయోగంబున మొగ్గలవంటి గగ్గురులనియెడి యలంకారవిశేషంబుగలుగునటుల గోపికలనిధిధ్యానంబునఁ బ్రత్యక్షంబైనదానివలెనుండినదియై లక్ష్మీదేవికరంబున విలాసార్థంబుగధరియించిన

నల్లకలువరేకులవలెనీలవర్ణంబైనతేజంబు- మీమనోరథంబులనిచ్చుఁగాకయనుట- కృష్ణుండుదూరంబుననుండియును గోపికలనిదిధ్యాసనంబునఁ బ్రత్యక్షుండైనకరణినుండుననుట. ... ... *

శ్లో॥ జయతిగుహాశిఖీన్ద్రపిఞ్ఛమౌళిస్సురగిరిగైరికకల్పితాఙ్గరా
గః॥సురయువతివికీర్ణసూనవర్ష స్నపితవిభూషితకున్తలఃకుమారః॥౫౮

టీక. గుహాశిఖీంద్రపిఞ్ఛమౌళిః- గుహ-షణ్ముఖస్వామియొక్క, శిఖీంద్ర- నెమలియొక్క, పిఞ్ఛ-పురి, మౌళిః- సిగయందుఁగలవాఁడును, సురగిరిగైరికకల్పితాంగరాగః-సురగిరి- దేవస్థానమయిన మేరుపర్వతముయొక్క, గైరిక- గైరికాదిధాతువిశేషములచేత, కల్పిత-కల్పింపఁబడిన, అంగరాగః-అనులేపముగలవాఁడును, సురయువతివికీర్ణసూనవర్ష స్నపితభూషితకుంతలః- సురయువతి - దేవస్త్రీలచేత, వికీర్ణ- వెదచల్లఁబడిన, సూనవర్ష స్నపితవిభూషితకుంతలః- పుష్పవర్షముచేతఁదడుపఁబడినటువంటియు నలంకరింపఁబడినకేశములుగల, కుమారః శ్రీకృష్ణస్వామి, జయతి- సర్వోత్కృష్టుఁడైవర్తించుచున్నాఁడు. *

మ॥ సురకన్యాకర ముక్తకల్ప కుసుమస్తోమంబు లాయ్యారవుఁ।
దరుచుం బెన్నెఱిగుంపుపైనిలిపి చెంతందామెతుల్ సుట్టిసి। జఁరధా
త్రీధర ధాతుధారఁజెలువారం బూనిసేనానిపా । వురపుం బింఛపు
తావళంబమరుఁ దేవుండొప్పు బాల్యోన్నతిన్॥ ౫౮

తా. కుమారస్వామివాహనంబయిన మయూరశ్రేష్ఠపించంబు సిగయందలంకరించి మేరుగిరియందలి ధాతువిశేషంబుగలిగి దేవస్త్రీలు గ్రుమ్మరించు కల్పతరు ప్రసూనవర్షంబుచే స్నానంబు చేయించుట వలన నలంకరింపఁబడిన శిరోజంబులు గలిగి వెలుంగు శ్రీకృష్ణదేవుండు సర్వోత్కృష్టుండైయుండుననుట. *

శ్లో॥ మధురమన్దశుచిస్మితమఞ్జులం వదనపఙ్కజమఙ్గజవేల్లితమ్।
విజయతాంవ్రజబాలవధూజన స్తనతటీ విలుఠన్నయనం విభోః॥౫౫॥

టీక. మధురమందశుచిస్మితమంజులం- మధుర - మనోహరమైనయదియును, మంద- కొంచమైనదియు, శుచి- శుద్ధమైనదియునగు, స్మిత- నవ్వుచేత, మంజులం- సుందరమైనయదియు, అంగజవేల్లితం- అంగజ- మన్మథునిచేత, వేల్లితం- చలింపఁబడుచున్నదియును, వ్రజబాలవధూ జన స్తనతటీవిలుఠన్నయనం- వ్రజ- వ్రేపల్లియయందున్న, బాలవధూ- గోపబాలికలయొక్క,

స్తనతటీ- స్తనప్రదేశములయందు, విలుఠత్-తిరుగుచున్నటువంటి, నయనం-నేత్రములుగలదియునగు, విభోః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, వదనపంకజం- ముఖకమలము, విజయతామ్- సర్వోత్కర్షముగానుండుఁగాక. ... ❀

మ॥ మురిపెంపుంజిఱునవ్వులివ్వటిలు కెమ్మోవిన్ సుధాబిందువు
ల్ । గురియంజొక్కపు మోముఁ జిత్తజునిసొక్కుల్ సక్కఁగాదీర్చు
న। బ్బురపుంబ్రాయముగొల్లపల్లెకులుకుంబూఁబోండ్లపాలిండ్లపై। త్తి
రపుంగన్నులఁజూచుచూపుగల ధూర్తస్వామి సెల్వొందెడున్॥ ౫౫

తా. హృద్యంబై స్వల్పంబై పరిశుద్ధంబై నగవుచేసుందరంబై మన్మథాదిష్టంబై వ్రేపల్లియందలిబాలికల కుచప్రదేశంబులం బరిభ్రమించుచున్న నయనంబులుగలిగి తేజరిల్లు శ్రీకృష్ణుని నెమ్మోము దామర సర్వోత్కృష్టంబయి యుండుననుట. ... ... ❀

శ్లో॥ అలసవిలసన్ముగ్ధస్మితం వ్రజసున్దరీమదనకదనస్విన్నం ధన్యం
మహద్వదనామ్బుజమ్। తరుణ మరుణ జ్యోత్స్నాకృత్స్నా స్మితస్నపి
తాధరం జయతివిజయ శ్రేణీమేణీదృశాంమదయన్మహః॥ ౫౬

టీక. అలసవిలసన్ముగ్ధస్మితం- అలస-మందమయినయదియు, విలసత్-ప్రకాశించుచున్నయదియు, ముగ్ధ- సుందరమైనయదియునగు స్మితం- చిఱునగవుగలయదియు, వ్రజసున్దరీమదనకదనస్విన్నం- వ్రజసున్దరీ- గోపికాస్త్రీలయొక్క, మదనకదన- మన్మథచేష్టచేత, స్విన్నం- చెమటతోఁగూడుకొన్నయదియు, తరుణం- నూతనమయినయట్టి, అరుణజ్యోత్స్నాకృత్స్నాస్మితస్నపితాధరం - అరుణ- ఎఱ్ఱనైన, జ్యోత్స్నా- వెన్నెలయొక్క, కృత్స్నా- అంతయునవలెనున్న, స్మిత- నగవుచేత, స్నపిత-వ్యాప్తమైన, అధరం-అధరోష్ఠముగలయదియు, ధన్యం-నిరుపాధికసుందరమయినయదియు, మహః- తేజోరూపమయినయదియునగు, మహద్వదనాంబుజం - మహాత్ - శ్రీకృష్ణస్వామియొంక్క, వదనాంబుజం-కమలమువంటిముఖము, ఏణీదృశాం- స్త్రీలయొక్క, శ్రేణీం- వరుసను, మదయత్- మదింపఁజేయుచున్నదియై, జయతి- సర్వోత్కృష్టమయివర్తించుచున్నది. ❀

మ॥ పొగరుంగెంపులసొంపునింపులతితఁ బుంజేఁట కెమ్మోవిపై ।
సొగసున్నిద్దపుదళ్కు లేనగవు మోముల్మించబృందావనీ । మృగనేత్రా
సురతశ్రమాంబు కణికామృద్వానవాబ్జంబుతోఁ । జిగురుంబోండ్లవి
లాళిఁగొల్పురసికున్ సేవించిభావించెదన్॥ ౫౬

తా. అల్పంబై ప్రకాశించుచు సుందరంబై స్వచ్ఛంబై వెలయునగవుగలిగి గోపస్త్రీలతోడ సురతంబుసలిపిన కతంబున నంబొడమిన శ్రమంబు గేతం జెమర్చినదియై క్రొత్తపలుగంట్లచెన్నగు జిగిందొరసినకారణంబునం జిన్నిమోవి దొలిచెసందోఁచు చందురునందలినునుగెంపువెన్నెలవిన్ననువునెన్న నేవగింపఁజాలు క్రొన్నగవుచేవన్నియ మించు మోవిచేతం దేజరిల్లుచు నెద్దియేనియుంగాసేయకయును సోయగంబై వెలుంగుచున్న శ్రీకృష్ణుని నెమ్మొగంబు లేడికన్నులుంబోనికన్నులుగల నెలంతలకు నేవగలిగించుచు నన్నింటికన్న మిన్నయై వెలయుచున్నదియనుట.... ... ... *

శ్లో॥ రాధాకేళికటాక్షవీక్షితమహావక్షస్థలీమణ్డనాజ్జియ్యాసుః పులకాఙ్కురా స్త్రిభువనస్వాదీయస స్తేజసః। క్రీడాన్తే ప్రతిసుప్తదుగ్ధతనయా ముగ్ధావబోధక్షణ త్రాసారూఢదృఢోపగూహనఘనాః సామ్రాజ్యసాన్ద్రశ్రియః॥　౫౩

టీక. రాధాకేళికటాక్షవీక్షితమహావక్షస్థలీమణ్డనాః- రాధా-రాధయొక్క, కేళి- లీలాయుతమైన, కటాక్ష- క్రేగంటిచూపులచేత, వీక్షిత- చూడఁబడుచున్న, మహావక్షస్థలీ- విలాసమైనఱొమ్మును, మణ్డనాః-అలంకరించుచున్నవియు, క్రీడాంతే- సురతాంతమందు, ప్రతిసుప్తదుగ్ధతనయాముగ్ధావబోధక్షణత్రాసారూఢదృఢోపగూహనఘనాః - ప్రతిసుప్త- మిక్కిలినిదురించుచున్న, దుగ్ధతనయా-లక్ష్మ్యంశసంభూతురాలైనరుక్మిణీదేవియొక్క, ముగ్ధ- సుందరమయిన, అవబోధక్షణ-నిద్రావస్థాక్షణములవనయిన, త్రాస- భీతివలన, ఆరూఢ-ఆవిర్భవించి, దృఢోపగూహన- గాఢమయినయాలింగనముచేత, ఘనాః- స్థూలములయినయవియు, సామ్రాజ్యసాంద్రశ్రియః- సామ్రాజ్య- మిక్కిలియునతిశయమయినయదియు, సాంద్ర - ఇనుమడించినయదియునగు, శ్రియః- కాంతులుగలయవియు, త్రిభువనస్వాదీయసః - త్రిభువన- మూఁడులోకములకు, స్వాదీయసః-ప్రీతివిషయమయినయవియునగు, తేజసః- శ్రీకృష్ణరూపతేజస్సుయొక్క, అంకురాః- మొలకలు, జియ్యాసుః- జయశీలములువర్తించుఁగావుత. ... ... *

మ॥ రతికేళిందమి దీఱఁగానలసి నిద్రం జెందిస్వప్నంబుచే । నతిభీతిరమ గాఁగిలింపని బిడంబై రాధికాపాంగవీ। క్షితవక్షస్థలనిస్తులాభరణమైచెన్నొందురోమాంచసం। తతిసామ్రాజ్యరమానుభూతి పరమానందాకృతిఁ శౌరికిన్॥ ౫౩

తా. రాధయొక్క విలాసంబులతోడం గూడిన కడకన్నులచేఁ జూడఁబడుచున్న వక్షస్థలంబు నలంకరించుచు సురతాంతంబున నిదురించు రుక్మిణీదేవి స్వప్నంబు గాంచి భీతింబొంది కౌఁగిలింపనిబిడంబులై నిరతిశయకాంతులచేఁ దేజరిల్లుచుఁ ద్రిలోకప్రతివిషయికంబగు శ్రీకృష్ణునిపులకాంకురంబులు సర్వోత్కృష్టంబులై వర్తించుననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ స్మితస్నుతసుధాధరామదశిఖణ్డిబర్హాఙ్కితా విశాలనయనా
మ్బుజా వ్రజవిలాసినీవాసితాః। మనోజ్ఞ ముఖపఙ్కజా మధురవేణు
నాదద్రవా జయన్తి మమ చేతసశ్చిరముపాసితా వాసనాః॥ ... ౫౮

టీక. స్మితస్నుతసుధాధరాః-స్మిత-నవ్వునందియే, స్నుత-జారుచున్న సుధా-అమృతమువలెనున్న, అధరాః- ఓష్ఠములుగలయవియు, మదశిఖండిబర్హాంకితాః- మదశిఖండి- మదించిననెమళ్ళయొక్క, బర్హ- పింఛముచేత, అంకితాః- చిహ్నితములైనయవియు, విశాలనయనాంబుజాః- వెడల్పులయిననేత్రపంకజములుగలయవియు, వ్రజవిలాసినీవాసితాః - రేపల్లెయందలి స్త్రీలయందునివాసముచేసియున్నయవియు, మనోజ్ఞముఖపంకజాః-మనోహరములైనముఖకమలములుగలయవియు, మధురవేణునాదద్రవాః- మనోజ్ఞములయినవేణుగానగతులుగలయవియు, మమ-నాయొక్క, చేతసః-చిత్తమునకు, చిరం-బహుకాలము, ఉపాసితాః- సేవ్యంబులగునవియునగు, వాసనాః-శ్రీకృష్ణరూపకసంస్కారములు, జయంతి-సర్వోత్కృష్టములై వర్తించుచున్నవి.

చ॥ చెలువగు మోముతోఁ దళుకు చెక్కులతో మధురాధరంబు
తో। సులువగునవ్వుతో సొలపుఁజూపులతో వ్రజబాలికాళితో। లలిత
కలాప భూషణవిలాసముతో మురళీరవంబుతోఁ । బలుమఱు మీఱుఁ
గాక మధుభంజనవాసనలెల్ల దిక్కులన్॥ ౫౮

తా. చిఱునగవనియెడు నమృతంబుచేఁ జెలువగు కెమ్మోవియు నేపారు నెమలిపురిచిన్నెయు విశాలంబులగు కనుదామరలుం గలిగి గోపికలతోడం గూడి వేణునాదగతులు విస్తరిల్ల నాచిత్తంబుచే సేవింపఁబడుచున్న శ్రీకృష్ణరూపసంస్కారంబులు సర్వోత్కృష్టములై యతిశయిల్లుచున్నవి. ❋

శ్లో॥ జీయాదసౌ శిఖిశిఖణ్డ కృతావతంసా సాంసిద్ధికీ సరసకా
న్తిసుధాసమృద్ధిః। యద్బిన్దులేశకణికాపరిమాణభాగ్యసౌభాగ్యసీమ
పదమఞ్చతి పఞ్చబాణః॥ ౫౯

టీక. పంచబాణః-మదనుడు, యద్బిందులేశకణికాపరిమాణభాగ్యసౌ

భాగ్యసీమ, యత్ - ఏయతిశయముయొక్క, బిందు - బిందువులయొక్క, లేశ-కణములయొక్క, కణికా- సూక్ష్మావయవముయొక్క, పరిమాణ- పరిమితియనియెడి, భాగ్య-భాగ్యమువలననైన, సౌభాగ్య-సౌందర్యముయొక్క,సీమ-స్థలమయిన, పదం-స్థానమును, అంచతి-పొందుచున్నాఁడో,అసౌ-ఈ, శిఖిశిఖండకృతావతంసా-శిఖి-మయూరముయొక్క, శిఖండ పింఛముచేత, కృత-చేయఁబడిన, అవతంసా-శిరోభూషణముగలయదియు, సాంసిద్ధికీసరసకాన్తిసుధాసమృద్ధిః- సాంసిద్ధికీ-స్వభావసిద్ధమయిన, సరస-రసయుక్తమయిన, కాంతిసుధాసమృద్ధిః - కాంతియనునమృతాతిశయము, జీయాత్ - సర్వోత్కృష్టమైవర్తించుఁగాక. ... ... ❀

మ॥ అవతంసంబగు పింఛదామకము సెల్వొందం బ్రభాసంపదు।
ద్భవలీలామృతధారలెల్ల దెసలన్ భాసిల్లనై త్రిలోక్యమోహవిహారా
స్పదరూపధేయ మకుమారాంశప్రభావంబులో। లవమాత్రంబాదవ
స్మరుండు జగమెల్లంగెల్చు లీలాగతిన్॥ ౫౯

తా. మదనుండేసమృద్ధియొక్క బిందుదేశంబులో నొకభాగంబుమాత్రపుసౌందర్యపదంబునొందెనో యట్టియీయగు పడుచున్నయదియు నెమలిఈకచేతం జేయంబడిన శిరోభూషణంబుగలిగిస్వభావసిద్ధంబై వెలయునదియు నగుకాంత్యమృతసమృద్ధి సర్వోత్కృష్టమైవర్తించుచున్నది. ... ❀

శ్లో॥ ఆయామేన దృశోర్విశాలతరయో రక్షయ్యా మార్ద్రస్మిత
చ్ఛాయావర్షిత శారదేన్దులలితం చాపల్యమాత్రంశిశోః। ఆయాసాన
పరాన్విధూయ రసికై రాస్వాద్యమానం ముహుర్జీయా దున్మదవ
ల్లవీకుచభరాధారం కిశోరంమహః॥ ౬౦

టీక. విశాలతరయోః-మిక్కిలివెడల్పులైన, దృశోః- కన్నులయొక్క, ఆయామేన-పొడవుచేత, అక్షయ్యాం- క్షయరహితమయినయదియు, ఆర్ద్రస్మితచ్ఛాయావర్షితశారదేందులలితం- సరసమైనచిఱునగవుయొక్క కాంతిచేతఁదిరస్కరింపఁబడినశరత్కాలసంబంధచంద్రసౌందర్యముగల, శిశోః- బాలునియొక్క, చాపల్యమాత్రం-చపలసర్వస్వభూతమైనయదియు, అపరాన్- అన్యములయిన, ఆయాసాన్-ప్రయాసములను, విధూయ-విడిచి, రసికైః-విద్వాంసులచేత, ముహుః-మాటిమాటికిని, ఆస్వాద్యమానం- ఆస్వాదింపఁబడుచున్నయదియు, ఉన్మదవల్లవీకుచభరాధారం- ఉన్మద- అధికమదముగల, వల్లవీ-గోపికలయొక్క, కుచభర - స్తనాతిశయమే, ఆధారం- ఆశ్రయము

గాఁగలయదియునగు, కిశోరం-మహః- బాలతేజము, జీయాత్-సర్వోత్కృష్ట
మైవర్తించుఁగాక. ... ... ✽

ఉ॥ క్రొన్ననబోండ్లు గబ్బివలిగుబ్బలనానుచు గారవింపఁగా। వె
న్నెలనవ్వ నవ్వులరవిందము చందముఁగ్రిందుచేయువా। ల్గన్నులబా
ల్యచాపల విలాసముమీఱ రసజ్ఞలోకమీ। యన్నియునుజ్జగింపవ్వాద
యంగమమైన వెలుంగుఁగాంచెదన్॥ ౬౦

తా. విశాలంబులగు నేత్రంబుల దైర్ఘ్యంబుచే సుందరంబై సరసంబగుచి
రునగవు కాంతిచేతం దిరస్కరింపంబడిన శరత్కాలచంద్రసౌందర్యంబుగలిగి
చపల సర్వస్వంబై యన్యప్రయాసంబుమాని రసజ్ఞులచేత ధ్యానంబుచేయం
బడుచున్నదియై యతిశయమదంబుగల గోపికల కుచభారంబ యాశ్రయంబు
గాఁగలిగి వెలుంగుబాల తేజంబు సర్వోత్కృష్టంబై వర్తించుననుట. ... ✽

శ్లో॥ స్కన్ధావారపదం ప్రజాః కతిపయే గోపాఙ్గనాస్స్వాఙ్గ
నాస్స్కన్ధాలమ్బినివత్సదామ్నిధనదాగోపాస్సహాయాదయః। శృఙ్గా
రాగిరిగైరికం శివశివశ్రీమన్తి బర్హాణివాశృఙ్గగ్రాహికయాతథాపిత
దిదంప్రాహుస్త్రిలోకేశ్వరమ్॥ ౬౧

టీక. గోష్ఠం- గొల్లపల్లియు, స్కంధావారసదం-స్కంధావార-పా
ళెముయొక్క, సదం- ఆస్థానమండపము, (ఈకారణంబునమంచియిల్లుయున
నులేదని సూచింపఁబడియెను) గోపాంగనాః - గోపస్త్రీలు, స్వాంగనాః-
స్వకీయులైనభార్యలు, (ఈ హేతువువలన భార్యలైనను మంచివారలులేరని
సూచింపఁబడియెను) ధనదాః - పన్నునిచ్చుచున్న, ప్రజాః- ప్రజలు, కతిప
యే-కొందఱు (దీనిచేనందఱుపన్నొసంగమునిధనసంపదయైనను విస్తారములే
దనిసూచింపఁబడియెను) వత్సదామ్ని- వత్సబంధనరజ్జువిశేషము, స్కంధా
లమ్బిని- భుజశిఖరమునాశ్రయించియుండఁగా, గోపాః- గోపాలురు, సహా
యాదయః, భటులు మొదలయినవారలు (ఈహేతువుచేతఁ బరివారసంప
త్తియునులేదని సూచింపఁబడియెను) శృంగారాః-అలంకారములు, గిరిగైరి
కం- పర్వతమందలిగైరికాదిధాతువిశేషములు, శ్రీమంతిబర్హాణివా-శ్రీమంతి-
కాంతిగలిగిన, బర్హాణివా-పింఛములేనియు (ఈహేతువువలన భూషణసం
పత్తియునులేదని సూచింపఁబడియెను) తథాపి-అటులయినప్పటికిని, శృంగ
గ్రాహికయా- చిన్నగహణముచేత, తత్-అప్రసిద్ధమయిన, ఇదం- ఈవస్తు
వు,త్రిలోకేశ్వరం-విష్ణుదేవునిగాను, వృద్ధాః- పెద్దలు,వదంతి- చెప్పుచున్నారు.

ఉ॥ బాలిశులైనగోపకులు బంధులుపాళెముగొల్లపల్లెము। శ్యా
లసరాలుదామెనలు దారలుఁగోపికలంగరాగముల్। శైలవిటంకధా
తువులుచారువిభూషలు పించదామముల్। పోలినసైనవిష్ణుఁడనిబుద్ధి
నెఱుంగుదు రెల్లపెద్దలున్॥   ౬౧॥

తా. గోష్ఠంబుస్కంధావారంబు- గోపకులుభటాదులు- గోపాం
గనలుభార్యలు-పస్నిచ్చువారలల్పజనంబులు- అలంకారంబుగైరికంబు- భూష
ణంబులునెమలిపురిదండలు-ఇట్టివిగలదియైనను-నీతేజంబునుసర్వలోకేశ్వరుండ
గువిష్ణునిఁగా నొకానొకయభిజ్ఞానంబున బుధులెఱుంగుదురనుట.

శ్లో॥ శ్రీమద్బర్హిశిఖండమండనజుషే శ్యామాభిరామత్విషే లావ
ణ్యైకరసావసిక్తవపుషే లక్ష్మీసరః ప్రావృషే । లీలాకృష్టరసజ్ఞధర్మ
మనసే లీలామృతస్రోతసే కేవానస్పృహయంతిహంతమహసే గో
పీజనప్రేయసే॥   ౬౨॥

టీక. శ్రీమద్బర్హిశిఖండమండనజుషే- కాంతిగలిగిననెమలిపురియలం
కారమునుబొందినటువంటిదియు, శ్యామాభిరామత్విషే- నల్లనైమనోహర
మయినకాంతిగలయదియు, లావణ్యైకరసావసిక్తవపుషే- కాంతియనియెడి
ముఖ్యమైన రసముచేతఁ దడుపఁబడిన శరీరముగలయదియు, లక్ష్మీసరః ప్రా
వృషే- లక్ష్మియనియెడిసరస్సునకు వర్షర్తువైనయదియు, లీలాకృష్టరసజ్ఞధర్మ
మనసే-విలాసముచేత నాకర్షింపఁబడిన విద్వాంసులయొక్క ధర్మప్రధాన
ములయినమనస్సులుగలయదియు,లీలామృతస్రోతసే-విలాసమనియెడియమృ
తప్రవాహమయినయదియు, గోపీజనప్రేయసే - గోపికాజనులకుఁబ్రియత
రమైనయదియునగు, మహసే- తేజముకొఱకు, కేవా - యెవ్వరు నస్పృహ
యంతి-ఆసచేయరు, హంత- ఆశ్చర్యము.

శా॥ లావణ్యామృత సేవఁగందళిత లీలారాములక్ష్మీశరః। ప్రా
వృడ్ధామునితాంతసంయమిత బర్హశ్రీసముద్ధామురా। ధావిర్భూతశు
యోభిరాము విలసద్ధారాధరశ్యామునిన్ । సేవింపన్మదిఁగోరరేరసి
కులా సీమాఖిలప్రేమునిన్॥

తా. కాంతియుతంబగు నెమలిపురియలంకారంబుగధరియించికాంతి
విశేషంబనురసంబుచేతందడుపంబడిన దివ్యమంగళవిగ్రహంబుగలిగి సిరియను
సరంబునకుఁ బ్రావృట్కాలంబై రసజ్ఞులమనంబుల నఖిలవిలాసంబులచే నాక
ర్షించుచు విలాససుధాప్రవాహంబై గోపీజనప్రియతరంబై వెలయు తేజంబు

కొంటుకునెవ్వార లాసంజేయరు-అనంగానందమునాసంజేయుదురనుట. *

శ్లో॥ ఆపాటలాధరమధీరవిలోలనేత్ర మామోదనిర్భరిత మద్భుతకాంతిపూరమ్ । ఆవిస్మితామృత మనుస్మృతిలోభనీయ మాముద్రితాననమహోమధురం మురారేః॥ ౬౩॥

టీక. ఆపాటలాధరం-అంతటనెఱ్ఱనైనమోవిగలయదియు, అధీరవిలోలనేత్రం-చంచలములైతృష్ణాయుక్తములైన నేత్రములుగలయదియు, ఆమోదనిర్భరితం- పరిమళముయొక్క సంజాతాతిశయముగలయదియు, అద్భుతకాంతిపూరం- ఆశ్చర్యకరమైన కాంతిప్రవాహముగలయదియు, ఆవిస్మితామృతం- ప్రకాశించుచున్నయమృతమువంటిచిఱునగవుగలయదియునగు, మురారేః- శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, మధురం - సుందరమగు, ఆముద్రితాననం- కొంచెము మోడ్పఁబడినకన్నులుగలముఖము, అనుస్మృతిలోభనీయం-నిరంతరస్మరణచేతనాసఁజేయఁదగినదిగా, భవతి-అగుచున్నది, అహో-ఆశ్చర్యము.

మ॥ అతులానంద రసామృతార్ణవ మహాంగాభంగరంగత్తరం। గతతింబొంగుచుఁ గెంపుమోవినరిఁ దాకందత్సుధాబిందువుల్ । స్మితలీలన్విలసిల్లనంచుజనముల్ చిత్తంబులన్ హెచ్చువ। ద్భుతశృంగారరసైకముద్రిత ముఖాంభోజన్ హరింగొల్చెదన్॥ *

తా. ప్రకాశించుచున్న చిఱునగవను నమృతంబుజొబ్బిలంజేయు కెమ్మోవియు నతిచపలంబులై ప్రేంతలంజూడ నాసంజేయుకన్నులు నతిశయంబైన పరిమళంబునచ్చెరువగు కాంతిప్రవాహంబు నొక్కొక్క పరియారమోడ్పు కన్నుగవయునుంగలిగి సుందరంబైవెలుంగు వెన్నునినెమ్మొగం బెప్పుడును ధ్యానంబుచేయఁ దగినదియనుట. *

శ్లో॥ జాగృహిజాగృహిచేతశ్చిరాయ చరితార్థతాభవతః । అనుభూయతామిదమిదంపురస్థితంపూర్ణనిర్వాణమ్॥ ౬౪॥

టీక. హేచేతః-ఓచిత్తమా, భవతః-నీయొక్క, చరితార్థతా-కృతార్థత్వము, చిరాయ-తడవుగా, సంజాతా-అయినది, జాగృహిజాగృహి-మోహమునువిడువుము, ఇదమిదంపురస్థితమ్-ఈముందున్న, పూర్ణనిర్వాణమ్-శ్రీకృష్ణరూపనిరతిశయసుఖము, అనుభూయతాం- అనుభవింపఁదగినది.

చ॥ వెనుకటివేళలందనుభజించిన జన్మశతంబులట్లనేఁ। డనుభవమనోసహోవకగడుం దెలివొందుము డెందమా చిరం। తనతపముల్ఫ

లించిపురతస్థితినున్న దికృష్ణరూపమై। యనవరతానుచింతనసుధారవ
వీచులనోలలాడుమీ॥ *

తా. ఓమనంబా యనేకకాలంబునకు నీకృతార్థత్వంబుఫలియించెని
కనజ్ఞానంబుఁబోవనడిచి యీముందుగానంబడుచున్న శ్రీకృష్ణరూపసరతిశయ
సుఖంబనుభవింపుమా యనుట. *

శ్లో॥ చరణయోరరుణం కరుణార్ద్రయోః కచభరేబహుళంవిపు
లందృశోః । వపుషిమఞ్జులమఞ్జనమేచకే వయసిబాలమహోమధు
రంమహః॥ ౬౫॥

టీక. అహో-ఓజనులారా, చరణయోః- పాదములయందు, అరు
ణం ఎఱ్ఱనైనదియు, కచభారే- శిగయందు, బహుళం- విస్తారమయినయది
యు, కరుణార్ద్రయోః-కరుణా-దయచేత, ఆర్ద్రయోః-తడిసిన, నయనయోః-
నేత్రములయందు, విపులం-విశాలమయినయదియు, అంజనమేచకే- కాటుక
వలెనల్లనైన, వపుషి-శరీరమందు, మంజులం-సొగసైనయదియు, వయసి-ప్రా
యంబున, బాలం-కిశోరమైనయదియునగు, మహః- శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజము, మ
ధురం-హృద్యము. *

ఉ॥ మేనుఘనాఘన ప్రతిభమించియుఁ బాదపయోరుహంబు
గెం। పూనెవిలోలమయ్యెను దయోర్జితమయ్యెను గన్నుఁదోయితే।
జోనిధియయ్యెహృత్సరసిశోభితుఁడయ్యెఁబురాణుఁడయ్యెనా। రాసె
ఋలందునబ్బునెలఁ బ్రాయముగాంచుట వింతయెంతయుఁ ॥ *

తా. పాదంబులనరుణంబై కృపారసంబుఁదొలుకు కన్నుంగవయం
దువిశాలంబై సిగయందునధికంబై నీలమేఘంబుఁబోగడు శరీరంబున సుందరం
బయి ప్రాయంబునబాల్యంబై వెలయు శ్రీకృష్ణుని తేజం బతిమనోహరంబోజ
నులారాయనుట. *

శ్లో॥ మాలాబర్హమనోజ్ఞకుంతలభరాం వన్యప్రసూనోక్షితాం
శైలేయద్రవక్లుప్తచిత్రతిలకాం శశ్వన్మనోహారిణీమ్। లీలావేణురవా
మృతైకరసికాం లావణ్యలక్ష్మీమయీం బాలాంబాలతమాలనీల వపు
షం వందేపరాందేవతామ్॥ ౬౬॥

టీక. మాలాబర్హమనోజ్ఞకుంతలభరాం- మాలా-వనమాలికలచేత
ను, బర్హ-నెమలిపింఛముచేతను, మనోజ్ఞ-సొగసైన, కుంతలభరాం-కేశము
లయొక్క-భారాతిశయముగలయదియు, వన్యప్రసూనోక్షితాం- వన్య - వన

మందుఁబుట్టిన, ప్రసూన-పుష్పములచేత ఉక్షితాం- తడుపఁబడినయదియు, శైలేయద్రవక్లుప్తచిత్రతిలకాం- ధాతువిశేషములయొక్క ద్రవములచేతఁజేయఁబడినచిత్రమయినతిలకముగలయదియు, శశ్వన్మనోహారిణీం - అంతటను మనోహరమయినయదియు, లీలావేణురవామృతైకరసికాం- విలాసార్థమైన వేణురవామృతముచేతముఖ్యముగారసికమైనయదియు, లావణ్యలక్ష్మీమయీం- కాంతివిశేషసంపద్వికారమయినయదియు, బాలతమాలనీలవపుషం-లేతకానుగుపుష్పవలెనల్లనైనశరీరముగలయదియు, బాలాం- బాల్యముగలయదియునగు, పరాందేవతాం-పరదేవతనుగూర్చి, అహం-నేను, వన్దే, నమస్కరించెదను.

ఉ॥ వింతలుగాఁగలాపములు వేనలిఁజుట్టియువన్యమాలికా। సం
తతిఁజుట్టిజేగురురసంబునఁ దొంతరబొట్లుపెట్టిచె। ల్వంతయురాశిచే
సినక్రియన్మురళీ తరళీకృతామృతా। భ్యంతరసారమైపరఁగునావిభు
మేచకధాముఁ గొల్చెదన్॥ *

తా. వఖంబువంబొడమిన పుష్పలదండలు నెమలిపురిదండలుం జుట్టిన సిగయును జేగురురసంబునం దొంతరలుగ నిడిన తిలకంబులునుంగలిగి వన్య ప్రసూనవర్షంబుచేతంగప్పఁబడి మిక్కిలియుమనోహరంబై వేణురవామృతంబునసరసంబయి లేఁతకానుగుంబోలె నల్లనైనశరీరంబుగలిగి సౌందర్యసంపదచేఁ దేజరిల్లుపరదైవంబుంగూర్చి మ్రొక్కుచున్నాను. *

శ్లో॥ గురుమృదుపదే గూఢం గుల్ఫే ఘనం జఘనస్థలే నళినముదరే వి
వరం బాహ్వోర్విశాలమురస్థలే। మధురమధరే ముగ్ధం వక్త్రే విశా
లవిలోచనేబహుళకచభరే వన్యం వేషే మనోజ్ఞమహోమహః॥ ౬౭॥

టీక. మృదుపదే-మృదు-కోమలమయిన, పదే-పాదమునందు, గురు-దుర్భరమైనయదియు, గుల్ఫే-గుల్ఫమందు గూఢం-గూఢమయినయదియు, జఘనస్థలే-కటిపశ్చాద్భాగమందు, ఘనం-గొప్పదైనయదియు, ఉదరే- గర్భమునందు నళినం - కమలముగలయదియు, బాహ్వోః - భుజములయందు, ఆవివరం - ఆరంధ్రమయినయదియు, ఉరస్థలే- వక్షస్థలమందున, విశాలం- విస్తారమైనయదియు అధరే- మోవియందు, మధురం- మనోహరమైనయది యు, వక్త్రే-ముఖమునందు, ముగ్ధం-సుందరమయినయదియు, విశాలవిలోచనే-విశాల-వెడల్పైన, విలోచనే- కన్నులయందు, విపులం- విస్తృతములైన యదియు, కచభరే-సిగయందు, బహు-అధికమయినయదియు, వేషే-అలంకరమందు, వన్యం-నవపుష్పరూపమయినయదియునగు, మహః-తేజము, మ

నోజ్ఞం-మనోహరమైనది, (ఇతి-అని-అహమ్, నేను-వచ్మి-చెప్పుచున్నాఁడను)

చ॥ గురుపదముల్ నిగూఢతరగుల్ఫములుం బలుపౌ పిఱుందు విస్ఫు
రదురునాభిదీర్ఘకరముల్ పృథువక్షముఁ దావిమోవియుం। దరవదనం
బుఁ బద్మనయనంబులు నీలశిరోజముల్ మనో। హరసుకుమారవేషమెలు
ల్లపైఁ తగుతేజము నాత్మ నెంచెదన్॥ *

తా. దుర్భరంబులగుపదంబులను గూఢంబులగుగుల్ఫంబులును గొ
ప్పలగుపిఱుందులును విశాలంబులగునురంబును దీర్ఘంబులగు నయనంబులను
గలిగి నాభిసరోజంబుచేతం దేజరిల్లు తేజంబతిమనోహరంబై యున్నది. *

శ్లో॥ జిహానం జిహానం సుజానేన మాధుర్యం దుహానం దుహానం సు
ధాం వేణునాదైః। లిహానం లిహానం సుదీర్ఘై రపాఙ్గై ర్మహానందసర్వస్వ
మేకం నమస్తాత్॥ ౬౮॥

టీక. సుజానేన-యౌవనముచేత, మాధుర్యం-సౌందర్యమును, జిహానం
జిహానం- మిక్కిలియుం బొందుచున్నవాఁడును, వేణునాదైః- వేణుధ్వనిచేత,
సుధాం-అమృతమును, దుహానం దుహానం-మిక్కిలియు వర్షించుచున్నవాఁడు
ను, సుదీర్ఘైః-పొడవులయిన, అపాఙ్గైః-కడగంటిచూపులచేత, లిహానం లిహా
నం- మిక్కిలియుఁ జూచుచున్నవాఁడును, మహానందసర్వస్వం - మహానంద-
మిక్కిలిసంతోషముయొక్క, సర్వస్వం - సర్వస్వరూపుఁడైనవాఁడునగు, ఏ
కం-ఒకఁడైనకృష్ణునిఁ గూర్చి, నమస్తాత్ - నమస్కరించుచున్నాను. *

ఉ॥ అందఱుఁ గోరఁగాఁదగిన యౌవనకాంతి నిరూఢి నందముం।
జెంది కటాక్షవీక్షణము చేనలపించుచుఁ బిల్లఁగ్రోవిచే। డెందము సల్ల
గా సుధఁ గడింది జడిన్నిగుడించుచున్న మహా। నందనిధానమై చెలఁగునం
దకుమారకుఁ గాంచి మ్రొక్కెదన్॥ *

తా. ఎల్లవారిచే నాశ్రయణీయంబగు యవ్వనంబుచే నధికంబగు సౌం
దర్యంబునొంది వేణునాదంబులచే సుధనతిశయంబుగ వర్షించుచుం బొడవుల
గు కడకన్నులచే నాశ్రితులం జూచుచు నిరతిశయానందస్వరూపుండై వెలయు
శ్రీకృష్ణునిం గూర్చి నమస్కరించుచున్నాను. *

శ్లో॥ లసద్బర్హాపీడం లలితలలితస్మేరవదనం భ్రమత్క్రీడాపా
ఙ్గం ప్రణతజనతానిర్వృతిపదమ్। నవామ్భోదశ్యామం నిజమధురిమా
భోగభరితం పరం దేవం వందే పరిమళితకైశోరకరసమ్॥ ౬౯॥

టీక. లసద్బర్హాపీడం- ప్రకాశించుచున్న నెమలిపురి భూషణంబుగాఁ

గలిగినవాఁడును, లలితలలితస్మేరవదనం- మిక్కిలిసుందరమైనచిఱునగవుతోఁ గూడినముఖంబుగలవాఁడును, భ్రమత్క్రీడాపాంగం- చలించుచున్న విలాస ప్రధానములైన కడకంటిచూపులుగలవాఁడును, ప్రణతజనతానిర్వృతిపదం- నమ్రమయినజనసమూహముయొక్క సుఖమునకుఁ గారణమయినవాఁడును, నవాంభోదశ్యామం - నూతనమయినమేఘమువలె నల్లనైనవాఁడును, నిజమధురిమాభోగభరితం- స్వకీయమయిన సౌందర్యముయొక్క పరిపూర్ణతయొక్క సంజాతాతిశయముగలిగినవాఁడును' పరిమళితకైశోరకరసం- వ్యాప్తములైనకిశోరసంబంధములైన శృంగారాదిరసములుగలవాఁడును, పరం-ఉత్కృష్టుఁడైనవాఁడునయిన' దేవం - శ్రీకృష్ణమూర్తిఁనిగూర్చి, వందే - నమస్కరించుచున్నాను. ❋

మ॥ పటుధారాధరశోభితాంగు విలసద్బర్హోత్తమాంగుఁ సము। త్కటమందస్మిత సుందరుజ్వలద పాంగశ్రేణికాడంబరుఁ । స్ఫుటకై శోరకలావు మోహనకళా భోగిస్వరూపున్విశం। కటసంసేవకనిర్వృతిప్రదుశుభాకారాస్పదుంగొల్చెదఁ॥ ❋

తా. ప్రకాశించుచున్న నెమలిపురి సిగయందలంకరించి మిక్కిలినుందరంబగు చిఱునగవుతోడంగూడిన మొగంబుగలిగిసంచలించుచున్న విలాసప్రధానంబులైన కడగన్నులుగలిగి నమ్రులగుజనంబులకుసుఖంబులీయఁగారణుండైవర్షాకాలమేఘంబుఁబోలె నీలవర్ణంబుమెఱయ స్వకీయంబయిన సౌందర్యపరిపూర్ణత్వంబున నతిశయిల్లివ్యాపించుచున్న బాల్యంబుచేతం దేజరిల్లుచును త్కృష్టుండగు శ్రీకృష్ణమూర్తినిగూర్చి నమస్కరించుచున్నాను. ❋

శ్లో॥ సారస్యసామగ్ర్యమివాననేనమాధుర్యచాతుర్యమివస్మితేన। తారుణ్యకారుణ్యమివేక్షితేనచాపల్యసాఫల్యమిదందృశోర్మే॥౭౦॥

టీక. ఆననేన- ఈముఖముచేత, సారస్యసామగ్ర్యమివ-సారస్య-సౌందర్యముయొక్క, సామగ్ర్యమివ-పూర్తివలెను, స్మితేన-చిఱునగవుచేత, మాధుర్యచాతుర్యమివ- మాధుర్య- మనోహరభావముయొక్క, చాతుర్యమివ-చమత్కారమువలెను, ఈక్షితేన-చూపుచేత, తారుణ్యకారుణ్యమివ-తరుణభావముగలదయవలెను, ఇదం- ఈకానంబడుచున్న శ్రీకృష్ణాఖ్యవస్తువు, మే-నాయొక్క, దృశోః-నేత్రములయొక్క, సాఫల్యం-ఫలసంబంధమయినది. ❋

చ॥ మురిపెపునవ్వుగాదిది వి మోహరసాస్పదరాశిగానిది । త్తరమగుచూపుగాదిది నితాంతదయానిధిగాని మోముదా । మరయిది

గాదఖండరసమాధురిగాని[ప్రజాలయాంగనాం । తరమిదిగాదునాదు
నయనంబుల భాగ్యమకానిచూడఁగ౯॥ ✽

తా. సౌందర్యసంపూర్తిఁగల నెమ్మోమును మనోహరత్వంబుచేఁ
జతురంబైన చిఱునగవును దరుణభావంబుగలదయచే వెలయు వీక్షితంబుగ
లిగి యీకానంబడుచున్న శ్రీకృష్ణరూపంబగు వస్తువు నాకన్నుల చాపల్యంబు
నకు ఫలంబైయున్నది. ✽

శ్లో॥ యత్రవాతత్రవాదేవయదివిశ్వసిమస్త్వయి । నిర్వాణమపి
దుర్వారమర్వాచీనానికింపునః॥ ౩౧॥

టీక. హేదేవ- శ్రీకృష్ణా, యత్రవా- బ్రాహ్మణజన్మమందైనను, మ
ఱియొకజన్మమందైనను- తత్రవా - ప్రసిద్ధంబగు గార్హస్థ్యాశ్రమంబున నయి
నను - మఱియొకయాశ్రమంబునన్నైనను (పక్షాంతరంబున - యత్రవా - శ్రీ
కృష్ణావతారవ్యతిరిక్తావతారమందైనను,తత్రవా-కృష్ణావతారమందైనను అ
నియుంగలదు) త్వయి- నీయందు, విశ్వసిమోయది - విశ్వాసముఁజేయుదువా
రలమైనట్టులయ్యేనేని, నిర్వాణమపి-ముక్తియును, దుర్వారం వారింపనశక్య
మైనది, అర్వాచీనాని- మోక్షవ్యతిరిక్తధర్మాదిపురుషార్థములు, కింపునః- ఏ
మిచెప్పను. ✽

మ॥ క్రతుహవ్యాదివిశిష్టశావనలధారావాక్యసుజ్ఞానసం । తతి
నెట్లైనను విశ్వసించి నినువాత్సంగొల్వమోక్షంబనా। వృతమైవర్తిలు
నీకృపారసలస ద్వీక్షాప్తిచేనట్టిసు । వ్రతముంగాంచు మహాత్మకోటి
కిలనర్వాచీనముల్ బ్రాంతియే॥ ... ... ✽

తా. ఏజన్మంబున నేయాశ్రమంబున నేని శ్రీకృష్ణావతారంబున మఱి
యొకయవతారంబున నేనియు నీయందవిశ్వసించితిమైనట్టులయ్యేనేని మోక్షం
బుస్వతస్సిద్ధంబైతోఁచుధర్మాదిపురుషార్థంబులులభించుటకేమియచ్చెరువనుట.

శ్లో॥ రాగాంధగోపీజనవందితాభ్యాం యోగీంద్రభృంగేంద్రనిషే
వితాభ్యామ్। ఆతామ్రపఙ్కేరుహవిభ్రమాభ్యాం స్వామిన్పదాభ్యా
మయమఞ్జలిస్తే॥ ... ... ౩౨॥

టీక. హేస్వామిన్-శ్రీకృష్ణా, రాగాంధగోపీజనవందితాభ్యాం- రా
గ-అనురాగముచేత, అంధ- అంధులైన, గోపీజన- గోపికాస్త్రీజనులచేత,
వందితాభ్యాం - నమస్కరింపఁబడుచున్నవియు, యోగీంద్రభృంగేంద్ర నిషే
వితాభ్యాం- యోగీశ్వరులనియెడి భ్రమరశ్రేష్ఠములచేత సేవింపఁబడుచున్న

యదియు, ఆతామ్రపంకేరుహవిభ్రమాభ్యామ్- ఆతామ్ర- అంతటనెఱ్ఱనైన, పంకేరుహ-కమలములయొక్క, విభ్రమాభ్యాం-విలాసములవంటివిలాసములుగలవియునగు, తే నీయొక్క, పదాభ్యాం-పాదములకొఱకు,అయం అంజలిః- ఈనమస్కారము, కృతః-చేయఁబడియెను. ... ... *

మ॥ అరుణాంభోజ విలాసమై ప్రబల మోహావేశగోపీమన। స్సరసీశోభితమైమునీంద్ర జనచంచచ్చంచరీకవ్రజా। కరమైహంసకనాదమేదురమునై కన్పట్టుపాదాబ్జముం। గరయుగ్మంబున నంటియెంటితుదసోకన్వీక నోలార్చెదన్॥ ... ... *

తా. శ్రీకృష్ణాయనురాగంబున నితరంబుమఱచి సేవించుగోపికాజనంబులచే నమస్కరింపఁబడుచు యోగీశ్వరులనుచంచరీక శ్రేష్ఠంబులచే సేవింపఁబడుచు నెఱ్ఱతామరలవిలాసంబులవంటి విలాసంబులుగలిగి మెఱయునీపదంబులకొఱకు నమస్కరించుచున్నాను. ... ... *

శ్లో॥ అర్థానులాపాన్వ్రజసుందరీణామకృత్రిమాణాంచసరస్వతీనామ్। ఆర్ద్రాశయేనశ్రవణాంచితేనసమ్భావయన్తంతరుణంగృణీమః॥

టీక. వ్రజసుందరీణాం- గోపికాస్త్రీలయొక్క, అకృత్రిమాణాం- కపటరహితములైన,సరస్వతీనాం-వాక్యములయొక్క,అర్థానులాపాన్-అర్థములయొక్కయేకదేశపునరుచ్చారణములను, శ్రవణాంచితేన- శ్రోత్రములయొక్కప్రాంతములచేత, ఆర్ద్రాశయేనచ-సరసహృదయముచేతను, సంభావయంతం- బహూకరించుచున్న, తరుణం- యౌవనవంతుఁడైనకృష్ణమూర్తిని, గృణీమః- ఉచ్చరించుచున్నాను. ... ... *

చ॥ చుళికితమైనచూపు లొకచోటనెఱుంగని పువ్వుఁబోండ్లమేల్। సొలపుమిటారిచూపులర సొక్కు సెలంగెడు తేఁటమాటలు। న్వలపులుతూపఁగావినిమనంబున నువ్విళులూరుచెల్వునిన్। లలిత నయోవిలాసుని ననారతము న్నుతియింపఁజెల్లఁడే॥ ౭౩॥

తా. గోపికలకుటిలంబులగు వాక్యంబులపునఃపునరుచ్చారణంబులఁ జెవికింపుగను మనంబునకనుకూలంబుగనువినుచు బహూకరించుచున్న యౌవనవంతుండగు శ్రీకృష్ణుని స్మరించుచున్నాను. ... ... *

శ్లో॥ మనసిమమసన్నిధత్తాం మధురముఖామందరాపాఙ్గా। కరకలితలలితవంశాకాపికిశోరాకృపాలహరీ॥ ... ... ౭౪॥

టీక. మధురముఖా-సుందరమయినముఖముగలయదియు మందరా

పాంగా, మందర - అలసములైన, అపాంగ - క్రేగంటిచూపులుగలయది యు, కరకలితలలితవంశా-కర- హస్తముచేత, కలిత-కూడుకొన్నటువంటిది యు,లలిత-సుందరమైనట్టిదియునగు,వంశా- వేణువుగలయదియు,కాపి-వాచా మగోచరమైనయదియు, కిశోరా- బాల్యముగలయదియునగు, కృపాలహరీ దయాతిశయము, మమ- నాయొక్క, మనసి- మనమునందు-సన్నిధత్తాం- స న్నిధిచేయుఁగాక. ... ... ❀

ఉ॥ అందమునొందునెమ్మొగము నందుఁగృపావృతదృష్టిపైప
యుం। గ్రందుకొనంగనొప్పుకడకన్నులుసెన్నలరంగవేణువం। దందఁ
గరంబులంజెలఁగనంగజమోహనమూర్తియైకరం। బుందనరారుబాల
కుఁడుపొల్చుమదీయహృదంతరంబునన్॥ ౨౪

తా. సౌందర్యంబుచేతందేజరిల్లునెమ్మొగంబుగలిగి యాలసంబులగున పాంగంబుగలిగి కరంబుల వేణువలరంజెప్పనలవికానిదియై బాల్యంబుచే మెలఁ గుదయాతిశయము నామనంబునందోఁచుఁగాకయనుట. ... ❀

శ్లో॥ రక్షన్తునశ్శిక్షితపాశుపాల్యాబాలావృతాబర్హిశిఖావతం
సాః। ప్రాణప్రియప్రస్తుతవేణుగీతా శ్శీతాదృశోశ్శీతలగోపకన్యాః॥

టీక. శిక్షితపాశుపాల్యాః-అభ్యసింపఁబడినగోరక్షణముగలయదియు, బాలావృతాః- బాలురచేతఁబరివేష్టింపఁబడినయదియు, బర్హిశిఖావతంసాః- నెమలిపురిశిరోభూషణముగాఁ గలయదియు , ప్రాణప్రియప్రస్తుతవేణుగీ తాః-ప్రాణములకునిష్టమైనవేణుగానముగాఁగలయదియు, దృశోః-నేత్రముల కు, శీతాః- గ్రహింపఁదగినదియు, శీతలగోపకన్యాః-సమీచీనలైనగోపకన్య లుగలయదియునగు, లీలాః- శ్రీకృష్ణవిలాసములు, నః- మమ్ము, రక్షంతు- ర క్షించుఁగాక. ... ... ❀

మ॥ పొలుపొందన్వ్రజబాలకుల్గొలువ రేపుల్ గ్రేఁపులన్మేపిమా।
పులుగుంజామణిపుంజరంజితకరాంభోజంబుతోఁబింఛభూ। షలతోఁ
జల్లనిచూపుతో మధురవంశప్రౌఢితోవచ్చి కాం। తలలాలించుచుఁగాఁ
కఁదీర్చు హరినిత్యంబున్మముంబ్రోవుతన్॥ ౨౫

తా. అభ్యసింపఁబడినగోరక్షణంబుగలిగిబాలురచేనావృతంబులగుచు నెమలిపురి యవతంసంబుగలిగి ప్రాణంబులకన్నను బ్రియంబగు వేణుగానం బునవిలసిల్లుచు హృద్యంబులైసమీచీనలగు గోపకన్యకలువరియించుచుండ వె లయుశ్రీకృష్ణవిలాసంబులుఁమమ్ముఁబ్రోచుఁగాకయనుట. ❀

శ్లో॥ స్మిత స్తబకి తాధరంశిశిర వేణునాదామృతం ముహు స్తరళ లోచనం మదకటాక్షమాలాకులమ్ । ఉరస్థలవిలీనయా కమలయా సమాలిఙ్గితంభువ స్తలముపాగతంభువనదైవతంపాతునః॥ ౭౮

టీక. స్మిత స్తబకి తాధరం.స్మిత-నవ్వుచేత, స్తబకిత-సంజాతగుచ్ఛములుగల, అధరం-అధరోష్ఠముగలయదియు, శిశిర వేణునాదామృతం-చల్లనైన వేణురవమనియెడి యమృతముగలయదియు, ముహుః-మాటిమాటికిని, తరళలోచనం- చలించుచున్న నేత్రములుగలయదియు, మదకటాక్షమాలాకులం - మదించిన క్రేగంటిచూపులయొక్క పఙ్క్తులచేత వ్యాపింపఁబడుచున్న యదియు, ఉరస్థలవిలీనయా- వక్షస్థలమందునుండిన, కమలయా-లక్ష్మీదేవితోడ, సమాలింగితం - ఆలింగనము చేయఁబడుచున్నయదియు, భువః - భూమియొక్క, తలం-ప్రదేశమునుగూర్చి, ఉపాగతం-పొందినయదియునగు, భువనదైవతం- లోకదైవతమైనశ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మము, నః- మమ్ము, పాతు-రక్షించుఁగాక. ❀

చ॥ ఉరమునసింధురాజసుతనుంచియుఁగౌఁగిటగారవించియు౯ ।
ధరణికిడిగ్గియీభువన దైవత మెవ్వత వేఁడికాంచెనో । తరళమదాల
సేక్షణసుధారసమున్మధురాధరోష్ఠము । స్ఫురళిరవామృతంబుసుమ
నోజ్ఞదరస్మితబిందుబృందము౯॥ ౭౮

తా. మొలకలెత్తుచిఱునగవుచేనుందరంబగునధరంబునుజల్లనైనవేణునాదామృతంబును సారెసారెకుఁజంచలంబులగు లోచనంబులును మదప్రధానంబులగుకడకన్నులుంగలిగియురమ్మునమెఱయుకమలాదేవిచే నాలింగనంబు చేయంబడుచున్నదియై వెలుంగుచుఁబుడమికెందగిన లోకదైవతంబగు శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజంబు మమ్ముంబ్రోచుఁగాకయనుట. ❀

శ్లో॥ నయనాంబుజే భవతు కామదుఘం హృదయాంబుజే కిమపి కారుణికమ్। చరణాంబుజేమునికులైక ధనంవదనాంబుజేవ్రజవధూవిభవమ్॥ ౭౭

టీక. నయనాంబుజే- కమలమువంటినేత్రమునందు, కామదుఘం-కోరికలనుపిదుకుచున్నయదియు, హృదయాంబుజే - హృదయకమలమందు, కిమపి చెప్పనలవిగాని, కారుణికం-దయావంతమైనయదియు, చరణాంబుజే-పాదపద్మమందు, మునికులైకధనం-మునిసమూహమునకుముఖ్యమైనధనమైనయ

దియు, వదనాంబుజే-ముఖపద్మమందు, వ్రజవధూవిభవమ్- వ్రజవధూ- గోపస్త్రీలయొక్క, విభవమ్- ఐశ్వర్యమైనయదియునగు, మహః- తేజమును, భజత- సేవింపుఁడు. ❋

ఉ॥ కన్నులె చాలుఁ గోర్కు లొసఁగన్ హృదయాబ్జమ చాలుఁ జెల్మికిన్। సన్నుత పాదపంకజమ చాలు మునీంద్రజనానురూపసం। పన్నధనాప్తికిన్వదనపద్మము చాలు వ్రజాంగనావిలా। సోన్నతి కట్టి దివ్యవిభవోజ్జ్వలు నామది నాశ్రయించెదన్॥ ౭౭

తా. ఓయింద్రియంబులారా యాశ్రయించినవార లోకపరిపూచినం తనకన్నులు దయారసంబుప్పతిలనఖిలకామంబుల నీఁజాలు హృదయం బెప్పుడు నుదయాకరంబగుచునుండుఁ బాదంబులు నెల్లమునులకు మూలధనంబగుచునుం డు నెమ్మోగంబు గోపికల కైశ్వర్యంబిచ్చుచునుండు నిట్టి శ్రీకృష్ణరూప తేజంబు నాశ్రయింపుఁడనుట. ❋

శ్లో॥ నిర్వాసనం హన్త రసాన్తరాణాం నిర్వాణసామ్రాజ్యమివావకీర్ణమ్। అవ్యాజమాధుర్యమహానిధాన మవ్యాత్ప్రజానామధిదైవతం నః॥ ౭౮

టీక. రసాంతరాణాం- రసవిశేషములయొక్క, నిర్వాసనం-తిరస్కారమైనవాఁడును, అవకీర్ణమ్-వ్యాప్తమయిన, నిర్వాణసామ్రాజ్యమివ- నిర్వాణ-ముక్తియొక్క, సామ్రాజ్యమివ - సర్వస్వమువలెనున్నవాఁడును, అవ్యాజమాధుర్యమహానిధానం- నిరుపాధికమైనసౌందర్యనిక్షేపమయినవాఁడును, ప్రజానాం- ప్రజలకు, అధిదైవతం- దేవుఁడైనశ్రీకృష్ణుఁడు, నః- మమ్ము, అవ్యాత్- రక్షించుఁగాక. ❋

ఉ॥ ఇతరసంబులేమిటికినీ నవమోహనమాధురీనిధిన్। సతతముఁ గాంచినం దనివిచాలునె ముక్తిసుఖానుభూతియా। కృతియలరారగాదనువరించెననందగు గోపరూపసం। గతమగు దైవతంబఖిలకాంక్షితముల్ జతగూర్చుఁగావుతన్॥ ౭౮

తా. రసవిశేషంబులం దిరస్కరించుచు ముక్తిసర్వస్వంబుంబోలె వెలుంగుచు నిరుపాధికసౌందర్యంబునకు నిక్షేపంబయి యెల్లరకు నేలికమై వెలయు శ్రీకృష్ణాఖ్యదైవతంబు నన్నుం బ్రోచుఁగావుతయనుట. ❋

శ్లో॥ గోపీనామభినుతగీతవేషహాసాన్ దాపీనస్తనభరనిర్భరో

పగూఢమ్। కేళీనామవతురసైరుపాస్యమానంకాళిన్దీపులినచరంపరం మహోనః॥ ౭౮

టీక. అభిమతగీతవేషహర్షాత్-అభిమత- అంగీకరింపదగిన, గీత-గానముచేతను, వేష- అలంకారముచేతనునైనయట్టి, హర్షాత్-సంతోషమువలన, గోపీనాం-గోపికలచేత, ఆపీనస్తనభరనిర్భరోపగూఢం-ఆపీన-స్థూలమునైన, స్తన- స్తనములయొక్క, భర-అతిశయముచేత, నిర్భర-గాఢముగా, ఉపగూఢం- ఆలింగనముచేయఁబడుచున్నయదియు, కేళీనాం- క్రీడలయొక్క, రసైః- రసాతిశయములచేత, ఉపాస్యమానం-సేవింపఁబడుచున్నయదియు, కాళిందీపులినచరం- కాళిందీ- యమునయొక్క, పులిన-ఇసుకదిబ్బలయందు, చరం-తిరుగుచున్నయదియు, పరం-ఉత్కృష్టమైనయదియునగు, మహః- తేజసు, నః-మమ్ము, అవతు-రక్షించుఁగాక. ❋

మ॥ నవలావణ్యపయోవిలాసమురళీనాదంబులంజొక్కి-వ। ల్లవ
కాంతల్ యమునానదీపులినవీలావేదికిందార్చిగా। రవమొప్పంగుచ
కుంభసంభృతపరీరంభంబులన్ సంధిబం। ధవిశేషంబులఁదెల్పమెచ్చు
భువనాధారుండునన్ బ్రోవుతన్॥ ౭౯

తా. ఇష్టంబులగుగానవేషంబులనైనసంతోషంబునగోపస్త్రీలువలుదచన్నుంగవలెదనాటంబైకొని యాలింగనంబుఁజేయు సంతసిల్లుచునెల్లవిలాసంబులచే సేవింపఁబడుచు యమునానదియందలియిసుకదిన్నెలఁజరియించుచునధికంబై వెలుంగు తేజంబు నన్నుంబ్రోచుఁగాక యనుట. ❋

శ్లో॥ ఖేలతాంమనసి ఖేచరాఙ్గనామాననీయమృదువేణునిస్వనైః।
కాననేకిమపినఃకృపాస్పదంకాలమేఘకలహోద్వహంమహః॥ ౮౦

టీక. ఖేచరాంగనామాననీయమృదువేణునిస్వనైః- దేవతాస్త్రీలచేతఁగొనియాడఁబడుచున్నవేణుధ్వనులచేతను, కాననే- బృందావనమందు, కాలమేఘకలహోద్వహం - నీలమేఘముతోడఁ గలహముచేయుచున్న యట్టిదియు, కృపాస్పదం- దయాధారమైనయట్టిదియునగు, కిమపి- వాచామగోచరమయిన, మహః- శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజస్సు, నః-మాయొక్క, మనసి- మనస్సునందు, ఖేలతాం- సంచరించుఁగాక. ... ❋

మ॥ అమరీమానితవేణుగానమునబృందారణ్యమందారబృం। ద
ముక్రిందన్ యమునాతరంగకణికాంతర్వేదికామధ్యదే। శమునన్

సాంద్రఘనాఘనప్రతిభట శ్యామద్యుతిం బొల్చుచుఁ । మమునామా
నసపీఠికం గరుణగ్రమ్మన్నిల్చుఁగా కెప్పుడున్॥ ... ౮౦

తా. దేవతాస్త్రీలచే సమ్మానింపఁబడిన వేణుగానంబున బృందార ణ్యాంబున నీలమేఘంబుతోడం గలహంబుచేయం గమకించు నెమ్మేనిచాయం దు లకించుచు దయాధారంబై వాచామగోచరంబై తేజరిల్లుతేజంబు నామనంబు నం జరియించుఁగాక యనుట. ... ... ✻

శ్లో॥ ఏణీశాబవిలోచ నాభిరలస శ్రోణీభర ప్రౌఢిభిర్వేణీ భూత
రసక్రమాభి రభితశ్శ్రేణీ కృతాభిర్వృతః। పాణీద్వావవినోదయన్
రతిపతేస్తూణీశయై స్సాయకైర్వాణీనామ పదంపరం వ్రజపతిః క్షో
ణీపతిః పాతువః॥ ౮౧

టీక. అలసశ్రోణీభరప్రౌఢిభిః- అలస-మందములైన, శ్రోణీ- పిరుదు లయొక్క, భర- అతిశయముయొక్క, ప్రౌఢిభిః- సామర్థ్యముగలయదియు, వేణీభూతరసక్రమాభిః- వేణీభూత- ప్రవాహముగఁజేయఁబడిన, రస-మా ధుర్యాదిరసములయొక్క, క్రమాభిః - సంచారములు గలయదియు, శ్రేణీ కృతాభిః- పఙ్క్తిగాఁజేయంబడిన, ఏణీశాబవిలోచనాభిః - లేడిపిల్లకన్నులవం టికన్నులుగలగోపికలతోడ, ఆవృతః- పరివేష్టింపఁబడినయదియు, రతిపతేః- మన్మథునియొక్క, ద్వా-రెండయిన, పాణీ-హస్తములను, తూణీశయైః- దొన లనున్న, సాయకైః-బాణములచేత, వినోదయన్- వినోదములుగలవానిఁగా జేయుచున్నయదియు, అభితః- అంతటను, వాణీనాం-వేదాంతవాక్యములకు, పరం-మిక్కిలియును, అపదం-విషయముగానియదియు, వ్రజపతిః-వ్రజ- నం దవ్రజమందనిజనులకు, పతిః- విభుఁడైన, క్షోణీపతిః- భూపాలుఁడైనశ్రీకృ ష్ణుఁడు, నః-మమ్ము, పాతు-రక్షించుఁగాక. ✻

మ॥ సోలపుంజూపులు గబ్బిగుబ్బలు ఘనశ్రోణీ భరప్రౌఢిని । స్తు
లశృంగార రసోర్మికల్గలుగు నింతుల్వారులై క్రొవ్వగం। ధిలతూణీశ
యబాణమం గజుఁడు పాణిం బూనఁగాఁజేయున। చ్చెలువున్వాఙ్మన
సా తిలంఘితుఁబరున్ సేవింతునందాత్మజున్॥ ... ౮౧

తా. సోలపులగుచూపులును గొప్పలయియలసంబులగు పిఱుందులుం గలిగి ప్రవాహీకృతంబులగు మాధుర్యాది రసపరంపరలుంబోని గోపయువ తులు బారులయిక్రొవ్వ మారునికరంబుల బాణంబులచేతం గొమరొప్పం జే యుచు (అనఁగామన్మథున కవసరంబు సంపాదించుచుననుట) వేదాంతవా

క్యంబులకుం బ్రతిపాదింపనలవిగాక ధరణీమండలంబు నెల్ల నేలుచు నందవ్రజం
బునేలు వెన్నుండు నన్నుంబ్రోచుఁగాక యనుట. *

శ్లో॥ కాళిన్దీపులినేత్రమాలనిబిడచ్ఛాయే పురస్సఞ్చరత్తోయే తో
యజపత్రపాత్ర నిహితం దధ్యన్న మశ్నాతి యః। వామే పాణితలే ని
ధాయ మధురం వేణుం విషాణం కటిప్రాన్తే గాశ్చ విలోకయన్ ప్ర
తికలన్తం బాలమాలోకయే॥ ౮౨

టీక. యః-ఏబాలకృష్ణమూర్తి, వామే-డాపలిదియైన, పాణితలే-హ
స్తమునందు, వేణుం- పిల్లనఁగ్రోవిని, కటిప్రాన్తే- నితంబప్రదేశమునందు,
విషాణం- శృంగీభూతముఖవాద్యవిశేషమును, విధాయ- ఉంచి, ప్రతికలం-
ప్రతిక్షణమందును, గాశ్చ- గోవులను, విలోకయన్- చూచుచున్న వాఁడగు
చు, తమాలనిబిడాచ్ఛాయే-తమాల- చీఁకటిమ్రాఁకులయొక్క, నిబిడ- దట్ట
మైన, ఛాయే-నీడగలయదియు, పురస్సఞ్చరత్తోయే-పురః-ముందరను, సంచ
రత్- చరించుచున్న, తోయే- ఉదకముగల, కాళిన్దీపులినే- కాళిన్దీ- యమున
యొక్క, పులినే- ఇసుకదిన్నెలయందు, తోయజపత్ర పాత్రనిహితం - తో
యజపత్ర- తామరసదళమనెడి, పాత్ర - పాత్రమందు, నిహితం- ఉంచఁ
బడిన, దధ్యన్నం-చల్దిని, అశ్నాతి-భుజించుచున్నాఁడో, తం-ఆప్రసిద్ధుఁడైన,
బాలం- బాలకృష్ణమూర్తిని, ఆలోకయే- చూచుచున్నాను. ... ...*

ఉ॥ చీఁకటిమ్రాని జొంపమునఁ జెన్నగు సైకతవేదినీలపున్నాఁక
జలంబులో మురళి వామకరంబునఁ బట్టిదట్టిపై। దాకొనఁ గొమ్ముఁ
జెక్కుకొని తామరపాకునఁ జల్ది మెక్కుచున్। గోకులముం బ్రతిక్షణ
ముఁగూరిమిఁ గన్గొనుబాలుఁ గాంచెదన్॥ ౮౨

తా. డాపలికేలం బిల్లనఁగ్రోవియును బిఱుఁదుపొంతం గొమ్మును మె
ఱయఁ జీకటిమ్రాఁకులనీడ ముంగలం జరియించు తోయంబుగల యమునానది
యిసుకదిన్నెయందుఁ గూర్చుండి గోవులం జూచుచుఁ దామరపాకులోని చల్దిఁ
దినుచుండు బాలకృష్ణునిం జూచుచున్నాను. ... ... *

శ్లో॥ యద్గోపీవదనేన్దుమణ్డలమభూత్కస్తూరికాపత్రకం యల్ల
క్ష్మీకుచశాతకుమ్భకలశవ్యాకోచమిన్దీవరమ్। యన్నిర్వాణనిధాన
సాధనవిధౌ సిద్ధాఞ్జనం యోగినాం తం నశ్శ్యామలమావిరస్తు హృద
యే కృష్ణాభిధానం మహః॥ ౮౩

టీక. యత్- ఏప్రసిద్ధమయిన, కృష్ణాభిధానం- శ్రీకృష్ణాఖ్యమైన, మ

హః- తేజము, గోపీవదనేందుమండలం - గోపస్త్రీలయొక్క-ముఖచంద్రమం డలమందు, కస్తూరికాపత్రకం-కస్తూరీతిలకము, అభూత్-అయ్యెనో, యత్-ఏతేజము, లక్ష్మీకుచశాతకుంభకలశవ్యాకోచం - లక్ష్మీదేవియొక్క- స్తనములనియెడిబంగారుకలశములయందువికసించిన, యిందీవరం - నల్లగలువ, అభూత్- అయ్యెనో, యత్- ఏతేజము, యోగినాం - ఋషులకు, నిర్వాణనిధానసాధనవిధౌ- నిర్వాణ-ముక్తియనియెడి, నిధాన-నిక్షేపముయొక్క-, సాధన- సాధించుటయొక్క-, విధౌ- విధానమందు, సిద్ధాంజనం- నిక్షేపప్రదర్శకమైనకాటుక, అభూత్- అయెనో, తత్- అప్రసిద్ధమైన, శ్యామం- శ్యామలవర్ణమైన, మహః-తేజము, నః-మాయొక్క-, హృదయే- హృదయమందు, ఆవిరస్తు- ప్రకాశించుఁగాక. … … … ❀

ఉ॥ ఏహరివల్లవీజనముఖేందులకుఙ్ మృగనాభిచిత్రకం। బేహ
రికల్మికొమ్మకుచహేమ ఘటంబులనొప్పనుత్పలం। బేహారిముక్తిసేవ
ధిమునీంద్రులకుంగనఁజేయునంజనం। బాహారినీలమూర్తిహృదయంబు
నసన్నిధిఁజేయుఁగావుతఙ్॥ … … … ౮౩

తా. ఏతేజంబుగోపికల నెమ్మొముచందురునకుఁ గస్తూరితిలకంబయ్యె నేతేజంబు రమాదేవికుచకనకకలశంబులందునుత్పలంబయ్యె నేతేజంబుయోగులకు మోక్షనిక్షేపంబుఁగనునంజనంబయ్యెనట్టి శ్యామలవర్ణంబైన శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజంబునామెదంబ్రకాశించుఁగాకయనుట. … … ❀

శ్లో॥ ఫుల్లేన్దీవరకాన్తిమిన్దువదనం బర్హావతంసప్రియం శ్రీవత్సా
ఙ్కముదారకౌస్తుభధరంపీతామ్బరంసున్దరమ్। గోపీనాంనయనోత్ప
లార్చితతనుంగోగోపసంఘావృతంగోవిన్దంకలవేణునాదనిరతందివ్యా
ఙ్గభూషంభజే॥ … … ౮౪

టీక. ఫుల్లేందీవరకాంతిం- వికసించిననల్లకలువలకాంతివంటి కాంతిగలవాఁడును, ఇందువదనం - చంద్రునివంటిముఖముగలవాఁడును, బర్హావతంసప్రియం - నెమలిపింఛభూషణమేయిష్టముగాఁగలవాఁడును, శ్రీవత్సాంకం - శ్రీవత్సమనుమచ్చచిహ్నముగాఁగలవాఁడును, ఉదారకౌస్తుభం - దోషరహితమయినకౌస్తుభరత్నమునుధరించుచున్నవాఁడును, పీతాంబరం- పచ్చనైనవస్త్రమునుధరించినవాఁడును, సుందరం - సుందరుఁడైనవాఁడుగనుక, గోపీనాం- గోపికలయొక్క-, నయనోత్పలార్చితతనుం - నేత్రములనియెడినల్లగలువలచేతఁబూజింపఁబడినశరీరముగలవాఁడును, గోగోపసంఘావృతం-గోవు

లయగు గోపాలకులయొక్క సమూహముచేతఁ బరివేష్టింపఁబడియున్నవాఁడును, కల వేణునాదనిరతం- అవ్యక్తమధురమైన వేణుధ్వనియందు నాసక్తుఁడైనవాఁడును, దివ్యాంగభూషం- శ్రేష్ఠములయిన శరీరాలంకారభూషణములుగలవాఁడునునగు, గోవిందం-గోవిందుని, భజే-సేవించుచున్నాను. ... ... ❋

శ్లో॥ శ్రీవత్సాంకితు గోపికానయన రాజీవార్చితుం గోపగో। సేవాభావితుఁ గౌస్తుభోల్లసితు వంశీనాద మోదాన్వితున్। గోవిందున్నవపింఛయుక్తు శశివక్త్రున్ ఫుల్లనీలోత్పల। శ్రీవిభ్రాజితు హాటకాంబరయుతున్ సేవింతు భూషాంచితున్॥ ౮౪

తా. శ్రీవత్సాంకుండును గోపికలనయనోత్పలంబులచేతఁ బూజింపఁబడువాఁడును గోగోపాలసేవితుండును గౌస్తుభవత్సుండును వేణునాదవినోదుండును బర్హిబర్హావతంసుండును బూర్ణచంద్రాననుండును నీలోత్పలకాంతిశరీరుండును బీతాంబరుండును హారకేయూరాద్యలంకార శోభితుండునునగు గోవిందుని సేవించుచున్నాననుట. ❋

శ్లో॥ యన్నాభీ సరసీరుహాన్తరపుటే భృఙ్గాయమాణో విధిర్యద్వక్షః కమలావిలాససదనం యచ్చక్షుషి చేన్దివినౌ। యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా సురనదీ శమ్భోశ్శిరోభూషణం యన్నామస్మరణం ధునోతి దురితం పాయాత్సనః కేశవః॥ ౮౫

టీక. యన్నాభీసరసీరుహాంతరపుటే - ఎవ్వనిబొడ్డుదమ్మిమధ్యప్రదేశమునందు, విధిః- బ్రహ్మదేవుఁడు, భృంగాయమాణః- తుమ్మెదవలెనాచరించుచున్నవాఁడగుచు (తిష్ఠతి-ఉన్నాఁడో) యద్వక్షః-ఎవనిభుజాంతరము, కమలావిలాససదనం-లక్ష్మీదేవియొక్క విలాసార్థమయినగృహమో, యచ్చక్షుషీచ- ఎవనియొక్క కన్నులును, ఇందివినౌ- చంద్రసూర్యులో, యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా- ఎవని పాదకమలమువల్లబయలువెడలిన, సురనదీ - గంగానది, శంభోః- శివునియొక్క, శిరోభూషణం - అవతంసమో, యన్నామస్మరణం- ఎవని పేరునుదలంచుట, దురితం-పాపమును, ధునోతి- కంపింపఁజేయుచున్నదియో, సః- ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కేశవః - శ్రీకృష్ణమూర్తి, నః - మమ్ము, పాయాత్- రక్షించుఁగాక. ❋

మ॥ ఎవ్వనినాభికంజమున భృంగముభంగిఁ జెలంగుఁబద్మజుం। డె వ్వనికన్నులింద్వరవులెవ్వనివక్షము లచ్చికాటప। యెవ్వనిపాదపద్మజల

మీశుజటాటవింబొల్చుభూషణం! బెవ్వనిఁబేర్కొనంగలుషమీఁగునో
యాహరినిన్నుఁబ్రోవుతక్ ॥ ౭౫॥

తా. ఎవ్వనిబొడ్డుతామరయందు నలువ తేటివలెఁ జెలంగుచునుండు నెవ్వానియురంబు కమలాదేవికి లీలామందిరంబై వెలయు నెవ్వనికన్నులనిందురవులు వెలయుదు రెవ్వనిపాదకమలంబునం బొడమిన గంగానది శివునకు శిరోభూషణంబై వెలయు నెవ్వనినామంబులుస్మరింప నఖిలదురితంబు లడంగునట్టి కేశవుండు నన్నుంబ్రోచుఁగాక యనుట. ※

శ్లో॥ రక్షంతుత్వామసితజలజైరఞ్జలిః పాదమూలే మీనానాభీసరసిహృదయేమారబాణా మురారేః । హారాఃకంఠేహరిమణిమయా వక్త్రపద్మేద్విరేఫాః పిఞ్ఛాచూడాశ్చికురనిచయే ఘోషయోషిత్కటాక్షాః॥ ౭౬॥

టీక. యః-ఏ- ఘోషయోషిత్కటాక్షాః- గోపస్త్రీకడగంటిచూపులును, మురారేః-శ్రీకృష్ణునియొక్క, పాదమూలే- పాదమూలమున, అసితజలజైః-నల్లగలువలచేనైన, అంజలిః-దోయిలియును, నాభీసరసి- బొడ్డనియెడికొలఁకునందు, మీనాః-మీనములును, హృదయే- మనస్సునందు, మారబాణాః- మదనబాణములును, కంఠే-కంఠమందు, హరిమణిమయాః- ఇంద్రనీలవికారములైన, హారాః-హారములును, వక్త్రపద్మే-ముఖకమలమునందు, ద్విరేఫాః- భ్రమరములును, చికురనిచయే- కేశసమూహమందు, పిఞ్ఛాచూడాః-పింఛరూపశిరోభూషణములును, అభావన్-అయినవియో, తే-ఆగోపికలకడగంటిచూపులు, త్వాం-నిన్ను, రక్షంతు-రక్షించుఁగాక. ※

చ॥ కమలదళాక్షు నంఘ్రులకుఁ గల్వలదోయిలి నిమ్ననాభికూ।
పమునకుమీలు పేరెదకు భావజువాలుశిరోధికింద్రర । త్నములసరాలుమోము విరిదమ్మికిఁదుమ్మెద చాలుమౌళికి । న్విమలపుఁబింఛీడాలు దగు వ్రేఁతలచూపులు నిన్నుఁబ్రోవుతక్॥ ౭౬॥

తా. ఏగోపికలకడగంటిచూపులు వెన్నునిపాదపద్మంబులకుఁ గలువలదోయిలియును బొడ్డుకొలఁకునందు మీనంబులు నురంబున మారునిబాణంబులును గరంబునందు నింద్రనీలంబుల సరంబులును మోముదామరయందు భ్రమరంబులును సిగయందు నెమలిపురిసొమ్ములునయ్యెనో యట్టికడకన్నులు నిన్నురక్షించుఁగాకయనుట. ※

శ్లో॥ దధిమథన నినాదైస్త్యక్తనిద్రః ప్రభాతే నిభృతపదమగా

రం: వల్లవీనాం ప్రవిష్టః। ముఖకమలసమీరై రాశునిర్వాప్యదీపాన్ కబళి
తనవనీతః పాతుగోపాలబాలః॥ ౮౭

టీక. ప్రభాతే- అపరరాత్రమున, దధిమథననినాదైః-దధి- పెరుగు
యొక్క, మథన-చిలుకుటవలనఁగలిగిన, నినాదైః-ధ్వనులచేత, త్యక్తనిద్రః-వి
డువఁబడినని ద్దురగలవాఁడగుచు, వల్లవీనాం-గోపికలయొక్క, అగారం-గృ
హమును, నిభృతపదం-నిభృత-మందమైన, పదం- పాదములుగలుగునట్టులు
గా, ప్రవిష్టః-ప్రవేశించినవాఁడగుచు, ముఖకమలసమీరైః- ముఖకమల- క
మలమువంటిముఖముయొక్క, సమీరైః-వాతములచేత, దీపాన్-దీపములను,
ఆశు- శీఘ్రముగా, నిర్వాప్య- పోవనడచి, కబళితనవనీతః- మ్రింగఁబడినవె
న్నగలిగిన, గోపబాలః-బాలకృష్ణమూర్తి, నః-మమ్ము, పాతు-రక్షించుఁగాక.

ఉ॥ ప్రొద్దునఁజల్లఁజిలుకరవముల్ చెవిసోఁకినయంతలోపల।
న్నిద్దురలేచి గోపరమణీసదనంబులఁజొచ్చియొయ్యన। న్నద్దుమణిం
చియాస్యపవనంబుననాళముఁబూనిదీపము। ల్పెద్దయొనర్చివెన్నగబ
ళించినగోపకుమారుఁ గాంచెదన్॥ ౮౭

తా. ప్రభాతంబునం బెరుగుచిలుకరవంబులవిని నిద్దురమేలుకాంచిగో
పికాసదనంబులంజొచ్చిసద్దుగాకుండఁ బాదంబులూనుచుంబోయి ముఖమా
రుతంబునదీపంబులార్చి వెన్నమ్రింగుబాలకృష్ణుఁడునన్నుబ్రోచుఁగాకయనుట.

శ్లో॥ ప్రాతస్స్మరామి దధిఘోషవినీతనిద్రం నిద్రావసానరమ
ణీయముఖారవిన్దమ్। హృద్యానవద్యవపుషంనయనాభిరామ మున్ని
ద్రపద్మనయనంనవనీతచోరమ్॥ ౮౮

టీక. దధిఘోషవినీతనిద్రం-దధిఘోష-దధిమనథజన్యధ్వనిచేత, వినీ
త-పోఁగొట్టబడిన, నిద్రం- నిద్రగలవాఁడును, నిద్రావసానరమణీయముఖార
విందం-నిద్రాంతమందుసుందరమయినముఖకమలముగలవాఁడును, హృద్యా
నవద్యవపుషం- మనోహరమైదోషరహితమైనశరీరముగలవాఁడును, నయ
నాభిరామం-నేత్రములకునుత్సవస్వరూపుఁడైనవాఁడును, ఉన్నిద్రపద్మనయ
నం- వికసించినతామరరేకులవంటినేత్రములుగలవాఁడునునగు, నవనీతచో
రం - వెన్నదొంగయైనబాలకృష్ణుని, ప్రాతః- రేపకడ, స్మరామి - స్మరిం
చుచున్నాను. *

చ॥ పెరుగుమథించువేళఁగనిపెట్టుకలేచిననిద్రమబ్బుతో। నరు
ణిమఁజెందుకన్నుఁగవయందముఁజారుముఖారవిందమున్। సరసత

నూవిలాసముల చందముఁజూడ్కికి వేడ్కఁజేయఁగా। బరఁగెడు వె
న్నదొంగను బ్రభాతమున న్నుతియింతు నామదిన్॥ ... ౮౭

తా. పెనుగుబిల్కు రవంబులచే మేల్కాంచి నిదురమబ్బుచేతఁ జె
న్నలరునెమ్మోము తామరవిలసిల్ల మనోహరంబులయిన శరీర విలాసంబుల
చేఁ దేజరిల్లుచు నయనాభిరాముండై వెన్నలుదొంగలించు పుండరీకాక్షుని రే
పకడం గొలుచుచు నుతియించుచున్నానసుట. ❋

శ్లో॥ ఫుల్లహల్లకవతంసకోల్లసద్గల్లమాగమగవీగవేషితమ్।వల్ల
వీచికురవాసితాఙ్గుళీపల్లవం కమపివల్లవంభజే॥ ... ౮౯

టీక. ఫుల్లహల్లకవతంసకోల్లసద్గల్లం- వికసించిన యెఱ్ఱదామరలని
మెడికర్ణావతంసముచేతఁ బ్రకాశించుచున్న చెక్కిళ్లుగలవాఁడును,ఆగమగ
వీగవేషితం- వేదాంతవాక్యములచేత వెదుకఁబడుచున్నవాఁడును, వల్లవీచికు
రవాసితాంగుళీపల్లవం- గోపికలయొక్క కుంతలములచేతఁ బరిమళముగల
విగాఁజేయఁబడిన చిగుళ్ళవంటి వ్రేళ్ళుగలవాఁడును, కమపి - వాచామగోచ
రుఁడైనవాఁడునగు, వల్లవం-గోపాలకృష్ణుని, భజే- సేవించుచున్నాను. ❋

ఉ॥ హల్లకతల్లజశ్రుతి పుటాభరణోజ్జ్వల గల్లభాగునిన్। వల్ల
వకామినీచికురబంధసుమోత్కరవాసితాంగుళీ। పల్లవుఁ మానిమాన
సవిభాసితుఁ వేదగవీగవేషితున్। సల్లలితారుణాంబుజవిశాలవిలో
చనుఁ గొల్చెదన్ మదిన్॥ ౮౯

తా. చెవిసందుల విలాసంబుకొఱకునిడిన యెఱ్ఱనితామరలచేతం దే
జరిల్లు చెక్కిళ్ళుగలిగి గోపికల కొప్పులలంకరించుకతంబునం బరిమళించు ప
ల్లవంబులుంబోని వ్రేళ్ళుగలిగి వేదాంతవాక్యంబులచే నన్వేషింపంబడుచువా
చామగోచరుండై వెలయు గోపాలకృష్ణుని సేవించుచున్నాను. ... ❋

శ్లో॥ స్తేయంహరేర్హరతి యన్నవనీతచౌర్యం జారత్వమస్య గు
రుతల్పకృతాపరాధమ్। హత్యాందశాననహతి ర్మధుపానదోషం
యత్పూతనా స్తనపయస్సపునాతుకృష్ణః॥ ... ౯౦

టీక. హరేః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, నవనీతచౌర్యం- వెన్నదొంగ
తనము, యత్ ఎది, అస్తి కలదో, తత్-అది, స్తేయం-చౌర్యమును, హరతి-
హరించుచున్నదియో, అస్య ఈశ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, యత్- ఏ, జా
రత్వం-విటభావము, ఫణితంసత్ - చెప్పఁబడుచున్నదియై, గురుతల్పకృతా
పరాధం- తండ్రియొక్కభార్యఁ బొందఁజేయఁబడినయపరాధమును,హరతి-

హరించుచున్నదియో, హరేః-శ్రీకృష్ణమూర్తియొక్క, యా-ఏ, దశాననహతిః-రావణసంహారము, వర్ణితాసతి-వర్ణింపఁబడినదయ్యె, హత్యాం- హత్యను, హరతి-హరియించుచున్నదియో, యత్పూతనాస్తనపయః ఏకృష్ణమూర్తియొక్క-పూతనాస్తనపానము, వర్ణితంసత్-వర్ణింపఁబడినదియై, మధుపానదోషం-మద్యపానదురితమును, హరతి-హరించుచున్నదియో, సః-ఆప్రసిద్ధుడైన, కృష్ణః-కృష్ణమూర్తి, అస్మాన్-మమ్ము, పునాతు- పవిత్రులఁజేయునుఁగాక.

చ॥ గురుసతిఁ గూడినట్టి యఘకోటిజనున్ వ్రజజార తారతిం। బొరయవు మద్యదోషములు పూతనచన్నులు చేపు లెంచినం। దెరలు నుహత్య రావణహతిన్వినఁజౌర్యము వాయు వెన్నదొం। గరికము లెన్న నట్టి కథగల్గినశౌరి పవిత్రుఁ జేయుతన్॥ ౯౦

తా. శ్రీకృష్ణుని వెన్నదొంగరికము స్మరియింపఁజౌర్యదోషంబులడంగు వెన్నునిజారత్వంబువర్ణింపఁ జారత్వంబువలనంబొడమిన పాపంబులురూపుమాయు- శ్రీమన్నారాయణుండొనరించిన రావణ సంహారంబుఁ దలంప బ్రహ్మహత్యయైనం బోవు నందసూనుండు సేసిన పూతనా స్తన్యపానంబుఁ జింతించిన మద్యపానంబులనైన కలుషంబులు రూపుసెడు నట్టి శ్రీకృష్ణుండు నన్ను బవిత్రుఁ జేయుఁగాకయనుట. ❀

{ శ్రీకృష్ణుని పైనివిరహంబుచే మదనాతురయగునొక గోపిక మన్మథునిను పాలంభించురీతిం జెప్పుచున్నాడు. }

శ్లో॥ మారమావసమదీయమానసే మాధవైకనిలయే యదృచ్ఛయా। శ్రీరమాపతిరిహాగతోఽదసౌ కం సహేత నిజవేశ్మలఙ్ఘనమ్॥ ౯౧

టీక. హేమార- ఓయిమన్మథుఁడా, మాధవైకనిలయే- విష్ణువునకు ముఖ్యస్థానమైన, ఇహ- ఈ, మదీయమానసే - నాసంబంధమైనమనస్సునందు, యదృచ్ఛయా - విచ్చలవిడిగా, మావస- ఉండకుము, అసౌ- ఈ- శ్రీరమాపతిః లక్ష్మీనాయకుఁడు- ఆగమేత్-వచ్చెను- నిజవేశ్మలంఘనం- నిజ-స్వకీయమైన- వేశ్మ- గృహమునందు- లంఘనం- ప్రవేశించిన- కమ్ - ఎవ్వని- సహేత- సహించును. ... ... ❀

చ॥ అనుపమదివ్యధామము మురారికివామనమట్లు కావున। న్మనసిజ నిల్వవద్దు చనుమా వినుమాయనుమానమేటికి। న్వనరుహలోచనుం డిటకువచ్చిన నేరము వచ్చునెమ్మెయిం। దనగృహసీమ నొండొకఁడు దాకిన నెవ్వఁడు సైచుఁజెప్పను॥ ... ... ❀

తా. ఓయిమనస్సా నామనంబు శ్రీనాయకుండగు విష్ణుదేవునకు నాలయంబుగావున నిక్కడనిల్వకుమా శ్రీపతివచ్చిన నీకు నేరంబువోరకొనుం గవనయింటంజొచ్చినవెవ్వని నెవ్వండునైను నింకనైన వెడలిపొమ్మనుట. ❋

శ్లో॥ ఆకుఞ్చితం జానుకరంచవామం న్యస్యక్షితౌదక్షిణహస్తప
ద్మే। ఆలోకయన్తంనవనీతఖణ్డంబాలంముకున్దంమనసాస్మరామి॥ ౯౨॥

టీక. ఆకుంచితం-ముడువంబడినయట్టియు, వామం-డాపలిదైనట్టి యయునను. జాను-మోకాలిని, కరంచ-హస్తమును, క్షితౌ-భూమియందు, న్యస్య-ఉంచి, దక్షిణహస్తపద్మే-వలపలిదగుకరకమలమందు, నవనీతఖండం-వెన్నముద్దను, ఆలోకయంతం-చూచుచున్నవాడును, బాలం-బాలుడైనవాడును నైన, ముకుందం-శ్రీకృష్ణమూర్తిని, మనసా-మనస్సుచేత, స్మరామి-స్మరించుచున్నాను. ❋

చ॥ డాపలికేలుజానువును దారగతిన్ ధరణీతలంబున। న్మోపి
యుపానత్ప్రాంగమున నూల్కొనిదక్షిణహస్తపంకజ। స్థాపితమైనవె
న్నబముదంబునఁజూచిచెలంగుచెల్వుని। న్గోపకుమారుదంతిగమనున్
సతతంబు మదిందలంచెదన్॥ ౯౨॥

తా. ముడువంబడిన డాపలిమోకాలును గరంబుం బుడమిపైనిడివలపలికేలునందు వెన్నముద్దం గనుంగొనుచుండు బాలకృష్ణముకుందు నామనంబున సంస్మరించుచున్నాననుట. ❋

శ్లో॥ జానుభ్యామభిధావంతం పాదాభ్యామపిసుందరమ్। సకుం
డలాలకంకృష్ణం ధ్యాయామ్యుషసిబాలకమ్॥ ౯౩॥

టీక. జానుభ్యాం-మోకాళ్ళచేతను, పాదాభ్యామపి-పాదములచేతను, నభిధావంతం-పరువులిడుచున్నవాడును, సుందరం-సొగసైనవాడును, సకుండలాలకం-కుండలములతోంగూడిన ముంగురులుగలవాడును, బాలకం-బాలుడునైన, కృష్ణం-శ్రీకృష్ణమూర్తిని, ఉషసి-ప్రాతఃకాలమున, ధ్యాయామి-ధ్యానముచేయుచున్నాను. ❋

ఉ॥ నిద్దపుముద్దికాయలర నిక్కఁబదంబును జానుయానము। న్ము
ద్దుమొగంబునంజెలంగు ముంగురులందపు రావిరేకయుం। గద్దరిబె
ళ్లుమాపులుం బోకాటపునవ్వులుం గల్గుబాలకుం। బ్రొద్దునమేలుకాం
చినము న్మదినెంచెద నందనందనున్॥ ౯౩॥

తా. మోకాళ్ళచేతం బాదంబులచేతం బరువులిడుచు మనోహరుం

డై కుండలంబులప్తై వ్రాలినముంగురులు మెఱయ బాలకుండై మెలంగెడు శ్రీ కృష్ణదేవుని రేపకడ ధ్యానించెదననుట. ... ... *

{ భగవంతుండు లీలాశుకయోగికిఁ గలయవతారాంతరభక్తిని శోధింపఁగోరి తానుగోదండరాముండై యావిర్భవించిదర్శన మీయఁగా లీలా శుకయోగీంద్రుండు చెప్పుచున్నాఁడు. }

శ్లో॥ విహాయకోదండశరౌముహూర్తం గృహాణపాణౌ మణిచారువేణుమ్ । మయూరబర్హంచనిజోత్తమాఙ్గే సీతాపతేత్వాంప్రణమామిపశ్చాత్॥ ౯౮॥

టీక. హేసీతాపతే - ఓశ్రీరామస్వామీ, కోదండశరౌ- ధనుర్బాణములను విహాయ-విడిచి, పాణౌ-హస్తమునందు ముహూర్తం-ముహూర్తమాత్రము, మణిచారువేణుమ్ - మణివికారమగుటచే సుందరమైనపిల్లనఁగ్రోవిని, నిజోత్తమాంగే-స్వకీయమైనశిరమునందు, మయూరబర్హంచ-నెమలిపురిని, గృహాణ-గ్రహింపుము, పశ్చాత్-అనంతరము, అహమ్-నేను, త్వాం-నినుఁగూర్చి, ప్రణమామి-నమస్కరించుచున్నాను. *

మ॥ శరచాపంబులు మానిమానికపు వంశంబున్నతింగేలుదా ।
మరలంబూని కిరీటమందమగు నీమౌళింగలాపంబుదా । ల్చిరవాణం
బుగనిల్చినన్మతితగఁ సేవించిసీతామనో। హరనాముచ్చటదీరునప్పు
డుగదా యాత్మంబ్రశంసించెదఁ॥ ... ... ౯౮॥

తా. ఓశ్రీరామస్వామీ ధనుర్బాణంబులువిడిచి హస్తంబున మణివికారంబై సుందరంబైన వేణువునుబూని శిరంబునఁ గిరీటంబుమాని నెమలిపురియును ముహూర్తమాత్రకాలంబు ధరియించినఁబిదప నేను నిన్నుసేవించి నుతియించు చున్నాననుట. ... ... *

ఈశ్లోకంబు గోపాలబాలకవాక్యంబుగాఁ జెప్పంబడుచున్నది.

శ్లో॥ అయంక్షీరాంభోధేఃపతిరితి గవాంపాలకఇతి శ్రితోస్మాభిః క్షీరోపనయనధియా గోపతనయః । అనేనప్రత్యూహోవ్యరచి సతతంయేనజననీ స్తనాదస్మాకం సకృదపిపయోదుర్లభమభూత్॥

టీక. అయం-ఈ,గోపతనయః-శ్రీకృష్ణమూర్తిః, క్షీరాంభోధేః-పాలకడలికి, పతిరితి-దొరయనియును, గవాం-గోవులకు, పాలకఇతి-పాలకుఁడనియును క్షీరోపనయనధియా-క్షీర-పాలయొక్క, ఉపనయనధియా-సంపాదించుకొనియెడిబుద్ధిగల, అస్మాభిః-మాచేత, శ్రితః- ఆశ్రయింపఁబడెనేను,

యేన-ఏహేతువుచేత, సతతం-ఎల్లప్పుడును, అస్మాకం-మాకు, జననీ స్తనాద
పి జననీ-తల్లియొక్క, స్తనాదపి-కుచమువల్లనైనను, సకృదపి- ఒకానొకప్పు
డైనను, పయః-పాలు, దుర్లభం-పొందనశక్యమైనది, అభూత్- అయెనో, అ
నేన-ఈశ్రీకృష్ణునిచేత, ప్రత్యూహః-విఘ్నము, వ్యరచి-చేయఁబడియెను.

చ॥ చెలువుఁడు గోగణాధిపతి క్షీరపయోధివిహారియీతనిం।గొ
లిచినఁబాలుగల్గునను కోరికతోఁ గడుభక్తి సేయఁగా। భళిభళిమా
దుతల్లి చనుబాలకు సైతము విఘ్నకర్తయై। యిలవడ నెట్లుఁగొల్తుమి
కనకట యేఁడని నమ్మిగోపకుల్॥   ౯౫॥

తా. ఈశ్రీకృష్ణుండు పాలకడలికి పోరయనియు గోగణంబులకుఁబా
లకుండనియుం బాలుదొరుకునను నాసంజేసి యాశ్రయించితిమి-ఇతండుమా
తల్లులపాలును మాకు లేకుండునట్లు విఘ్నంబు చేసె నింక నేమని యీతనింగొ
ల్తుమని గోపతనయులు వాకృచ్చుదురనుట - అనఁగాఁబాలింతలతోడనైనను
మదనకదనం బొనర్చుననుట. ... ... *

(ఈశ్లోకార్థంబాకగోపికయొక్క విరహావచనంబుగాఁజెప్పంబడుచున్నది.)

శ్లో॥ హస్తమాక్షిప్య యాతోసి బలాత్కృష్ణకిమద్భుతమ్। హృద
యాదపినిర్యాసి పౌరుషంగణయామితే॥ ... ... ౯౬॥

టీక. హేకృష్ణ- ఓయికృష్ణుఁడా, బలాత్- బలాత్కారముగా, హ
స్తం- కరమును, ఆక్షిప్య- విదలించి, యాతోసి- పోయినవాఁడవైతివి, కిమ
ద్భుతం- ఏమి- యాశ్చర్యము*హృదయాదపి- హృదయమునుండియైను, ని
ర్యాసి- బయలువెళ్ళితివి, తే-నీయొక్క, పౌరుషం- పౌరుషమును, గణయా
మి-లెక్కించుచున్నాను. ... ... *

చ॥ వలచితిరాయటంచుఁ జేయిపట్టినఁ గౌఁగిటగారవించిచె।
క్కిలికొనగోటనొక్కి కరగింపక చిమ్మక పోయెదీక్రియం। దలఁపు
ననిల్పఁజిక్క కకటాచనఁగల్గినఁ బౌరుషంబునీ। కలవడెనంచుఁబల్లు
చెలినకుఁనఁజేప్పిన శౌరిఁగాంచెదర॥ ... ... ౯౬॥

తా. ఓకృష్ణా నాచేతఁబట్టిన చేయివిదిలించి చిమ్మిపోయెద విదియే
మి యచ్చెరువెదనిల్పి నన్నిలువకపోయెద విట్లుచేయ నీకేమిపౌరుషంబుగల్గె
నని యొక నెలతఁ యనెననుట. ... ... *

శ్లో ॥ తమసిరవిరివోద్య న్మజ్జతామంబురాశౌ ప్లవఇవతృషితా

నాంస్వాదువర్షీవమేఘః । నిధిరివవిధనానాం దీర్ఘతీవ్రామయాణాం
భిషగివకుశలం నోదాతుమాయాతుశౌరిః॥ ... ... ౯౭॥

టీక. తమసి-చీఁకటియందు, ఉద్యత్-ఉదయించిన, రవిరివ-సూర్యుని వలెను, అంబురాశౌ- సముద్రమునందు మజ్జతాం- మునుంగుచున్న వారలకు ప్లవఇవ-తెప్పవలెను, తృషితానాం-పిపాసార్దితులగువారలకు, స్వాదువర్షీ-సుగంధయుక్తవర్షము వర్షించుచున్న, మేఘఇవ- మేఘమువలెను, విధనానాం-ధనములేనివారలకు, నిధిరివ- నిక్షేపమువలెను, దీర్ఘతీవ్రామయాణాం-మెడతెగనితీవ్రములైనరోగములుగలవారలకు, భిషగివ- వైద్యునివలెను, శౌరిః శ్రీకృష్ణుఁడు, నః-మాకు, కుశలమ్-కుశలమును, దాతుం-ఇచ్చుకొఱకు, ఆయాతు- వచ్చుంగాక. ... ... *

మ॥ అడవింజీఁకటఁబోవువాని కుదయంబైనట్టి సూర్యాకృతిన్ । జ
లధింగ్రుంగఁగనావడగ్గరినయోజంబేదకున్ లిచ్చిబో । ప్పడురీతిందృష
దీర్పఁగాజడిమొగుల్ పైకొన్నచందాననో । వ్వడరన్మాన్పెడువైద్యు
నట్లుహరిడాయన్వచ్చినన్ బ్రోవుతన్॥ ... ... ౯౭॥

తా. కటికచీఁకటిలోఁబడి దుఃఖించువానికి సూర్యుఁడుదయించినటులనంబురాశింబడి మునుంగువానికి నావసమీపించినకైవడి నీరువట్టునడయ్యువానికిజడిమొగులుపైకొన్న వడుపునం బేదకులిచ్చియిచ్చినచందంబున రోగంబులచే నొవ్వడరినవానికివైద్యుండు డాయుకరణి శ్రీకృష్ణమూర్తినాకుఁ గుశలంబొసంగ వచ్చుంగాకయనుట. ... ... *

శ్లో॥ కోదణ్డంమసృణం సుగన్ధవిశిఖం చక్రాబ్జపాశాఙ్కుశాన్ ।
హైమీంవేణులతాంకరైశ్చదధతం సిన్ధూరపుఞ్జారుణమ్ । కంద
ర్పాధికసుందరం స్మితముఖం గోపాఙ్గనావేష్టితం గోపాలం సతతం
భజామివరదం త్రైలోక్యరక్షామణిమ్॥ ... ... ౯౮॥

టీక. మసృణం-చిత్రవర్ణమైన కోదండం-ధనువును, సుగన్ధవిశిఖం-పరిమళించుచున్న బాణమును చక్రాబ్జపాశాంకుశాన్ - చక్రశంఖ పాశాంకుశములను, హైమీం - స్వర్ణవికారమయిన వేణులతాం - తీఁగవంటిపిల్లనఁగ్రోవిని, కరైః-హస్తములచేత, దధతం- ధరించుచున్నవాఁడును, సింధూరపుంజారుణం- సింధూరపురాశివలెనెఱ్ఱనైనవాఁడును, కందర్పాధికసుందరం-మన్మథునికన్నసుసుందరుఁడైనవాఁడును, స్మితముఖం-చిఱునగవుతోఁగూడినముఖముగలవాఁడును, గోపాంగనావేష్టితం - గోపస్త్రీలచేతఁబరివేష్టింపఁబ

డినవాఁడును, త్రైలోక్యరక్షామణిం - లోకత్రయరక్షకుఁడైనవాఁడును, వరదం- వరములిచ్చుచున్నవాఁ. .మనగు, గోపాలం-శ్రీకృష్ణమూర్తిని, సతతం- ఎల్లప్పుడును, భజామి- సేవించెదను. ... ... ❊

చ॥ అలరులకోరియించు విలునంకుశపాశరథాంగశంఖముల్ శల
తలుచాహులన్వెలయఁ జక్కనిగోపకుమార మన్మథున్। లలితదరస్మి
తాననుఁ ద్రిలోకజనావనుఁ గుంకుమారుణో। జ్జ్వలతరగాత్రుగోప
జలజాతముఖీ సుఖపాత్రుఁగొల్చెదన్॥ ౯౮

తా. చిత్రవర్ణంబై మెఱయుచెఱకువిలునలరుటమ్ము శంఖచంబుఁజక్రంబు నంకుశంబుఁ బాశంబునుగాఁ గరంబుల ధరియించి మదనునికన్న సుందరుండైచిఱునగవు నెమ్మొగంబునందొలుకాడ గోపయువతులు చుట్టును బలిసికొలువ ముల్లోకంబులం బ్రోచుచు వరదుండై వెలయు గోపాలదేవుని సేవించుచున్నాననుట. ... ... ❊

శ్లో॥ సాయంకాలే వనాన్తే కుసుమితసమయే సైకతే చన్ద్రికా
యాం। త్రైలోక్యాకర్షణాఙ్గం సురనరగణికామోహనాపాఙ్గమూ
ర్తిమ్। సేవ్యం శృఙ్గారభావైర్నవరసభరితైర్గోపకన్యాసహస్రై
ర్వన్దేహం రాసకేళీరతమతిసుభగం వశ్యగోపాలకృష్ణమ్॥ ... ౯౯

టీక. కుసుమితసమయే-వసంతకాలమందు, వనాంతే-వనమందు, సాయంకాలే- సాయంకాలమందు, చంద్రికాయాం- వెన్నెలగాయుచుండఁగా, సైకతే- ఇసుకతిన్నెయందు, త్రైలోక్యాకర్షణాంగం - ముల్లోకములవశపఱిచికొను నవయవములనుగలవాఁడును, సురనరగణికా మోహనాపాంగమూర్తిం-దేవతలయొక్కయును మనుష్యులయొక్కయును వేశ్యాస్త్రీలకును మోహజనకమైన కటాక్షవిక్షేపములుగలవాఁడును, నవరసభరితైః- నూతనశృంగారాది రసభరితములైన, గోపకన్యాసహస్రైః- గోపస్త్రీసహస్రముల చేత, శృంగారభావైః-శృంగారచేష్టలతోడ, సేవ్యం సేవింపఁబడినవాఁడును, రాసకేళీరతం - రాసక్రీడయందాసక్తుఁడైనవాఁడును, అతిసుభగం- మిక్కిలి సుందరుఁడైనవాఁడునయిన, వశ్యగోపాలకృష్ణం- సర్వజనకామవిషయుఁడైనకృష్ణునిఁగూర్చి, అహం-నేను, వందే-నమస్కరించుచున్నాను. ... ❊

మ॥ పటుశృంగారతరంగితాంగులగు గోపాలాంగనల్గొల్వను।
తటబృందావనసైకతంబులవసంతజ్యోత్స్నలన్ రోదసీ। తటవేశ్యా

తతిదృగ్విలాసములచేతన్నాకు- రాసక్రియా । నటనాటోప వశీకృత
త్రిభువను న్నంజన్మదింగొల్చెదన్॥ ౯౯

తా. వసంతకాలమునుబృందావనంబులో రాత్రియందు వెన్నెలగా యుచుండఁగా నిసుకదిన్నియలపైఁ జేరి ముజ్జగంబుల పలపించెడు సొగసుగలవాఁడై స్వర్గలోక భూలోకముల వెలయాండ్ర మరులుకొలిపెడు క్రేగంటిచూపులందగి యప్పటికప్పటి కుప్పతిల్లు శృంగారరసంబులం బొంగారెడు వేవేలగోపకన్యలు శృంగారచేష్టలతోడం దనచుట్టుంజేరి సేవించు చుండఁగా రాసక్రీడసలుపుచు సకలజనంబుల కోరికలుదీర్చుచుండెడు శ్రీకృష్ణునింగూర్చినమస్కరించుచున్నాననుట. ❋

శ్లో॥ కదమ్బమూలేక్రీడన్తం బృన్దావననివేశితమ్। పద్మాసనస్థితం
దేవం వేణుంగాయన్తమచ్యుతమ్॥ ౧౦౦

టీక. బృందావననివేశితం- బృందావనమందుఁబ్రవేశించినవాఁడును, కదంబమూలే- కడిమిచెట్టుమొదటియందు, క్రీడంతం - క్రీడించుచున్నవాఁడును, పద్మాసనస్థితం-పద్మాకారపీఠమునందున్నవాఁడును, వేణుం-పిల్లనగ్రోవిని, గాయంతం-గానముచేయుచున్నవాఁడును, అచ్యుతం- నాశరహితుఁడైనవాఁడునైనశ్రీకృష్ణునిఁగూర్చి, వందే-నమస్కరించుచున్నాను. ❋

ఉ॥ పావనయామునాంబు కణభావితశీతల వాతధూతబృం। దా
వనపాళిపుష్పిత కదంబకదంబకమూలకేళిరా । జీవనవీనపీఠికవసించు
చు వేణు వినోదనాదియా । నావనజాయతేక్షణు నహర్నిశమెన్నెద
నిష్టసిద్ధికిన్॥ ౧౦౦

తా. బృందావనమందుఁజేరి కడిమిచెట్టు మొదలంగ్రీడసలుపుచుఁదమ్మిగద్దియపైఁ గూర్చుండి వేణుగానముసేయుచుండెడు శ్రీకృష్ణునిం గూర్చి నమస్కరించెదననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ బాలం నీలామ్బుదాభం నవమణివిలస త్కిఙ్కిణీ జాలబద్ధ
శ్రోణీజఙ్ఘాన్తయుగ్మం విపులగురుణఖ ప్రోల్లసత్కణ్ఠభూషమ్।ఫుల్లా
మ్భోజాభవక్త్రం హతశకట మరుత్పూత నాద్యం ప్రసన్నం గోవి
న్దం వన్దితేన్ద్రాద్యమరవర మజంపూజయే ద్వాసరాదౌ॥ ... ౧౦౧

టీక. నీలాంబుదాభం- నల్లనిమేఘముయొక్క- కాంతివంటికాంతిగలిగినవాఁడును, నవమణివిలసత్కింకిణీజాలబద్ధశ్రోణీజంఘాంతయుగ్మం-నవ-తొమ్మిదివిధములైన, మణి-వజ్రాదిమణులచేత, విలసత్- ప్రకాశించుచున్న, కిం

చిఱుగంటలయొక్క, జాల- సమూహముచేత, బద్ధ-కూర్పఁబడిన, శ్రోణిఘంటయుగ్మం - పిరుదులయొక్కయుఁ బాదములయొక్కయు ద్వంద్వముగలవాఁడును, విపులగురుణఖప్రోల్లసత్కంఠభూషమ్- మిక్కిలిప్రకాశించుచున్న పులిగోరుకంఠభూషణము గలవాఁడును, ఫుల్లాంభోజాభవక్త్రం- వికసించినకమలముయొక్క కాంతివంటికాంతిగలముఖముగలిగినవాఁడును, హతశకటమరుత్పూతనాద్యం-నశింపజేయఁబడిన తృణావర్తశకటాసురపూతనాదులుగలవాఁడును, ప్రసన్నం- నిర్మలుఁడైనవాఁడును, వందితేంద్రాద్యమరం- నమ్రులైనఇంద్రాదిదేవశ్రేష్ఠులుగలవాఁడును, అజం- ఉత్పత్తిరహితుడైనవాఁడునైన, బాలం - బాలుఁడైన, గోవిందం - శ్రీకృష్ణుని, వాసరాదౌ- ప్రాతఃకాలమందు, పూజయేత్-పూజింపవలయును. *

ఉ॥ బాలుఁ బయోదనీలు సురపాలకవర్ణిత శీలు ఘంటికా। లోలక
టీతటీపదతలుల్ హతచక్రసమీరశాంబరీ। జాలుఁ బ్రఫుల్లపద్మ విలస
న్ముఖు వ్యాఘ్రనఖాభిరాముఁ గో। పాలుఁ బ్రసన్ను నచ్యుతుఁ బ్రభాతస
మర్చితుఁ జేయఁగాఁ దగున్॥ ౧౦౧

తా. నీలమేఘంబులుంబోలు నెమ్మేనిచాయయందగి కటితటపాదంబులమచాలుమొదలగు తొమ్మిదిజతరతనంబుల వెలిగాడి చిఱుగజ్జెలగుమి చిందులావెడఁదయగు పులిగోరుం జెలువొందు కంఠభూషణంబున మెఱసి వికసించినతమ్మియనందగి మోము నెమ్మోముగలిగి బండిరక్కసుని దృణావర్తునిం బూతనను మొదలగు రక్కసులం జిదిమి యింద్రాది సురసన్నుతుండై పుట్టువులేని శ్రీకృష్ణుని వేకువం బూజింపవలయుననుట. *

శ్లో॥ వన్ద్యం దేవైర్ముకున్దం వికసితకురువిన్దాభ మిన్దీవరాక్షం గో
గోపీబృన్దవీతం జితరిపునివహం కున్దమన్దారహాసమ్। నీలగ్రీవాగ్ర్యపి
ఞ్ఛాకలన సువిలసత్కున్తలం భానుమన్తం దేవం పీతామ్బరాఢ్యం జయ
జయదినశో మధ్యమహ్నో రమాయై॥ ౧౦౨

టీక. దేవైః-వేల్పులచేత, వంద్యం-కొనియాడఁదగినవాఁడును, వికసితకురువిందాభం- ప్రకాశింపుచున్న కెంపులయొక్క కాంతివంటికాంతిగలిగిన[illegible]డును, ఇందీవరాక్షం- నల్లకలువవంటినేత్రములుగలవాఁడును, గోగోపీ[illegible]వీతం- గో- ఆవులయొక్కయు, గోపీ- గొల్లస్త్రీలయొక్కయు, బృంద- [illegible]మూహములచేత, వీతం-చుట్టఁబడినవాఁడును, జితరిపునివహం-జయింపఁబడ్డశత్రుసమూహముగలిగినవాఁడును, కుందమందారహాసం- కుంద

మల్లెపువ్వులవంటి మందారం-మందారపుష్పములవంటియు,హాసం- చి నగవుగలవాఁడును, నీలగ్రీవాగ్ర్య పింఛాకలనసువిలసత్కుంతలం - నీలగ్రీ మయూరముయొక్క, అగ్ర్యపింఛ- శ్రేష్ఠమైనబర్హముయొక్క, ఆకలన-కి టచేత, సువిలసత్- మిక్కిలిప్రకాశించుచున్న కుంతలం- కురులుగలవాఁ ను, భానుమంతం-సకలాభరణభూషితాంగుఁడైనవాఁడును,పీతాంబరాఢ్య కనకాంబరముచేతఁ బ్రకాశించుచున్నవాఁడునునగు, ముకుంద దేవం - శ్రీ ష్ణదేవుని, దినశః- ప్రతిదినమందును, మధ్యమాహ్నే- మధ్యాహ్నకాలవ దు, రమాప్త్యై-సంపదకొఱకు, జయజయ - పూజింపుముపూజింపుము.

మ ॥ కురువిందప్రతిమానమోహనతను న్గోగోపికా సంవృతుఁ। న్స్మరసందోహమునీంద్ర వందితుముకుందుం గుందమందారసుం। దర మందస్మితుఁ బింఛభూషణురిపుధ్వంసిన్ సువర్ణాంబరున్ । సరసీజా త్తునిమధ్యమాహ్నమునఁ బూజన్సేసి శ్రీలొందవే॥ ౧౦౨

తా. వేల్పులచేతం గొనియాడందగి ప్రకాశించుచున్న కెంపులజిగి బోలెడు నెమ్మేనిచాయగలిగి కలువలనందగియొడు కన్నుగవం డజరిల్లి గొల్ లును గోపికలును దనచుట్టునుం జేరి సేవించుచుండ శత్రుసమూహంబుల గరడంచి మొల్లపూలవలెను మందారపువ్వులవలెను దెల్లనైనచిఱునగవుగ గి నెమ్మిపురింగట్టిన నెఱికురులుం బ్రకాశించి సకలభూషణభూషితుండై సు ర్ణవస్త్రముగలిగిన శ్రీకృష్ణదేవునిఁ బ్రతిదినమును మధ్యాహ్నకాలంబున స పదకొఱకుఁ బూజింపుమనుట. ... ...

శ్లో ॥ చక్రాన్తధ్వస్తవైరివ్రజమజిత మపాస్తావనీభారమాద్యై రావీతం నారదాద్యైర్మునిభిరభినుతం తత్త్వనిర్ణీతహేతోః। సాయాహ్నే నిర్మలాఙ్గం నిరుపమరుచిరం చిన్తయే న్నీలభాసం మన్త్రీ విశ్వోదయస్థిత్యపహరణపదం ముక్తిదం వాసుదేవమ్॥ ౧౦౩

టీక. మంత్రీ- గోపాలమంత్రజపశీలుఁడు, చక్రాంతధ్వస్తవైరివ్రజం చక్రాంత- సుదర్శనాగ్రముచేత, ధ్వస్త- ధ్వంసముచేయఁబడిన, వైరివ్రజం శత్రువులయొక్క సమూహము గలవాఁడుగనుక, అజితం - శత్రువులచే జయింపనశక్యుఁడయినవాఁడును, అపాస్తావనీభారం- అపాస్త- పోఁగొ బడిన, అవనీభారం-భూభారముగలవాఁడును, ఆద్యైః-బ్రహ్మాదులచేత, వీతం-పరివేష్టింపఁబడినవాఁడును, నారదాద్యైః-నారదుఁడుమొదలయిన- నిభిః-మునులచేత, తత్త్వనిర్ణీతహేతోః- తత్త్వముయొక్క-నిర్ణయహేతువు

క్తిణీ, అభినుతం- స్తోత్రము చేయఁబడుచున్నవాఁడును, నిరుపమరుచిరం - సరిలే నియట్లుప్రకాశించుచున్నవాఁడును , నీలభాసం - ఇంద్రనీలవర్ణుఁడైనవాఁడును, విశ్వోదయ స్థిత్యపహారణపదం- విశ్వ-జగత్తుయొక్క, ఉదయ-ఉత్పత్తికిని; స్థితి- ఉనికికిని, అపహారణ-లయమునకును, పదం-కారణుఁడైనవాఁడును, ముక్తిదం- మోక్షప్రదాయకుఁడైనవాఁడును, వాసుదేవం- వసుదేవకుమారుఁడునైనశ్రీకృష్ణుని, సాయాహ్నే- సాయంకాలమందు, చింతయేత్ - ధ్యానముచేయవలయును. ... ... *

మ॥ క్షితిభారాపహు నారదాదిమునిరాజీసేవ్యువిశ్వోదయ । స్థి
తిసంహారవిశారదున్నిరుపమ శ్రీనిర్మలాంగుణ సము । న్నతిచక్రాయు
ధఖండితారినజితున్న్యాయంబునన్గొల్వసం। తతవిజ్ఞానముభుక్తిముక్తుల
మరుందన్మంత్రసంసిద్ధిచేణ॥ ౧౦౩

తా. సుదర్శనాగ్రముచేత సకలశత్రువుల సమయఁజేసిన వాఁడుగావున నెవ్వారిచేతనుజయింపనలవిగాక భూభారంబుడిపి బ్రహ్మాదులచేనావరింపంబడె నారదాదిమునులకుఁబరతత్త్వంబిట్టిదియని తెలుపుచు వారిచేనుతింపఁబడుచుసరిలేనిసొగసుగలిగి యింద్రనీలంబులంబోలు నెమ్మేనిచాయలం దేజరిల్లి యెల్లజగంబులంబుట్టింపనురక్షింపను లయంబునొందింపనుదానకారణంబై మోక్షప్రదాయకుఁడై వసుదేవునకుముద్దుపట్టియైన శ్రీకృష్ణుని గోపాలమంత్రజపశీలుఁడైనపురుషుఁడుసాయంకాలమందుధ్యానముసేయవలయుననుట.

శ్లో॥ కోదణ్డమైక్షవమఖణ్డమిషుంచపౌష్పం చక్రాబ్జపాశసృణి
కాఞ్చనవంశనాళమ్ । బిభ్రాణమష్టవిధబాహుభిరర్కవర్ణం ధ్యాయే
ద్ధరింమదనగోపవిలాసవేషమ్॥ ... ౧౦౪

టీక. అఖండం-సంపూర్ణమైన, ఐక్షవం- చెఱకుసంబంధమయిన, కోదండం- ధనువును, పౌష్పం- పుష్పసంబంధమయిన, ఇషుంచ-బాణమును, చక్రాబ్జపాశసృణికాంచనవంశనాళమ్- చక్ర- చక్రమును, అబ్జ- తామరను , పాశ-పాశమును, సృణి-అంకుశమును, కాంచనవంశనాళమ్-పసిడిపిల్లనఁగ్రోవిని, అష్టవిధబాహుభిః- యెనిమిదివిధములయినచేతులతో, బిభ్రాణం-ధరించుచున్నవాఁడును, అర్కవర్ణం-సూర్యునియొక్కవర్ణమువంటివర్ణముగలవాఁడును, మదనగోపవిలాసవేషం- మన్మథసమానమైనవిలాసస్వరూపములుగలవాఁడునునగు, హరిం-విష్ణువును, ధ్యాయేత్- ధ్యానముసేయఁగాక. *

చ॥ విరులలకోరియుంజెఱకు విల్లుగుణాంకుశశంఖచక్రముల్ ।

కరములనాటిటంజెలఁగఁ గాంచనవేణువు రెండుచేతులన్ । మెరయఁ
గఁ గోటిసూర్యరుచిమీఱినగోపకుమారమన్మథు । న్హరినవమోహ
నాంగునిమనంబుననిల్పెదనిష్టసిద్ధికిన్॥ ... ౧౦౫

తా. రెండుచేతులతోఁదామరనిడికొని వేణువుఁబట్టివాయించుచు రెం
డు చేతులతో శంఖచక్రంబులను వేఱు రెండుచేతులతోఁ బాశాంకుశంబులను వే
ఱు రెండుచేతులతో నరుకఁబడిన చెఱకువిల్లునుబుష్పబాణంబునుగా విలసిల్లుచు
న్నమొనిమిది బాహువులుగలిగిసూర్యునివలె నెఱ్ఱనికాంతిగలవాఁడై కోటిమ
న్మథలావణ్యంబుతో గోపాలవిలాసవేషంబమరియున్న భగవంతునిఁ త్రైలో
క్య మోహనార్థంబైన గోపాలమంత్రమును పాసించు భక్తుఁడుధ్యానముసే
యవలయుననుట. ... ... ❋

శ్లో॥ యాప్రీతి ర్విదురార్పితే మురరిపో కున్త్యర్పితేయాదృశీ
యాగోవర్ధనమూర్ధ్ని యాచపృథుకే స్తన్యేయశోదార్పితే। భారద్వా
జసమర్పితే శబరికాదత్తేధరేయోషితాం యాప్రీతి ర్మునిపత్నిభక్తిర
చితేప్యత్రాపితాంతాంకురు॥ ... ౧౦౬

టీక. హేమురరిపో- ఓయిమురాసురసంహారకుండవగు శ్రీకృష్ణస్వా
మీ, విదురార్పితే- విదురునిచేతసమర్పింపఁబడిన యన్నంబు నందు, యాప్రీ
తిః- ఏప్రీతిగలిగెనో, కుంత్యర్పితే- కుంతీదేవిచేతసమర్పితంబైనయన్నంబునం
దు, యాప్రీతిః - ఏప్రీతిగలిగెనో , గోవర్ధనమూర్ధ్ని - గోవర్ధనపర్వతశిఖ
రంబున, యా- ఏప్రీతిగలిగెనో, పృథుకే - అటుకులయందు, యాచ - ఏప్రీ
తియో, యశోదార్పితే-యశోదాదేవిచేతనివ్వఁబడిన, స్తన్యే- చనుబాలయం
దు, యాచ- ఏప్రీతిగలెగెనో, భారద్వాజసమర్పితే - భారద్వాజమహర్షి చే
తనివ్వఁబడినయాహారమందును, శబరికాదత్తే- శబరిచేతనివ్వఁబడినఫలాదుల
యందును, యోషితాం- గోపస్త్రీలయొక్క, అధరే- మోవియందును, మునిప
త్నిభక్తిరచితేపి- మునిపత్నులచేతభక్తితోసమర్పింపఁబడినయన్నాదులయం
దును, యాప్రీతిః- ఏప్రీతిగలిగెనో, అత్రాపి - ఈకర్ణామృతమందును, తాం
తాం- ఆయాప్రీతిని, కురు- చేయుము. ... ❋

మ॥ శ్రమణావన్యమురాధికాధరముభారద్వాజువిందున్మునీ ।
ప్రమదాభక్తము మాతృదత్తకుచధారల్ విప్రుముంగొం[illegible]భ । స్త్యా
ముగోవర్ధనపూజయున్ విదురుమృష్టాన్నంబుకుంతీసపర్యమదిం గై
కొనునట్లు నాకవితఁగృష్ణాప్రీతిఁజేకొఁగదే॥ ౧౦౭

తృ తీ యా శ్వా స ము.

తా. శ్రీలీలాశుకకవీశ్వరుండింతపర్యంతము భగవంతునియొక్క నానావిధస్వరూపంబులను మంత్రాధిష్ఠానస్వరూపంబులను భక్తిపారవశ్యంబునస్తుతించియిపుడు తానుబూర్వోక్తవిధంబుగాఁ జేసిన స్తోత్రరూపంబైన కర్ణామృతమను నీప్రబంధంబును బ్రీతితోడనంగీకరింపవలయునని భగవంతుని వేఁడుచున్నాఁడు-ఓయికృష్ణదేవా ఈయవతారమందు విదురుఁడు నీకుఁ జేసిన విందునందును నాకాలమందకుంతిచేసిన విందునందును నీబోధనవిని గోపాలకులు గోవర్ధనంబునకుఁ బూజచేసి పర్వతదేవతారూపుండవైన నీకు దానిశిఖరంబున నిడినయన్నంబునందును గుచేలముని తెచ్చి యిచ్చిన యటుకులయందును యశోద చంటిపాలయందును రామావతారమందు భరద్వాజముని యిచ్చిన కందమూలాదులయందును శబరియిచ్చినఫలములయందును నీయవతారమందే ప్రేమాపరవశులైన వ్రేతలయధరరసమందును యాగమందు మునిపత్నులు భక్తితోడనిచ్చిన పాయసాదులయందును నీకెట్టిసంతోషంబుగలిగెనో యట్టిసంతోషంబు నాచేతరచించి సమర్పింపఁబడిన యీకర్ణామృత ప్రబంధమందును నీకుఁగలిగిదీనినంగీకరించినన్నురక్షింపవలయుననుట. ❋

క॥ వనజాక్షుఁడు కర్ణామృత। మనుజదివిన వ్రాయవినినఁ బురుషులకును
గో। ధనకనకవస్తువాహన। తనయాదిసమృద్ధిశాశ్వతంబునొసంగున్॥

మాలినీవృత్తము.

జలరుహదళనేత్రా సర్వరాడ్వైరిపత్రా। ఖలజనఘనవాతా
కంజసంజాతతాతా। సలలితగుణభూషా సత్యనిత్యైకభా
షా। విలసితసితహాసా వేంకటాహార్యవాసా॥ ❋

మ॥ ఇదికృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీక్షాత్తసారస్వతా। భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధకుమాశాంతిస। త్పదయాభూషణవెల్లఫూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగాగ్రణీ। గదితాశ్వాసమువాల్చుమూఁడవదియైకర్ణామృత శ్రీకృతిన్॥

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము- సర్వంబును,
తృ తీ యా శ్వా స ము,
సం పూ ర్ణ ము.

